

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

โดย

ประมวณ เจริญยิ่ง และคณะ

14 ตุลาคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน ป่าละหอกกระดัง ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

คณะผู้วิจัย

1. นางประมวล เจริญยิ่ง	ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
2. นายทศพล ทองเจริญ	สำนักงานป้องกันรักษาป่า บร.3
4. น.ส.บุญศรี ประเมินชัย	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
5. นายบุญมาก ภาลี	ผู้ใหญ่บ้านละหอกกระดัง
6. นายเปี้ยว สุขประโคน	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
7. นายสุภาพ ศรีภา	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
8. นายดีเล็ก ประสงค์สุข	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
9. นางประกอบ ชอมประโคน	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง
10. นายประเสริฐ ลาโสเด	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง

ชุดโครงการ

“การค้นหาและพัฒนาพลังชุมชนท้องถิ่นเขต (Zone) อีสานใต้”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก็ด้วยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ ทำการศึกษา ได้แก่ บ้านละลอกกระสัง บ้านโคกกระนัง บ้านโคกเศรษฐี และบ้านเขาคอก (หมู่ 1 และหมู่ 15) ตำบลเขาคอก อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ ที่เห็นความสำคัญของการทำการศึกษาในครั้งนี้ พร้อมทั้งเข้ามามีบทบาทในการทำการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน การศึกษาลักษณะความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า สำรวจการใช้ประโยชน์จากป่า และร่วมคิด ร่วมวางแผนกิจกรรมของโครงการเพื่อนำไปฟื้นฟูป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทีมศึกษาวิจัยต้องขอขอบคุณชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 150 ครอบครัวที่ร่วมมือและให้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างจริงใจ นอกจากนี้ยังร่วมกิจกรรมกับโครงการศึกษามาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้เฒ่า ผู้แก่และผู้รู้ทุกท่านในชุมชน ที่เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ทำให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่ากับอดีตที่ผ่านมาของชุมชน รวมทั้งได้เรียนรู้และรู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น

ทีมวิจัยขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงการ การลงมือดำเนินโครงการ ตลอดจนการเขียนรายงานฉบับนี้ด้วย ได้แก่ ดร.สิลาภรณ์ บัวสาย, รองศาสตราจารย์ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง, รองศาสตราจารย์สุวิทย์ ชีรสาคัด และดร.พอพันธุ์ อุษยานนท์ รวมทั้งทีมวิจัยอื่นๆ ภายใต้วงโครงการวิจัยการค้นคว้าและพัฒนาพลังชุมชนท้องถิ่นเขต (Zone) อีสานใต้ด้วย ที่ช่วยให้ความเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาโดยตลอด ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปพัฒนากระบวนการศึกษาวิจัยของโครงการ ขอขอบคุณ ดร.ปรีชา อุตระกุล ผู้ประสานงานชุดโครงการฯ รวมทั้งคณะทำงานทุกท่าน ได้แก่ อาจารย์ใหม่ เภาวี เมย์ จ็อก จิมมี บราว และเกศ ที่ให้ความช่วยเหลือให้งานนี้ผ่านความยากลำบากมาได้

ที่สำคัญขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้โอกาสชาวบ้าน โดยเฉพาะงบประมาณสนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านได้ทำการศึกษาและค้นหาเรื่องราวที่มีคุณค่า และสามารถนำไปสู่การวางแผนพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ ป่าชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชาวบ้านขึ้นมาให้เป็นนักวิจัย และให้โอกาสชาวบ้านได้เรียนรู้กระบวนการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

คณะวิจัยหวังว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นบทเรียนที่สำคัญว่าชาวบ้านสามารถทำการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าและมีพลังได้ รวมทั้งฟื้นฟูสิ่งที่มีคุณค่าให้กลับมาและคงอยู่ต่อไป และสามารถยืนยันได้ว่าชาวบ้านสามารถทำการศึกษาวิจัยได้ แม้จะทำงานเขียนและวิเคราะห์ออกมาไม่ได้ เท่ากับนักวิชาการก็ตาม แต่คณะวิจัยได้ทำงานกันอย่างเต็มที่และพร้อมเสมอที่จะร่วมเรียนรู้กับคนอื่น ๆ

คณะวิจัย

สิงหาคม 2550

รหัสโครงการ RDG4840003

ชื่อโครงการ โครงการ“การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอก
กระสัง ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์”

ชื่อนักวิจัย นางประมวล เจริญยิ่ง และคณะ

อีเมล ไม่มี

ระยะเวลาโครงการ 15 ตุลาคม 2547 ถึง 14 ตุลาคม 2549

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้เป็นศึกษากระบวนการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผนพัฒนาและฟื้นฟูป่าอย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและป่าในการเรื่องการตั้งถิ่นฐาน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ของแต่ละช่วง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งทำการศึกษาใน 5 หมู่บ้าน ของตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่สำคัญการใช้กระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ทำให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และเห็นคุณค่าของการได้รู้จักรากเหง้าของตนเอง และให้ความสำคัญต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาในอดีต และเป็นพลังนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

การศึกษาค้นพบว่าที่มาของกลุ่มคนมีความหลากหลายที่มา หลากหลายชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มคนไทย-ลาว, ไทย-เขมร, และไทย-กวย แต่กลุ่มคนเหล่านี้ในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาแสวงหาพื้นที่ทำกินที่เหมาะสมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ซึ่งมีขบวนการต่อสู้กับรัฐเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนมาช้านาน เนื่องจากพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ที่สร้างรายได้ และแหล่งที่สร้างปัจจัยสี่ให้กับคนในชุมชน

กระบวนการศึกษาโดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำศึกษานั้น ทำให้ชาวบ้านได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่ป่าแห่งนี้มากขึ้น รวมถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน และได้มีการวางแผนเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูป่าร่วมกันในหลายประเด็น โดยเน้นการดูแลและใช้ประโยชน์จากป่า รวมถึงเน้นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน และเรียนรู้จากกลุ่มคนภายนอก กระบวนการศึกษานี้ได้ก่อให้เกิดกลุ่มนักวิจัยไทบ้านทุกรัฐทุกวัย ที่สามารถคิดค้นหาวิธีการศึกษาตามโจทย์วิจัยได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดกระบวนการศึกษาให้หลายๆ คนที่เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เป็นประจำ จนกระทั่งเกิดเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ชุมชน, การมีส่วนร่วม, การจัดการป่าชุมชน, การใช้ประโยชน์จากป่า, การฟื้นฟูป่า

Project Code: RDG4840003
Project Title: Study of people participation in community forest management: A case study of Lahok Krasang Community Forest, Khao Kok Sub-district, Prakhonchai District, Buriram Province
Investigators: Pramual Chareonying et al.
E-mail N/A
Project Period: 15 October 2003 – 14 October 2006

Abstract

This project aimed to study process of participation in forest management in order to develop planning and reviving process for sustainable forest management. The research was conducted through exploring history of a community and its forest as regards the community settlement, observing resource utilization of each particular area and changes periodically, as well as investigating relationship between community lifestyle and forest utilization. The area of study covered 5 villages of Khao Kok sub-district, Prakhonchai District, Buriram Province. Most of all, the process looking into history of one's own community has increased the person's understanding on her/his root, place greater emphasis on the historical story and, thus, use it as a force to move toward local community revival and development.

The research found that there are people from different origins, ethnics and cultures living in the study area. Examples were Thai-Lao, Thai-Khmer and Thai-Kuy ethnic groups. These people inherited different cultures, beliefs and traditions. However, they all incorporated in the community peacefully. They searched for land to make their living and enjoyed natural resources together. In doing so, they had to confront with government agencies for years to fight for their rights over the community forest which has long been their source of income generation and secured four necessary means of their livelihood.

The process of study involving people participation has increased an awareness of the local community on the value of and the need to conserve their community forest. Besides, the process has raised the sense of ownership for the local people altogether were planning on forest development and revival side by side. The plan focused on forest utilization as well as conservation and highlighted the process of learning both within the community and from external agencies. The process of study has created local researchers in all generations who could think systematically in response to research questions, and then transfer the knowledge to others who always joined to exchange dialogue. After all, the network had emerged.

Keywords: community history, participation, community forest management, forest utilization, forest revival

สารบัญเรื่อง

บทที่	หน้า
ปกใน	ก
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ข
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญเรื่อง	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ซ
สารบัญแผนที่	ฅ
บทที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 คำถามวิจัย	3
1.4 พื้นที่ดำเนินการและกลุ่มเป้าหมาย	4
1.5 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตำบลเขาคอก	5
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 กระบวนการทำงานของโครงการ	11
2.1 การวางแผนการดำเนินโครงการ	12
2.2 กระบวนการ วิธีการศึกษาข้อมูล	12
2.2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน	12
2.2.2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	14
2.2.3 การลงมือเก็บข้อมูล	17
2.3 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	22
2.4 วิเคราะห์ข้อมูล	22
2.5 การทำกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูและวางแผนจัดการป่า	24
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์ชุมชนและป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง	26
3.1 ยุคดินดำน้ำชุ่ม ก่อนปี พ.ศ.2492	26
3.2 ยุคสร้างหลักปักฐาน ระหว่างปี พ.ศ .2492 – 2516	27

3.3	ยุคบ้านแตกสาแหรกขาด ระหว่างปี พ.ศ. 2517 – 2539	44
3.4	ยุคฟ้าสาหลังวิกฤติ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2540- ปัจจุบัน (2549)	54
บทที่ 4	ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าละหอกกระสัง	64
4.1	ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของป่าชุมชน	64
4.2	แหล่งน้ำรอบบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน	65
4.3	ความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้	67
บทที่ 5	การใช้ประโยชน์จากป่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ	81
5.1	ภาพรวมการใช้ประโยชน์จากป่าละหอกกระสัง	81
5.2	การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของป่าชุมชน	82
5.3	การใช้ประโยชน์ในด้านอาหาร	85
5.4	การใช้ประโยชน์ด้านแหล่งเรียนรู้	88
บทที่ 6	ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	90
6.1	ผลที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน /ป่า	90
6.2	ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ	92
6.3	ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการศึกษาวิจัย	96
6.4	ข้อสังเกตถึงรูปธรรมความสำเร็จในการจัดป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง	99
6.5	ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยต่อไป	101
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก.จำแนกข้อมูลความหลากหลายจากป่า /ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า	103
	ภาคผนวก ข.ภาพกิจกรรมโครงการ /เครื่องมือเก็บข้อมูล	150
	ภาคผนวก ค.กฎกติกาข้อบังคับในเขตอุทยาน / รายชื่อและหน่วยงานผู้ร่วมวิจัย	162
	ภาคผนวก ง.สภาพพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังและกิจกรรมจากงานวิจัย	166

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงจำนวนประชากร	62
3.2 แสดงช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงผู้นำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	62
3.3 แสดงช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงของผู้นำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	62
4.1 แสดงพันธุ์ไม้ยืนต้น	67
4.2 แสดงชนิดพืชผัก	70
4.3 ตารางแสดงเห็ดที่พบในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง	72
4.4 ตารางแสดงพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง	74
4.5 แสดงประเภทสัตว์ป่า	76
4.6 แสดงประเภทแมลงในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง	78
5.1 แสดงการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน	83

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
5.1 แสดงมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าทุกประเภทในจำนวน 150 ครัวเรือน	82
5.2 แสดงการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้	84
5.3 แสดงจำนวนครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากป่าแต่ละประเภท	85
5.4 แสดงการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชประเภทพืชผัก	85
5.5 แสดงการใช้ประโยชน์ประเภทอาหารจากด้านอื่นๆ	86
5.6 แสดงการใช้ประโยชน์ประเภทอาหารจากสัตว์ป่า	87

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1.1 แผนที่แสดงจังหวัดบุรีรัมย์	5
1.2 แผนที่ผังจำลองภูมิประเทศตำบลเขาคอก	6
1.3 แผนที่ผังจำลองป่าชุมชนป่าละหอกกระสังพื้นที่ 2,700 ไร่	7

บทที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

ขอบเขตพื้นที่การศึกษาโครงการ “ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ” สังกัดในพื้นที่การปกครองของตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอประโคนชัยไปทางทิศใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 74 กิโลเมตร จำนวนชุมชนที่ทำการศึกษเป็นชุมชนที่อยู่รอบป่าชุมชน ป่าละหอกกระสัง จำนวน 5 ชุมชน ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และกลุ่มชาติพันธุ์ โครงการ “ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ” ได้ทำการศึกษถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนที่อยู่รอบป่า / ประวัติศาสตร์ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง / ความสัมพันธ์การพึ่งพิงของคนกับป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน / การใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทาง เศรษฐกิจ / ระบบภูมินิเวศน์ของป่า / บทบาทขององค์กรชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ป่าเขาคอกตั้งก่อกอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีพื้นที่ป่าทั้งหมดประมาณ 5,000 ไร่เศษ มีอาณาเขตติดต่อกับ 3 อำเภอ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลจระเข้มาก	อำเภอประโคนชัย	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลหนองไม้งาม	อำเภอบ้านกรวด	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลปราสาท	อำเภอบ้านกรวด	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลตาจ	อำเภอละหารทราย	จังหวัดบุรีรัมย์

ป่าเขาคอกมีลักษณะเป็นป่าพื้นราบหรือป่าโคก มีอยู่จำนวนหลายแปลง ๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้างและมีชื่อเรียกตามลักษณะสภาพภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ เช่น ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังที่มีพื้นที่มากที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดในปัจจุบัน คือ 2,700 ไร่ รองลงมาก็เป็นป่าชุมชนป่าเขาคอกที่มีลักษณะเป็นภูเขาที่มีพื้นที่ประมาณ 1,500 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกโงมมีพื้นที่ 400 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกกรวดมีพื้นที่ 800 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกสวาย พื้นที่ 900 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกสูง มีพื้นที่ 450 ไร่ ซึ่งผืนป่าเหล่านี้ล้อมรอบด้วยชุมชน ทั้งหมด 15 ชุมชน โครงการฯ ได้ทำการศึกษาเฉพาะ 5 หมู่บ้านที่อยู่รอบป่าชุมชนป่าละหอกกระสังมีจำนวนครัวเรือน 587 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 2,895 คนประกอบไปด้วย ชุมชนละหอกกระสัง หมู่ 8, ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ 11, ชุมชนโคกกระนัง หมู่ 6, ชุมชนเขาคอก หมู่ 1, และหมู่ 15 ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มไทย-เขมร กลุ่มไทย-กวย ซึ่งเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่เขามานุกเบิกพื้นที่แห่งนี้เพื่อตั้งถิ่นฐาน มาเป็นเวลานานเกือบร้อยปีมาแล้ว ต่อมาก็มีกลุ่มไทย-ลาว อพยพตามเข้ามาอยู่ จึงทำให้เกิดความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการใช้ทรัพยากรจากป่าวัฒนธรรมการทำมาหากิน และ วัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกัน

ในอดีตเมื่อ 30 กว่าปีที่แล้วชุมชนเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีพันธุ์ไม้นานาชนิด มีสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด ต่อมาเมื่อประมาณ 15 -25 ปีที่ผ่านมา ได้มีการบุกรุกทำลายป่าอย่างหนักโดยนายทุน ชาวบ้าน นโยบายภาครัฐ โดยเฉพาะภาครัฐที่จัดให้มีการสัมปทานตัดไม้และการสัมปทานเผาถ่านอย่างต่อเนื่อง การบุกรุกพื้นที่เพื่อทำกินของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมปริมาณต้นไม้ พันธุ์ไม้ลดลงเหลือแต่ต้นไม้ที่มีขนาดเล็กๆ สัตว์ป่าเหลือน้อยจนเกือบจะสูญพันธุ์ พืชผัก และอาหารต่างๆ ที่เคยเลี้ยงปากท้องคนในชุมชน ก็ลดน้อยลงและหายากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบกับคนในชุมชนมากขึ้นทุกๆ ปี จนทำให้บางครอบครัวต้องออกไปขายแรงงานตามต่างจังหวัด ส่วนคนที่อยู่ในชุมชนก็เกิดการแย่งชิงบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อทำกินอย่างไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามาสนใจดูแลเท่าที่ควร ในที่สุดพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ลงเรื่อยๆ สภาพป่าก็เสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ในขณะเดียวกัน ในด้านของความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า การประปา แหล่งน้ำ วัด โรงเรียน และสิ่งทีก่อให้เกิดความสะดวกสบายกับการใช้ชีวิตประจำวันในทุกๆ ด้านก็เข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว แต่ในความเจริญอย่างรวดเร็วเหล่านั้น ในทางกลับกันได้ส่งผลกระทบกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็น ดิน, น้ำ ,ป่า, เกิดภาวะที่เสี่ยงต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย อย่างน่าเป็นห่วงคุณภาพชีวิต วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และ เพื่อนมนุษย์ทุกส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบันที่เคยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติมาโดยตลอดในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านแหล่งอาหาร สมุนไพร ไม้ใช้สอยเพื่อทำที่อยู่อาศัย ไม้เชื้อเพลิง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศ ฟาที่เคยมีฝนตกต้องตามฤดูกาลก็เปลี่ยนไป กลายเป็นความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อากาศที่เคยชุ่มชื้นเย็นสบายก็กลับแห้งแล้งร้อนระอุ ในที่สุดได้ทำให้ชุมชนละหอกกระสังรวมตัวกัน เพื่อหันมาใส่ใจดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ ทรัพยากรป่าไม้นั่นเอง แต่ก็พบปัญหาอุปสรรคมากมายเพราะชุมชนอื่นๆ ที่มีที่ทำกินติดกับป่า ไม่มีความเข้าใจในการอนุรักษ์ฯ และยังมีความต้องการที่จะบุกรุกป่าหัวไร่ปลายนาต่อไปเรื่อยๆ บางกลุ่มก็คิดว่าชุมชนละหอกกระสังจะหวงป่าไว้แบ่งจัดสรรให้กันเอง ไม่ให้ชุมชนอื่นเข้ามาร่วมใช้ประโยชน์ จึงมีข้อขัดแย้งและไม่เข้าใจกันถึงกับมีการฟ้องร้องผู้นำกลุ่มอนุรักษ์บ้านละหอกกระสังหลายต่อหลายครั้ง ต่อมาปัญหาดังกล่าวก็ได้รับการแก้ไขเป็นผลสำเร็จ โดยการเปิดเวทีพูดคุยไกล่เกลี่ยหาข้อตกลงร่วมกันอย่างสันติวิธีแบบบัวไม่ให้ขำน้ำไม่ให้ขุ่น ทั้งบุคคลที่มีที่ทำกินติดป่ากับกลุ่มอนุรักษ์ป่า ได้เดินสำรวจแนวเขตป่าร่วมกัน และมอบหมายให้ผู้ที่มิติดป่าเป็นผู้รับผิดชอบดูแลในส่วนนั้นๆ ในที่สุดก็ได้เกิดการขยายเครือข่ายในการดูแลรักษาป่าไปยังชุมชนอื่นๆ ที่อยู่รอบป่าอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชุมชนตำบลเขาคอกจะช่วยกันดูแลรักษาป่าเป็นอย่างดี แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพในการดูแลป่าเท่าที่ควร เพราะพื้นที่ป่ากว้างขวางโดยเฉพาะป่าละหอกกระสังที่มีพื้นที่ถึง 2,700 ไร่ จึงมี

ปัญหาในการจัดการดูแลรักษา อีกประการหนึ่งคือกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอก กระสังนั้น ไม่ใช่มีเพียงชุมชนรอบป่าเท่านั้น แต่ยังมีชุมชนอื่นๆ ในตำบล อำเภอใกล้เคียงอีกหลายชุมชน จึงทำให้สภาพป่าทรุดโทรมลงทุกวัน การดูแลรักษาจึงไม่ครอบคลุมพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากนี้การดูแลรักษาป่าเพียงชุมชนเดียวนั้นคงไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องค้นหาภาคีความร่วมมือที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าเพื่อประโยชน์แห่งอนาคตร่วมกัน และทำให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นประโยชน์ ความสำคัญของป่า ตลอดจนร่วมคิดหาวิธีการที่จะกระตุ้นให้ชุมชนที่อยู่รอบป่าและชุมชนอื่นๆ ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าหันมาร่วมมือกันในการดูแลรักษาป่าโดยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้และเห็นความสำคัญของแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยมองเห็นว่าการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้จะต้องเริ่มจากการค้นหาสิ่งที่เป็นสายสัมพันธ์ยึดโยงคนในชุมชน ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นพลังสำคัญในชุมชน โดยการศึกษาจากชุมชนที่อยู่รอบๆป่าละหอกกระสังทั้งหมด 5 ชุมชนเป็นหลักและแสวงหาแนวทางในการจัดการป่าอย่างสมดุล ตลอดจนการฟื้นฟูป่าเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นและป่าชุมชน ความสัมพันธ์ของป่ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าในชุมชน

1.2.3 เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสร้างสำนึกร่วมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่า

1.3 คำถามวิจัย

1.3.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและป่าในเรื่องการตั้งถิ่นฐาน การใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรป่าในพื้นที่ในแต่ละยุคเป็นอย่างไร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

1.3.2 ระบบนิเวศของป่าเป็นอย่างไร ป่ามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไร

1.3.3 กลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์จากป่าในแต่ละฤดูกาลมีใครบ้าง คนในชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าอย่างไร คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือผลประโยชน์ต่อปีเท่าไร

1.3.4 คนในชุมชนมีวิธีการจัดการทรัพยากรป่าอย่างไร มีปัจจัยอะไรที่ทำให้การจัดการป่าประสบผลสำเร็จคนในชุมชนใช้อะไรบ้างเป็นเครื่องมือในการจัดการ หรือชุมชนมีรูปแบบในการจัดการ

ทรัพยากรป่าของชุมชนอย่างไรบ้าง มีสิ่งใดที่สามารถนำไปเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นได้บ้าง
ความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่าแห่งนี้เกิดจากเงื่อนไขหรือปัจจัยใดบ้าง ปัญหาและอุปสรรคของ
องค์กรชุมชนมีอะไรบ้าง มีอะไรที่ควรแก้ไข และมีอะไรที่ติดอยู่แล้วและควรทำต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ลักษณะ
ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มคนแต่ละชาติพันธุ์มีการจัดการป่าหรือใช้ประโยชน์อย่างไร กลุ่มคนที่
ทำหน้าที่รักษาป่าคือใคร มีวิธีการรักษาป่าอย่างไร คูได้จากอะไรส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชน
อย่างไร

1.3.5 ลักษณะทางวัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มคนแต่ละชาติพันธุ์มีการจัดการป่าหรือใช้
ประโยชน์อย่างไร กลุ่มคนที่ทำหน้าที่รักษาป่าคือใคร มีวิธีการรักษาป่าอย่างไร คูได้จากอะไร ส่งผลต่อ
คุณภาพชีวิตคนในชุมชนอย่างไร

1.3.6 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าในชุมชนนี้เป็นอย่างไร การเกิดขึ้นของ
กระบวนการมีความเป็นมาอย่างไร ใครมีส่วนร่วมมีการร่วมคิดอย่างไร คนกลุ่มใดบ้างที่มาร่วมคิด มี
กิจกรรมใดหรือวิธีการใดที่จะนำมาใช้ในการรักษาป่า ผลที่เกิดขึ้นในการรักษาป่ามีอะไรบ้าง ใครได้
ประโยชน์ และมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างไร

1.3.7 แนวทางในการสานักร่วมกันในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
ของชุมชนเป็นหลักควรเป็นอย่างไร

1.4 พื้นที่ดำเนินการ/กลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตพื้นที่การศึกษาเป็นชุมชนที่อยู่รอบเขตป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง จำนวน 5 ชุมชน ซึ่ง
ประกอบไปด้วย ชุมชนละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 จำนวนครัวเรือน 60 ครัวเรือน ประชากรรวม 395 คน ,
ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 จำนวนครัวเรือน 48 ครัวเรือน ประชากรรวม 248 คน ,ชุมชนโคกกระนัง หมู่ที่
6 จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน ประชากรรวม 480 คน, ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1 จำนวนครัวเรือน 204
ครัวเรือน ประชากรรวม 1,192 คนและหมู่ที่ 15 จำนวนครัวเรือน 135 ครัวเรือน ประชากรรวม 580 คน
สังกัดตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 5 ชุมชนนี้มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์
มีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย (ส่วย, กูย) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว

ส่วนด้านขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังนั้นมีพื้นที่จำนวน 2,700 ไร่ ที่มี
ชุมชนทั้ง 5 ชุมชนที่กล่าวในเบื้องต้นล้อมรอบอยู่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ชุมชนเขาคอกหมู่ 1, หมู่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนละหอกกระสัง ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ 11 ที่นาของชุมชนตำบลเขาคอก อำเภอประโคน
ชัยจังหวัด บุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลตาจ่ง อำเภอละหานทราย จังหวัด บุรีรัมย์

ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดต่อกับ ตำบลจระเข้มาก อำเภอ ประโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์

ที่สุดในปัจจุบัน คือ 2,700 ไร่ รองลงมาก็เป็นป่าชุมชนป่าเขาคอก ที่มีลักษณะเป็นภูเขา มีพื้นที่ประมาณ 1,500 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกโงมมีพื้นที่ 400 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกกรวดมีพื้นที่ 800 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกสวาย พื้นที่ 900 ไร่ ป่าชุมชนป่าโคกสูง มีพื้นที่ 450 ไร่ ซึ่งผืนป่าเหล่านี้ล้อมรอบด้วยชุมชน ส่วนพื้นที่ราบจะเป็นพื้นที่ทำกิน ซึ่งส่วนมากเป็นที่นา

4) จำนวนหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขต อบต.เดิมทั้ง 15 หมู่บ้าน

5) ประชากร ประชากรรวมทั้งสิ้น 9,780 คน แยกเป็นชาย 4,894 คน แยกเป็นหญิง 4,886 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 104 คน ต่อตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,153 ครัวเรือน

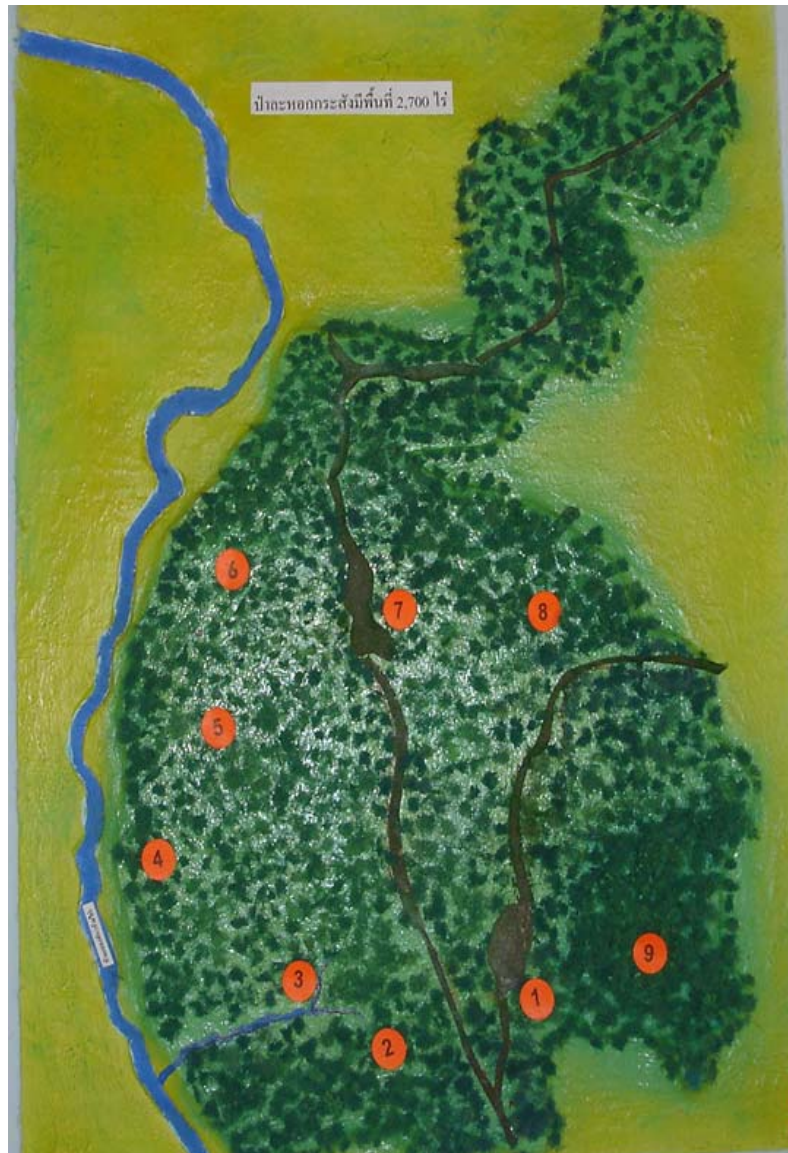

แผนที่ 1.2 แผนที่จำลองภูมิประเทศตำบลเขาคอก

มาตราส่วนแนวราบ 1 17,000 หรือ 1 เซนติเมตร ต่อ 170 เมตร

มาตราส่วนแนวตั้ง 1 3,000 หรือ 1 เซนติเมตร ต่อ 30 เมตร

<u>สัญลักษณ์</u>	เส้นสีส้ม	หมายถึง	ถนนลาดยาง	ปุ่มสีขาว	หมายถึง	สถานีอนามัย
	สีเขียว	หมายถึง	ป่าไม้	ปุ่มสีเขียว	หมายถึง	โรงเรียน
	เส้นสีแดงเข้ม	หมายถึง	เขตพื้นที่ตำบล	ปุ่มสีเหลือง	หมายถึง	วัด
	เส้นสีน้ำตาล	หมายถึง	ถนนลูกรัง	จุดสีดำเป็นกลุ่ม	หมายถึง	ชุมชน
	เส้นสีน้ำเงิน	หมายถึง	แหล่งน้ำ			

แผนที่ 1.3 แผนผังจำลองป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง พื้นที่ 2,700 ไร่

1.5.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกร ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกล้อย ทำสวน อาชีพรองลงมาของประชากร คือรับจ้างทั่วไป ,ทอผ้า ,จักสาน, เลี้ยงสัตว์ และ มีการอพยพแรงงานทั่วไปตามโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพฯ

หน่วยธุรกิจในเขตพื้นที่ตำบลเขาคอกมีดังนี้

- โรงสีข้าว 43 แห่ง
- ร้านค้า 76 แห่ง
- ร้านซ่อมรถ 2 แห่ง
- ปั้มน้ำมัน (ปั้มหลอด) 11 แห่ง

1.5.3 สภาพทางสังคม

วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีมีความหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์ ผสมผสานกันระหว่าง 3 เชื้อชาติ ได้แก่ กลุ่มไทย-ลาว, กลุ่มไทย-เขมร และกลุ่มไทย-กวย หรือกูย หรือส่วย อย่างไรก็ตามประชาชนชาวบ้านใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง มีกลุ่มองค์กรที่หลากหลาย ทั้งด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง (ขยายโอกาส 3 แห่ง) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง สถาบันและองค์กรทางศาสนา วัด/สำนักสงฆ์ 16 แห่ง ด้านการสาธารณสุขมีสถานอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง ด้านอัตราการมีและใช้ส้วมร้อยละ 100 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมี ที่ทำการตำรวจชุมชน 1 แห่ง

1.5.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านการคมนาคมมีถนนลาดยาง 5 เส้นเชื่อมระหว่างหมู่บ้านต่อหมู่บ้านและเชื่อมระหว่างตำบลต่ออำเภอประโคนชัยและอำเภอข้างเคียง ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านทั้ง 15 หมู่บ้านก็จะถนนคอนกรีตถึง 15 เส้นด้านการโทรคมนาคมมี ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 15 ตู้ ด้านการไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านเหมือนพื้นที่อื่นๆโดยทั่วไป

ถนนสายประโคนชัย-บ้านกรวด เป็นเส้นทางหลวงแผ่นดิน เป็นเส้นทางหลักที่คนในชุมชนในการติดต่อกับหน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอประโคนชัยและไปโรงพยาบาลอำเภอบ้านกรวดเนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใกล้กว่าการเดินทางเข้าอำเภอประโคนชัย รวมทั้งเป็นเส้นทางในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร และผลผลิตจากป่า เช่น เห็ด ขอดผักต่างๆ เพื่อนำไปจำหน่ายที่อำเภอประโคนชัยและอำเภอบ้านกรวด

ถนนสายบ้านกรวด-ปราสาทเมืองต่ำ (พนมรุ้ง) เป็นถนน รพช. เป็นเส้นทางทางท่องเที่ยวและเป็นเส้นทางติดต่อในภายในชุมชน ระหว่างตำบล และเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชนในละแวกเดียวกัน

ถนนสายโนนสว่าง-หนองตะโก เป็นถนนของกรมโยธาธิการ เป็นเส้นทางตัดผ่านตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย ไปตำบลหนองไม้งาม อำเภอบ้านกรวด

ถนนสายบ้านโคกกलय เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับเส้นประโคนชัย-บ้านกรวดซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่คนในหมู่บ้านนำสินค้าจากชุมชนออกมาจำหน่าย รวมทั้งติดต่อสื่อสารกับภายนอก

ถนนสายบ้านโคกกระนัง-หนองไม้งาม ถนนสร้างโดยกรมโยธาธิการเป็นทางตัดผ่านบ้านละหอกกระสัง และเป็นเส้นทางเชื่อมกับเส้นบ้านกรวด-ปราสาทเมืองต่ำ เป็นเส้นทางที่เชื่อมกับอำเภอละหารทราย เข้าสู่จังหวัดสระแก้ว

จากการมีเส้นทางเดินทางที่สะดวกในการติดต่อกับภายนอกชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสินค้า และมีการร่วมกิจกรรมทางประเพณีร่วมกันมากขึ้น และคนจากชุมชนข้างเคียงเข้ามาหาอาหาร

จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง และทำให้มีการเข้ามาใช้ทรัพยากรในป่าได้สะดวกขึ้น และคนในชุมชนสามารถออกไปทำงานรับจ้างในพื้นที่ตำบลข้างเคียงได้ง่ายขึ้น เช่น ที่ตำบลหนองไม้งาม อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้สินค้าจากภายนอกชุมชนเข้าไปได้ง่าย เช่น รถพุ่มพวง มีตลาดนัดในชุมชน ทำให้คนในชุมชนสามารถหาซื้อได้ง่าย และลดการพึ่งตนเอง และหาเงินมาเพื่อซื้อกินและใช้มากขึ้น

1.5.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำห้วย 20 สาย
- หนองและอื่นๆ 30 แห่ง

1.5.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- คลอง 2 สาย
- ฝาย 15 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น 25 แห่ง
- บ่อโยก 15 แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน 11 แห่ง
- ถังเก็บน้ำฝน 19 แห่ง

1.5.6 ข้อมูลอื่นๆ

- ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
- ป่าชุมชน จำนวน 3,500 ไร่

1.5.7 องค์กรชุมชน / เครือข่ายองค์กรชุมชน

- กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชน 15 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 17 กลุ่ม
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 15 กลุ่ม
- กลุ่มพัฒนาสตรี 15 กลุ่ม
- กลุ่มเยาวชน 15 กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรผสมผสาน 7 กลุ่ม
- กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ 1 กลุ่ม
- กลุ่มทอผ้าไหม 13 กลุ่ม
- ไทยอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง 5 หมู่บ้าน
- ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น 150 คน

- อาสาพัฒนาป้องกันฝ่ายพลเรือน 4 รุ่น

1.6 ผลคาดว่าจะได้รับ

- 1.8.1 องค์ความรู้เรื่อง “การจัดการดูแลทรัพยากรป่าชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน”
- 1.8.2 แนวทางและวิธีการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการสร้างสำนึกร่วมและการฟื้นฟูอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าโดยชุมชนท้องถิ่น
- 1.8.3 การฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการดูแลสุขภาพของชุมชนท้องถิ่น
- 1.8.4 กลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่ ครู นักเรียน เยาวชน ได้เรียนรู้ร่วมกันในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น

บทที่ 2

กระบวนการทำงานของโครงการ

ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังได้มีกลุ่มผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่รายรอบป่ามาเป็นเวลานาน นับกว่า 60 ปี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผสมผสานกันระหว่าง 3 เชื้อชาติ อันได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร กลุ่มชาติพันธุ์ไทย- กวย หรือส่วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาวที่มีการอพยพมาจากหลายพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวนี้จึงมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ความเชื่อ ตลอดจนการดำรงชีวิตที่แตกต่างต่างกันไป ถึงแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบัน บนความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของชุมชน สังคม การเมือง เศรษฐกิจ แต่วัฒนธรรมของคนบางกลุ่มยังคงดำรงไว้เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ตนเองอย่างน่านับถือ อย่างไรก็ตามจากการอยู่ร่วมกันของคนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนนี้ก็มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย กลมกลืน ผสมผสานกันทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง ถึงแม้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่จนทำให้ผู้คนที่อยู่รอบป่าตั้งตัวแทบไม่ทัน แต่ทุกคนก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ยอมอพยพหนีไปที่อื่น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นจุดสนใจให้ทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านั้น กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสัง ร่วมกับเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตำบลเขาคอก ที่มีภูมิถ้านารอบป่าตลอดจนแกนนำหมู่บ้าน ภาคีในพื้นที่ เช่น ครู เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า พัฒนาชุมชน ได้ร่วมกันพูดคุยปรึกษาหารือเพื่อหาวิธีการศึกษาวิจัยงานโครงการนี้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

กระบวนการและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นในขอบเขตพื้นที่การศึกษา “โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง” มีวิธีการศึกษาอยู่หลายวิธีและหลายขั้นตอน กว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านต่างๆ แล้วไม่ว่าจะเป็นด้านการตั้งถิ่นฐานของชุมชน, ด้านการประกอบอาชีพ, ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่า, การพึ่งพิงของคนกับป่าในด้านต่างๆ เช่น อาหาร สมุนไพร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการทรัพยากรป่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละยุค แต่ละสมัย คณะวิจัยจะต้องศึกษาเข้าไปเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลจากทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะในพื้นที่การศึกษานั้นประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่อพยพมาจากหลายพื้นที่ หลายกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงในบางกรณี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการที่หลากหลาย ต้องใช้เวลาในการเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยความอดทนพยายามเข้าใจถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม

2.1 การวางแผนการดำเนินโครงการ

อันดับแรกของขั้นตอนการวางแผนนี้คือ การให้ทีมวิจัยร่วมกันดูโครงการว่ามีคำถามวิจัยอย่างไรบ้าง จากนั้นก็ดูว่าควรศึกษาอะไรก่อนหลัง แล้ววางระยะเวลาในการศึกษาเป็นเรื่อยๆ ไป ข้อไหนที่สามารถศึกษาไปพร้อมๆ กันได้ก็จัดไว้ในหมวดเดียวกัน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน / ป่า ส่วนอันใดที่จะต้องลงรายละเอียด เช่น การลงเก็บข้อมูลภาคสนาม ระบบนิเวศน์ป่า และเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า มูลค่าทางเศรษฐกิจ ก็วางแผนสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุม เมื่อวางลำดับเรื่องราวที่จะศึกษาแล้วก็กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานกันเบื้องต้นก่อน จากนั้นก็แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยว่าใครมีความถนัดในด้านใด ก็ให้รับผิดชอบหน้าที่หลักในด้านนั้น แล้วก็ลงมือปฏิบัติงานตามแผน

ในขั้นตอนการดำเนินงานของทีมวิจัยนั้น ได้ทำการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ในปฏิทินการปฏิบัติงานทุกอย่าง และได้มีการเชื่อมประสานงานกับคณะที่ปรึกษาโครงการจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ แต่เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีภารกิจมากจึงไม่สามารถมาให้คำปรึกษาได้ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ แต่การดำเนินงานของทีมวิจัยนั้นไม่อาจหยุดรอรับคำปรึกษาได้ ดังนั้นทางทีมวิจัยเองจึงพยายามทำความเข้าใจกับโครงการให้ถ่องแท้แล้วก็ลงมือปฏิบัติตาม แผนที่กำหนดไว้ ทีมวิจัยทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมกันทำงานทุกขั้นตอนทั้งการจัดเวทีต่างๆ การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล จะต้องมีการทดลองทำทุกเรื่องก่อน หลังจากนั้นทีมวิจัยจึงประชุมทีมงานเพื่อวิเคราะห์ผลงานที่ดำเนินการไปแล้วว่า ทำถูกวิธีหรือไม่ ถ้าทำไม่ถูกหรือผิดตรงไหนแล้วก็จะทำการแก้ไขใหม่อีก การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลต่างๆ ก็ต้องทดลองเก็บดูก่อนแล้วจึงเอาข้อมูลมารวบรวมวิเคราะห์กันว่า ข้อมูลที่ได้มาจากเครื่องมือชุดดังกล่าวครอบคลุมประเด็นที่อยากเรียนรู้หรือยัง ถ้าดูแล้วยังได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนต้องปรับปรุงเครื่องมือใหม่ แล้วลงเก็บข้อมูลอีกจนกว่าจะได้ข้อมูลสมบูรณ์เป็นที่พอใจของทุกคนที่ร่วมดำเนินการ จากการดำเนินงานของทีมวิจัยที่ได้ร่วมกันทำและร่วมแก้ไขปัญหาโดยตลอดได้ทำให้ทีมวิจัยทุกคนสามารถเรียนรู้วิธีการทำงาน ตลอดจนผลการวิจัยไปพร้อมๆ กันอย่างน่ายินดี ดังนั้นขั้นตอนในการศึกษาแต่ละด้านจึงมีความแตกต่างกันไปบ้างหรือเหมือนกันบ้างในบางประเด็น ดังมีรายละเอียดถึงกระบวนการศึกษาดังต่อไปนี้

2.2 กระบวนการ วิธีการศึกษาข้อมูล

2.2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน

1) จัดเวทีชี้แจงโครงการ เชิญกลุ่มเป้าหมายจากทั้ง 5 หมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงโครงการจากคณะทีมวิจัย ในจำนวนกลุ่มเป้าหมายนั้นจะประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ครู นักเรียน พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า พัฒนาชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชน และชาวบ้าน

เป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมายของโครงการและกระบวนการดำเนินงานโดยภาพรวมของโครงการ รวมทั้งกระตุ้นให้ทุกคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย

2) ให้ตัวแทนแต่ละชุมชนเล่าถึงความเป็นมาของชุมชนเท่าที่ทราบ พอสังเขป (ในขั้นตอนนี้จะใช้วิธีการอัดเทป และเก็บประเด็นในการพูดคุยของผู้เข้าร่วมเวที) หลังจากนั้นก็จะค้นหาผู้รู้ของแต่ละชุมชนในเวที เพื่อลงสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงลึก ในการให้แต่ละหมู่บ้านได้เล่าเรื่องราวของหมู่บ้านทำให้ทราบถึงผู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยซึ่งทีมวิจัยจะต้องตามไปเก็บข้อมูลจากบุคคลเหล่านั้นต่อไป

3) เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้อาสามาเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน เพื่อเข้าร่วมเป็นทีมศึกษาวิจัยในโครงการ ซึ่งในการจัดเวทีครั้งแรกทำให้ได้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 30 คน ซึ่งมาจากทั้งห้าหมู่บ้านที่ทำการศึกษารวมทั้งเจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า ครูในโรงเรียน นักเรียนทุกระดับ ซึ่งนับว่าเป็นความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี และเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการที่จะทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและมีความสุขเข้าใจร่วมกัน

อาสาสมัครที่เข้าร่วมศึกษาวิจัยทั้ง 30 คนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันในสายงานเดิมมาก่อน ได้แก่ 1) เป็นกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนที่อยู่ตามหมู่บ้านต่างๆรอบป่าทั้ง 5 หมู่บ้าน 2) เป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) 3) เป็นกลุ่มสตรีแม่บ้าน ซึ่งแต่ละคนมีทุนเดิมในเรื่องของความคุ้นเคยกันและมีจิตอาสาอยู่ก่อนแล้วและทำงานเพื่อชุมชนมาโดยตลอด ส่วนทางเจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า หัวหน้าทีมวิจัยคือแม่ประมวล เจริญยิ่ง ซึ่งได้มีการติดต่อประสานงานเพื่อให้เกิดการร่วมมืออนุรักษ์ป่ามาโดยตลอด จึงใช้ความคุ้นเคยที่ทำงานเกี่ยวกับอนุรักษ์ป่าร่วมกันกันมาก่อนบ้างอยู่แล้ว เข้าไปทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และชี้แจงถึงความสำคัญที่ทางทีมจะขอความร่วมมือกับทางป่าไม้เกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ป่า แนวเขตป่า ชื่อพันธุ์ไม้ต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นทางคุณ ทศพล ทองเจริญ หัวหน้าสำนักงานป้องกันป่า จึงตกลงมาร่วมศึกษาโครงการนี้ร่วมกับชาวบ้านด้วย พอถึงเวลาเข้ามาศึกษาจริงๆ แล้ว ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มีอยู่ในสำนักงานป้องกันรักษาป่า บร. 3 จำนวน 7 – 8 คน ก็จะมาร่วมด้วยทุกครั้ง เวลาทำงานทุกคนจะทำงานอย่างมีความสุขเพราะจะพูดคุยแลกเปลี่ยนกันตลอดเวลา บางคนก็จะมีเรื่องราวต่างๆ มาเล่าสู่กันไม่เคยขาด

4) แบ่งบทบาทหน้าที่กันเพื่อเตรียมตัวลงเก็บข้อมูลภาคสนามตามลายแทง ตามแผนงานที่ได้วางไว้ แต่กลุ่มงานต่างๆ ก็ไม่ได้แยกกันโดยสิ้นเชิง ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่ และทำงานร่วมกันตลอดโครงการ ซึ่งทางทีมศึกษาวิจัยได้แบ่งบทบาทกันดังนี้ คือ กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล และทีมที่ทำงานเก็บข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล

- กลุ่มผู้รู้ในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ประวัติป่าชุมชน เรื่องสมุนไพรพื้นไม้ เรื่องแมลง เห็บ ขอบเขตของพื้นที่ป่าชุมชน

- กลุ่มผู้ร่วมให้ข้อมูลเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าจำนวน 150 ครัวเรือน จาก 5 หมู่บ้าน โดยได้จากกลุ่มที่มาเข้าร่วมประชุม และให้ทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้านเลือกเก็บข้อมูลจากครอบครัวที่ใช้ประโยชน์โดยตรง

ทีมเก็บข้อมูล

- ทีมเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่ามีจำนวนหมู่บ้านๆ ละ 3 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าในด้านอาหาร เช่น เห็ด ผัก แมลง สัตว์ การใช้ประโยชน์จากป่าด้านสมุนไพร ด้านไม้ใช้สอย ด้านไม้เชื้อเพลิง
- ทีมเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้การจัดเวทีย่อยโดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นกลุ่มที่มา กลุ่มแรกๆ ของหมู่บ้านเล่าให้ฟังโดยมีการบันทึกเทป ทีมงานช่วยบันทึก(ชาวบ้าน) และช่วยกันถอดเทปออกมาเป็นข้อมูล และเขียนข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมด
- ทีมเก็บข้อมูลเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ มีชาวบ้าน ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อสม. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคอก และปราชญ์ชาวบ้านที่รู้เรื่องสมุนไพร พันธุ์ไม้ ขอบเขตป่าชุมชน สัตว์ แมลง และพืชผักต่างๆ รวมทั้งแหล่งกำเนิด ลักษณะของ พืชพรรณ เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด นั่นก็คือทุกคนที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมและชาวบ้านที่มา ใช้ประโยชน์จากป่าด้วย

หมายเหตุ การแบ่งเป็นทีมๆ ที่ชัดเจนตามเนื้อหางานเท่านั้น แต่เวลาลงมือทำงานจริง ทุกคนช่วยเหลือกัน ไม่ได้มีการทำงานเป็นทีมใครทีมมัน

2.2.2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1) ประชุมเพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มเป้าหมายจะประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชนจาก 5 หมู่บ้านที่จะทำการศึกษา กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ครู นักเรียน พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า พัฒนาชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ชาวบ้านในห้าชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษา

ในการประชุมครั้งแรกทั้งหัวหน้าโครงการและชาวบ้านไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของเครื่องมือการทำวิจัยเลย เนื่องจากไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยมาก่อน ชาวบ้านเข้าใจว่าเครื่องมือคือ “จอบ เสียม หรือว่าอุปกรณ์การประกอบอาชีพ” ทำให้การประชุมครั้งนี้ยังไม่มียะไรที่มีความชัดเจน และยังไม่ได้เครื่องมือในการลงทำงานศึกษาข้อมูล ได้เพียงการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาทางออกร่วมกันต่อไป จึงวางแผนว่าจะต้องมีการประชุมครั้งใหม่ โดยให้หัวหน้าโครงการประสานไปยังผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย คือ ดร.ปรีชา อุตระภูท เพื่อจะได้ทำให้งานไปได้เร็วขึ้น

2) ประชุมครั้งที่สองคณะวิจัยได้เชิญที่ปรึกษาโครงการคือ อาจารย์ปรีชา อุตระภูท และทีมศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทำความกระจ่างในเรื่องเครื่องมือการทำวิจัย ทีมวิจัยเริ่มมีความเข้าใจมากขึ้นในเรื่องการทำเครื่องมือ เช่น

- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บประวัติศาสตร์ชุมชน จะต้องค้นหาผู้รู้เรื่องประวัติศาสตร์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ คือ คำถามที่จะค้นหาคำตอบ เช่น มีใคร หรือกลุ่มไหนที่ย้ายเข้ามาอยู่ที่นี่ เป็นกลุ่มแรก ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งแต่เมื่อไหร่ มากับใครบ้าง สาเหตุที่มาอยู่ที่นี่เพราะอะไร รู้จักที่นี่ได้อย่างไร ตอนอพยพมาสภาพพื้นที่แถบนี้เป็นอย่างไร มาอยู่ที่นี่แล้วมาทำอะไรบ้าง สภาพพื้นที่เมื่อก่อนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แตกต่างกับตอนนี้หรือไม่ มากน้อยแค่ไหนอะไรบ้าง และอื่นๆ อีกมากมาย
- เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งจะต้องถามเรื่องการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ทั้งด้านอาหาร สมุนไพร เชื้อเพลิง ไม้ใช้สอย และอื่นๆ
- เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเรื่องความหลากหลายในป่าให้ได้ครบทุกมิติ

จากการได้ประชุมปรึกษาหารือกับทีมผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยแล้ว จึงรู้การเก็บข้อมูลที่ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมนั้นจะต้องมีการออกแบบเครื่องมือที่เหมาะสมก่อนลงมือเก็บข้อมูลก่อนทุกครั้ง และจะต้องรู้ด้วยว่าเครื่องมือที่ได้ออกแบบมาเพื่อเก็บข้อมูลอะไร ดังนั้นเมื่อประชุมเสร็จแล้ว ทีมวิจัยจึงเริ่มคิดร่วมกันก่อนว่าทีมเราจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอะไรบ้าง เช่น ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนและพัฒนาการของป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่า รวมไปถึงการเก็บข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในป่าประกอบไปด้วยอะไรบ้าง เช่น ลักษณะภูมิประเทศขอบเขตของป่า ดิน เส้นทางการไหลของน้ำออกจากป่า พันธุ์ไม้ยืนต้น สมุนไพร สัตว์ แมลง เห็ด ผักต่างๆ เวลาเก็บข้อมูลจริงก็ จะใช้วิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุกวันที่ลงเก็บ เพื่อจะได้รู้ว่าเครื่องมือที่ใช้ดำเนินการอยู่นั้นได้ข้อมูลครบถ้วนหรือยัง ถ้าข้อมูลยังไม่ครบถ้วนก็จะพัฒนาเครื่องมือให้สมบูรณ์ ทีมวิจัยได้นำประสบการณ์จากการพูดคุยจากการประชุมครั้งที่สองมาพัฒนาเครื่องมือการเก็บข้อมูลต่อไป

3) ประชุมสร้าง พัฒนา และทำความเข้าใจเรื่องเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับทีมวิจัยและชาวบ้าน

ก) เครื่องมือเก็บประวัติศาสตร์ชุมชน

- ออกแบบการจัดเวที ออกแบบคำถามที่จะใช้ถามในเรื่องของประวัติศาสตร์ชุมชนและประวัติศาสตร์ของป่าว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องถาม การจัดเวทีนั้นเป็นการจัดเวทีให้คนเฒ่าคนแก่ ผู้รู้ได้เล่าเรื่องให้ทีมวิจัยและชาวบ้านที่สนใจฟัง ส่วนทีมวิจัยนั้นทำการบันทึกเทป และมีหน้าที่ช่วยกันตั้งคำถามตามที่ได้ร่วมกันเตรียมมาและมีคำถามเพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้พูดคุยกับกลุ่มผู้รู้เหล่านั้น
- เตรียมคำถามที่จะใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและประวัติศาสตร์ป่า

- ค้นหากลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการของป่า ซึ่งได้แก่หลวงพ่ที่วัด กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่เข้ามาอยู่ก่อนในพื้นที่นี้ กลุ่มหมอสุมไพร กลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากป่าเป็นประจำ
- กำหนดวันที่ สถานที่ และเวลาที่เหมาะสม ที่จะจัดเวทีรวมทั้งนัดหมายกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ให้ข้อมูลและทีมวิจัยเพื่อลงไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน กลุ่มชาวบ้าน เด็กเยาวชนที่สนใจอยากเรียนรู้ด้วย

ข) พัฒนาแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่า

- ออกแบบสอบถามโดยให้ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันคิด ตามประเด็นที่จะศึกษา เพื่อนำไปถามกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากป่าจำนวน 150 คน โดยมาจากฐานคิดว่าจำนวนตัวอย่างจะเป็นหนึ่งในสามของจำนวนครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน
- นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 150 ครัวเรือน แล้วพบปัญหาได้ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมให้ทีมวิจัย ต้องมีการพัฒนาแบบสอบถามใหม่ เนื่องจากเกิดปัญหาทั้งจากแบบสอบถามที่ใช้คำถามไม่ชัด และคนถาม(ทีมวิจัย) ไม่เข้าใจตัวคำถามว่าต้องการอะไร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจว่าจะเก็บข้อมูลไปทำอะไร เนื่องจากเขากลัวว่าทางทีมวิจัยจะนำข้อมูลไปให้ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้วามีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง
- พัฒนาเครื่องมือเพิ่มเติมและทำความเข้าใจกับทีมวิจัยที่จะเก็บข้อมูลใหม่ และปรับวิธีการในการเก็บข้อมูลใหม่ โดยมีเวทีชี้แจงวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในเรื่องการเก็บข้อมูลว่าจะเอาข้อมูลไปทำอะไร เก็บข้อมูลแล้วชุมชนและตัวผู้ให้ข้อมูลจะได้ประโยชน์อะไร

ค) ออกแบบการเก็บข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าละหอกกระสัง

กระบวนการพัฒนาเครื่องมือนี้มาจากประสบการณ์การทำแบบสอบถาม ทำให้ทีมวิจัยมานั่งคุยกันเรื่องการจะเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกมิติตามที่ปรึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะ ทำให้รู้ว่าการเก็บข้อมูลไม่ใช่ว่าเดินไปแล้วก็เก็บได้เลย จะต้องมามีเครื่องมือในการเก็บอย่างเป็นระบบ ดังนั้นทีมวิจัยจึงร่วมกันออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ และความหลากหลายในป่า ซึ่งแบ่งออกดังนี้

- เครื่องมือในการเก็บสภาพดิน โดยใช้วิธีการสังเกตลักษณะดินในป่าว่าพื้นที่ดอนดินเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร พื้นที่ลุ่มดินเป็นอย่างไร และมีพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ อาหารป่าอะไรบ้างในบริเวณนั้น
- เครื่องมือเก็บสภาพของพื้นที่ป่า โดยการแบ่งลักษณะป่าออกเป็นสามส่วนตามระบบภูมิประเทศของป่า ได้แก่ พื้นที่ดอน พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม เก็บว่าพันธุ์ไม้ที่ขึ้นแต่ละพื้นที่เป็น

อย่างไร มีความหนาแน่นขนาดไหน ความหลากหลายของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์เป็นอย่างไร

- เครื่องมือนับต้นไม้ ซึ่งออกแบบโดยการแบ่งพื้นที่ 2,700 ไร่ ออกเป็นแปลงย่อย ๆ โดยใช้เชือกจึงให้เป็นแปลงเล็กๆ ขนาดหนึ่งไร่ และแปลงย่อยในหนึ่งไร่ออกเป็นล็อกเล็กอีกโดยดูความหนาแน่นของต้นไม้ และแบ่งกันนับต้นไม้ คนหนึ่งนับต้นไม้หนึ่งชนิดไปทุกล็อกเล็กๆ ในหนึ่งไร่ เมื่อเสร็จแต่ละแปลงให้ทุกคนเอาข้อมูลมารวมกัน
- เครื่องมือในการเก็บภูมินิเวศน์น้ำ ศึกษาเส้นทางของน้ำที่ไหลออกจากป่าไปสู่แหล่งที่เป็นลำห้วยในบริเวณโดยรอบของป่าชุมชน

ภาพประกอบกิจกรรมการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.2.3 การลงมือเก็บข้อมูล

1) การเก็บประวัติศาสตร์ชุมชนและประวัติศาสตร์ป่าชุมชน

โดยการจัดเวทีย่อยรายหมู่บ้าน และแบบคำถามที่ได้ช่วยกันคิดมาก่อนแล้ว โดยใช้กลุ่มเป้าหมายจากเวทีชี้แจงโครงการ และกลุ่มผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านมาเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นตั้งแต่ป่าแถบนี้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาปักหลักเพื่อหาแหล่งทำมาหากิน จนขยายออกเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น และมีการแบ่งการปกครองออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ รวมถึงหน่วยงานรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่การให้สัมปทานป่าตัดไม้ สัมปทานป่าเผาถ่าน และชาวบ้านก็เริ่มบุกรุกด้วย ทำให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชน และการป่าในพื้นที่ตำบลเขาคอก เห็นความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนในด้านต่าง ๆ

ในการเก็บข้อมูลในแต่ละหมู่บ้าน มีทีมจากหมู่บ้านมาร่วมรับฟังแลกเปลี่ยนและช่วยบันทึก โดยมีอัครเทพ ในการจัดเวทีแต่ละหมู่บ้าน หลังจากเก็บข้อมูลแต่ละหมู่บ้านแล้วทีมวิจัยเอาข้อมูลมาคุยกัน เช่น เวทีนี้การจัดแต่ละครั้งเป็นอย่างไร คนมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน และข้อมูลที่ได้ในแต่วันเป็นอย่างไร เจอปัญหาอะไรบ้าง และวางแผนที่จะไปหมู่บ้านอื่นต่อไป

หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จทุกหมู่บ้านแล้วเชิญทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลมาร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลว่า เป็นอย่างไร ได้ครบหรือไม่ ข้อมูลที่ได้มาใช้หรือไม่ ดูความสัมพันธ์ของข้อมูล และมีการแบ่ง

ประวัติศาสตร์ของชุมชนและป่าชุมชนออกเป็นช่วงเวลา ว่าในแต่ละยุคสภาพชุมชน ป่า วิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างไร

2) เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า

โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนที่ชุมชนได้รับตามฤดูกาลนั้นทางคณะทีมวิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษาหนึ่งปีเต็ม เริ่มต้นดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือนธันวาคม 2548 จากชุมชนรอบป่าจำนวน 5 ชุมชนที่ประกอบไปด้วยชุมชนละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 ชุมชนโคกกระนัง หมู่ที่ 6 ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 15 จำนวน 150 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 587 ครัวเรือน โดยทางทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจกับครัวเรือนเป้าหมายที่จะทำการเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ก่อนถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล เพราะทีมวิจัยและครัวเรือนเป้าหมายจะต้องร่วมกันศึกษาถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ครัวเรือนนั้นๆ ได้ใช้ประโยชน์จากป่าตามฤดูกาล และต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกๆ เดือนเป็นเวลาหนึ่งปี เพราะการทำความเข้าใจกันก่อนกับครัวเรือนเป้าหมายจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเก็บข้อมูลและการนำเอาข้อมูลกลับไปใช้ และถ้าหากว่าครัวเรือนไม่เข้าใจกับโครงการ จะเป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมาก และทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมากนัก

โครงการนี้มีครัวเรือนเป้าหมายทั้ง 150 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนที่มีความสมัครใจและเต็มใจในการให้ข้อมูล เพราะทีมวิจัยถือว่าผู้ให้ข้อมูลคือผู้ร่วมศึกษาไปโดยปริยาย การจัดเก็บข้อมูลนั้นจะต้องมีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก่อน เพื่อต้องการให้การเก็บข้อมูลของทีมวิจัยนั้นมีรูปแบบในการเก็บข้อมูลไปในแนวเดียวกันและได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ดังนั้นในการสร้างเครื่องมือจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการให้ทีมวิจัยและครัวเรือนเป้าหมายตลอดจนชุมชน / ภาวที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และที่สำคัญต้องทำความเข้าใจกันก่อนในแบบเก็บข้อมูลระหว่างทีมวิจัยผู้จัดเก็บและครัวเรือนเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ส่วนวิธีการเก็บนั้นทีมวิจัยกับครัวเรือนเป้าหมายก็จะมีการนัดหมาย วัน เวลา ที่จะทำการจัดเก็บ หลังการจัดเก็บข้อมูลแล้วในทุกๆ สามเดือนก็จะมีการนัดหมายครัวเรือนเป้าหมายมาร่วมประชุมวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทีมวิจัยและชุมชน / ภาวที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ส่วนทีมวิจัยที่ทำการจัดเก็บข้อมูลในแต่ละชุมชนนั้นก็ทำการประชุมรวบรวมข้อมูลในทุกวันที่ 1 ของเดือนจนครบหนึ่งปี (หมายเหตุ ทีมวิจัยมาจากหมู่บ้านไชน ก็ให้เก็บข้อมูลหมู่บ้านนั้น เพราะจะได้สะดวกในการจัดเก็บข้อมูล และมีความเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูล)

ในส่วนของกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่ากลุ่มอื่นๆ ที่เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในตำบลอำเภอใกล้เคียงนั้นทางทีมวิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลแต่เพียงว่ากลุ่มคนเหล่านั้นเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าในด้านใดบ้าง และเข้ามาใช้ในช่วงเวลาไหน จากชุมชนใดบ้างเท่านั้น และก็ได้อบรมข้อมูลจากกลุ่มคนเหล่านั้นว่า จะเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าเฉพาะช่วงเวลาที่มิให้เห็ดออกหรือช่วงเวลาที่มิอาหารประเภทผักต่างๆ ให้

หาเก็บเท่านั้นคือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนตุลาคม ส่วนการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ นั้น ไม่ได้เข้ามาใช้แต่อย่างใด

ส่วนกลุ่มคนในชุมชนในพื้นที่การศึกษาก็จะมีการสอบถามถึงว่าในแต่ละครัวเรือนนั้นใช้ประโยชน์จากป่าในเรื่องใดบ้าง และลงลึกข้อมูลถึงปริมาณที่เก็บหาได้ และทำให้ทราบว่าผู้คนในชุมชนรอบป่ามีส่วนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าในด้านไม้เชื้อเพลิงถึง 98% ใช้ประโยชน์ด้านอาหารถึง 100% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และการใช้ประโยชน์จากป่าด้านอื่นๆ อีกในทุกฤดูกาล

เมื่อเก็บข้อมูลครบหนึ่งปีแล้ว ทีมวิจัยเอาข้อมูลของทุกเดือนมารวมกันเป็นข้อมูลการใช้ประโยชน์ทั้งปี ซึ่งดูในเรื่องของมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งที่ชาวบ้านใช้บริโภคและจำหน่าย

เมื่อได้มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว รวมทั้งได้ข้อมูลมาก่อนข้างสมบูรณ์ จึงได้มีการจัดเวทีให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลจากการวิจัย ในการจัดเวทีครั้งนี้ทำให้ชาวบ้านได้เห็นมูลค่าของป่าชุมชน รู้คุณค่าของป่าชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของตนเอง และทำให้เกิดการวางแผนในการฟื้นฟูจัดการป่าต่อไป

3) เก็บข้อมูลเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพของป่าละหอกกระสัง

เนื่องจากขอบเขตพื้นที่การศึกษานิเวศน์ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังมีพื้นที่กว้างขวางถึง 2,700 ไร่ กระบวนการศึกษาถ้าจะให้ได้มาซึ่งคำตอบนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยส่วนร่วมจากกลุ่มคนที่หลากหลาย ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเด็นที่ร่วมทำการศึกษา เช่น พรานป่า หมอยาสมุนไพร ผู้รู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า ชุมชนผู้ที่เชี่ยวชาญในพื้นที่ และจะต้องใช้ความเพียรพยายาม ความอดทนกับการที่จะต้องใช้เวลาศึกษาอย่างยาวนาน และต้องศึกษาทุกช่วงฤดูกาล เพราะระบบนิเวศน์ ดิน น้ำ ป่า นั้น จะเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นกับระบบนิเวศน์อยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล เช่น ในฤดูแล้งระบบนิเวศน์ก็จะเป็นรูปแบบหนึ่งคือความแห้งแล้งจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ทั้งดิน น้ำ ป่า การศึกษาในช่วงฤดูแล้งนี้ก็จะได้ข้อมูลในระดับหนึ่งเท่านั้น เช่น แผนที่ของป่า, ชนิดของพันธุ์ไม้บางส่วน , สัตว์ป่าหรือสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่าบางชนิด เท่านั้น ดังนั้นการศึกษานิเวศน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทุกฤดูกาลจึงจะเห็นระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ และได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงตามความเป็นจริงที่สุด ดังนั้นการศึกษาจึงต้องวางแผนเตรียมการศึกษาในแต่ละเรื่องแต่ละด้านอย่างละเอียดดังนี้

- **วางแผนการทำงาน**

- การวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามช่วงฤดูกาล
- แยกประเด็นที่ต้องการศึกษาและสามารถศึกษาได้ในช่วงเวลาใด
- สรรหาผู้รู้และมีความชำนาญในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องแผนที่ป่า / สภาพภูมิประเทศของป่า / ชนิดของพันธุ์ไม้ / ชนิดสมุนไพร / ชนิดของสัตว์ป่า / ชนิดพืชผัก / ชนิดของเห็ด ต่างๆ
- แบ่งทีมวิจัยออกเป็นทีมๆ ร่วมให้แต่ละทีมมีผู้รู้เป็นหัวหน้าทีมในการสำรวจ

ทีมวิจัยกำลังวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการสำรวจข้อมูลจากป่าชุมชน

- **ลงมือเก็บ**

- ทีมวิจัยร่วมกับผู้รู้สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในแต่ละด้าน เช่น ด้านชนิดพันธุ์ไม้, ด้านพืชสมุนไพร , ด้านชนิดของสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในป่า, ชนิดของเห็ด เป็นต้น
- ทำความเข้าใจกับทีมวิจัยกับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจนเข้าใจตรงกัน
- จัดกลุ่มผู้สนใจตามประเด็นต่างๆที่กำหนดไว้
- ลงมือปฏิบัติตามแผน ในขั้นตอนนี้จะเก็บข้อมูลก่อนว่ามีพันธุ์ไม้กี่ชนิด พืชสมุนไพรกี่ชนิด สัตว์ที่เจอในขณะศึกษามีกี่ชนิด
- ผู้รู้เรื่องแผนที่ป่าและสภาพภูมิประเทศป่าจะแบ่งพื้นที่ป่าออกตามลักษณะภูมิประเทศป่า (ออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่ดอนจำนวน 500 ไร่, พื้นที่ราบจำนวน 2,000 ไร่, พื้นที่ลุ่มจำนวน 200 ไร่)

- ทีมวิจัยร่วมกับผู้สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในแต่ละด้าน เช่น ด้านชนิดพันธุ์ไม้, ด้านพืชสมุนไพร, ด้านชนิดของสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในป่า, ชนิดของเห็ด เป็นต้น
- ทำความเข้าใจกับทีมวิจัยกับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจนเข้าใจตรงกัน
- จัดกลุ่มผู้สนใจตามประเด็นต่างๆที่กำหนดไว้
- ลงมือปฏิบัติตามแผน ในขั้นตอนนี้จะเก็บข้อมูลก่อนว่ามีพันธุ์ไม้กี่ชนิด พืชสมุนไพรกี่ชนิดสัตว์ที่เจอในขณะศึกษามีกี่ชนิด
- แลกเปลี่ยนข้อมูล
 - ประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน
 - ให้ผู้ศึกษาร่วมแสดงถึงข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงที่ได้พบเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพป่าที่เคยมีข้อมูลในอดีต / ปัจจุบัน แล้วรวมอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง
 - สรุปผลการศึกษาเบื้องต้น
- วางแผนและปรับปรุงการเก็บข้อมูล
 - วางแผนเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ที่กำหนดไว้
 - จัดทำป้ายติดต้นไม้ในป่าเพื่อแสดงพื้นที่การศึกษาให้ชัดเจนและมีระบบเพิ่มขึ้น โดยแบ่งเป็นแปลงๆ ละประมาณ 1 ตารางไร่ ติดป้ายตามลำดับของแต่ละแปลงไว้ทั้งสี่ด้านภายในพื้นที่ 1 ตารางไร่ ก็แบ่งซอยให้แคบลงอีกเป็นแปลงเล็กกว้างประมาณ 5 - 8 วา ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของปริมาณต้นไม้ในแต่ละพื้นที่ ทาสีไว้ตามต้นไม้ในซอยแปลงเล็ก แล้วใช้เชือกจึงตามต้นไม้ที่ป้ายสีทาสีไว้ แล้วแบ่งกลุ่มๆละ 4 – 5 คน เข้าศึกษาปริมาณต้นไม้ (นับต้นไม้) เวลานั้นต้นไม้ของแต่ละกลุ่มนั้นจะมีการตกลงกันก่อนว่าใครจะนับต้นอะไรบ้าง เช่น ใครนับต้นเต็งก็จะนับต้นเต็งจนเสร็จ ถึงจะนับต้นไม้ชนิดอื่นอีกได้ตามที่ตกลงกันได้ในกลุ่ม ในขั้นตอนนี้นักที่มีหน้าที่วัดพื้นที่ก็จะวัดไปเรื่อยๆ ส่วนคนที่ติดป้ายหรือทาสีก็จะทำไปพร้อมกับคนวัดพื้นที่ ส่วนกลุ่มที่เข้าศึกษาปริมาณต้นไม้ก็ตามเข้าไปที่หลัง
 - รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทุกวันที่ลงปฏิบัติงาน
 - ประชุมรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน
 - ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ตลอดจนวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผืนป่าอย่างลงลึก
 - ศึกษาซ้ำอีกครั้งหนึ่งเพราะข้อมูลปริมาณต้นกับขนาดของต้นไม้ที่ให้ศึกษาทีมวิจัยเข้าใจไม่ตรงกัน โดยกำหนดขนาดลำต้นของไม้ยืนต้นใหม่จากเดิม 2 – 3 นิ้ว เป็น 3 – 6 นิ้ว เป็นต้นไป

- ประชุมรวบรวม / วิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง ในการศึกษาครั้งที่สองนี้ ทีมวิจัยมีพัฒนาการในการทำงานดีมากสังเกตจากการศึกษาได้เร็วกว่า และเข้าใจในเครื่องมือดีขึ้น ในเวทีนี้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมจะมีทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชุมชน ครู นักเรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านหมอยาสมุนไพร ตลอดจนผู้ที่มีความชำนาญในพื้นที่ป่า
- บรรยายภาคในการเก็บข้อมูล เก็บวันแรกขรุขระ เก็บได้น้อยเพียงประมาณวันละ 4-5 ไร่ เพราะว่ายังไม่มี ความชำนาญ และคนเก็บก็ยังไม่คล่อง แต่นานวันเข้าก็สามารถทำได้เร็วขึ้น กลุ่มผู้ชายจะเป็นผู้วัดพื้นที่ป่าเสีย จึงเชื่อกันให้ ส่วนกลุ่มผู้หญิงและเด็กเป็นคนนับต้นไม้

2.3 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จัดเวทีย่อยรายชุมชน เชิญผู้รู้ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน พุดคุยแลกเปลี่ยนกันถึงเหตุการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนแต่ละช่วงเวลา แต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งได้มีการจัดเวทีทุกหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ บ้านละลอกกระสัง บ้านโคกเศรษฐี บ้านโคกกระนัง บ้านเขาคอกหมู 1 และหมู 15 โดยการจัดเว็ยนไปในแต่ละหมู่บ้านโดยให้ทีมวิจัยที่เป็นตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้ประสานงานหลัก

ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเน้นการจัดช่วงคำหลังจากที่ชาวบ้านได้เสร็จภารกิจที่บ้านแล้ว ทำให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมอย่างหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเด็กได้เรียนรู้ข้อมูลจากการพุดคุยและบอกเล่าของผู้รู้ในชุมชน รวมทั้งได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็นด้วย

ภาพประกอบการจัดเวทีรายชุมชน

2.4 วิเคราะห์ข้อมูล

จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายจะประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชนจาก 5 หมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ครู นักเรียน พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า พัฒนาชุมชน สมาชิก

องค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ชาวบ้านจาก 5 หมู่บ้านในเขตพื้นที่การศึกษาและที่ปรึกษาโครงการ

โดยการนำข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในประเด็นต่างๆ ทั้งหมดของพื้นที่ศึกษามารวบรวม และแยกแยะข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลออกมาแล้ว มาเล่าให้คนในพื้นที่ได้ฟังเพื่อตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องหรือไม่ และยังขาดข้อมูลในเรื่องอะไรบ้าง มีข้อมูลอะไรบ้างที่จะต้องเก็บเพิ่มเติม ซึ่งมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) กระบวนการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนและประวัติศาสตร์ป่า โดยการเชิญกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลและทีมวิจัยทุกคนเข้าร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ที่ทางทีมวิจัยได้รวบรวมมาเล่าให้ที่ประชุมได้รับทราบ ต่อจากนั้นก็จะมีให้มีการแลกเปลี่ยนกันในเวที เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลหรือเพื่อแยกแยะข้อมูลที่หลายคนเห็นว่าไม่ถูกต้องและต้องเก็บเพิ่มออกมา ทีมวิจัยก็จะช่วยกันเก็บประเด็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนในเวทีเพื่อรวบรวมเรียบเรียงให้ถูกต้องต่อไป รวมทั้งการจัดข้อมูลออกมาเป็นหมวดหมู่ว่าข้อมูลอันไหนเป็นประวัติศาสตร์ ข้อมูลที่เป็นเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่า ข้อมูลเรื่องความหลากหลายของป่า และพืชพันธุ์ในป่าซึ่งมีทั้งกินได้เป็นอาหาร และเป็นยาสมุนไพร เป็นไม้ใช้สอย ไม้เชื้อเพลิง

2) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจ จะใช้กระบวนการวิเคราะห์จากแบบสอบถามของแต่ละครัวเรือน ในระยะแรกนั้นทีมวิจัยจะรวบรวมข้อมูลทุกวันที่ 1 ของเดือน พอลครบหนึ่งปี ทีมวิจัย ก็จะประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูลของแต่ละครัวเรือนเพื่อคิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เมื่อได้ข้อมูลมูลค่าทางเศรษฐกิจแล้วก็จะเชิญผู้ให้ข้อมูลมาร่วมวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่งในขั้นตอนนี้ทางกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้นพอทราบมูลค่ารวมที่ตนได้ใช้ประโยชน์จากป่า บางคนก็มีข้อถกเถียงกันว่าไม่น่ามากมายขนาดนี้ แล้วทีมวิจัยก็ต้องนำข้อมูลแต่ละเดือนขึ้นมาถามว่าได้ใช้ประโยชน์ตามที่ทีมวิจัยได้เก็บรวบรวมมาหรือไม่ ถ้าใช่แล้วก็จะรวมมูลค่าให้ดูร่วมกัน ต่อจากนั้นทีมวิจัยก็จะรวบรวมเรียบเรียงข้อมูล เพื่อเขียนรายต่อไป

3) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าละหอกกระสัง มีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์กันหลายครั้งโดยแบ่งเป็นเรื่องๆ เพราะมีหลายประเด็น

- เวทีแรกเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวเขตป่า สภาพภูมิประเทศของป่า และชนิดของพรรณไม้ที่มีในป่า ในเวทีนี้จะต้องเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้ พรานป่า คนที่มีที่ทำกินติดป่า ปราชญ์ผู้รู้เรื่องพรรณไม้ ทีมวิจัยพร้อมแบบเก็บข้อมูล เข้าร่วมสโหรกันจนได้ข้อยุติ ทีมวิจัยก็จะรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลไว้ก่อนส่วนหนึ่ง
- เวทีที่สองก็จะเป็นการวิเคราะห์ เรื่องราวเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ที่เป็นพืชผัก สมุนไพร เห็ดแมลง ที่มีอยู่ในป่า เพื่อให้รู้ว่าอะไรบ้าง อะไรมากอะไรน้อย ปริมาณของไม้ยืนต้นที่มีในป่า โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมวิเคราะห์นั้นก็จะกลุ่มเดิมที่ร่วมวิเคราะห์ในเวทีแรก ต่อจากนั้นทีมวิจัยจึงจะรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากเวทีวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง

2.5 การทำกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูและวางแผนจัดการป่า

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการทำการศึกษาวิจัย มาใช้ให้เกิดประโยชน์และจัดทำแผนในการวางแผนฟื้นฟูและจัดการป่าชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “กระบวนการจัดเวทีวางแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการป่าชุมชน”

กลุ่มเป้าหมาย

ทางทีมวิจัยได้เชิญแกนนำทุกหมู่บ้านจำนวน 15 หมู่บ้านในตำบลเขาคอก คนที่มีที่ทำกินติดเขตป่าที่อยู่รอบป่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครูจากโรงเรียนบ้านเขาคอก โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง กลุ่มเยาวชน อบต. เขาคอก พัฒนาชุมชนอำเภอประโคนชัย ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตำบลเขาคอก ตัวแทนกลุ่มองค์กรต่างๆ ในตำบลเขาคอก และตัวแทนจากตำบลหนองไม้งาม อำเภอบ้านกรวด ตัวแทนจากตำบลกระเทียม อำเภอประโคนชัย ที่เป็นตำบลข้างเคียงที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าเป็นประจำ มาประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดการป่า

กระบวนการ

- ตัวแทนทีมวิจัยได้กล่าววัตถุประสงค์ในการจัดเวที และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ในเบื้องต้น
- เปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มใหญ่ ในเรื่องการประโยชน์จากป่า ซึ่งใช้เวลาในการพูดคุยกันพอสมควร
- แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง แต่ละกลุ่มจะออกมานำเสนอแนวทางการจัดการป่าของกลุ่มตนเอง เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้วก็จะให้ที่ประชุมช่วยเติมเต็มอีกครั้งหนึ่ง
- เมื่อได้แนวทางร่วมกันแล้วก็จะดูอะไรที่สามารถดำเนินการได้เลย อะไรที่จะต้องขอความร่วมมือจากส่วนอื่น จากนั้นก็วางแผนปฏิบัติการโดยแบ่งแผนออกเป็นสองระยะ คือแผนที่ต้องทำในหนึ่ง กับแผนระยะยาว และสุดท้ายก็จะบทบาทแบ่งหน้าที่กันเพื่ดำเนินการตามแผน เช่น การเพาะชำกล้าไม้ให้เป็นกลุ่มเยาวชนเป็นแกนหลัก กลุ่มแม่บ้านเป็นพี่เลี้ยงการฟื้นฟูป่าหรือปลูกป่าเสริม การทำแนวกันไฟ การกำหนดเขตอภัยทาน การเดินลาดตะเวนป่าในช่วงฤดูแล้ง จะต้องไปทำร่วมกัน ทุกภาคส่วน การปลูกป่าในบ้านก็ให้ผู้เข้าร่วมทำให้เป็นต้นแบบกับคนอื่นก่อน การทำเส้นทางศึกษาระบบนิเวศในป่าชุมชนป่าละลอกกระสังก็จะเป็นหน้าที่ของทีมวิจัยร่วมกับทางโรงเรียนบ้านเขาคอกกับโรงเรียนบ้านละลอกกระสัง
- แบ่งบทบาทหน้าที่กันแล้วก็จะระดมแนวคิดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่จะใช้ในพื้นที่เขตอภัยทาน และมอบหมายให้ผู้นำทุกหมู่ที่เข้าร่วมประชุมนำข้อสรุปจากเวทีไปประชาสัมพันธ์ต่อในหมู่บ้านของตนเอง

กระบวนการศึกษาวิจัยนี้เป็นกระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และเป็นการศึกษาโดยคณะวิจัยที่เป็นกลุ่มชาวบ้านทั้งหมด ซึ่งการศึกษานี้มุ่งเน้นที่การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของป่าในพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตของชุมชนที่ผูกพันกับป่า

การศึกษานี้ถือเป็นครั้งแรกที่ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความร่วมมือกัน และทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง และทุกคนที่เข้ามาทำงานมีบทบาทในการทำงานทุกคน ที่สำคัญทุกคนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยร่วมกัน และทำงานกันอย่างมีระบบมากขึ้น

หัวใจของงานนี้ คือ ชาวบ้านได้ศึกษาข้อมูลด้วยตนเองและเห็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมทั้งพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้กำลังจะหมดไป ทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวมากขึ้นที่จะมาร่วมมือกันในการวางแผนพัฒนาและฟื้นฟูป่าชุมชนแห่งนี้ให้อยู่อย่างยั่งยืน ถึงลูกหลานในอนาคต นับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานที่เป็นระบบ มีการนำข้อมูลและความรู้ของท้องถิ่นมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในท้องถิ่น และพื้นที่อื่นๆ มาศึกษาดูงานจนเกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์ชุมชนและป่าชุมชนป่าละหอกกระดัง

ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็นสี่ยุคตั้งแต่ยุคการบุกเบิกที่ดินทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ จนกระทั่งมาถึงยุคปัจจุบันที่อยู่ภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของภายนอกชุมชนแต่มีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ตั้งเรื่องรูปแบบการผลิต ผลผลิตทางการเกษตร การอพยพแรงงานออกนอกพื้นที่ เพราะว่าอำนาจเงินเป็นใหญ่ รวมถึงเรื่องการทำลายทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งชาวบ้านต้องกลับมาทบทวนประสบการณ์เดิม ว่าที่ผ่านมาชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างไร ลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติที่เคยใช้เป็นอย่างไรรวมทั้งในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันอย่างไร แล้วปัจจัยอะไรที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวิถีของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอธิบายอยู่ในรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ยุคดินดำน้ำชุ่ม ก่อนปี พ.ศ. 2492

ในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2492 จากคำบอกเล่าของ หลวงพ่อดำ ชันดิสาวโร เจ้าอาวาสวัดบ้านละหอกกระดัง บอกว่าพื้นที่แห่งนี้หมายถึงบริเวณพื้นที่ป่าละหอกกระดัง และพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อยู่รอบป่า เป็นพื้นที่ที่มีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ซึ่งเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด โดยเฉพาะไม้เนื้อแข็งที่ใช้สำหรับการสร้างบ้าน เช่น ไม้เต็ง รัง ตะแบก ไม้แดง และอื่นๆ รวมทั้งนานาพันธุ์สัตว์ป่า เช่น พวกรูปป่า เก้ง ไก่ป่า กระต่ายป่า ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีลำน้ำธรรมชาติ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “โอรหรือห้วย” (โอร เป็นภาษาไทยเขมร กับไทยกวย ห้วย เป็นภาษาไทยลาว) ที่ไหลจากป่าละหอกกระดังและภูเขา (เขาคอก) อยู่ด้วยกันจำนวนหลายสายที่มีความอุดมสมบูรณ์ เต็มไปด้วยสัตว์น้ำและพืชผักต่าง ๆ สภาพของดินในพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นดินดำร่วนซุย มีแหล่งน้ำซับตลอดปีอยู่หลายแห่ง เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงเป็นจุดสนใจของตนเองตลอดจนคนอื่นๆ ที่มีโอกาสผ่านมาพบเห็นหรือมีโอกาสเข้ามาล่าสัตว์,หาของป่า เพื่อนำไปบริโภคในครัวเรือน ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นที่ว่างเปล่า ยังไม่มีผู้ใดเข้ามาจับจองแต่อย่างใด ตนเองก็มีความอยากเป็นเจ้าของพื้นที่แห่งนี้ แต่ก็ยังไม่กล้าเข้ามาจับจอง เพราะตนเองเป็นคนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นยังไม่มีรากฐานกับพื้นที่ดีพอ อีกอย่างก็กลัวเป็นที่หวงห้ามของทางราชการ และยังเป็นพื้นที่ระบาคของไข้มาเลเรียอีกด้วย เพราะที่ผ่านมามีผู้เข้ามาหาของป่ากลับไปเป็นไข้มาเลเรียจนถึงแก่ชีวิตก็มี เช่น นายเขียว จะริรัมย์ ชาวบ้านหนองไผ่งาม อำเภอบ้านกรวด ที่เป็นชุมชนใกล้เคียงแห่งนี้ประกอบกับบริเวณป่าแห่งนี้เป็นทางผ่านของกลุ่มโจรคอแดง (โจรคอแดง หมายถึง โจรกลุ่มนี้จะใช้ผ้าสีแดงผูกคอเป็นสัญลักษณ์) โจรกลุ่มนี้เคยออกปล้นสะดมกับชุมชนที่อยู่ในละแวกนั้นเป็นประจำ ส่วนการใช้ประโยชน์จากป่าแห่งนี้จะใช้เป็นแหล่งหาอาหารของชาวบ้าน ที่อยู่

ใกล้เคียงและเป็นเส้นทางผ่านของกลุ่มโจรคอแดง นอกจากนี้ก็จะมีบางคนที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาตัดไม้เพื่อ เลื่อยแปรรูปสำหรับปลูกสร้างบ้านเรือนหรือจำหน่ายให้กับพวกนายทุนอยู่เป็นประจำ

3.2 ยุคสร้างหลักปักฐาน ระหว่างปี พ.ศ. 2492 - 2516

ยุคสร้างหลักปักฐาน เป็นยุคที่พื้นที่ป่ายังมีความอุดมสมบูรณ์และมีจำนวนพื้นที่กว้างขวางมาก ถากถางทำกินกันเท่าไรก็ไม่หมดวันหมด ในปี พ.ศ. 2492 มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งไม่มีที่ทำกินเดินทางมาพบ ความอุดมสมบูรณ์ของผืนดินผืนป่าในบริเวณนี้ จึงกลับไปชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านอพยพย้ายถิ่นฐาน มาตั้งบ้านเรือน จ้างจ้างที่ทำกินในผืนป่ากันอย่างเสรี ตามแรงกำลังที่สามารถจะบุกเบิกจ้างจ้างเอาได้ กลุ่ม ผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานกลุ่มแรกนี้ เป็นกลุ่มชาติเขมรโดยการนำของ นายไล วงศ์ศิริศักดิ์ ซึ่งเป็นคนเชื้อ สายชาติพันธุ์ไทยเขมรผสมเชื้อสายจีน ที่อพยพมาจากบ้านระกา ตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนั้นยังมีครอบครัวอื่นๆ ที่อพยพมาพร้อมกันอีก 8 ครอบครัว มีครอบครัวของนายโอน ว่องไว ปัจจุบันอายุ 86 ปี นายรบ ประเมินชัย ปัจจุบันอายุ 79 ปี นายเรือด ประเมินชัย ปัจจุบันอายุ 83 ปี นายทอง คงพินิจแม่แก้วปีนตะกุกา ปัจจุบันอายุ 75 ปี นายเปื่อน อินทะสูง ปัจจุบันอายุ 80 ปี นายซอน กล้าเหมาะ ปัจจุบันอายุ 79 ปี รวมเป็น 9 ครอบครัว ปัจจุบันนายไล วงศ์ศิริศักดิ์ และนายทอง คงพินิจ ได้เสียชีวิตแล้ว ชุมชนนี้มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยเขมรว่า สเราะพนมกรอด ความหมายของชื่อชุมชนคือ พื้นที่ภูเขาที่มี ลักษณะเหมือนคอกวัวคอกควาย เป็นการเรียกตามลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่เป็นภูเขารูปร่างสี่เหลี่ยม อยู่ล้อมรอบทุ่งหญ้า ปัจจุบันทุ่งหญ้าแห่งนี้ ได้เป็นที่ทำกิน(ที่นา)ของชุมชนไปหมดแล้ว ชุมชนสเราะ พนมกรอด ปัจจุบันมีชื่อเรียกเป็นทางการว่า บ้านเขาคอก สังกัดหมู่ 1 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สาเหตุการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนตั้งแต่กลุ่มแรกๆ จนถึงกลุ่มอื่นๆ ที่ตามมานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุมาจากไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ประกอบกับพื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้เป็นที่ว่าง เปล่ายังไม่มีผู้ใดเข้ามาจ้างจ้างเป็นเจ้าของ เป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มากเหมาะแก่การเข้ามา บุกเบิกเป็นที่สวน ที่นา ดินก็เป็นดินดำร่วนซุยเหมาะแก่การเพาะปลูก จะเห็นได้จากที่หลังจากกลุ่มแรก เข้าตั้งถิ่นฐานได้ไม่นานก็จะมีกลุ่มคนอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ จนกลายเป็นหลายชุมชนอยู่ ล้อมรอบเขตป่าอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน ดังคำบอกเล่าของ แม่มี ปาประโคน ปัจจุบันอายุ 62 ปี ซึ่งเป็นลูกสาวคนโตของนายไล วงศ์ศิริศักดิ์ ว่า “ที่ภูมิลำเนาเดิมนั้น ครอบครัวตนเองไม่มีที่ทำกินเป็นของ ตนเอง แต่มีพ่อไล ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น ที่ทำการค้าขายเล็กๆน้อยๆอยู่ ได้คอยเดินหาซื้อของ จากชาวบ้านไปขายต่อพ่อได้กำไรมาซื้อข้าวซื้ออาหารเลี้ยงลูก เลี้ยงครอบครัวไปวันๆ พ่อกับแม่จะบ่น อยากจะอพยพหาที่อยู่ใหม่เพื่อหาที่ดินทำกินเป็นของตนเองอยู่เสมอ จนต่อมาพ่อไลได้มีโอกาสเดินทาง ไปในที่ต่างๆ เพื่อหาซื้อของเพื่อนำไปขายต่อ จึงมีโอกาสเดินทางไปมาในที่พื้นที่แถบนี้เป็นประจำ บางครั้งก็มานอนค้างบ้านเพื่อนที่บ้านโคกเมือง (ปัจจุบันสังกัดหมู่ที่ 15 ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคน ชัย จังหวัดบุรีรัมย์) ทีละหลายๆวัน แล้วก็จะเดินลัดป่าเพื่อไปซื้อสินค้าที่บ้านกรวด (ปัจจุบัน คือ อำเภอ บ้านกรวด)พ่อไล เคยเล่าให้ฟังในครั้งนั้นว่า เดินผ่านพื้นที่บริเวณนี้ได้เห็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์

มาก มีต้นไม้เรียงรายอยู่อย่างหนาแน่นสัตว์ป่าก็มีอยู่อย่างมากมาย แถบบริเวณรอบป่ายังมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่หลายสาย ดินก็เป็นดินเหมาะสมแก่การเพาะปลูก และที่สำคัญคือเป็นที่ว่างเปล่ายังไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ จึงคิดว่าเหมาะแก่การเข้ามาบุกเบิกตั้งถิ่นฐาน และที่สำคัญยังไม่มีพ่อค้าที่มากำขายในพื้นที่ใกล้เคียงนี้ พอกลับไปภูมิลำเนาเดิมก็ชักชวนญาติพี่น้องมาดูก่อน ทุกคนต่างก็พอใจที่นี้มาก ก็เลยพากันตัดสินใจขายของที่พอยขายได้ ส่วนที่เหลือก็ขนใส่เกวียนอพยพรอนแรมตามกันมา กว่าที่จะถึงต้องใช้เวลาเดินทางนานถึง 3 วัน 3 คืน ที่เดียว ในตอนที่มาถึงใหม่ๆ นั้นก่อนที่จะทำที่พัก (ทำกระต๊อบ) พวกคนเผ่าคนแก่จะพากันเดินสำรวจพื้นที่เพื่อจะทำที่พัก ในที่สุดก็เลือกพื้นที่ที่เป็นเนินสูงในป่าอยู่ใกล้กับลำน้ำ พวกคนเผ่าคนแก่บอกว่าในหน้าฝนน้ำจะได้ไม่ท่วมบ้านและไม่ต้องย้ายบ้านอยู่บ่อยๆ แม้มีขี้เลื่อยถึงตอนอพยพมานั้นเส้นทางเข้ามาลำบากมาก เป็นทางคนเดินหรือทางเกวียนเท่านั้น รถไม่มีสิทธิเข้าถึง”

แม่บุญมี ปาประโคน เล่าต่อว่า ครอบครัวแม่บุญมีเมื่อนั้น พ่อเป็นคนที่ทำการค้าขายโดยเปิดร้านค้าเล็กๆ ขายของชำของใช้ที่จำเป็น ต่อมาก็จะรับซื้อสินค้าจำพวกละหุ่ง ปอ อยู่ในหมู่บ้าน ส่วนแม่บุญมีกับคนอื่นๆ ในครอบครัวพอจะให้ไปบุกเบิกที่ดินที่พ่อจับจองเอาไว้ พอฝนตกลงมาก็ไปหยอดข้าวไว้กิน ส่วนพื้นที่ตามจอมปลวกซึ่งไม่เหมาะกับการปลูกข้าวก็จะปลูกพริก ปลูกมะเขือ และพืชผักอื่นๆ ไว้กิน (ข้าวที่ใช้ปลูกจะเป็นข้าวมะลิพันธุ์เบามีกลิ่นหอม หรือข้าวปลาชีวิต) การปลูกข้าวนั้นต้องปลูกให้ห่างกันประมาณ หนึ่งช่วงแขนผู้ใหญ่ เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นข้าวล้มเวลาอุ้มท้อง เพราะข้าวจะงามและแตกกอใหญ่มาก ในช่วงนั้นดินดีมาก ดินไม้ที่อยู่ตามที่นาก็ยังดีมาก จึงทำให้ต้นข้าวสูงตามต้นไม้อื่นๆ จนท่วมหัวคนหรือประมาณ 150 เซนติเมตรขึ้นไปทีเดียว ส่วนเวลาฤดูทำนาของพื้นที่แถบนี้ ถ้าในช่วงที่มีฝนตกชุกๆ จะเอาควายเข้าไปไถนาไม่ได้เลย เพราะควายจะดิ้นหล่ม ต้องใช้จอบขุดเอา การบุกเบิกที่ทำกินปีหนึ่งจะทำได้ประมาณสามถึงสี่ไร่เท่านั้น เพราะใช้แรงคนขุดอย่างเดียว แต่ถึงกระนั้นแต่ละครอบครัวก็ได้ที่ทำกินกันถึงครอบครัวละ 200-300 ไร่ ที่ทำกินดังกล่าวของครอบครัวแม่บุญมีนั้น ทุกวันนี้ได้แบ่งให้กับพี่น้องไปหมดแล้วได้คนละ 50 กว่าไร่ ในการบุกเบิกใช้เวลาถึง 12 ปี แม่บุญมี ยังเล่าต่อว่าในช่วงนั้นทุกคนมีความเป็นอยู่แบบสบายๆ ไม่เดือดร้อนหรือไม่ต้องดิ้นรนอะไร เพราะค่าใช้จ่ายไม่ค่อยมี จะได้ซื้อบ้างคือน้ำมันก๊าดใส่ตะเกียง หรือถ่านไฟฉาย อาหารการกินก็ไม่ต้องซื้อ หากินเอาตามไร่ตามนา หรือเข้าไปหาในป่าบริเวณใกล้ๆ บ้าน ก็พอกิน และยังมีให้หากินได้ตลอดทุกฤดูกาลด้วย

พ่ออิน ว่องไว เป็นอีกคนหนึ่งที่อพยพเข้ามาอยู่กลุ่มแรกๆ ปัจจุบันอายุ 89 ปี ได้เล่า ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในช่วงแรกว่า หมู่บ้านจะอยู่ห่างไกลจากเมืองจากหมอกมาก แต่ก็ไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บเหมือนทุกวันนี้ ถึงจะมีการเจ็บไข้ก็จะพึ่งหมอยาพื้นบ้านรักษากัน ตามมีตามเกิด พ่ออิน ยังเล่าต่อว่ามีอยู่ครั้งหนึ่งหลานชายตกต้นไม้เพราะปีนขึ้นไปเอาลูกนกขุนทองมาเลี้ยง ทำให้แขนหักสองท่อน ก็ไม่ได้ไปหาหมอโรงพยาบาลแต่อย่างไร เพียงแต่ให้จารย์ซอน กล้าเหมาะ ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันมารักษาให้ โดยการเป่าและทำน้ำมันดีให้กินให้ทา หลังจากนั้นก็เอาไม้ไผ่มาทำฝือกใส่ให้ รักษาอยู่ประมาณเดือนหนึ่งแขนก็หายสนิท จารย์ซอนปัจจุบันอายุ 80 ปี (จารย์ หมายถึง คนที่บวชพระจำพรรษาอยู่ยาวนานเกิน 5 ปีขึ้นไป พันนิสัสมุตกะ จึงจะได้เรียกว่า จารย์) นอกจากจะรักษากระดูกได้แล้ว ยังเป่ารักษาคันที่ถูกงูพิษ

กั๊ด หรือคนที่เป็ญญสวัดก็เป่าหยาได้้อีก จารย๋ซอนจะใช้เวลาเป่าไม่เกิน 3 เวลาที่หาย จนทำให้ชื่อเสียงของ จารย๋ซอนเป็นที่รู้จักของคนทุกชุมชนในตำบลนี้เป็นอย่างคิจนถึงทุกวันนี้ พ่อโอน ยังเล่าต่อว่า ไรครูสวัด นั้นมีหลายคนที่เป็ญแล้วไปหาหมอรักษาไม่หาย ยังแอบหนีกลับบ้านมาให้จารย๋ซอนเป่าให้จึงหาย ส่วน การดูแลรักษาคนตกต้นไม้หรือตกจากที่สูงนั้น การพยาบาลกันแต่ก่อนเขาจะเอาน้ำปัสสาวะของคนให้กิน เพราะเชื่อว่าน้ำปัสสาวะจะช่วยให้เลือดในร่างกายไหลเวียนดี เลือดไม่ตกใน แต่ถ้าอาการหนักมากก็จะเอา ไปย่างไฟอุ่นๆ อยู่ประมาณ 2 – 3 วันจนอาการดีขึ้นจึงหยุดยั้ง คนแต่ก่อนใครเจ็บไข้ได้ป่วยญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านจะดูแลกันคิมาก ตอนกลางคืนก็จะไปนอนเฝ้าเป็นเพื่อนกันจนกว่าจะหาย ทุกคนจะรักใคร่ สามัคคีและให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นงานพัฒนาในชุมชน งานบุญประเพณีต่างๆ

ดั่งเช่น กรณีเมื่อ ปี พ.ศ.2498 ก็ได้พากันสร้างกุฏิชาวบ้านก็จะช่วยกันเลื่อยไม้ที่เอามาจากป่าใกล้ ชุมชนจนสามารถสร้างกุฏิได้จนเสร็จ ชุมชนเริ่มมีจำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้หน่วยงานทางภาครัฐได้มาทำการก่อสร้างโรงเรียนอยู่ใกล้กับชุมชน อยู่ห่างจากชุมชนเพียง 800 เมตรไปทางทิศตะวันออกอยู่ติดกับวัดที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้นในปีเดียวกันนั่นเองโดยตั้งชื่อโรงเรียนนี้ ว่า โรงเรียนบ้านเขาคอก เช่นเดียวกับวัดก็ใช้ชื่อว่า วัดบ้านเขาคอก ครูคนแรกที่เข้ามาบรรจุที่โรงเรียนนี้คือ นายเกื้อ ปาประโคน ต่อมาก็ได้แต่งงานกับแม่บุญมี ปาประโคน ลูกสาวของพ่อไถ วงศ์ศิริศักดิ์

ส่วนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านนั้น บางคนหลังจากฤดูทำนาเสร็จก็จะจับกลุ่มกันรับจ้างเลื่อย ไม้ขายให้กับคนในชุมชนบ้าง ขายให้กับชุมชนอื่นๆ บ้าง ถ้าไม่สามารถขายไม้ที่เลื่อยได้ทั้งหมด ชาวบ้าน ก็จะแบ่งกันเอามาทำบ้านของตนเอง ในช่วงนั้นต้นไม้มีอยู่อย่างมากมาย เพราะเป็นช่วงที่คนกำลังบุกเบิก ที่ทำกินกันอย่างหนัก บางคนที่ไม่เลื่อยเองก็จะไปบอกให้คนอื่นมาเอาไม้ในที่ตนเองไปเลื่อย ถ้าไม่มีใคร มาเอาไปเลื่อยก็จะเผาทิ้ง เพราะว่ามันเกะกะที่ทางการเพาะปลูกของเขา ส่วนการทำนานั้นจะมักทำโดย วิธีการหยอดเมล็ดในพื้นที่สูง หรือพื้นที่ที่บุกเบิกใหม่ สาเหตุที่ใช้วิธีการหยอดเนื่องจากพื้นที่บุกเบิกใหม่ ไม่สามารถนำควายไปไถเพื่อปักดำได้ เพราะว่าดินในหน้าฝนควายจะดิคหล่ม ส่วนในที่ลุ่มก็จะใช้วิธีการ ดำ ส่วนในพื้นที่ที่เป็นจอมปลวกชาวบ้านจะปลูกพืชผักไว้กินในครอบครัว เช่น พริก มะเขือ หอม กระเทียม และอื่นๆ นอกจากนี้ พ่อโอน ว่องไว ได้เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในช่วงแรกๆว่า พื้นที่แห่งนี้มี ต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก ในการที่จะตัดมาสร้างบ้านเรือนนั้นกลุ่มคนเขมรมีความเชื่อในการตัดไม้มา ทำบ้านเรือนที่ถือกันอย่างเคร่งครัดมาก โดยเฉพาะต้นไม้ที่โคนฟ้าผ่าจะไม่แตะต้องเลยหรือไม่เอามาใช้ ประโยชน์ใดๆ เลย เพราะถือว่าเทวดาเขาหวงห้ามคนธรรมดาจะเอามาทำประโยชน์อะไรไม่ได้เด็ดขาด นอกจากนี้แล้วถ้าเกิดฟ้าผ่าโดนที่นาหรือที่ใดๆ ของใครก็แล้วแต่จะต้องให้พ่อหมอที่สะเดาะเคราะห์ไปทำ พิธีเช่นไหว้ บวงสรวงด้วยอาหารคาวหวาน เหล้ายาปลาปิ้ง และทำหอเทวดาถวายให้กับเทวดาในพื้นที่ นั้นๆ (หอเทวดาจะทำด้วยไม้ไผ่สานขัดแตะทำเป็นชั้นๆ 7 – 9 ชั้น ในแต่ละชั้นก็จะใส่อาหารคาวหวาน ผลไม้ หมากร พลุ บุหรี่ ผ้า 7 สีมัดระหว่างชั้นแต่ละชั้น และปักธงด้วยผ้าสีที่โคดเด่น) พ่อโอน ยังบอกอีก ว่าทุกวันนี้คนเขมร คนกวยยังถือปฏิบัติกันอยู่เหมือนเดิม หรือในกรณีที่ตัดไม้ต้นเดียวจะใช้ทำเป็นเสา บ้านสองเสาไม่ได้ (สมัยก่อนต้นไม้มีขนาดใหญ่) เพราะมีความเชื่อว่าถ้าเอามาทำเสาบ้านแล้วจะทำให้คน

ที่มาอาศัยอยู่มีอันเป็นไป เช่น การเก็บไข่ได้ป่วยจนถึงแก่ชีวิต หรือทำให้ครอบครัวแตกแยก แต่ถ้าทำขาย ใ้บุคคลภายนอกก็จะทำการตัดไม้โดยไม่มีการเลือกแต่อย่างใด นอกจากการใช้ประโยชน์ดังที่กล่าว มาแล้วชุมชนในยุคนั้นยังเข้าไปจับจองเลือกพื้นที่ เพื่อบุกเบิกเป็นที่ทำกินโดยการเลือกเอาพื้นที่บริเวณที่ เป็นพื้นที่ลุ่มติดแหล่งน้ำ มีต้นไม้บริเวณขึ้นหนาแน่นมีดินดำ วิธีการจับจองก็จะทำโดยการใช้ไม้ดัดต้นไม้ เป็นแนวไว้เป็นแปลงๆ

การหาอาหารของคนในยุคนั้นจะหาได้จากแหล่งธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นจากป่าหรือจากแหล่งน้ำ ธรรมชาติที่อยู่ใกล้ชุมชน ชาวบ้านจะเป็นหาแค่พอกินเป็นวันๆ เท่านั้น หรืออย่างมากก็เป็นการหาเพื่อ แบ่งปันให้ญาติพี่น้องเพื่อนบ้านใกล้เคียงเท่านั้น อาหารส่วนใหญ่ได้จากป่า เช่น ผักป่า สัตว์ป่า รวมถึง ปลาที่อยู่ตามห้วย หนอง คลอง ต่างๆ ซึ่งเมื่อก่อนนี้อาหารเหล่านี้หาได้ไม่ยาก และมีเยอะมาก เช่น พวก กบ เขียดต่างๆ ออกไปจากบ้านไปไม่ถึงครึ่งชั่วโมงได้มาเป็นครุ เป็นถังแล้ว และเมื่อก่อนนั้นเป็นการหา อยู่หากิน ไม่ได้เอาไปขายให้ใคร นอกจากการนำเอามาแบ่งปันกันในหมู่ญาติพี่น้อง

หลวงพ่อจวน จันทวังโส เจ้าอาวาสวัดบ้านเขาคอก ปัจจุบันอายุ 75 ปี เป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามากลุ่ม ที่ 2 ในช่วงปี พ.ศ.2498 หลังกลุ่มแรกเพียง 5 – 6 ปี เล่าถึงการเลือกผู้นำชุมชนในยุคนีว่าชุมชนเขาคอก จะเลือกผู้นำโดยการเลือกเอาผู้นำของคนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานก่อนเป็นผู้นำคนแรก เพราะเป็นที่ยำเกรงของ ผู้คนที่เข้ามาพร้อมกันและผู้มาอยู่ทีหลัง เช่น การชี้ที่ทางในป่าเพื่อขายให้กับคนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ตามใจชอบได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับในอำนาจการสั่งการของนายไธ วงสิริศักดิ์ และการขายที่ช่วยให้แก่ผู้ที่ อพยพเข้ามาอยู่ใหม่โดยไม่มีใครกล้าคัดค้าน แต่จากการกระทำของนายไธ ในลักษณะแบบนี้เองไม่ว่า การทำบาปข้อใดต่อบุคคลที่ไม่มีทางสู้ทำให้ตระกูลของนายไธ วงสิริศักดิ์ พบกับความหายนะ เช่น ตัว นายไธเองเมื่อหมดอำนาจลงจากการเป็นผู้นำ ครอบครัวก็แตกแยก มรดกที่แบ่งปันให้ลูกหลานก็ถูกขาย จนเกือบหมดตัว และลูกหลายคนก็คิดเล่ห์ คิดการพนันไปหลายคน หลังจากนั้นตัวนายไธเองก็ล้มป่วย เป็นโรคอัมพาตไม่สามารถช่วยตัวเองได้และก็ไม่มีคนมาดูแลมาเป็นสิบๆปี ส่วนลูกสาวอีกสองคนคือ นางเมื่อง วงสิริศักดิ์ กับนางสนอง โตประโคนก็กลายเป็นคนเสียสติ เนื่องจากดื่มเหล้ามากจนกระทั่งใน ปัจจุบันลูกหลานที่เหลืออยู่แทบจะไม่มีผู้ใดประสบผลสำเร็จในชีวิตเลย ทั้งในด้านครอบครัวและการ ประกอบอาชีพอาจจะเป็นเพราะบาปกรรมหรือคำสาปแช่งของผู้ที่ถูกนายไธ เคยเอารัดเอาเปรียบกดขี่ โกง มากี่อาจเป็นไปได้ ตามที่หลวงพ่อได้เล่ามา

หลวงพ่อจวน เจ้าอาวาสวัดบ้านเขาคอก ยังได้เล่าถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มตนเอง ว่าได้ รู้จักที่นี่เพราะมาหาซื้อควายไปไถนา แล้วมาเห็นที่ทำกินที่นี้ขายกันในราคาถูกกว่าที่ชุมชนตนเองมาก วัว ควายก็มีราคาถูก จึงอยากเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านนี้มาก พอกลับไปบ้านที่จระเข้มาก ก็ชวน ครอบครัวและญาติพี่น้อง จำนวน 10 ครอบครัว มาดูแลขอซื้อที่ทำกินจากคนที่มาอยู่ก่อนได้บ้าง และจับจองเพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่ง ภูมิลำเดิมของกลุ่มหลวงพ่อจวนนั้นอยู่ที่บ้านจระเข้มาก ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากชุมชนเขาคอกไปทางทิศเหนือประมาณ 15 กิโลเมตร หลวง พ่อจวน เล่าถึงตอนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่นี่ใหม่ว่า เดิมบริเวณที่เป็นป่าชุมชนป่าละหอกกระสังแห่งนี้ มี

เนื้อที่ประมาณ 4,000 ไร่เศษทีเดียว แต่เนื่องจากได้มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง และจำนวนผู้อพยพเข้ามามากขึ้นทุกปี จึงมีการบุกรุกแย่งชิงจับจองพื้นที่ป่าแห่งนี้ เพื่อเป็นที่ทำกินกันอย่างมากมายกว้างขวาง และกีดกันบริเวณพื้นที่ป่าเข้าไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ.2512 - 2513 นั้น เรียกได้ว่ามือใครยาวสาวได้สาวเอาเลยทีเดียว ส่วนครอบครัวหลวงพ่อบุญเอง นอกจากซื้อจากคนกลุ่มแรกแล้วยังบุกเบิกที่ใหม่ได้เพิ่มเติมอีกถึง 180 ไร่ ตอนเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ๆ นั้น สัตว์ป่าจำพวก เก้ง อีเห็น พังพอน บ่าง กระต่ายป่า ยังมีอยู่มากโดยเฉพาะกระต่ายป่ามีเยอะมาก จะเดินไปไหนก็จะเจออยู่เป็นประจำ เวลาปลูกข้าวปลูกพืชผักต่างๆ เอาไว้ต้องคอยไปเฝ้าเป็นประจำ ไม่เช่นนั้นจะถูกกระต่ายป่าเข้าไปกินต้นข้าว ต้นผักจนเสียหายได้ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ชนิดอื่นอีก เช่นนกแขวก (นกแขวก มีลักษณะขนสีเขียว ปากสีแดงงุ้ม) ที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะฤดูข้าวเริ่มจะสุกหรือช่วงข้าวโผล่แก่ นกแขวกจะลงมากินข้าวกินข้าวโผล่ทีละเป็นพันเป็นหมื่นตัวทีเดียว ชาวบ้านต้องทำหุ่นไล่กาไว้ทั่วไปตามนาตามไร่เพื่อไล่กนกเหล่านั้น

ด้านการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็จะนิยมพากันปลูกรวมกันเป็นกลุ่มๆ ในลักษณะกลุ่มของญาติพี่น้องหรือกลุ่มของเพื่อนฝูงที่อยู่พหุมาด้วยกันเพราะต่างคนต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน ในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเป็นเพื่อนในยามค้าคิน การสร้างบ้านเรือนเมื่อก่อนจะยกพื้นสูงเพื่อข้างล่างจะเป็นที่ไว้เป็นที่พักวัว ควาย บางครอบครัวไว้เป็นที่พักผ่อนหรือนั่งเล่นยามว่าง

แม่แก้ว ปันตะทูลา ปัจจุบันอายุ 75 ปี เป็นคนหนึ่งที่อพยพมาในกลุ่มแรก ได้เล่าถึงปัจจัยที่ทำให้เข้ามาเลือกตั้งถิ่นฐาน ว่า “สภาพภูมิประเทศนั้นมีทั้งป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นพื้นที่ บริเวณกว้างใหญ่ไพศาล อยู่ใกล้กับภูเขา แหล่งน้ำ ไม่เคยเห็นมีที่ไหนเหมือนพื้นที่นี้เลย อาหารการกินก็อุดมสมบูรณ์ไม่ต้องซื้อหา ตอนเข้ามาอยู่ใหม่ๆ นั้นฝนฟ้าจะตกถูกต้องตามฤดูกาล ดินมาก น้ำดีมีขุดลงตรงไหนก็จะมีน้ำไหลออกมาให้กินให้ใช้ โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้ต้นไม้อายุมากๆ หรือบริเวณที่มีน้ำค้างแรงโดยสังเกตจากต้นหญ้าที่มีความชุ่มชื้นสูง ขุดลงไปลึกเพียงวาเดียวน้ำก็จะไหลออกแล้วใช้ตักกินตักใช้ได้ตลอดปี ชาวบ้านก็มักจะขุดบ่อไว้ตามนาตามไร่ของใครของมัน เวลาไปทำนาทำไร่ก็ไม่ต้องขนน้ำกินไปจากบ้านให้ลำบาก การเข้าจับจองพื้นที่เพื่อบุกเบิกที่ทำกินก็ทำได้ตามใจชอบ การเลือกจับจองที่ในช่วงนั้นจะเลือกเอาบริเวณ ที่ลุ่ม ดินดำ ต้นไม้มีสีเขียวตลอดปีและมีลำน้ำอยู่ใกล้ เพราะต้องการที่ทำนาให้ได้มาก่อน จึงค่อยไปจับจองบุกเบิกบนที่เนินสูงอยู่ใกล้หมู่บ้านเพื่อทำเป็นสวนเป็นไร่ ครอบครัวแม่แก้วเองมีลูกหลายคนซึ่งกำลังหนุ่มกำลังสาวถึง 8 คน จึงบุกเบิกพื้นที่ทำกินได้ถึง 250 ไร่ เป็นที่นา 200 ไร่ ที่สวน 50 ไร่ ครอบครัวอื่นที่อพยพมาพร้อม ๆ กัน ก็จะบุกเบิกที่ทำกินได้ครอบครัวละไม่ต่ำกว่า 200 ไร่ ส่วนพวกที่มาอยู่ที่หลังก็จะจับจองบุกเบิกได้ที่ทำกินได้ในส่วนที่เป็นที่ไม่เหมาะหรือไม่ค่อยจะดีเท่าที่ควร และได้จำนวนน้อยกว่ากลุ่มแรกๆ ในด้านความอุดมสมบูรณ์ในอดีตเมื่อก่อน 30 ปีที่แล้วที่มีต้นไม้นานาเน้นมาก เวลาจะสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะไม่ลำบากเลย สามารถเลือกเอาต้นไม้ที่มีลำต้นใหญ่ๆ ตรงๆ ได้ตามใจชอบ เพียงสองสามต้นก็พอสร้างบ้านหนึ่งหลังแล้ว

เรื่องอาหารการกินถือได้ว่าไม่มีที่ใดเปรียบได้ไม่ว่าจะเป็นประเภทพืชผัก หรือสัตว์ป่าก็มีมากมาย โดยเฉพาะ สัตว์ป่าประเภทบาง มีเยอะมากถ้าต้องการจะจับเอามาทำอาหารกินก็ไปดักเอากับต้นหว้าต้นเดียวก็พอ (วิธีการดักบางนั้นจะทำโดยใช้ปี๊ป หรือสังกะสีแผ่นเรียบตีรอบลำต้นหว้าเอาไว้ พอบางวิ่งขึ้นไปตามต้นหว้าไปถึงแผ่นสังกะสีหรือ ปี๊ปก็จะวิ่งต่อไปไม่ได้หรือบางตัวที่บินมาจะกินลูกหว้าก็จะบินมาชนสังกะสีดังกล่าวดตกลงมาพื้นดินได้ คนก็จะคอยไปใช้ไม้ดักตีเอาได้ไม่ยาก) เพราะบางจะชอบกินลูกหว้าสุก (หมายเหตุ บางจะมีให้เห็นหรือมีให้จับกินเฉพาะฤดูที่มีลูกหว้าสุกเท่านั้น คือระหว่างเดือน พ.ค.-มิ.ย.) ส่วนอาหารประเภทเห็ด หรือ ไข่มดแดงนั้น มีมากมายถ้าจะหาเอามากินตั้งหม้อแกงรอไว้ได้เลย เพียงเดินเข้าไปหาแถวหลังบ้านก็กินไม่หมดแล้ว อาหารการกินเหล่านี้ในช่วงนั้น ไม่มีการซื้อขายกันเหมือนทุกวันนี้เพราะไม่รู้จะเอาไปขายให้ใครต่างคนต่างก็หากินเองได้ ”

แม่แก้ว ปันตะทูลา ยังได้เล่าต่อว่า ในปีพ.ศ.2506 การขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเสาระพนมกรอล (ชุมชนเขาคอก) เพียง 2 กิโลเมตรเท่านั้น ชุมชนแห่งใหม่นี้คือ “ชุมชนโคกกระนัง” ในปัจจุบันนั่นเอง คำว่า “โคกกระนัง” เพี้ยนมาจากคำว่า *กูกะนัง* เป็นภาษาไทยเขมร แปลว่าป่าโคกที่มีรูปร่างกลมๆ คล้ายหม้อแกง กลุ่มคนที่ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในที่แห่งใหม่นี้ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรจำนวน 7 ครัวเรือน มีพ่อปริม ประกอบดี (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เป็นผู้นำในการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ชุมชนหนองตะโก อยู่ห่างจากชุมชนแห่งใหม่นี้เพียงสองพันกว่าเมตรไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ขณะนั้นสังกัดตำบลปลิงกู อำเภอลอยพระโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์ ปัจจุบันสังกัด หมู่ที่ 7 ตำบลเขาคอกอำเภอลอยพระโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แม่ละมัย ประกอบดี ปัจจุบันอายุ 76 ปี ภรรยาพ่อปริมประกอบดี เล่าให้ฟังถึงสาเหตุการอพยพย้ายถิ่นฐานว่า ต้องการขยับขยายหาที่ทำกิน เพิ่มเพราะที่แห่งใหม่นี้ยังพอหาจับจองที่ทำกินได้ และพื้นที่ใหม่นี้ก็อยู่ใกล้พื้นที่ป่าใกล้ลำห้วย ความสะดวกสบายในการหาอยู่หากินคงจะดีกว่าที่ภูมิลำเนาเดิม ส่วนภูมิลำเนาเดิมนั้นอยู่ไม่ห่างจากที่นี่มากนักเพียง กิโลเมตรกว่าๆเท่านั้น แต่สามีกับลูกต้องมารับจ้างเลี้ยงไม้ที่นี่ ถ้าอพยพครอบครัวมาอยู่ที่นี่เลยก็ไม่ต้องเหนื่อยเดินทางกลับไปกลับมา ในช่วงเลิกงานก็ยังมีเวลาหาอาหารกินได้อีก ก็เลยตัดสินใจอพยพมาอยู่ที่นี่โดยมีครอบครัวลูกๆหลานๆ ตามมาอีก 6 ครอบครัว

ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ.2509 ก็มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่อีกเป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์เขมรที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ป่าละหอกกระสัง โดยการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่กลางพื้นที่ป่าทางด้านทิศใต้ของเสาระพนมกรอล ห่างกันเพียง 3 กิโลเมตร อยู่ห่างจากชุมชนโคกกระนังไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เพียง 4 กิโลเมตรเท่านั้น กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่ในกลางพื้นที่ป่านี้ มีจำนวน 5 ครัวเรือน โดยมี ตามาลอยพระโคน เป็นผู้นำในการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนติดตามมาด้วยกันอีกห้าครัวเรือนคือ ครอบครัวตาแถบ ชะนาทูล, ตาเสริญญ์ บุญเยี่ยม, ตาฝ่าย ทองนาค ทั้งสี่คนนี้ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว และพ่อคลอน ทองนาค ดังคำบอกเล่าของพ่อคลอน ทองนาค

พ่อคลอน ทองนาค ปัจจุบันอายุ 73 ปี ได้เล่าถึงคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่กลางป่านี้ว่า เป็นกลุ่มคนที่มีภูมิลำเนาไม่ห่างจากที่นี่มากมายนักคือ ครอบครัวพ่อคลอนกับครอบครัวพ่อฝ่าย

นั่นเป็นพ่อลูกกันที่อพยพมาจากบ้านยายคำ ตำบลยายเข้มพัฒนา อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ในปัจจุบัน อยู่ทางทิศตะวันตกห่างจากที่นี่ประมาณ 40 กิโลเมตร ส่วนตามา ลอยประโคน อพยพมาจากบ้านจระเข้มาก ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศเหนือของชุมชนนี้ห่างกันประมาณ 25 กิโลเมตร ส่วนครอบครัวอื่นๆ นั้นอพยพมาจากบ้านโคกเกี ตำบลบ้านไทร อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์อยู่ทางทิศเหนือห่างกันประมาณ 45 กิโลเมตร ชุมชนนี้ตอนมาอยู่ใหม่ๆ จะเรียกชื่อนี้ว่า “บ้านละลอกกระสัง” ที่เรียกตามลักษณะภูมิประเทศที่ใกล้กับหมู่บ้าน ซึ่งมีลำห้วยขนาดเล็กและมีต้นกระสังขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ในบริเวณลำห้วย “ละลอก” เป็นภาษาไทยเขมร แปลว่า ลำน้ำที่คล้ายกับลำห้วยทั่วไปแต่มีขนาดเล็กแคบกว่าลำห้วย) ปัจจุบันนี้ต้นกระสังเหล่านั้นถูกตัดไปหมดแล้ว แต่พอกลุ่มคนลาวเข้ามาอยู่มักจะเรียกชุมชนนี้ว่า “บ้านโคกกระสัง”

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการแยกหมู่บ้านจึงได้มีชื่อเรียกเป็นทางการว่าบ้านละลอกกระสัง พ่อคลอน ทองนาค ยังได้เล่าถึงสาเหตุที่อพยพย้ายถิ่นฐานว่า ครอบครัวตนและครอบครัวของพ่อจะไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเองเลย อาศัยรับจ้างทำนาแบ่งข้าวกันกับเจ้าของนา จะได้ข้าวเป็นส่วนแบ่งปีละประมาณ 10 กระสอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าถ้าฝนฟ้าดีได้ข้าวมาก เจ้าของนาก็จะแบ่งให้เพิ่มขึ้นบ้างแต่ถ้าปีไหนฝนแล้งก็จะได้ลดลงมาอีก จึงทำให้ไม่มีข้าวพอกินตลอดปีเพราะตนเองมีลูกหลายคน ตอนนั้นชาวบ้านยังไม่รู้จักการคุมกำเนิดเหมือนทุกวันนี้ ถึงจะมีการคุมกำเนิดอยู่บ้าง แต่การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีน้อยชาวบ้านเข้าไม่ถึงข่าวสารบ้านเมืองจึงกลัวจะเป็นอันตราย ทำให้ไม่กล้าคุมกำเนิดอย่างทั่วถึง

พ่อคลอนบอกต่อว่าได้รู้จักที่นี่เพราะมาตามควายที่ถูกขโมย จึงเดินตามรอยมาเรื่อยๆ จนมาเห็นมีบ้านคนอยู่ในบริเวณกลางป่าอยู่ 3 ครอบครัว เลยมีโอกาสดูพูดคุยกัน เพราะเป็นคนไทยเขมรเหมือนกัน พอลูกๆ ไปมาพวกเขาก็ชวนมาอยู่ด้วย และบอกว่าอยากได้ที่ดินตรงไหนก็มาถางเอาได้เลย ไม่ต้องซื้อ คนกลุ่มที่ชวนมาอยู่ด้วยคือ ตามา ลอยประโคน และเท่าที่ตนเองสังเกตดูในบริเวณรอบๆบ้านของผู้คนที่อยู่ก่อนนั้น ต้นพริก ต้นมะเขืองามมาก ขยายเขียด ลอยประโคน (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เมียของตามาเล่าให้ตาคลอนฟังว่าตอนนั้นผักประเภทพริก มะเขือ ที่นี้ปลูกปีหนึ่งต้น จะอยู่ให้เก็บผลกินได้ถึงสองสามปีทีเดียว และที่สำคัญไม่ต้องดูแลรักษามากปุ๋ยก็ไม่ต้องใส่ จึงชอบที่นี่มาก พอหลังจากได้กลับไปบ้าน จึงเล่าให้ภรรยาและพ่อกับแม่ฟัง ทุกคนก็สนใจ ต่อมาจึงพาพ่อฝ่ายมาดูที่ดูทางอีกที พ่อฝ่ายชอบมากและยังบอกว่าทุกวันนี้ไม่มีที่ดินหรือที่ทำกินให้ใครได้จับจองฟรีๆ อีกแล้ว ก็เลยตัดสินใจมาจับจองที่ดินไว้เลย โดยมีตามาเป็นคนพาเดินดูว่าชอบที่ตรงไหนก็ตัดต้นไม้เป็นแนวเขตเอาไว้ก่อน จึงกลับไปขายบ้านขายสิ่งของที่มีอยู่ เก็บข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นใส่เกวียนเดินทางลัดมา ผ่านทางบ้านโคกเมือง, บ้านบัว ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วลัดเลาะมาตามเชิงเขาออก ใช้เวลาเดินทางหนึ่งวันเต็มๆ จึงมาถึง

พ่อคลอนเล่าต่อว่า ชาวบ้านที่นี่เขาไม่ได้ทำไร่ทำนาจนถึงจะมีคนทำบ้างก็ทำเพียงเล็กน้อยพอได้ข้าวกินตลอดปี ปล่อยให้ที่นารกร้างโดยเปล่าประโยชน์ ส่วนมากจะจับกลุ่มกันเล่นไพ่ ดมเหล้าเถื่อน

เพื่อเอาไปขายให้กับหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนพ่อฝ่ายพ่อของพ่อคลอนเองก็เป็นคนที่ชอบเล่นการพนันอยู่แล้วจึงเข้ากันกับพวกเขาได้เป็นอย่างดี ส่วนตัวพ่อคลอนเองแทนที่จะบุกเบิกถากถางที่ดินไว้ให้ลูก ให้หลาน ได้ปลูกอยู่ปลูกกิน แต่กลับยึดอาชีพต้มเหล้าขายไปวันๆ เหมือนกัน จนถึงทุกวันนี้ครอบครัวของตนเองและครอบครัวน้องๆ ก็ยังไม่มีที่ทำกินเลย จะมีก็เพียงแต่ที่อยู่อาศัยสำหรับปลูกบ้านเพียงคนละ 1 - 2 งานเท่านั้น

หลังจากที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ได้สองปีก็มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มอีก คือ ในปี พ.ศ. 2512 เข้ามาอพยพเข้ามาสองครอบครัว คือครอบครัวพ่อคำ เจริญยิ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ปัจจุบันบวชเป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านละลอกกระสัง อพยพมาจากบ้านบัว ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชนละลอกกระสัง ไปประมาณ 15 กิโลเมตร ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งคือครอบครัวพ่อเพ็ง ศรีภา (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวอพยพมาจากบ้านโคกเมือง ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชนละลอกกระสังไปประมาณ 20 กิโลเมตร ในตอนหนึ่งหลวงพ่อคำ ขันดิสโร ปัจจุบันอายุ 78 ปี เจ้าอาวาสวัดบ้านละลอกกระสัง ได้เล่าความเป็นมาในการอพยพให้ฟังว่าครอบครัวตนเองนั้นเดิมอยู่ที่บ้านโคกสะอาด ตำบลหนองซอน อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้อพยพครอบครัวมาอยู่กับครอบครัวพี่ชายที่ บ้านบัว ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 เพราะที่บ้านเดิมนั้นได้ประสบกับปัญหาภัยแล้งอย่างหนักติดต่อกัน 2 - 3 ปี ทำให้ผู้คนอดอยากและลำบากมากในชีวิตการเป็นอยู่ โดยเฉพาะครอบครัวตนเองจะต้องหนีมารับจ้างค่านาบ้านพี่ชาย ในช่วงนั้นที่บ้านบ้านนั้นถือว่าที่ทำกินจะมีราคาการซื้อขายกันแพงพอสมควรคือ ที่นาจะตกไร่ละ 3,000 - 4,000 บาทตนเองจึงไม่มีปัญหาที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเองได้ เพราะตอนที่อพยพมาสมมติคิดตัวมาเพียงควายสองตัวเท่านั้น ต่อมาปีที 2511 จึงมาเช่าที่นาของนายวิบูรณ์ คงประโคน ชาวบ้านบัวหมู่บ้านเดียวกันกับพี่ชายโดยทำแบ่งข้าวกัน คือเจ้าของที่นาได้หนึ่งส่วน ส่วนตนเองจะได้สองส่วน และในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวได้มีโอกาสมาล่าสัตว์ (กระต่ายป่า) กับพี่ชาย ในพื้นที่ป่าใกล้กับเสาระพนมกรอด และในเขตพื้นที่บ้านละลอกกระสัง เลยได้มีโอกาสรู้ว่าที่แถวนี้ราคาถูก และยังมีที่ว่างเปล่าให้จับจองได้จากชาวบ้านละลอกกระสังที่ไปล่ากระต่ายป่าเจอกันจึงได้พูดคุยกัน หลวงพ่อคำบอกว่าตอนนั้นชอบที่บ้านละลอกกระสังมากกว่าเสาระพนมกรอด เพราะที่ละลอกกระสังมีครัวเรือนจำนวนน้อยกว่าเสาระพนมกรอด มีหน้าซำ ดาเมา ลอยประโคน ยังบอกให้เอาควาย 2 ตัวของแกมาเปลี่ยนกับที่นาอีกด้วย ก็เลยตัดสินใจชวนครอบครัวมาอยู่และเอาควายตัวผู้สองตัวที่มีอยู่มาแลกที่นาของตามาได้จำนวน 80 ไร่ แต่ตอนนั้นที่นายังบุกเบิกไม่เสร็จจึงต้องบุกเบิกเพิ่มเติม จากนั้นก็จัดการแบ่งพื้นที่ส่วนไหนเป็นที่ลุ่มทำเป็นที่นา ส่วนพื้นที่ไหนเป็นที่ดอนก็ทำเป็นไร่ หลวงพ่อคำ ขันดิสโร ได้เล่าต่อไปอีกว่า “ ที่นี้อุดมสมบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างแต่ผู้คนในยุคนี้ไม่ค่อยทำนาทำไร่กัน โดยเฉพาะ คนที่มาอยู่ก่อนก็เอาแต่ต้มเหล้าเถื่อนไปขาย เล่นการพนัน กลางคืนก็ออกไปลักขโมยวัว ควาย จากหมู่บ้านใกล้เคียง แล้วก็นำเอามาผูกซ่อนเอาไว้ในป่าใกล้หมู่บ้านประมาณ 2 - 3 วัน จึงพากัน

ไล่ค้อนลัดป่าไปขาย เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ไม่เคยสนใจเข้ามาดูแล ถนนหนทางที่เข้ามายังหมู่บ้านจะเป็นทางเกวียนก็ไม่สะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้

เมื่อก่อนที่นี่จึงเหมือนช่องโจร เพราะบางครั้งพวกโจรที่ไปขโมย วัว ควายมาได้แล้ว จะมาแบ่งเนื้อกันกินหน้าตาเฉยโดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย เหมือนเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนยังงี้ยังงั้น ส่วนคนอื่นๆที่ไม่ไปร่วมลักขโมยด้วยก็ไม่มีใครกล้าพูดอะไร เพราะกลัวว่าจะถูกรังแกหรือปองร้ายจากกลุ่มโจรผู้ร้าย หลวงพ่อคำเองก็เคยปลั่งปากบอกที่ซ่อนควายกับชาวบ้านหนองปรือ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด เป็นหมู่บ้านอยู่ใกล้เคียงกันที่มาจากหาควาย ครั้งหนึ่ง พ่อวันต่อมา ข้าวที่ปลูกเอาไว้ในไร่ก็ถูกฉกทำลายเกือบหมด หลังจากนั้นก็ไม่กล้าพูดบอกใครอีกเลย ”

ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ.2513 ถึงปี พ.ศ.2516 ได้มีกลุ่มผู้คนที่เป็กลุ่มคนไทยลาวจากหลายพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออพยพย้ายภูมิลำเนาเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามชุมชนต่างๆ รอบป่าอย่างมากมายและต่อเนื่อง เช่น ในปี พ.ศ.2513 ก็มีผู้คนอพยพเข้ามาจำนวน 8 ครัวเรือน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่อพยพมาจากบ้านป่าชาดน้อย อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยการนำของ พ่อโน ชนะสงคราม กับพ่อบัวศรี เทียงเดช โดยได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคกกระนัง ดังการบอกเล่าของ พ่อวัน ชนะสงคราม ปัจจุบันอายุ 70 ปี ลูกชายของพ่อโน ชนะสงคราม ถึงสาเหตุที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานว่า ที่ชุมชนเดิมนั้นประสบปัญหาภัยแล้งติดต่อกันหลายปีจนต้องเดินทางมาหารับจ้างตัดปอ้าง ขุดมันสำปะหลังบ้าง ในพื้นที่บริเวณนี้อยู่มาวันหนึ่งได้มีคนเขามาถามขายที่ดินให้ในราคาเพียงไร่ละ 1,200 บาท เท่านั้นเอง ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับที่หมู่บ้านเก่าที่ บ้านป่าชาดน้อย อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคามแล้วแพงกว่ากันหลายเท่าตัวเลยทีเดียว อีกอย่างหนึ่งเท่าที่ตนเองได้มารับจ้างอยู่ที่นี่จะเห็นว่าอาหารการกินที่นี่อุดมสมบูรณ์มาก หายู่หากินง่ายไม่ต้องซื้อหาจึงชอบที่นี่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงกลับไปบ้านชวนครอบครัวขายบ้านขายที่นาหาฤกษ์หายามอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่นี่เลยส่วนครอบครัวอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะยังหาซื้อที่ทางยังไม่ได้ก็อพยพมาพร้อมกัน เพราะหลายคนบอกว่าถึงจะยังไม่มีที่เป็นของตนเอง แต่ก็ยังพอมีแหล่งหาอยู่หากินได้ไม่ลำบาก พ่อวัน ยังบอกว่าคนไทยลาวนั้นเวลาจะย้ายบ้านต้องหาฤกษ์หายามเลือกเอาวันพุธ ที่ถือว่าเป็นวันมงคล ส่วนวันจรม วันลอย นั้นจะไม่ทำการมงคลกัน ถ้าถือปฏิบัติได้คำโบราณกล่าวว่า จะเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัว จะมีฐานะร่ำรวยหาอยู่หากินขึ้น ไม่อับจน สุขภาพก็สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บไข้ได้ป่วย (วันพุธ วันจรม วันลอย แต่ละเดือนจะไม่ตรงกัน) การหาฤกษ์หายามที่จะย้ายบ้านต้องไปหากับหมอสู่ขวัญ หรือหมอคู่ (หมอสู่ขวัญ หมายถึง บุคคลที่ทำพิธีกรรมในงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ส่วนหมอคู่ หมายถึง คนที่มีภูมิปัญญาสามารถทำนายโชคชะตาราศีของคน) หรือไม่เช่นนั้นก็ยังจะดูได้จากหนังสือตำราพรหมชาติ วันพุธ วันลอย วันจรม ในแต่ละเดือนแตกต่างกันดังนี้

เดือนอ้าย	วันจันทร์ลอย	วันศุกร์จ่ม	วันพุธฟู
เดือนยี่	วันอังคารลอย	วันเสาร์จ่ม	วันพฤหัสบดีฟู
เดือนสาม	วันพุธลอย	วันอาทิตย์จ่ม	วันศุกร์ฟู
เดือนสี่	วันพฤหัสบดีลอย	วันจันทร์จ่ม	วันเสาร์ฟู
เดือนห้า	วันอาทิตย์ลอย	วันพฤหัสบดีจ่ม	วันอังคารฟู
เดือนหก	วันจันทร์ลอย	วันศุกร์จ่ม	วันพุธฟู
เดือนเจ็ด	วันอังคารลอย	วันเสาร์จ่ม	วันพฤหัสบดีฟู
เดือนแปด	วันพุธลอย	วันอาทิตย์จ่ม	วันศุกร์
เดือนเก้า	วันพฤหัสบดีลอย	วันอังคารจ่ม	วันอาทิตย์ฟู
เดือนสิบ	วันศุกร์ลอย	วันจันทร์จ่ม	วันเสาร์ฟู
เดือนสิบเอ็ด	วันเสาร์ลอย	วันพุธจ่ม	วันจันทร์ฟู
เดือนสิบสอง	วันอาทิตย์ลอย	วันพฤหัสบดีจ่ม	วันอังคารฟู

นอกจากพ่อวัน ชนะสงคราม แล้วยังมีนายโสกา เหล่าศรี ปัจจุบันอายุ 58 ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกกระมัง หมู่ที่ 6 ในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่อพยพมาพร้อมๆกัน ได้เล่าถึงสาเหตุการอพยพย้ายถิ่นฐานว่า ที่ภูมิลำเนาเดิมนั้นจะมีที่ทำกินครอบครัวยุคเล็กครอบครัวยุคน้อย ประมาณครอบครัวยุคห้าหกไร่ไม่พอยู่พอกิน ประกอบกับการขยายตัวของชุมชนก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดความแออัด จึงลำบากทั้งการอยู่การกิน ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเงินหมดแม้แต่ผักตามรั้วบ้านก็ขอกันกินไม่ได้ จะปลูกพืชผักกินเองก็ไม่มีที่ให้ปลูกบ้านเรือนก็เบียดเสียดกันมาก นายโสกา เหล่าศรี เล่าต่อว่า ได้มีโอกาสได้รู้จักที่นี่เพราะหลานชายของภรรยา ชื่อ นายเหลือ ชัยอินทร์ มาสอบบรรจุเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านเขาคอก กลับไปเยี่ยมบ้านในช่วงปิดเทอมได้ไปเล่าถึงสภาพพื้นที่ทางนี้ให้ฟังว่า ที่ดินทำกินกว้างขวางและขายถูกมากไร่หนึ่งประมาณ พันสองพันบาทแล้วแต่ว่าที่ตรงไหนดี อยู่ใกล้หมู่บ้านก็จะแพงหน่อย และถ้ายังห่างจากหมู่บ้านออกไปยิ่งราคาถูก ป่าไม้ ภูเขา ปลา อาหารก็อุดมสมบูรณ์มาก ก็เลยชวนญาติพี่น้องมาดูก่อนเจ็ดแปดคน และได้เดินสำรวจดูที่ทางดูป่าไม้ไปเรื่อย จึงได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของที่นี่จริงๆ เพราะตอนเดินสำรวจในป่าอยู่นั้นยังกระต่ายป่าได้ถึงสองตัว สัตว์ป่าจำพวกนก และสัตว์ชนิดอื่นก็มีมากมาย ที่สำคัญอากาศร่มรื่นดีมาก ไม่เหมือนกับที่บ้านเดิมที่แห้งแล้งร้อนอบอ้าว คนที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ยังบอกว่าแถวนี้ไม่เคยประสบปัญหาฝนแล้งเลย และถ้าใครมีที่ดินกับป่าก็บุกเบิกที่ไปต่อได้อีก พอกลับบ้านก็ไปเล่าให้ลูกเมียและเพื่อนฝูงฟัง ทุกคนสนใจก็เลยขายบ้านขายนาอพยพหนีความลำบากมาอยู่ที่นี่ นายโสกา เหล่าศรี ยังบอกอีกว่า ถึงแม้ว่าบ้านเมืองแถบนี้จะเดือดร้อนก็ต้องมาอยู่ เพราะต้องการมีที่ทำกินไว้ให้ลูกหลาน ดังนั้นการอพยพย้ายถิ่นฐานจะต้องหาวันที่เป็นวันแจ้งวันฟู หรือไม่จะต้องหาให้ตรงกับวันอังคาร เดือนห้า ตรงกับปีจอ ที่เลือกมาวันนี้เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ปู่ย่าตายายเคยบอกไว้ว่า วันอังคาร เดือนห้า นอกจากเป็น

วันพุธแล้วยังเป็นวันแข่งอีกด้วย ถ้าจะย้ายที่อยู่ให้เดินทางวันอังคารแล้วจะปลอดภัย ไปอยู่ที่ไหนก็จะสุขสบายดี ไม่เจ็บไม่ไข้ หรือแม้แต่การซื้อที่ดิน ชื่อของมีค่า ก็ให้ชื่อวันอังคาร ของเหล่านั้นถึงจะอยู่กับมือไม่ตกเป็นของคนอื่น และที่เลือกเดินทางมาในเดือนห้าเพราะจะได้ไม่ชนดาวเพดาน โบราณเขาเล่าขานมาว่า ถ้าจะเดินทางไปทำการมงคลใดๆแล้ว ต้องดูทิศทางดาวเพดานก่อน แล้วค่อยไปจึงจะดี ทิศทางของดาวเพดานที่จะประจำอยู่คือ เดือนสี่ ห้า หก ตกทางทิศอุดร(ทิศเหนือ) เดือนเจ็ด แปด เก้า ขยับเข้าสู่บูรพา (ทิศตะวันออก) เรื่องดาวเพดานนั้น คนอีสานเชื่อถือมากแม้แต่การแต่งงาน ถ้าบ้านเจ้าสาวอยู่ทางดาวเพดานประจำอยู่ เจ้าบ่าวก็จะไปแต่งงานเดือนนั้นไม่ได้ จนกว่าดาวเพดานจะย้ายตำแหน่งไปประจำอยู่ทิศทางอื่น จึงจะสามารถแต่งได้ เพื่อความปลอดภัย ถ้ามีคนฝ่าฝืน ก็จะมีอันเป็นไปทำให้อยู่ร่วมไม่เป็นสุขถึงกับหย่าร้างหรือตายจากกันก็มี เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว ในปี พ.ศ.2516 ได้มีกลุ่มคนอีกจำนวนหนึ่งที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนละหอกกระสัง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่อพยพมาจากสองพื้นที่ด้วยกัน คือ กลุ่มที่ 1 จำนวน 2 ครัวเรือน อพยพมาจาก บ้านโนนสะอาด ตำบลบ้านแวง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางด้านทิศเหนือของชุมชนละหอกกระสังไปประมาณ 150 กิโลเมตร โดยการนำของพ่อนวน ศรีภา และครอบครัวแม่คำผาด ไธสง ปัจจุบันย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมแล้ว เมื่อปี พ.ศ.2524 เพราะลูกชายเสียชีวิตลงไม่มีใครดูแล จึงกลับไปอยู่กับลูกคนอื่นๆ ส่วนกลุ่มที่ 2 อพยพมาจาก บ้านหนองบัวแดง ตำบลเขาไร่ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 13 ครัวเรือนโดยการนำของพ่อท่อน เทวรัตน์ ปัจจุบันผู้นำกลุ่มทั้งสองคนเสียชีวิตแล้ว

ดังคำบอกเล่าของ พ่อต๋น ทิพย์วงศา ปัจจุบันอายุ 67 ปี ว่า ที่บ้านหนองบัวแดงในช่วงนั้นหาอยู่หากินลำบากมากฝนแล้งติดต่อกันถึงห้าปี จำนวนคนในชุมชนก็มีมากผู้คนหากินฝืดเคือง โจรผู้ร้ายก็ชุกชุมสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชนอย่างมาก จนมีผู้คนอพยพย้ายภูมิลำเนากันอย่างมากมายถึง 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งก็อพยพไปอยู่ทางจังหวัดชัยภูมิจำนวน 10 ครัวเรือน กลุ่มที่สองก็อพยพไปอยู่ที่อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 8 ครัวเรือน ส่วนกลุ่มที่สามคือกลุ่มของตนเองจำนวน 15 ครัวเรือนที่อพยพมาอยู่ที่นี่ จะเห็นได้ว่า ในปีเดียว มีผู้คนอพยพย้ายภูมิลำเนาออกจากบ้านหนองบัวแดง ตำบลเขาไร่ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ถึง 33 ครัวเรือน เพราะทนกับความอดอยากและโจรผู้ร้ายชุกชุมไม่ไหว ส่วนกลุ่มของตนเองที่ได้รู้จักหมู่บ้านละหอกกระสัง เพราะ พ่อสี โสภา ที่เป็นญาติกับพ่อท่อน เทวรัตน์ ได้ไปเยี่ยมที่บ้านหนองบัวแดง แล้วเห็นความลำบากยากแค้นของที่นี่ จึงเกิดความสงสารและเห็นใจ เลยแนะนำให้มาดูที่ทางที่นี่เพราะเห็นว่าที่ทางยังพอมีเยอะอยู่ราคาก็ไม่แพงมาก อาหารการกินก็อุดมสมบูรณ์ดี พ่อสี ยังบอกด้วยว่าตนเองก็ชอบที่นี่มากแต่ก็มาอยู่ด้วยที่นี่ไม่ได้ เพราะพ่อสีมีที่ทำกินของเกอยู่ทางบ้านถาวรก็มีมากพอแล้วพ่อสี โสภา มีภูมิลำเนาอยู่ที่ บ้านถาวร ตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกไปประมาณ 30 กิโลเมตร พ่อสีเป็นคนที่ชอบล่าสัตว์และเคยมาล่าสัตว์ในบริเวณป่าแถบนี้เป็นประจำ จนได้รู้จักกับพ่อเพ็ง ศรีภา ต่อมาจึงได้ผูกเสี่ยวกัน

พ่อต๋น ทิพย์วงศา เล่าว่า ตอนมาคู่ที่กันครั้งแรกนั้นมากันสองคนกับพ่อท่อน โดยมีพ่อสีเป็นคนนำทาง ก็มานอนค้างคืนที่บ้านพ่อเพ็ง พ่อท่อนจึงได้ผูกเสี่ยวกับพ่อเพ็งอีกต่อหนึ่ง หลังจากที่ได้เดินคูอยู่สองสามวันก็กลับบ้านไปประกาศขายนาขายบ้านทันที หลังจากนั้นก็ได้อพยพมานอกจากนี้แล้วยังมีครอบครัวอื่นในหมู่บ้านขออพยพตามมาอีกรวมเป็น 13 ครอบครัว พ่อต๋นยังเล่าถึงตอนอพยพมาอยู่ที่นี่ว่าไปหาฤกษ์หายามได้ ตรงกับวันขึ้น 9 เดือนสี่ ปีกุล เพราะจะต้องดูเรื่องฤกษ์ยามและดาวเพดานเหมือนกับคนในภาคอีสานจากที่อื่นๆเหมือนกัน

แม่บัวลี ศรีภา

พ่อคลอน ทองนา

แม่บัวลี ศรีภา ภรรยาของพ่อทวน ได้เล่าถึงสภาพของพื้นที่แห่งนี้ในช่วงนั้น และการได้รู้จักที่นี่ว่าพ่อทวนนั้น เป็นลูกชายของพ่อเพ็ง ศรีภา ได้เดินทางมาเยี่ยมครอบครัวพ่อแม่ที่อพยพมาอยู่ก่อนแล้ว ได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของที่นี่ ไม่ว่าจะป่าไม้อะไรจะมีแต่ต้นไม้ขนาดเล็กก็ยิ่งดีกว่าที่ภูมิลำเนาเดิมที่ไม่มีป่าไม้อะไรเลย ปลูกง่าย ปลูกง่าย โดยเฉพาะอ้อยางด้วยแล้วมีเยอะมาก ผู้คนที่จะหากินก็มีไม่มาก จึงชอบที่นี่มากและบังเอิญตอนนั้นมีคนมาถามขายที่นาให้จำนวน 50 ไร่ ราคา 25,000 บาท เป็นที่นาที่อยู่ติดหมู่บ้านจึงอยากได้ เพราะที่บ้านเดิมที่บ้านโนนสะอาดนั้นมีที่นาอยู่เพียง 5 ไร่เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็มีลูกถึง 9 คน ทำนาก็ไม่เคยพอกินตลอดปี พ่อทวนก็เลยกลับไปปรึกษากับเมียและแม่ยายดู ทุกคนก็เห็นชอบด้วยจึงขายนาขายบ้านและของอย่างอื่นอีกได้เงินรวมกันแล้วพอกับราคาที่นาพอดีคือ 25,000 บาท ตอนที่มาอยู่ใหม่นั้นไม่มีเงินซื้อควายไถนาต้องเช่าควายพ่อสวน ชะรัมย์ คนไทยเขมรที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมาทำนาแล้วให้ข้าวตอบแทนเจ้าของควายเขาปีหนึ่งก็ 100 ถึงต่อควายหนึ่งตัว แม่บัวลีศรีภ่ายังเล่าถึงอดีตที่อยู่บ้านเดิมให้ฟังว่า พ่อทวนสามีแก่หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จก็ไม่เคยได้อยู่ติดบ้านเลยงานอย่างอื่นก็ไม่มีทำ ต้องเดินทางไปหารับจ้างต่างจังหวัดบ้าง หาขายของบ้างพอได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว แต่พอมายู่ที่นี่หลังฤดูทำนาก็ทำสวนทำไร่ต่อมีงานให้ทำตลอดปี ไม่ต้องทิ้งบ้านไปหางานทำที่อื่น

แม่บัวลี ยังเล่าต่อว่าในช่วงเวลานั้นเองได้มีกลุ่มผู้คนที่อพยพมาจากหลายพื้นที่หลายชาติพันธุ์ จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ก็มีกลมกลืนรวมทางด้านวัฒนธรรมบางอย่างเข้ารวมกันเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนให้เป็นไปอย่างสงบสุขและเรียบง่าย แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีวัฒนธรรมบางอย่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังแยกปฏิบัติกันอยู่ เช่น พิธีการโกนจุก เป็นวัฒนธรรมของคนกลุ่มไทยเขมรและกวยจุกหมายถึงการไว้ผมจุกให้กับบุตรหลาน

พ่อประยงค์ อนาคตเนตร ชาวบ้านละลอกกระสัง ปัจจุบันอายุ 53 ปี เล่าถึงวัฒนธรรมการไว้จุกของกลุ่มชาติเขมรและกวยว่า พวกตนมีความเชื่อมาช้านานว่าการไว้ผมจุกให้กับบุตรหลานนั้น เพื่อให้เป็น ศิริมงคลเป็นมิ่งขวัญแก่เด็ก ซึ่งจะไว้จนกว่าเด็กจะอายุครบ 9 ปีหรือ 12 ปี บริบูรณ์ ก็จะทำพิธีโกนจุก โดยการไปหาฤกษ์กับพระผู้ใหญ่ จากนั้นก็นิมนต์พระที่เป็นเกจิอาจารย์มาเป็นผู้ทำพิธีตัดจุกให้เป็นคนแรก หลังจากนั้นญาติพี่น้องจึงจะมาโกนผมต่อให้จนเสร็จ ในพิธีการดังกล่าวนี้จะมีการเชิญแขกและญาติพี่น้องมาร่วมฉลองและบายศรีผูกข้อมือให้กับเด็กคนนั้นและร่วมรับประทานอาหารกัน เป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากนั้นพ่อประยงค์ ยังได้เล่าถึงประเพณีการฉลองพระของคนไทยเขมรและคนกวยต่ออีกว่า ฉลองพระ หมายถึง ประเพณีที่พวกตนถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ เมื่อมีการอุปสมบทพระหรือสามเณร จะต้องเชิญอาจารย์ที่ชาวบ้านนับถือ เช่น อาจารย์สอน กล้าหะมา โดยการนำเอาวันเดือน ปี เกิด ของคนที่จะบวชไปให้ อาจารย์สอน คำนวณดูฤกษ์ยามว่าบุคคลดังกล่าวนี้ จะต้องบวชวันจึงจะสามารถลาสิกขาได้ และก่อนที่จะลาสิกขาบวชจะต้องมีพิธีการฉลองพระก่อน จึงจะสามารถลาสิกขาบวชได้ ซึ่งพิธีการฉลองพระนั้นจะต้องมีการจัดทำ “บายสะไร” ทุกครั้ง บายสะไร เป็นภาษาไทยเขมร หมายถึง โดยการนำต้นกล้วยมาแล้วใช้ไม้ไผ่จักเป็นดอกसानกันห่างๆ พอประมาณ แล้วนำไปเสียบรอบต้นกล้วยเป็นชั้น ๆ จำนวน 9 ชั้น เพื่อใช้วางอาหารคาวหวาน ผลไม้ ต่างๆ จากนั้น ก็จะมีการเสี่ยงทายโดยให้พระที่จะลาสิกขาบวชนั้นเลือกหยิบอาหารที่วางอยู่ในชั้นของบายสะไรมาฉันท์ จากนั้น อาจารย์ผู้ทำพิธีจะทำการทำนายจากอาหารที่พระองค์นั้นเลือกฉันท์ และมีข้อห้ามที่สำคัญที่สุดในพิธีกรรมนี้คือ ก่อนวันที่จะมีการทำพิธีฉลองพระจะต้องมีการจัดทำบายสะไรไว้ล่วงหน้า 1 วัน หลังจากที่ทำบายสะไรเสร็จแล้วพระองค์นั้นจะต้องเผื่อไว้ให้มีบายสะไรลัมหรือสิ่งของที่ที่อยู่ในชั้นของบายสะไรตกหล่นเป็นอันขาด ถ้าบายสะไรลัมหรือสิ่งของที่อยู่ในชั้นของบายสะไรตกหล่น พระรูปนั้นจะลาสิกขาบวชไม่ได้โดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะมีอันเป็นไป เช่น วิกัลจริต เจ็บไข้ได้ป่วย ดังเช่น นายเลก สุทรงชัย ที่ฝ่าฝืนประเพณีดังนี้แล้วเมื่อลาสิกขาบวชออกมา ก็กลายเป็นคนวิกัลจริตจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ยังมีประเพณีเรียมตริคของกลุ่มคนเขมร คนกวยอีกอย่างหนึ่งที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่จนถึงปัจจุบันคือ เรียมตริค หมายถึง การทำพิธีขอฝนจากเทวดา โดยจะให้ผู้ชายแต่งกายเป็นผู้หญิงด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันฉูดฉาดเพื่อเป็นการแก้เคล็ดให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งในพิธีนี้จะมีการใช้เครื่องดนตรีของกลุ่มคนเขมรมาบรรเลง เช่น กลองสองหน้า ซอ ปี่ และจะมีการแห่ ฟ้อนรำ ไปตามทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง หลังจากนั้นก็จะแห่เข้าวัดเพื่อทำพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยการนำเอาปลาช่อนจำนวน 2 ตัวใส่ในภาชนะหรือกละมัง แล้วนำมาไว้บริเวณกลางแจ้ง จากนั้นให้พระสงฆ์ทำพิธีสวดคาถาปลาช่อนและในขณะที่ทำพิธีสวดคาถาปลาช่อนนั้นถ้าปลาช่อนกระโดดออกจากภาชนะ 1 ตัว เชื่อว่าฝนจะปานกลางแต่ถ้าปลาช่อนกระโดดออกจากภาชนะทั้ง 2 ตัว ฝนจะตกอย่างแรง แต่ถ้าหากว่าปลาทั้ง 2 ตัวไม่กระโดดออกหรือตายในภาชนะนั้น เชื่อว่าพิธีกรรมนั้นประสบความสำเร็จฝนจะไม่ตกเลย ซึ่งพิธีกรรมนี้ พ่อประยงค์ อนาคตเนตร ชาวบ้านละลอกกระสัง ปัจจุบันอายุ 53 ปีได้เล่าว่าได้เคย

ประสบการณ์การประกอบพิธีกรรมนี้มาด้วยตนเอง ที่อำเภอละหานทรายซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของพ่อ
ประยงค์ ดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น

นอกจากนี้แล้วยังมีวัฒนธรรมประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรหรือที่ภาษาไทย
เขมรเรียกประเพณีแต่งงานว่า “ แซน ” แม่แก้ว ปันตะทูลา เล่าถึงประเพณีการแต่งงานของคนเขมรว่า
“เรื่องคำสินสอดคนเขมรจะเรียกทั้งเงิน ทอง ของกิน เครื่องดื่ม ของใช้ในการทำครัว เช่น คำสินสอด เงิน
20,000 บาท ทองหนัก 2 บาท หมู 2 ตัว เหล้า 2 ถัง น้ำอ้อย 2 ถัง ขนมหอม 7 ถาด ขนมนางเล็ด 7 ถาด
ต้นกล้วย ต้นอ้อย เป็นต้น ส่วนเครื่องใช้ในการพิธีกรรมงานแต่งงาน จะประกอบไปด้วย หัวหมู 1 หัว หางหมู
เครื่องในหมูทุกอย่าง เครื่องเช่นไหเป็นอาหารคาวหวาน ผลไม้ โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นชั้นๆ ต่อกัน
คล้ายเสวตกระฉัตร เพื่อวางอาหารคาวหวาน ดอกไม้ รูปเทียน หมอสู่ขวัญต้องใส่ชุดขาว เวลาเรียกขวัญ
แต่ละครั้งจะใช้ข้าวสารหว่านไปโดยรอบบริเวณที่ประกอบพิธี ภาษาที่ใช้สวดก็เป็นภาษาไทยเขมร เพื่อน
เจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าสาวจะต้องใช้ฝ่ายละ 5 – 7 คนนั่งล้อมเป็นวงกลมโดยมีเจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งตรงกลาง

ประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรนั้นจะต้องใช้เวลาถึง 3 วัน คือวันแรกจะเป็นวัน
เตรียมงาน หมายถึง การเตรียมความพร้อมทุกด้านไม่ว่าทำโรงครัว เตรียมของอย่างอื่นที่จะเลี้ยงแขกที่
เชิญมางาน วันที่สองจะเป็นวันเลี้ยงแขกซึ่งจะเลี้ยงตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น พอตกเย็นฝ่ายเจ้าบ่าวก็ฆ่าหมูที่ทาง
เจ้าสาวเรียกเป็นคำสินสอดพร้อมทั้งล้างน้ำให้สะอาด อวัยวะทุกส่วนของหมูห้ามหายเป็นอันขาด พร้อม
เหล้า น้ำอ้อย แล้วนำไปให้ฝ่ายเจ้าสาว วันที่สามจึงจะประกอบพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือเป็นอัน
เสร็จพิธี ส่วนทางฝ่ายเจ้าสาวก็จะเตรียมของไหว้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ของทางเจ้าบ่าว เช่น ถ้าจะมอบให้ญาติ
ที่เป็นผู้ชาย ก็จะมี ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า หมอน พูก ดอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ รูป 1 คู่ มัดรวมกัน ส่วนญาติถ้า
เป็นผู้หญิงก็จะมีผ้าถุงจุกกระเบน ผ้าสไบสีขาว หมอน พูก ดอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ รูป 1 คู่ มัดรวมกัน ส่วน
ญาติผู้ใหญ่ของทางเจ้าบ่าว ก็จะผูกข้อมือให้พร้อมเงิน แม่แก้วยังเล่าต่อว่า คนไทยเขมรจะผูกข้อสะกัคน
ละไม่ต่ำกว่าหนึ่งพันบาท เพราะต้องการเป็นทุนในการครองเรือนของเจ้าบ่าวเจ้าสาว ส่วนต้นกล้วยต้น
อ้อยก็จะนำไปปลูกตามประเพณี ถ้าต้นกล้วยต้นอ้อยงามก็หมายความว่าชีวิตการแต่งงานจะเจริญรุ่งเรือง

ส่วนประเพณีการแต่งงานของคนกวยนั้นก็จะแตกต่างไปจากคนเขมรในบางเรื่องแต่บางอย่างก็
เหมือนกัน ดังเช่นหลวงพ่อดำ ขันดิสาวโร ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย เล่าถึงประเพณีการแต่งงานว่า (
ภาษากวย เรียกว่า “แซนกระมอล” กวยจะมีประเพณีคล้ายกับกลุ่มเขมรทุกอย่าง ยกเว้นสิ่งของที่ใช้ในพิธี
กรรมการสู่ขวัญ คนกวยจะมีมากกว่า เช่น นอกจากมีหัวหมูแล้ว ยังมีไก่เป็นๆอีกมากน้อยขึ้นอยู่กับทาง
เจ้าสาวจะเรียกเขาต้องเป็นไก่ที่กำลังหนุ่มสาว, เต่า 1 ตัว ที่ใช้เต่าในพิธีกรรมเพราะมีความเชื่อว่าเต่ามีอายุ
ยืนยาวจึงต้องการให้คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวมีอายุยืนยาวเหมือนเต่า, ยอดสะเดา 1 กำมือ น้ำอ้อยขบ 1 ขบ
(น้ำอ้อยขบหมายถึงน้ำตาลแดงที่เป็นปี๊บๆแล้วใช้ใบอ้อยห่อในห่อหนึ่งจะมีน้ำอ้อยอยู่ 4 – 5 ก้อน แล้วเอา
น้ำอ้อยสองห่อมามัดติดกันเป็นคู่ๆ เรียกว่าขบ) ที่ใช้สะเดาและน้ำอ้อยเพราะต้องการให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวรู้ว่า
ชีวิตการแต่งงานจะต้องมีทั้งรสหวานรสขมเหมือน ผัก สะเดากับน้ำอ้อย คนกวยจะจัดงานแต่งงาน 3 วัน
เหมือนคนเขมรคือวันแรกจะเป็นวันเตรียมเหมือนกัน วันที่สองก็จะเลี้ยงแขกเหมือนกัน แต่ที่แตกต่างกัน

คือตอนที่เอาหนูไปให้เจ้าสาวนั้นจะต้องเอาเครื่องทำครัวไปให้ด้วย เช่น ถ่าน ข่า ตะไคร้ ผักต่างๆที่ทางเจ้าสาวจะใช้ทำอาหารเลี้ยงแขก พ่อแม่เจ้าบ่าวต้องเป็นคนไปมอบของเหล่านี้เอง แล้วทางเจ้าสาวหลังจากรับของแล้ว ก็จะให้เจ้าสาวอาบน้ำให้พ่อแม่เจ้าบ่าวแล้วเปลี่ยนเสื้อผ้า รองเท้าให้ใหม่หมด ส่วนวันที่ 3 ก็จะประกอบพิธีกรรมตามประเพณีคือการบายศรีสู่ขวัญ ส่วนเครื่องไหว้ของทางฝ่ายเจ้าสาวนั้นจะเตรียมให้ญาติพี่น้องทุกคนที่มากับทางเจ้าบ่าวโดยการถามกันไว้ก่อนว่าทางเจ้าบ่าวจะมาในงานแต่กี่คน ของเครื่องไหว้จะมีหลายอย่างกว่าคนเขมร เช่น ปิ่นโตข้าว ขัน หม้อ ไก่ น้ำอ้อยชบ การผูกข้อมือหรือพิธีการอย่างอื่นก็จะทำเหมือนคนเขมรทุกอย่างส่วนประเพณีการแต่งงานของคนไทยลาวหรือที่คนลาวเรียกว่า “กินดอง” นั้น

แม่บัวลี ศรีภา ได้เล่าให้ฟังว่า“ประเพณีการแต่งงานของ คนลาวไม่ยุ่งยากเหมือนพวกคนเขมรคนสวย (กวย) ค่าสินสอดก็ไม่แพง ตอนแม่บัวลีเองแต่งงานกับพ่อนวล เมื่อปี พ.ศ.2500 ก็ได้ค่าสินสอดเพียง 250 บาทเท่านั้น ของอย่างอื่นๆ พวกสร้อยทองก็ไม่ได้เรียกเอาแต่เงินสมัยก่อนมีค่ามากกว่าเงินสมัยนี้มาก เสื้อผ้าที่ดีๆ หนึ่งก็ตัวละ 4 – 5 บาทผ้าถุงที่เป็นผ้าฝ้ายเนื้อดีก็ผืนละ 7 บาท แต่ทุกวันนี้ผ้าแบบเดิมกันตกไปผืนหนึ่งถึง 200 – 250 บาท ส่วนพิธีกรรมการแต่งงานก็ทำกันง่ายๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงทุกวันนี้คือใช้เวลาเพียง 1 วันก็เสร็จ ตอนเช้าจะกินดองหรือขายพาช้าว (ขายพาช้าว หมายถึง ญาติพี่น้องหรือแขกที่เชิญจะมาช่วยงานเป็นเงินตามมีตามเกิดขึ้นอยู่กับช่วงเวลาสมัยแม่บัวลีแต่งงานญาติพี่น้องก็จะมาผูกพาช้าวคนละบาทหรือสองบาทเท่านั้น ปัจจุบันก็คนละ 50บาท ถึง 200 บาท ในอดีตนั้นส่วนทางเจ้าภาพก็จะจัดอาหารใส่สำรับให้คนหนุ่มคนสาวที่มาช่วยงานเอาสำรับอาหารไปส่งจนถึงบ้าน แต่ในปัจจุบันนั้นคือเริ่มตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2525 จะมีการเตรียมอาหารใส่ถุงพลาสติกไว้รอเลย ถึงเวลาแขกมาช่วยงานก็จะเอาอาหารใส่ถุงรวมกันให้ถือกลับบ้านเอง) ซึ่งการกินดองหรือผูกพาช้าวนั้นจะทำกันตั้งแต่หกโมงเช้าเลยทีเดียว พอสายสามโมงเช้าก็จะทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ สิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีกรรมก็จะมี สำรับกับข้าว 1 สำรับ พาช้าวหรือบายศรี ฝ้ายที่ใช้ผูกข้อมือเจ้าบ่าวเจ้าสาว เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวก็มีเพียงฝ้ายละหนึ่งคน เวลาเรียกขวัญก็จะช่วยกันเรียกโดยมีหมอสู่ขวัญเป็นผู้นำเรียก หมอสู่ขวัญเสร็จก็จะให้เจ้าสาวกับเจ้าบ่าวกราบไหว้พ่อแม่พร้อมญาติผู้ใหญ่ของทางเจ้าบ่าว (ภาษาลาวเรียกพิธีกรรมนี้ว่า “สมมา”) ของไหว้ถ้าเป็นพ่อหรือญาติที่เป็นผู้ชายก็จะไหว้เป็นผ้าโสร่งกับผ้าขาวม้า ฟูก หมอนส่วนแม่หรือญาติที่เป็นผู้หญิงก็จะไหว้เป็นผ้าถุงผ้าสบไทไหมสีขาว ฟูก หมอน และจะนิยมใช้ผ้าไหมแท้ ถ้าบ้านใดใช้ผ้าด้ายหรือผ้าที่ไปซื้อจากตลาดก็จะถูกชาวบ้านตำหนิหรือนินทาเอา เพราะฉะนั้นคนลาวบ้านไหนที่มีลูกสาวจะพากันเตรียมทำผ้าไหมไว้กันทุกคน แม่บัวลียังบอกอีกว่า คนเขมรจะอยากได้ลูกสะใภ้เป็นคนลาว เพราะคนลาวมักจะทำผ้าไหมสวยงาม แล้วค่าสินสอดก็ไม่แพงด้วย อีกอย่างหนึ่งประเพณีคนลาวนั้นของสมมาที่มอบให้พ่อแม่ทางฝ่ายชายจะไม่เอาเงินค่าของสมมา เพราะถือว่าลูกสะใภ้ต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ฝ่ายชาย แม่บัวลี ยังเล่าต่อว่า ตนเองได้ลูกเขยเป็นคนกวยเป็นเขยคนแรกจึงตื่นเต้นมาก เพราะแม่แค้นวันหนึ่งญาติฝ่ายชายก็มาบอกให้เตรียมห่อหมากพลู ยาสูบไว้ให้ว่าที่ลูกสะใภ้ไหว้ปู่ไหว้ย่า(พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย) ส่วนพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชายก็จะให้เงินเป็นร้อยละ เป็นการตอบแทนค่าหมากพลูยาสูบ ซึ่งคน

ลาวไม่เคยได้แบบนี้เลย แต่หลังจากแต่งงานกันแล้วถ้าถึงเวลาประเพณีโคนตาก็จะให้ลูกสาวที่เป็นสะใภ้คน กวยไปร่วมพิธีโคนตากับญาติพี่น้องฝ่ายลูกเขยด้วยเพื่อเป็นแสดงความเคารพบรรพบุรุษและให้เกียรติกันและกัน แม้ตัวเองมีลูกสาวถึง 5 คน มีลูกเขยเป็นคนกวย 1 คน เขมร 1 คนนอกนั้นเป็นคนลาวเหมือนกันหมด

ในตอนหนึ่งหลวงพ่อดำ ชันติสารโ ได้เล่าถึงด้านความเชื่อ ทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ลาว กวย ว่าเป็นความเชื่อแตกต่างกันบ้างและมีที่คล้ายกันบ้าง คือ เขมรกับกวยมีประเพณีหรือความเชื่อคล้ายกัน เพราะเป็นคนที่เคยมีภูมิลำเนาใกล้เคียงกันคือมาจากจังหวัดสุรินทร์เหมือนกัน เช่น เชื่อเรื่องของงูสิงว่าเป็นตัวนำเคราะห์มาให้ เพราะถ้าบ้านหลังใดมีงูสิงวิ่งเข้าบ้านหรือวิ่งลอดใต้ถุนบ้านจะต้องรีบทำพิธีเสียเคราะห์ หรือ สะเดาะเคราะห์ร้อนทันที (เคราะห์ร้อน หมายถึง เคราะห์ที่เกิดขึ้นโดยเร็ว และเป็นการสะเดาะเป็นรายบุคคล) เพราะมีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อประมาณปี พ.ศ.2524 งูสิงได้เข้าไปขดตัวอยู่ใต้ถุนบ้านของแม่บุญเลี้ยง โพเทพา หมู่ที่ 6 พอแม่บุญเลี้ยง กลับจากนมาเจอเข้าก็ตกใจเรียกคนมาไล่ดู แต่ไล่อย่างไรงูก็ไม่ยอมออกหนีไปไหนกลับขูคนที่ไปไล่เสียอีก ผู้คนมามุงดูจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน ก็ต้องมาตามพ่อแถบที่บ้านละลอกกระสังมาทำพิธีไล่ แม่บุญเลี้ยง บอกว่าตอนนั้นกลัวมากที่เห็นพ่อแถบนั่งทางในท้องคาถาอยู่นานเป็นครึ่งชั่วโมง แล้วก็บอกกับตนและทุกคนว่างูตัวนี้เป็นงูของศาลปู่ตา ที่ไม่พอใจที่เด็กพากันไปยิงหนังสะตึกใส่ศาลปู่ตา ถ้าไม่ไปขอขมาลาโทษ จะเอาชีวิตคนที่ทำไปด้วยให้ได้จึงจะออกจากที่นี่ จนผู้ใหญ่บ้านต้องให้คนไปตามหาเด็กกลุ่มนั้นแล้วก็จริงดังคำของพ่อแถบบอกกับทุกคน แล้วหลังจากที่เด็กเหล่านั้นไปขอขมาที่ศาลปู่ตาตัวนั้นจึงเลื้อยออกหนีไป จากนั้นเป็นต้นมาศาลปู่ตาจะไม่มีเด็กคนไหนกล้าเข้าไปใกล้อีกเลย หลวงพ่อดำ บอกว่าความเชื่อเรื่องงูสิงเข้าบ้านหรือลอดใต้ถุนบ้านนี้ เหตุการณ์ที่ต้องเสียเคราะห์ร้อนนั้นนอกจากงูสิงเข้าบ้านหรือลอดใต้ถุนบ้านแล้วยังมีเรื่องของหมา หรือสุนัขเหี่ยวรดคนอีก เพราะถ้าใครจะมีเคราะห์อยู่เฉยๆหมาก็จะเหี่ยวรดจึงต้องเสียเคราะห์ คนที่ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ในหมู่บ้านละลอกกระสัง คือ พ่อเสริญ เป็นคนไทยเขมร อีกคนหนึ่งคือ พ่อสาม เทวรัตน์ เป็นคนลาว ทั้งสองคนปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว แต่คนในหมู่บ้านจะนิยมให้ พ่อเสริญทำพิธีให้มากกว่าเพราะพิธีกรรมทำละเอียดและใช้เวลาทำนานเท่าที่สังเกตดูแล้วคนส่วนมากจึงคิดว่าการทำพิธีกรรมละเอียดและใช้เวลาทำนานๆจะมีความมั่นใจว่าจะหมดเคราะห์ได้กว่า และยังมีอีกเรื่องหนึ่งคือถ้ามี ผี หรือ ต่อ มาทำรังในบ้าน หรือ สุนัขไปตกลูกบนบ้าน จะต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ใหญ่หรือเคราะห์หลวง เคราะห์ใหญ่หรือเคราะห์หลวงนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้ทั้งครอบครัว ส่วนคนที่ทำพิธีกรรมนี้คือพ่อแถบ ชานุกูล ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว คนไทยเขมรที่เป็นกลุ่มคนแรกๆที่อพยพมาอยู่ในชุมชนนั่นเอง การทำพิธีสะเดาะเคราะห์ใหญ่หรือเคราะห์หลวงนี้จะทำเหมือนกันทั้งกลุ่มคนและกลุ่มคนเขมรและกวย พ่อแถบ แก่แก่มาครั้งหนึ่งฝันมาทำรังไว้ใต้ถุนบ้านของหลวงพ่อดำ พ่อแถบนั่งสวดคาถา พร้อมทำพิธีเชิญผีให้ไปอยู่ที่อื่น ในตอนหนึ่งพ่อแถบถามผีว่า ท่านมาดีหรือมาร้าย ถ้ามาดีหรือจะนำโชคลาภมาให้ครอบครัวนี้ก็เชิญอยู่ต่อไป แต่ถ้าท่านมาบอกเหตุบอกกลางร้ายก็ขอเชิญท่านไปอยู่ที่อื่นแล้วโปรดนำสิ่งที่ชั่วร้ายไปให้หมดด้วย หลังทำพิธีกรรมเพียงสามวันผีก็หนีไปเลย แต่ถ้าใครมีเคราะห์หนักพ่อแถบก็นำพิธีเชิญไม่หนักก็ต้อง

นิมนต์พระมาสวดไล่สิ่งจิ้งหรีด หลวงพ่อคำ ยังเล่าต่อว่า สิ่งที่มีความเชื่อแตกต่างกัน มีเหมือนกัน เช่น การเลี้ยงบือบ้าน (บือบ้านหมายถึง การที่ผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานแต่เฉพาะคนลาวเขาจะปักหลักด้วยเสาไม้ยาวประมาณเมตรกว่าๆปักลงไปในดินกลางหมู่บ้านเปรียบเสมือนหัวใจของบ้าน แล้วทำพิธีอันเชิญเทวดาเจ้าที่เจ้าทางมาสิงสถิตอยู่เพื่อคอยปกป้องรักษาชาวบ้าน ส่วนศาลปู่ตานั้นจะทำไว้นอกหมู่บ้าน ซึ่งนิยมสร้างไว้ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน จะเป็นที่ตั้งสถิตของพ่อบ้านพ่อเมืองคอยดูแลไม่ให้ภัยอันตรายใดๆเข้าไปในหมู่บ้านได้ เช่น โรคระบาด ลมพายุ เป็นต้น ข้างขึ้นเดือนหกของทุกปีชาวบ้านก็จะทำการเลี้ยงบือบ้านและเลี้ยงศาลปู่ตาพร้อมกัน หลวงพ่อคำ บอกว่าแต่ก่อนพวกเขมรกับกวยก็ไม่เคยทำหอกแต่พวกคนลาวเข้ามาอยู่เห็นเขากันก็ในเมื่ออยู่ในหมู่บ้านเดียวกันก็ต้องทำด้วยกันเพื่อให้เป็นสิริมงคลกับหมู่บ้าน เพราะก็ไม่เห็นเสียหายอะไร อย่างว่าแต่การเลี้ยงบ้านเลยแม้แต่ประเพณีการแต่งงานถ้ากลุ่มชาติพันธุ์ใดที่เป็นฝ่ายชายก็ต้องปฏิบัติตามประเพณีของฝ่ายหญิงทุกอย่าง เพราะกลัวว่าถ้าไม่ทำตามแล้วเวลาลูกชายที่ไปเป็นเขานั้นต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงจะอยู่ไม่มีความสุข และเพื่อให้เป็นสิริมงคลกับลูกกับหลานก็ต้องทำตามประเพณีฝ่ายหญิงอย่างเคร่งครัด หลวงพ่อคำ พูดต่อว่า คู่แต่งงานในหมู่บ้านที่มีเจ้าบ่าวเป็นคนเชื้อสายไทยโคราชผสมไทยเขมรแต่งงานกับเจ้าสาวที่เป็นคนลาวที่อพยพมาจากบ้านหนองบัวแดง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นคู่แรก คือนายโต อมพะวัน กับนางจวง ภาลี เมื่อปี พ.ศ.2517 แต่งกันค่าสินสอดเงิน 2,500 บาท ทอง 1 บาท หมู 1 ตัว เหล้า 1 ถัง น้ำอัดลม 1 ถัง ในส่วนคนเขมรคิดว่าค่าสินสอดถูกมาก แต่ในขณะที่เดียวกันคนลาวเขาดีใจมาก ว่าได้ค่าสินสอดแพงจนรำลือกันไปจนถึงบ้านเก่า (ภูมิลำเนาเดิม) แล้วต่อจากนั้นเป็นต้นมาคนลาวก็จะอยากได้ลูกเขยเป็นคนเขมรคนกวย เพราะจะได้ค่าสินสอดแพง ตัวหลวงพ่อคำเองก็ได้ลูกสะใภ้คนลาวเหมือนกัน แต่งเมื่อ ปี พ.ศ.2518 ค่าสินสอด 5,000 บาท ทองคำ 1 บาท กวย 1 ตัว หลวงพ่อคำบอกว่าที่ลูกสะใภ้เขาเรียกเอาควายเพราะพ่อเขาไม่มีควายไถนา ต้องเช่าเขาทุกปีแล้วควายก็ราคาแพงกว่าหมูด้วย ควายที่ให้ไปเป็นค่าสินสอดเป็นควายตัวเมีย เห็นครอบครัวเขาเอาไปเลี้ยงไม่ถึง 10 ปี ออกลูกออกหลานเป็น สิบๆ ตัว ได้แบ่งให้ลูกหลานเขาไปไถนาได้อีก 3 คนๆ ละตัว นอกจากนั้นยังขายควายที่เป็นตัวผู้สองตัวได้เงินไปซื้อสวนได้อีก 3 ไร่สำหรับปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นอกจากนี้หลวงพ่อคำ ยังได้เล่าถึงสภาพพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังในยุคนั้น (เป็นช่วงที่เริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน) ประมาณ 56 ปีที่แล้ว ว่า ในช่วงนั้นกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่ายังมีไม่มาก จึงไม่ค่อยมีผลกระทบกับป่าเท่าใดนัก จนกระทั่งต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2513 เริ่มมีผู้คนเข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อบุกเบิกป่าเป็นที่ทำกินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สภาพป่าละหอกกระสังเสื่อมโทรม ต้นไม้ใหญ่ถูกตัดเป็นจำนวนมาก สัตว์ป่าถูกล่าจนทำให้ลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามก็ยังถือได้ว่าพื้นที่แห่งนี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของอาหารของชุมชนอยู่มากกว่าที่อื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน

ต่อมา ปี พ.ศ. 2514 ภาครัฐได้มีการจัดสัมปทานป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าเขาออกเป็นผลให้ต้นไม้ถูกทำลายอย่างมาก เมื่อต้นไม้ใหญ่ถูกตัดโค่นลงจากการสัมปทาน การบุกรุกป่าของชุมชนก็ทำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะป่าที่อยู่ติดหัวไร่ปลายนา หรือบริเวณพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำนาจะถูกจับจองบุกรุกอย่าง

กว้างขวาง แต่ในระยะนี้ถึงสภาพป่าจะเสื่อมโทรมอย่างไรแต่อาหารการกินในป่ายังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มากพอสมควร

ในปี พ.ศ.2516 หลังจากที่ดินไม้ขนาดใหญ่ถูกสัมปทาน ตัดเพื่อแปรรูปหมดแล้ว ในผืนป่าก็ยังพอเหลือต้นไม้ขนาดกลางๆ อยู่พอสมควร ทางราชการได้จัดให้มีการจัดสัมปทานป่าเขาคอกอีกครั้งหนึ่งให้กับนายทุนทำเตาเผาถ่าน ทำให้มีกลุ่มคนงานเข้าไปปลูกสร้างที่พักอาศัยในป่าจำนวนถึง 20 ครัวเรือน กลุ่มคนงานเหล่านี้นอกจากเผาถ่านส่งให้กับนายทุนแล้วยังได้ล่าสัตว์ป่าเพื่อนำออกไปขายภายนอกอีกด้วย ระยะเวลาเพียง 2 ปีที่มีการจัดสัมปทานป่าในรอบที่ 2 นี้ได้ส่งผลกระทบให้ป่าเป็นอย่างมาก ในผืนป่าแทบจะไม่เหลือต้นไม้ใหญ่ให้เห็นเลย ถ้าเหลือไม้ใหญ่ก็จะเป็นต้นน้ำรึก ซึ่งเป็นไม้ที่มีพิษจึงไม่มีคนตัด หรือไม่ก็มีก็เพียงต้นไม้ขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 2-3 นิ้วเท่านั้นที่ยังพอมีเหลือให้เห็นอยู่บ้าง ปริมาณต้นไม้ในป่าที่เหลือน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ถึงอย่างไรป่าแห่งนี้ก็ยังคงเป็นแหล่งอาหารที่ยังมีความสมบูรณ์อยู่และยังเป็นที่ลี้ภัยสัตว์ประเภทโคกระบือของชุมชนได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันพื้นที่ป่าก็ลดปริมาณลงเรื่อยๆทุกปี ในผืนป่าบางแห่งก็มีชาวบ้านเข้าเจาะบุกเบิกปลูกมันสำปะหลังอยู่หลายแห่ง กระจัดกระจายกันอยู่ทั่วไป

3.3 ยุคบ้านแตกสาแหรกขาด ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2539

ถึงแม้ว่าช่วงนี้จะเกิดการแตกแยกทางด้านการเมืองการปกครอง การทหารของประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา) แต่ก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งการอพยพการย้ายถิ่นฐานของชุมชนจากที่ต่างๆ เข้ามาในเขตพื้นที่รอบป่าละหอกกระสังแต่อย่างใด ดังจะเห็นในช่วงเมื่อปี พ.ศ.2517 มีผู้คนอพยพเข้ามาหาตั้งถิ่นฐานอีกละลอกหนึ่ง เป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยเขมรจำนวน 8 ครัวเรือน อพยพมาจากบ้านหนองตะโกหมู่ที่ 7 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการนำของ นายเสียง พรหมจินดา (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ได้มาเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของชุมชนละหอกกระสังไปประมาณสองกิโลเมตรเศษ และที่อพยพมาในกลุ่มเดียวกันก็ยังมีนายเปริยว สุนประโคน ปัจจุบันอายุ 59 ปี ได้เล่าถึงสาเหตุการอพยพเข้าตั้งถิ่นฐานว่าเนื่องจากตัวเองเป็นคนที่ไม่ชอบคนมากชอบอยู่เงียบๆ หากินสบายๆ ไม่ต้องแย่งกันหาอยู่หากิน ที่บ้านหนองตะโกซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิม และในช่วงปีเดียวกันเริ่มมีจำนวนประชากรจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นทำให้รู้สึกไม่มีอิสระในการเป็นอยู่ประกอบกับตนเองได้มีโอกาสเข้ามาล่าสัตว์ได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ และยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่ายังไม่มีใครจับจองก็เลยชวนภรรยาและญาติพี่น้องอพยพมาตั้งถิ่นฐานและเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ทำกิน อีกประการหนึ่งคือคนสมัยก่อนจะอพยพย้ายบ้านมันไม่ยุ่งยากเหมือนปัจจุบันนี้ เพราะบ้านเรือนทำด้วยไม้หลังเล็กๆ นิดเดียวรื้อขนใส่เกวียนมาก็หมด การเลือกตั้งถิ่นฐานในช่วงนั้น ถือเอาความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร และความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า ซึ่งในบริเวณนี้มีปัจจัยทุกอย่างพร้อมทั้งยังมีสระน้ำโบราณที่มีน้ำใสสะอาดใช้ดื่มกินได้ทั้งคนและสัตว์เลี้ยงได้ตลอดปีจึงเลือกตั้งถิ่นฐานที่นี่ และในระยะต่อมียังกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยเขมรซึ่งอพยพมาจากอพยพมาจากบ้านโคกกระนาง หมู่ 6 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย ผู้นำคนกลุ่มนี้คือ

พ่อปริม ประกอบคิ(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ที่เป็นคนกลุ่มแรกที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านโคกกระนังนั่นเอง สาเหตุการอพยพย้ายถิ่นฐานใหม่อีกครั้งเพราะว่าพื้นที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้พื้นที่ทำกินของตนเอง และเห็นผู้คนกำลังอพยพเข้าจับจองที่อยู่อาศัยกันจำนวนมาก จึงกลัวว่าที่ป่าตรงนี้จะถูกผู้อื่นมาจับจองหมดก่อนจึงรีบอพยพเข้ามาจับจองบุกเบิกพื้นที่ทำกินไว้ก่อน ที่สำคัญพื้นที่บริเวณป่านี้ที่อยู่ใกล้หมู่บ้านและมีความอุดมสมบูรณ์ก็เฉพาะบริเวณนี้เท่านั้น และพากันเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “กู้อำปิล ” (กู้อำปิล เป็นภาษาไทยเขมร แปลว่า โคกมะขาม) เพราะบริเวณนั้นใกล้กับสระน้ำโบราณซึ่งมีต้นมะขามใหญ่ขนาดเท่าสามคนโอบอยู่หนึ่งต้น ปัจจุบันต้นมะขามต้นดังกล่าวนั้นโดนลมพายุพัดล้มแล้วในปี พ.ศ.2524 และต่อมาเมื่อมีผู้คนอพยพมาอยู่หลายครอบครัวแล้วจึงได้ขอแยกหมู่บ้าน โดยการนำของ นายเปรียว สุนประโคน พร้อมกับตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า **“บ้านโคกเศรษฐี”** จากคำบอกเล่าของนายเปรียว สุนประโคน ว่าที่ตั้งชื่อหมู่บ้านชื่อบ้านโคกเศรษฐีนั้น เพราะเห็นว่าเป็นชื่อที่เป็นมงคลและประกอบกับบริเวณแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกอะไรก็งาม นายเปรียว สุนประโคน ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

หลังจากนั้นก็ไม่มี การอพยพของผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอีกแต่อย่างใด จะมีก็แต่ในชุมชนเองเท่านั้น ที่มีการขยายจำนวนครัวเรือนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเห็นได้จากในชุมชนหมู่ 1 มีการอพยพครอบครัวไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนาของใครของมัน และพอมีคนหนึ่งแยกออกไปก็มีครอบครัวที่สองที่สามตามไปอีกจนมีการตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของหมู่บ้านโคกกระนังอีกส่วนหนึ่งที่อพยพไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนาเหมือนกับบ้านเขาคอก ปัจจุบันคือ **บ้านใหม่ถาวร** สังกัดหมู่ที่ 14 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในช่วงยุคนี้การขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังคำบอกเล่าของนายเทียม กิ่งรัมย์ ปัจจุบันอายุ 54 ปี เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคอกหมู่ 15 ได้เล่าถึงสาเหตุการอพยพออกมาอยู่หัวไร่ปลายนาว่า ชุมชนเขาคอกเป็นชุมชนเก่าแก่กว่าที่ชุมชนอื่นจึงมีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนมาก ทำให้เกิดปัญหาเรื่องไม่มีพื้นที่สร้างบ้านสำหรับลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา เกิดการสับเปลี่ยนค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้านเรือน ประกอบกับที่ไร่นาที่พ่อแม่เคยบุกเบิกเอาไว้ ก็อยู่ห่างไกลจากที่เดิมมากทำให้ไม่สะดวกในการเดินทางในฤดูทำนา ก็เลยต้องอพยพไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนา และได้ถือโอกาสนี้บุกเบิกป่าได้เพิ่มอีก ดังนั้นลักษณะการตั้งบ้านเรือนจึงอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ของญาติพี่น้องหรือคนที่มิตัดคิดกัน ในช่วงปี พ. ศ.2519 - 2520 จะมีผู้คนอพยพออกมาอยู่เพิ่มอีกหลายครอบครัว ซึ่ง นายเทียม กิ่งรัมย์ ยังเล่าต่อไปว่า ผู้คนอพยพมาอยู่ตามหัวไร่ปลายนานั้นจะบุกเบิกป่าในตอนกลางคืน ช่วงเวลาเดือนหงาย เพราะเวลากลางคืนจะไม่มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาเห็น ในช่วงหลังๆ นี้ตอนกลางวัน บางทีก็มีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจตราอยู่บ้าง เพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดถนนสายอำเภอบ้านกรวดไปยังปราสาทเขาพนมรุ้ง ชุมชนที่ขยายขึ้นใหม่นี้จะมีอยู่ด้วยกันจำนวน 3 กลุ่ม (กลุ่ม หมายถึง การรวมกันอยู่ของชุมชนบนสภาพภูมินิเวศน์เป็นที่ดอน) แต่ละกลุ่มจะอยู่ห่างกันประมาณกิโลเมตรกว่า ทั้งสามกลุ่มนี้จะมีชื่อเรียกตามลักษณะภูมิประเทศที่อยู่ใกล้เคียง เช่น

คุ้มที่ 1 เรียกว่า คุ้มโคกวัด คุ้มนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ที่ 1 มีวัดและโรงเรียนกันระหว่าง 2 หมู่บ้าน คุ้มนี้มีครัวเรือนที่ร่วมกันก่อตั้งชุมชนอยู่ จำนวน 6 ครัวเรือน มีนายเทียม ก็นรัมย์ เป็นผู้นำคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ปัจจุบันมีจำนวน 28 ครัวเรือน

คุ้มที่ 2 เรียกว่า คุ้มหัวตำบล คุ้มนี้ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่ที่ 1 มีชลประทานกันอยู่ตรงกลางระหว่างคุ้มที่ 2 กับคุ้มที่ 3 และมีระยะห่างกันประมาณ 800 เมตร คนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีจำนวน 5 ครัวเรือน โดยมีพ่อเรือด ประเมินชัย เป็นผู้นำกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ปัจจุบันมีครัวเรือน 34 ครัวเรือน

คุ้มที่ 3 เรียกว่าคุ้มเขาคอกเดิม คุ้มนี้อยู่คนละฟากถนนลาดยางกับชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1 คุ้มนี้ไม่ได้อพยพมาตั้งใหม่ แต่ได้เป็นชุมชนเขาคอกเดิมที่ได้รับการแยกพื้นที่การปกครองออกเป็นหมู่ 15 รวมกับคุ้มที่ 1 และคุ้มที่ 2 คือชุมชนเขาคอกหมู่ 15 ในปัจจุบัน ในช่วงนั้นถือได้ว่าการปกครองหรือการสื่อสารข่าวสารบ้านเมืองเป็นไปด้วยความยากลำบาก

นายเทียม ได้เล่าถึงสถานการณ์ของชีวิตความเป็นอยู่ในช่วงยุคนี้ว่า ถือได้ว่าชุมชนเริ่มพบกับความลำบากมากขึ้นทั้งทางด้านการหาอาหาร และการหาไม้เพื่อทำที่อยู่อาศัย บางครอบครัวยึดอาชีพเลี้ยงไม้ขายมาตลอดเลยไม่มีเวลาไปจับจองที่ทำกินทำให้ทุกวันนี้ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง ในบางครอบครัวยังไม่ได้ปลูกบ้านเป็นของตนเองเลย แต่ไม้ที่จะทำบ้านกลับหมดก่อนจึงต้องไปหาซื้อไม้จากหมู่บ้านอื่น ซึ่งมีราคาแพงขึ้นทุกปี ส่วนประเภทสัตว์ป่านั้นก็จะถูกล่าเป็นอาหารของคนแทบทุกวัน และยิ่งป่าถูกทำลายสัตว์ป่าก็ไม่มีที่ให้หลบซ่อนลี้ภัยจากการล่าก็เลยค่อยๆ หดหายไปเรื่อยๆ สัตว์ป่าบางชนิดแทบไม่มีใครเห็นแม้แต่รอยของมันเลย เช่น เก้ง บ่าง เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าประเภทอื่นๆ ก็ลดจำนวนลงเรื่อยๆ ผู้คนจากหมู่บ้านอื่นก็เข้ามาหาอาหารจากป่าแห่งนี้เพิ่มขึ้น เพราะถนนหนทางสะดวกสบายขึ้น

ในปี พ.ศ.2522 ก็มีก่อสร้างถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านขึ้น ส่วนเรื่องความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองนั้นหลังจาก ปี พ.ศ.2519 หัวหน้าโจรก็ถูกฆ่าตาย หัวหน้ากลุ่มโจรคือ “เสือเอียง ลอยประโคน” ลูกชายของตามา ลอยประโคน ชาวบ้านละหอกกระสังนั่นเอง ลูกน้องที่เหลือก็อพยพหนีไปอยู่ที่อื่นบ้าง ถูกฆ่าตายไปบ้าง ส่วนกลุ่มลูกน้องของเสือเอียงที่ยังอาศัยอยู่ในหมู่บ้านก็ไม่กล้าทำอะไรนัก ยิ่งตอนที่มิผู้นอพยพเข้ามา มากขึ้นก็ยิ่งไม่กล้าแสดงตัวเป็นโจรอีก

แม่บัวลิ ศรีภา เป็นคนหนึ่งที่อพยพมาอยู่ในช่วงนี้ ได้เล่าถึงเหตุการณ์ของการดำรงชีวิตของชุมชนในช่วงนี้ว่า บ้านละหอกกระสังนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ทุกด้านยกเว้นเรื่องการสัญจรไปมา เพราะถนนหนทางเป็นทางเกวียน โรงสีที่จะใช้สีข้าวก็ไม่มีต้องตำข้าวกินเอาเอง ตอนเช้าต้องตื่นตั้งแต่ ตีสี่ตีห้าเพื่อออกมาตำข้าวด้วยครกกระเดื่อง ส่วนกลุ่มคนเขมรกับกวยเขาจะตำข้าวด้วยครกมือ พออยู่มาได้สองสามปี เริ่มคุ้นเคยกับที่อยู่ใหม่และได้รู้จักกับคนหมู่บ้านเขาคอกเพราะมีที่นาติดกันถึงรู้ว่าที่บ้านเขาคอกมีโรงสีสีข้าว ในช่วงแรกๆ การนำข้าวไปสีจะใช้วิธีการหาบข้าวใส่ตะกร้าไม้ไผ่โดยไปกันเป็นกลุ่มทีละห้าหกคน เพราะชุมชนเขาคอกอยู่ห่างจากชุมชนละหอกกระสังถึง 4 กิโลเมตร ซึ่งต้องเดินทางผ่านป่าไปจนถึงบ้านเขาคอกและในช่วงนั้นยังมีโจรผู้ร้ายชุกชุมอยู่ด้วย มีอยู่ครั้งหนึ่งกลุ่มคนที่อพยพมาจากบ้านหนองบัวแดง

ชื่อ นกแก้ว ภาลี ที่กำลังเป็นสาวได้ไปลิ้นข้าวกับเพื่อน 3 คน ได้ถูกโจรจู่ตัวไประหว่างเดินทางไปลิ้น ข้าว นานถึง 2 คืนจึงหลบหนีกลับมาบ้านได้ พ่อแม่ก็ไม่กล้าไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่เพราะกลัวว่าจะถูกปองร้ายถึงชีวิต แม่บัวลิ้งเล่าต่อถึงการดูแลรักษากันในยามเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในชุมชนว่าต้องพึ่งหมอยาพื้นบ้านที่มีอยู่ 2 คนคือ พ่อสาม เทวรัตน์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคาม และ พ่อเสริญ บุญเจียมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ที่เป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ หมอยาทั้งสองคนนี้จะรู้เรื่องยาสมุนไพรที่มีอยู่ในป่าเป็นอย่างดี เวลาที่มีคนคลอดลูกก็อาศัยหมอดำแยที่อยู่หมู่บ้านทำคลอดให้ ซึ่งมี 3 คนที่มีทั้งหมอดำแยที่เป็นไทยลาวและหมอดำแยที่เป็นไทยเขมร การทำคลอดของหมอดำแยคนเขมรกับหมอดำแยคนลาวนั้นทำไม่เหมือนกัน หมอดำแยคนลาวจะให้นั่งคลอด เพราะเชื่อว่าการนั่งจะทำให้คลอดง่ายและเชื่อว่าการนั่งคลอดจะป้องกันไม่ให้เลือดขึ้นหัว ถ้าเลือดขึ้นหัวอาจตายได้ แต่หมอดำแยคนเขมรจะให้นอนคลอด เพราะเชื่อว่าถ้านั่งคลอดเวลาลูกออกมาแล้วอาจคอหักตาย หมอดำแยคนลาวมี 2 คน คือพ่อสาม เทวรัตน์ กับแม่ชา ผาดไรสง ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วทั้งสองคน หมอดำแยคนเขมร คือ แม่เปี้ยทองนาค ปัจจุบันอายุ 82 ปี หมอดำแยเมื่อทำคลอดแล้วก็จะคอยดูแลยาสมุนไพรมาต้มใส่หม้อกรรมให้กินจนกว่าจะออกกรรม (หม้อกรรม หมายถึง หม้อต้มน้ำร้อนที่ประกอบไปด้วยยาสมุนไพรให้คนคลอดลูกกิน) พวกสมุนไพรที่ใช้ใส่หม้อกรรมก็จะมี แก่นมะขาม นมสาว แก่นแดง เป็นต้น ส่วนพิธีกรรมทางไสยศาสตร์สำหรับคนที่คลอดลูกใหม่กับทารกแรกเกิด ของกลุ่มคนเขมรและคนลาวจะใช้วิธีการเป่ามนต์กำกับและผูกด้ายสายสินที่ข้อมือ ข้อเท้าและคอเพื่อป้องกันภูตผีปีศาจและสิ่งไม่ดีเข้ามาทำร้ายแม่และเด็กเพราะเชื่อว่าคนที่คลอดลูกใหม่และเด็กทารกนั้นมีธาตุอ่อนทำให้สิ่งเหล่านี้เข้ามาสิงสู่หรือทำร้ายได้ง่าย และคนเขมรยังมีข้อปฏิบัติในเรื่องนี้ว่าหลังจากที่ทำพิธีกรรมทางไสยศาสตร์จากหมอกคนใดแล้วเมื่อแม่หรือเด็กมีอาการเจ็บป่วยจะต้องให้หมอไสยศาสตร์คนเดิมเป็นผู้รักษาเท่านั้น ห้ามมิให้นำหมอกคนอื่นมารักษาโดยเด็ดขาดเพราะมีความเชื่อว่าวิชาอาคมของหมอแต่ละคนจะมีความแก่กล้าไม่เท่ากันและจะทำให้ผู้ที่มีอาคมอ่อนกว่ามีอันตราย ถึงขั้นวิกลจริตหรือเสียชีวิตได้ ส่วนพิธีกรรมทางไสยศาสตร์สำหรับคนที่คลอดลูกใหม่กับทารกแรกเกิด ของกลุ่มคนลาวนั้นจะมีการเป่าปราบกำริดให้กับเด็กทารก (กำริด หมายถึง เด็กทารกมี อาการชักจนตัวเขียวช้ำ นอนไม่ยอมตื่นหรือ เด็กร้องไห้ไม่หยุด) นอกจากนั้นยังมีการผูกด้ายสายสินที่ข้อมือข้อเท้าและคอให้กับแม่และเด็ก และมีการขุดหลุมให้แม่เด็กเพื่อให้แม่เด็กใช้อาบน้ำและขับถ่าย ส่วนที่ปากหลุมจะใช้หนามไผ่และหนามตะกองคลุมปากหลุมเอาไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผีปอบ ผีพายไปกินของเสียที่อยู่ในหลุมและเลยไปทำร้ายแม่และเด็กต่อไปได้ และคนลาวยังมีประเพณีที่ปฏิบัติกับเด็กแรกเกิด คือ ในช่วง 3 วันแรกหลังคลอดจะให้เด็กนอนในกระด้งที่ใช้ไผ่ตัวไหมทอไป และได้เบาะนอนในกระด้งนั้นจะใส่เข็ม สมุด ดินสอ หนังสือ เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อเด็กโตขึ้นจะมีความเฉลียวฉลาด เรียนหนังสือเก่ง พอถึงวันที่ 4 หลังคลอดจึงจะให้เด็กนอนเปล และคนลาวยังมีความเชื่ออีกว่าหมอดำแยหรือคนที่ตัดสายสะดือเด็ก เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีลักษณะนิสัยใจคอเหมือนคนที่ตัดสายสะดือให้ หลังจากออกจากอุ้งครรภ์แม่เด็กจะต้องสมนาบุญคุณให้กับหมอดำแยและหมอทางไสยศาสตร์ตามมีตามเกิด และจะถือว่าคนที่ตัดสายสะดือหรือหมอดำแยนั้นมีบุญคุณกับแม่และ

เด็กมาก เพราะนอกจากจะสมนาบุญคุณหลังอยู่ไฟแล้วยังต้องไปตักน้ำให้อาบทุกปีในช่วงวันสงกรานต์ เรื่องการสมนาบุญคุณหมอดำแยะและหมอไสยศาสตร์นี้จะถือปฏิบัติทั้งคนเขมร ลาว กวย นอกจากหมอดำแยะและหมอไสยศาสตร์แล้วในชุมชนยังมีหมอยาพื้นบ้านอีก คือ พ่อเสาร์ ภาลี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว และพ่อทา เลียบบัวป่า ปัจจุบันอายุ 71 ปี

นอกจากนี้ แม่บัวลี ศรีภา ยังได้เล่าถึงวัฒนธรรมประเพณีความแตกต่างของกลุ่มคนในชุมชนทั้งกลุ่มคนลาวที่อพยพมาจากอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ คือกลุ่มของแม่บัวลีเอง กับคนลาวที่อพยพมาจากอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม และกลุ่มคนกวยคนเขมร ให้ฟังต่อว่า ในเทศกาลวันสารท ก็จะมีประเพณีแตกต่างกัน กลุ่มคนกวยกับคนเขมรจะถือเอาวันแรม 14 ค่ำเดือน 10 เป็นวันรวมญาติหรือที่เรียกว่า “ วันโดนตา ” มีวิธีการคือ กลุ่ม ญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกันจะมารวมกันจัดหาเอาอาหารคาวหวานมาทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ โดยการจุดธูปเทียนพร้อมทั้งรินน้ำเหล้าเรียกชื่อดวงวิญญาณไปแล้วมารับเครื่องเช่นไหว้ หลังจากคิดว่าดวงวิญญาณบรรพบุรุษได้รับเครื่องเช่นไหว้แล้ว ลูกหลานจัดห่ออาหารส่วนหนึ่งพร้อมเงินคนละ 5 บาท 10 บาท เชื่อกันว่าเป็นค่าเดินกลับภพของตน ส่วนอาหารที่เหลือจากการเช่นไหว้อีกส่วนหนึ่งญาติพี่น้องก็จะพากันรับแดนเป็นภาษาเขมรหมายความว่า “รับเศษอาหารของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย” เพื่อเป็นสิริมงคลกับตนเอง พอเช้าวันแรม 15 ค่ำก็จะพากันไปทำบุญตักบาตร กรวดน้ำให้บรรพบุรุษอีกครั้งที่วัด ส่วนคนลาวที่อพยพมาจากบ้านหนองบัวแดง ตำบลเขวไร่ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามกับกลุ่มคนลาวที่อพยพมาจาก บ้านโนนสะอาด ตำบลบ้านแขวง อำเภอพุทไธสง จังหวัด บุรีรัมย์จะถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 กลุ่มคนลาวที่มาจากบ้านหนองบัวแดง จะมีประเพณียามกัน (ยามกัน หมายถึง การนำข้าวสาร กล้วย หรือของกินต่างๆ ไปให้กับญาติผู้ใหญ่ ส่วนญาติผู้ใหญ่ก็จะผูกข้อมือแล้วก็อวยพรให้กับลูกหลาน) ส่วนกลุ่มคนลาวที่อพยพมาจาก บ้านโนนสะอาด จะไม่มีประเพณียามกันมีเพียงทำขนมหวาน คาว เพื่อนำไปตักบาตรในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี และในวันเดียวกันนี้หลังจากตักบาตรแล้วทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะทำเหมือนกันคือ จะนำเอาข้าวปลาอาหาร หวาน คาว ห่อด้วยใบตองกล้วย นำไปวัดให้พระสวดชยันต์ หลังจากนั้นก็จะนำเอาห่อของเหล่านั้นไปไว้ที่นาที่สวน เพื่อเป็นการเช่นผีนาผีไร่ จะได้เป็นสิริมงคลในการประกอบอาชีพ นอกจากการเล่าถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนแล้ว แม่บัวลียังได้เล่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของช่วงเวลานั้นว่า ถึงแม้ว่าป่าจะถูกบุกรุกทำลายอย่างหนักแต่ตอนที่อพยพเข้าอยู่ห่าหกลปีแรกอาหารการกินยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ไม่ว่าจะเป็นถึงฤดูกาลเห็ดออกก็ไม่ต้องไปหาไกล ยิ่งเห็ดบดเก็บตามรั้วบ้านก็พอกิน เวลาฝนตกหนักๆ กบ เขียด อึ่งอ่าง ร้องเสียงดังระงมจนพูดกันไม่ได้ยิน ส่วนไฟที่ใช้ต้องจับกบ จับเขียด จะใช้กระบองจุดซึ่งให้แสงสว่างไม่มากนัก (กระบอง เป็นภาษาไทยลาว หมายถึง จี้ได้ทำจากน้ำมันยางผสมกับจี้ขอนดอก) จี้ขอนดอก เป็นภาษาไทยลาว หมายถึง เศษไม้ผุๆที่มีคุณสมบัติพิเศษติดไฟง่าย สามารถจับตั้งแต่ละงกระไดบ้านไปถึงนาก็ได้เต็มช่องเต็มหมวง แล้ว บางคนจับทั้งคืนจะได้เป็นโอ่งมังกร กินไม่หมดก็ย่างรมควันเอาไว้ ทำเป็นปลา ร้าอึ่งยัดใส่ไหไว้กินในช่วงลงนา หรือเอาไปเป็นของฝากญาติพี่น้องที่บ้านเก่า (บ้านเก่า หมายถึง ภูมิลำเนาเดิม) อึ่งอ่างจะมีให้จับเฉพาะช่วงฝนตกหนักตอนช่วงต้นฤดูฝนเท่านั้น

หลวงพ่อดำ ชันดีสารโ เจ้าอาวาสวัดบ้านละลอกกระสัง เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้เล่าถึงความแตกต่างในการประกอบอาชีพของกลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกวย และกลุ่มคนลาวว่า กลุ่มคนเขมร กับกวยจะไม่ขยันทำมาหากินเหมือนกลุ่มคนลาว หรือแม้แต่การหาอยู่หากินก็ไม่เหมือนกัน คนกวยกับคนเขมรจะหามาพอกินเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่คนลาวเขาจะหามาก็ทุ่นไว้กินนานๆ การทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพก็เหมือนกันตั้งแต่พวกคนลาวอพยพเข้ามาเขาจะขยันปลูกอยู่ ปลูกกินในสวนหลังบ้าน คนลาวจะเต็มไปด้วยกล้วย มะม่วงขนุน น้อยหน่า สารพัดที่จะหามาปลูก แต่ตามหลังบ้านคนเขมรกับกวย มีแต่หญ้าเพ็ก (หญ้าตระกูลไผ่ที่มีลำต้นขนาดเท่านี้มือสูงประมาณ 1 เมตร) เวลาอยากกินก็ไปขอเขากิน นอกจากปลูกไม่ขึ้นต้นไว้กินผลแล้วยังพากันปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าใช้เอง พวกคนเขมรก็คอยไปขอตัวผักเผ็ดเขามา กิน หลวงพ่อดำ ชันดีสารโ ยังเล่าต่อว่า พวกคนลาวเขาขยันจริงๆ แม้แต่ต้นกก ที่เกิดขึ้นอยู่ในลำน้ำใกล้หมู่บ้านเขายังไปถอนมาทอเสื่อใช้ได้ ส่วนกลุ่มคนเขมรกับกวยนั้นจะไม่รู้จักทำอะไรเลยในช่วงนั้น แต่ทุกวันนี้ไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไหนก็ทำเหมือนกันหมดแล้ว เพราะไม่เช่นนั้นก็ต้องซื้อของเขามาใช้ทำให้สิ้นเปลืองเงินทองจึงทำให้พวกเขมร กับกวยพากันไปฝึกทอผ้า ทอเสื่อกกกับพวกลาวจนทำใช้เองเป็นในปัจจุบัน

ในยุคนี้บ้านเมืองเดือดร้อนมากโจรผู้ร้ายก็ชุกชุม วัว กวายเป็นของชาวบ้านถูกขโมยไม่เว้นแต่ละวัน และยังเป็นช่วงที่เกิดสงครามกัมพูชาด้วย ลูกปืนใหญ่ของพวกกัมพูชาที่ยิงขับไล่ฝ่ายตรงกันข้ามตกมาถึงฝั่งไทยไม่เว้นแต่ละวัน หนักๆ เข้าก็ตกมาถึงบ้านหนองไผ่งามที่อยู่ห่างจากชุมชนละลอกกระสังเพียง 7 – 8 กม. เท่านั้น จากการที่ถูกขับไล่จากทหารกัมพูชาได้ทำให้พวกโจรคอมมิวนิสต์ได้หนีลี้ภัยเข้ามาหลบซ่อนอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนป่าละลอกกระสังจำนวนหนึ่ง จุดที่หลบซ่อนห่างจากชุมชนเพียงไม่ถึงหนึ่งกิโลเมตร อยู่ได้ไม่นานนักโจรคอมมิวนิสต์ก็ได้ถูกทหารไทยเข้าไปทำลายที่หลบซ่อน จนเกิดการยิงต่อสู้กันขึ้นสนั่นหวั่นไหวแผ่นดินสะเทือนถึงชุมชนละลอกกระสังและชุมชนใกล้เคียงเลยทีเดียว จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้มีคนล้มตายถึงสามคนเป็นพวกโจรคอมมิวนิสต์ทั้งหมด ทหารไทยได้เข้าไปเคลียร์พื้นที่เผาซากศพพวกโจรทิ้งในป่า หลังจากนั้นเพียงสามสี่วันก็ได้ทำให้ผู้คนแตกตื่นหวาดกลัวอีกครั้งหนึ่ง เพราะสุนัขได้คาบเอาซากศพที่เผาไหม้ยังไม่หมดเข้ามาในหมู่บ้านละลอกกระสัง จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้บางครอบครัวถึงอพยพหนีกลับภูมิลำเนาเดิมเลยก็มี เช่น ครอบครัวนายสี ศรีภา นายเส็ง ริมสระ แต่บางครอบครัวก็ได้อพยพเอาลูกเมียไปหลบภัยที่อื่นก่อนตามบ้าน ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างออกไปส่วนครอบครัวที่เคยอยู่กันอย่างกระจัดกระจายก็อพยพหรือบ้านเรือนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เช่น เป็นกลุ่มของญาติพี่น้อง กลุ่มของผู้ที่อพยพมาพร้อมกัน เพื่อต้องการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะไม่รู้ว่าเหตุการณ์ร้ายเหล่านั้นจะเกิดขึ้นอีกเมื่อใด

ในช่วงต้นปี พ.ศ.2518 เวลาประมาณ 2 ทุ่มเศษ ของวันที่ 21 เดือนกุมภาพันธ์ ชุมชนละลอกกระสังก็ได้เกิดเหตุการณ์ที่ทุกคนลืมไม่ลงอีกครั้งหนึ่งคือ ได้มีกลุ่มโจรเข้ามาบุกรุกยิงต่อสู้กันกับหัวหน้าแก๊งโจรที่อยู่ในชุมชน (เสือเอื้อง) ทำให้เกิดการล้มตายถึง 3 คน มียายเจียด ลอยประโคน แม่ของเสือเอื้อง นายยัง ลอยประโคน น้องชายเสือเอื้อง และนายนัด พี่ของเสือเอื้อง จากเหตุการณ์ ในครั้งนั้นได้ทำให้

กลุ่มโจรที่รอดชีวิตอยู่ในชุมชนก็ได้อพยพหนีไปอยู่ที่อื่นจนหมด ในช่วงนี้ผู้คนตื่นตระหนกเป็นอันมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าวชาวบ้านพากันกลัวมากไม่เป็นอันทำมาหากินเลยทีเดียว ช่วงกลางคืนก็ไม่กล้าจุดตะเกียงเพราะกลัวว่าพวกโจรจะกลับมาอีกและกลัวว่าเขาจะมองเห็นจึงต้องทนอยู่แบบมืดๆ ที่กลัวว่าเขาจะกลับมาอีกเพราะว่าหัวหน้าโจรยังไม่ตาย แต่นับจากวันนั้นก็ไม่มีใครเห็นหน้าเสือเอียงอีกเลย สองสามปีต่อมาก็ได้ข่าวว่าเสือเอียงถูกแทงเสียชีวิตที่ตลาดอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

นอกจากนี้หลวงพ่อดำ ชันดีสารโ ยังได้เล่าถึงการประกอบอาชีพของชาวบ้านว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ตามความต้องการของตลาดหรือราคาขึ้นลงของตลาด โดยเฉพาะในช่วงระยะปี 2520 - 2525 ชาวบ้านจะปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด แต่ต่อมาจะปลูกมันสำปะหลังกันหมด เพราะมันสำปะหลังราคาดีกว่า ข้าวโพด กับปอ เพราะขั้นตอนการทำง่ายกว่ากัน โดยเฉพาะปอที่มีขั้นตอนยุ่งยากมาก เวลาเก็บผลผลิตจะต้องตัดต้นมัดเป็นมัดๆ ประมาณ ร้อยถึงสองร้อยต้น แล้วต้องนำไปแช่น้ำลิกป่อยไว้จนเปลือกปอเปื่อยจึงนำมาลอกเอาเฉพาะเปลือกหรือใยของปอ หลังจากนั้นต้องนำปอไปตากแดดจนกว่าจะแห้งสนิท จึงจะนำมามัดรวมกันเป็นโค้น (โค้นหมายถึงการนำปอที่ตากแห้งแล้วมมัดรวมกันให้มัดขนาดใหญ่ประมาณมัดละ 100 ถึง 150 กิโลกรัมเพื่อสะดวกในการนำส่งขาย จะหาที่แช่ต้นปอก็หายาก ส่วนข้าวโพดนั้นก็ต้องคอยระวังอยู่ตลอดเวลา เพราะในช่วงที่ข้าวโพดออกฝักนั้นนกแขวกจะมาลงกินเป็นจำนวนมากจนเสียหายบางคนที่ปลูกไว้ในไร่ที่ไกลจากหมู่บ้านน้อยไปดูแลได้ไม่เต็มที่ก็จะโดนนกกินจนหมด แต่การปลูกมันสำปะหลังจะมีขั้นตอนที่ง่ายกว่า แต่การปลูกมันสำปะหลังติดต่อกันหลายๆ ปีนั้น หลวงพ่อดำบอกว่า จะต้องใส่ปุ๋ยเคมีจึงจะได้ผล และต้องเพิ่มปริมาณการใส่มากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง แต่ชาวบ้านก็ยังมีการปลูกมันสำปะหลังอยู่เพราะดีกว่าปลูกอย่างอื่นจนถึงปัจจุบัน แต่บางกลุ่มคนพอที่ดินเสื่อมคุณภาพแล้วก็ขยับขยายบุกกรุกพื้นที่เข้าไปหาที่ทำใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะว่าดินที่บุกเบิกใหม่จะดีกว่าที่เดิม นายโสม อินทะบุ่ง ชาวบ้านเขาคอกได้เล่าว่า จากการที่ต้องลงทุนในการเพาะปลูกไม่ว่าการทำไร่ทำนาตัวเอง จะต้องพึ่งปุ๋ยเคมีแล้ว ชาวบ้านที่ไม่เงินลงทุนก็ต้องหาแหล่งเงินกู้ แรกๆ ก็กู้จากนายทุนในหมู่บ้านตัวเอง คือนายทุนจะจำยให้เป็นเงินส่งคืนเป็นข้าวเปลือก (อัตราดอกเบี้ย เงินต้น 100 บาท ส่งคืนข้าวเปลือก 1 กระสอบหรือ 8 ถัง) จากการปล่อยเงินกู้แบบนี้เองได้ทำให้พวกนายทุนร่ำรวยไปตามๆ กันหลายคน และในขณะเดียวกันก็ทำให้คนที่คิดหนีผูกพันจนถึงเท่าทุกวันนี้ก็มี แต่ก็ยังมีบางคนที่ไปกู้จากธนาคารการเกษตร(ธนาคารก.ส.) นายโสม ยังพูดต่อว่า ถึงแม้ว่าบางคนจะมีหนี้สินก็ตามแต่ ถือว่าชุมชนนี้ก็ยังโชคดีที่มีแหล่งหาอาหารได้กินทุกฤดูกาล ปู ปลา อาหารไม่เคยอดอยากจนทุกวันนี้ และที่สำคัญชาวบ้านรักใคร่สามัคคีกันดีมาตลอด เช่น เวลาในหมู่บ้านมีคนตาย ทุกคนจะหยุดทำงานส่วนตัวมาช่วยงานศพกันทุกครอบครัวโดยไม่ต้องบอกกล่าว ทุกวันนี้ก็ยังถือปฏิบัติกันแบบนี้อยู่นอกจากนี้

นายโสม อินทะบุ่ง ยังได้เล่าต่อถึงด้านการพัฒนาในยุคนี้ชุมชนเริ่มมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคเข้ามาบ้างแล้ว เช่น หน่วยงานชลประทานได้เข้ามาขุดลอกหนองน้ำในหมู่บ้านให้เป็นชลประทานขนาดพื้นที่ 100 ไร่ ชื่อ “ชลประทานเขาคอก” (หมายเหตุชลประทาน แห่งนี้รองรับน้ำมาจาก

เขาคอก และจากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง) ในช่วงปี พ.ศ.2520 – 2522 โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทก็ได้ก่อสร้างถนนลาดยางมาถึงหมู่บ้านเขาคอก เส้นทางสายนี้สร้างต่อมาจากทางบ้านบัว ตำบลระแงงมาก ทำให้การสัญจรไปมาจากหมู่บ้านไปติดต่อกับราชการที่ตัวอำเภอมีความสะดวกสบายขึ้น รถประจำทางก็มีวิ่งมาถึงหมู่บ้านในระยะแรกจะเป็นรถคอกหมูก็ยังดีกว่าไม่มี (รถคอกหมูมีลักษณะเหมือนรถสิบล้อ แต่มีหลังคาและเบาะให้ผู้โดยสารนั่ง หน้าต่างของรถจะเปิดโล่ง) วันหนึ่งจะวิ่งเพียงเที่ยวเดียว ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2527 ก็มีรถสองแถวของอาจารย์เกื้อ ปาประโคนและของนายคอม ประกอบดี วิ่งสายบ้านเขาคอกไปอำเภอประโคนชัยทำให้มีรถวิ่งโดยสารถึงสองเที่ยวต่อวัน

นอกจากนี้ นายโสม ยังเล่าต่อว่าเนื่องจากความเป็นอยู่ของชาวบ้านเริ่มฝืดเคือง ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังยึดอาชีพลักลอบเลื่อยไม้ขายเลี้ยงชีพอยู่ โดยการไปหาซื้อต้นไม้ตามนาชาวบ้าน เพราะในป่าไม่มีต้นไม้ให้เลื่อยแล้ว แม้จะมีเจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่าเข้ามาดูแลอยู่บ่อยๆก็ตาม ชาวบ้านก็ไม่ได้เกรงกลัวอะไร เพราะคุ้นเคยกับเส้นทางทหารหลบหนีเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่เองก็มีจำนวนน้อยไม่ได้มาดูแลทุกวัน นอกจากนี้ยังมีนายทุนเข้ามาลักลอบตัดไม้ในป่าอยู่เป็นระยะๆ ส่วนต้นไม้ที่ยังพอเหลืออยู่ในป่าหลังฤดูทำนาชาวบ้านจะนำเอารถเข็นเข้าไปลักลอบตัดไม้เพื่อมาเผาถ่านกันทุกวัน เพราะจะมีคนจากตัวอำเภอประโคนชัยมาสั่งซื้ออยู่เป็นประจำในราคากระสอบละ 100 บาท บางคนก็หาไม้มาเผาถ่านเพื่อไว้ใช้ให้ตลอดปี ดังนั้นจำนวนต้นไม้จะลดลงเรื่อยๆ อย่างเห็นได้ชัด ส่วนการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคนั้นก็ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น ในปีพ.ศ. 2521 มีการตัดถนนผ่านป่าจากบ้านเขาคอกไปยังบ้านละหอกกระสัง ระยะทาง 3,400 เมตร กว้างประมาณ 4 เมตร ซึ่งได้ทำลายพื้นที่ป่าไปจำนวนไม่น้อย นอกจากนั้นแล้วยังมีงานพัฒนาด้านอื่นๆอีกมากมาย ดังเช่นคำบอกเล่าของ นางอัมพร แพะประโคน ปัจจุบันอายุ 44 ปี ประธานแม่บ้านเขาคอก หมู่ที่ 1 ได้เล่าถึงการพัฒนาในชุมชน ตนเองว่า เมื่อปี พ.ศ.2530 - 2533 นั้นผู้คนในชุมชนตื่นตัวมาก เพราะในหมู่บ้านมีการก่อสร้างถนนลาดยาง และมีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านในช่วงเดียวกัน (ไฟฟ้าจะเข้าสู่หมู่บ้านที่อยู่รอบป่าในปีเดียวกัน คือ ปี พ.ศ.2530) ช่วงนั้น วันๆไม่ทำอะไร จูงลูกจูงหลานไปดูเขาทำถนนทุกวัน พอถนนลาดยางเสร็จไฟฟ้าก็มีให้ใช้ จึงดีใจมาก จำได้ว่า บ้านครูเกื้อ ปาประโคน เป็นบ้านหลังแรกที่มีทีวีสีเครื่องแรก ในวันธรรมดา คือจันทร์ถึงศุกร์ ตอนเย็นกินข้าวเย็นแล้วก็พากันมาดูหนังทีวีที่บ้านครูเกื้อเต็มไปหมดเหมือนมีงานบุญเลยทีเดียว วันเสาร์ วันอาทิตย์ก็มาเฝ้าทีวีทั้งวันเพราะมีมวให้ดู

เมื่อถนนหนทางสะดวกสบายขึ้นก็เริ่มมีรถโดยสารสองแถววิ่งรับส่งคนไปตลาด ไปอำเภอ ไม่ต้องรอรถคอกหมูที่มีวิ่งเพียงเที่ยวเดียวอีกแล้ว บางครอบครัวที่ฐานะดีหน่อยก็ซื้อรถยนต์ไฮลักซ์ ไว้ใช้เองไปไหนมาไหนก็ไม่ต้องรอรถประจำทาง นางอัมพร เล่าต่อว่า สิ่งที่ตามมาพร้อมกับความเจริญก็คือค่าใช้จ่ายที่มากมายเพราะความอยากที่จะสะดวกสบายในชีวิตประจำวันเหมือนคนอื่นๆ ไม่มีเงินก็ไปกู้ ธ.ก.ส. บ้าง บางคนถึงกับกู้เงินข้าวเชียวกับนายทุนก็มี (กู้เงินข้าวเชียว หมายถึง กู้เป็นเงินสด ส่งคืนเป็นข้าวเปลือก 100 บาท / ข้าวเปลือก 1 กระสอบ) เพื่อมาซื้อพวกรถยนต์ไฮลักซ์ ทีวี ตู้เย็น พัดลม หม้อหุงข้าว เป็นต้น จนในปัจจุบันนี้ทีวีจะมีแทบทุกครัวเรือน ไม่ต้องเดินไปดูบ้านคนอื่นเหมือนเมื่อก่อนอีกแล้ว

จากการที่ขอความสะดวกสบายและเห่อตามกันนี้เอง ที่ทำให้บางครอบครัวถึงกับอยู่บ้านไม่ได้เพราะไม่มีเงินใช้หนี้ การทำไร่ทำสวน ราคาสผลผลิตก็ไม่คงที่ เดียวขึ้นเดียวลงจึงประสบกับการขาดทุนอยู่เป็นประจำต้องทิ้งบ้านทิ้งเรือนหนีไปหาทำงานก่อสร้างในต่างจังหวัดบ้าง ส่วนเด็กวัยรุ่นพอเรียนจบมัธยมปีที่สาม ก็แหกกันไปหาทำงานตามโรงงานในกรุงเทพหรือตามต่างจังหวัด ปล่อยให้คนเฒ่าคนแก่อยู่เฝ้าบ้านเลี้ยงหลาน ดูวัว ดูควาย จนบางครอบครัวหาคนทำนาทำไร่ไม่ได้ ดังคำพูดที่คนชอบพูดกันว่า “เด็กน้อยเอากัน ผู้เฒ่ามีลูก” แต่ก็มีบางครอบครัวที่ไม่ให้ลูกหลานไปทำงานที่อื่น เพราะอยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันเช่นครอบครัวพ้ออิน จรภัย ชาวบ้านโคกกระนัง ปัจจุบันอายุ 63 ปี บอกว่าครอบครัวตนเองจะไม่ยอมให้ลูกไปทำงานกรุงเทพหรือที่ไหนไกลๆ เพราะอยู่บ้านเราก็ออหาอยู่หากินได้ในน้ำก็มีปลา ในป่าก็มีเห็ด ไม่เห็นว่าจะจำเป็นต้องดิ้นรนจากบ้านจากลูกจากเมียไปทำไมกัน ขอให้รู้จักขยันทำมาหากิน และใช้ชีวิตอยู่อย่างประหยัด อดทนสักหน่อยก็อยู่ได้แล้ว กออย่างหนึ่งชุมชนที่นี้ถือว่าโชคดีกว่าชุมชนอื่นๆ อีกหลายชุมชนที่ยังมีทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำไว้ให้เป็นแหล่งหากินได้ตลอดฤดูกาล

ส่วนอีกคนหนึ่งคือนางสมบัติ เต็มสิคราม ประธานกลุ่มแม่บ้านโคกกระนัง ปัจจุบันอายุ 43 ปี เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้เล่าถึงเหตุการณ์ช่วงนี้ว่า นอกจากผู้คนหนีเข้าไปหาทำงานที่กรุงเทพแล้ว ในชุมชนโคกกระนังเองก็มีอยู่สี่ห้าคนที่ไปทำงานถึงต่างประเทศ บางคนก็โชคดีพอกลับมาก็มีเงินซื้อรถยนต์สร้างบ้านหลังใหญ่ๆ ได้ เช่น นายวิวัฒน์ เกษกุล และ นายทอง ถุงแก้ว บางคนก็แย่เพราะตอนจะไปก็กู้เงินธนาคารเอาทีนไปจำนองไว้ พอไปแล้วกลับถูกหลอกไม่มีงานทำ กลับมาบ้านที่นาก็หุดมือไปจนทำให้ไม่มีที่หากินต้องไปหารับจ้างตามต่างจังหวัดเลยก็มี เช่น นายบี เทียงธรรม กับ นายจิตร เนตรวงศ์เป็นต้น

ในด้านวัฒนธรรมความเชื่อของผู้คนในยุคนี้โดยเฉพาะกลุ่มคนลาวจะเชื่อเรื่องผีปอบว่ามีจริง ดังคำบอกเล่าของ นายบุญมาก ภาลี ปัจจุบันอายุ 52 ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านชะลอกกระสัง ได้เล่าถึงเหตุการณ์คนถูกผีปอบเข้าว่า ครั้งหนึ่งนางจวง ภาลี ที่มีศักดิ์เป็นพี่สาวโดนผีปอบเข้าสิงเพราะได้เข้าไปขโมยมะละกอในนาของตาจวบ ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ตาจวบเป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์เขมรที่สำเร็จวิชาอาคมในการรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วย และเรียนเมตตามหานิยม การทำเสน่ห์ยาแฝด แล้วไม่สามารถปฏิบัติตามข้อห้ามได้จึงทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าตาจวบเป็นปอบ แต่นางจวง ภาลีไม่เชื่อว่านายจวบเป็นปอบจริงจึงไม่กลัว จึงกล้าเข้าไปขโมยมะละกอดังกล่าวในที่นาของตาจวบ พอนางจวงกลับบ้านก็มีอาการซ็อกหมดสติ แต่พอมีผู้คนเข้ามารุมล้อม นางจวงก็ลุกขึ้นแสดงอาการโกรธต่อว่าที่เรื่องที่มีคนไปขโมยมะละกอ แต่บังเอิญว่าพ่อเสาร์ซึ่งเป็นพ่อของนางจวงเป็นผู้ที่มีเวทย์มนต์ในทางปราบภูติผีรวมทั้งผีปอบอยู่จึงได้ทำพิธีขับไล่ปอบออกจากร่างนางจวง วิธีการไล่ผีปอบของพ่อเสาร์คือใช้ด้ายดิบแล้วท่องคาถากำกับ หลังจากนั้นเส้นด้ายไปผูกข้อมือ ข้อเท้า และผูกคอของนางจวง และใช้เส้หาวยที่ลงอาคมไว้เมียนติดตามลำตัวเพื่อบังคับให้ผีปอบที่สิงอยู่ในร่างบอกว่าตนเองเป็นใคร อยู่ที่ไหน จนในที่สุดก็ออกปากบอกว่าตนเองคือตาจวบ ทุกคนจึงรู้ว่าตาจวบเป็นปอบดังคำล่ำลือ นอกจากทุก คนรวมทั้งกลุ่มคนไทยเขมร กวจะเชื่อเรื่องผีปอบแล้ว ในส่วนของกลุ่มคนเขมรกับกวยังเชื่อเรื่องของ “ ผีจ๊วบ ” อีกด้วย ผีจ๊วบ เป็นภาษาไทยเขมร หรือที่รู้จักกันใน

นามของผีโป่ง จากความเชื่อของกลุ่มคนดังกล่าวเชื่อว่า ผีจรัล คือ ในบริเวณที่มีดินโป่งหรือดินเค็มจะมีสัตว์ป่าหลายชนิดมากินดินโป่งในบริเวณนั้น ในบางครั้งสัตว์ป่าเหล่านั้นจะลงมากินดินโป่งพร้อมกัน และเกิดการแย่งกันแล้วเกิดการต่อสู้กันจนถึงแก่ความตายวิญญาณของสัตว์ที่ตายนั้นจะสิงอยู่ในบริเวณดังกล่าว และคอยหลอกหลอนผู้ที่เดินผ่านไปมาในบริเวณนั้น ซึ่งเรื่องนี้หลวงพ่อดำ ได้เล่าให้ฟังว่า ท่านเคยเดินทางกลับมาจากบ้านที่บ้านบัวตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย ในช่วงเวลากลางคืน พอท่านเดินทางผ่านมาถึงบริเวณที่เป็นดินโป่ง ท่านก็ได้เห็นเงาของสัตว์ขนาดใหญ่วิ่งขึ้นต้นไม้และรุดลงมาจากต้นไม้จนเปลือกของต้นไม้ร่วงกระจาย แต่ด้วยความที่ไม่เคยกลัวผี หลวงพ่อดำจึงเดินเข้าไปดูที่ต้นไม้ต้นนั้น แต่ก็ไม่ได้เห็นความผิดปกติแต่อย่างใด แต่หลวงพ่อดำหรือคนอื่นๆก็มีความเชื่อว่าผีโป่งมีจริง

หลวงพ่อดำ ขันติสาริ ยัง เล่าถึงเหตุการณ์ในระยะนี้ว่า กลุ่มคนที่มีพื้นที่ทำกินติดเขตป่ายังมีการบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินของตนเอง และการเข้าไปทำอะไรเคลื่อนไหวในพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องจนทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างเห็นได้ชัด อาหารจากป่าที่เคยหาได้อย่างง่ายดายหายากขึ้นทุกวัน เช่น เห็ด ไข่แมงคาง ที่เคยหาได้ในบริเวณหมู่บ้านก็ต้องเดินไปหาไกลออกไปและต้องใช้เวลาอันตั้งแต่เช้าถึงสามโมงสี่โมงเช้าจึงได้พอกิน พวกผักหวาน ก็มีการขุดเอาต้นไปปลูกตามบ้านบ้าง ไฟไหม้ป่าทุกปีบ้างทำให้เหลือน้อยลงจนเกือบหมด จะมีหลงเหลืออยู่บ้างตามจอมปลวกหรือตามที่ทำกินของผู้คน ส่วนประเภทสัตว์ป่านั้นบางชนิดได้หายไปจากป่าเลยก็มี เช่น กระต่ายป่า บ่าง เก้ง ตะกวด ไก่ป่า เป็นต้น ประเภทสมุนไพร ไม้ใช้สอยก็หายากขึ้น นอกจากนี้หลวงพ่อดำ ขันติสาริ ยังเล่าต่อว่า ในช่วงนั้นบ้านเมืองเกิดความแห้งแล้งอย่างหนักชาวบ้านบางคนที่มีฐานะยากจนต้องหาขุดมันเทียน ขุดกลอย หรือเก็บมะเขือพวงที่มีอยู่ในป่าหรือตามหัวไร่ปลายนาไปแลกข้าวกับญาติพี่น้องในหมู่บ้านอื่น เช่น ครอบครัวของแม่บัวลิเป็นต้น แม่บัวลิเล่าบอกว่าตนเองอพยพมาอยู่ใหม่ยังตั้งตัวไม่ได้ก็มาประสบกับความแห้งแล้ง ครอบครัวก็เป็นครอบครัวใหญ่มีถึง 12 คน จึงต้องอาศัยหาของป่าดังกล่าวไปแลกข้าวที่บ้านญาติพี่น้องที่บ้านโคกเมือง ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย เป็นบ้านญาติของพ่อนวล สามของแม่บัวลีนั่นเอง ซึ่งไปแต่ละครั้งก็จะชวน ครอบครัวอื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียงกันไปด้วย เหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นติดต่อกันถึงสี่ห้าปี จนทำให้ลูกสาวคนโตของแม่บัวลิ ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ไม่สามารถได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

ในช่วงนี้นอกจากเกิดภาวะความแห้งแล้ง แล้วยังมีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศก็มีการสู้รบกัน ระหว่างกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้แล้วยังมีเหตุการณ์การสู้รบกันระหว่างเขมร 3 ฝ่ายในประเทศกัมพูชาและมีการข้ามแดนเข้ามาปล้นสะดมและจับคนไทยไปเป็นตัวประกัน เผาทำลายตลาดนิคมบ้านกรวดซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนนี้เพียง 15 กิโลเมตรเท่านั้น ชาวบ้านจึงตื่นกลัวไม่กล้าเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าไปได้ระยะหนึ่ง บางครอบครัวถึงกับอพยพกลับคืนภูมิลำเนาเดิมเลยก็มี

ในช่วงนี้ชุมชนเกิดความระส่ำระสายมากนอกจากจะตื่นกลัวกับโจรคอมมิวนิสต์แล้วโจรผู้ร้ายในชุมชนเองก็ชุมชุมมาก และในช่วงนั้นมีการลักขโมยวัว ควายของชาวบ้านบ่อยครั้ง พ่อประยงค์ อนาคต เล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งควายของ นายผาด ทองนาถ ได้ถูกขโมยไปในเวลากลางคืน พอเจ้าของรู้ว่า

ควายถูกขโมยจึงไปแจ้งผู้ใหญ่บ้านและเรียกเพื่อนบ้านที่อยู่ข้างเคียงไปช่วยตามเอาควายคืน โดยวิธีการตามควายที่ถูกขโมยไปนั้น จะใช้วิธีตามรอยเท้าควาย โดยคนที่ตามจะสังเกตจากรอยเท้าควายที่ถูกด้อนให้วิ่ง เพราะรอยเท้ามันจะลึกกว่ารอยเท้าควายที่เดินตามธรรมชาติ ซึ่งในครั้งนั้นมีการแบ่งจำนวนคนออกตามเป็นหลายสายเพื่อสกัดเส้นทางของโจรขโมยควาย โดยกลุ่มของพ่อประยงค์เองได้เดินตามรอยควายไปติด ๆ ตลอดทั้งคืนจนสว่างด้ามจระเข้มาก จึงได้แกะรอยตามต่อจนบ้านบุ ตำบลจระเข้มากที่อยู่ใกล้กับเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นเส้นทางที่กลุ่มโจรจะลำเลียงควายไปขึ้นรถเพื่อที่จะนำไปขายต่อ วิธีการตามรอยควายของชาวบ้านในครั้งนั้นพ่อประยงค์ อนาคตเนตร เล่าให้ฟังว่า จะต้องสังเกตรอยควายให้ดี ในขณะที่ตามรอยไปนั้นถ้า เห็นรอยเท้าควายเดินสับสนวุ่นวายไปมา ก็แสดงว่าพวกโจรจะต้องเอาควายไปซุ่มไว้ที่ใดที่หนึ่งในบริเวณนั้น ตนเองและเพื่อน ๆ ก็จะแยกย้ายกันออกหาในบริเวณใกล้เคียงที่พบรอยเท้าควายนั้นถ้าเจอควายแล้วจะยังไม่กล้าที่จะเข้าไปเอาควายออกมาจากที่ซ่อน เพราะกลัวว่าโจรจะดักรอชิงชิงจะต้องซุ่มรอดูก่อนประมาณ 1 ชั่วโมงจนแน่ใจว่าไม่มีกลุ่มโจรอยู่ในบริเวณนั้นแล้วจึงจะนำควายออกมากลับบ้านได้ อีกอย่างบริเวณที่พวกโจรเอาควายไปซุ่มไว้นั้น บางทีก็จะไปซุ่มในบริเวณป่าไม้ทึบๆ แต่บางทีก็จะเป็นกองฟางขนาดใหญ่ข้างในกองฟางจะทำโพรงไว้ แล้วก็เอาควายไปผูกไว้ในโพรงนั้น ซึ่งควายก็จะได้กินฟางอยู่ข้างใน

จากเหตุการณ์ไม่สงบต่างๆ ในช่วงนั้นจึงทำให้ทางราชการได้มีนโยบายให้จัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองขึ้น (หมู่บ้าน อพป.) ในปี พ.ศ.2525 เพื่อจัดให้มีเวรยามรักษาความปลอดภัยในชุมชนของตนเองโดยเฉพาะบ้านละหอกกระสังจะมีทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครไปทำค่ายอยู่กลางหมู่บ้านเลขที่เดียว

3.4 ยุคฟ้าสาหลังวิกฤติ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน (2549)

หลังจากที่ผู้คนได้อพยพเข้ามาอยู่รอบป่าและได้บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำกินตั้งแต่ ปี พ.ศ.2492 จนถึงปี 2540 รวมเวลา 48 ปี ชาวบ้านหลายคน ที่อยู่รอบป่าได้ประสบกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์จน คิดว่าไม่มีวันหมด แล้วต่อมาถูกล้อมปราบจากภาครัฐและการบุกรุกจากชาวบ้านเองจนป่าไม้เกือบหมดไปต่อหน้าต่อตา ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งได้สังเกตเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพของดินที่เคยอุดมสมบูรณ์เวลาปลูกพืชก็ไม่ต้องใส่ปุ๋ยเคมี พืชที่ปลูกก็งามต่อมาดินก็เสื่อมสภาพลงทำให้ต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ ส่วนน้ำเมื่อก่อนเคยมีแหล่งน้ำซับในผืนป่าอยู่ตลอดปีและเป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าก็เหือดแห้งหมดไป ห้วยหนองที่เคยมีน้ำอุดมสมบูรณ์ก็แห้งขอดหรือตื้นเขินมากขึ้น ด้านอาหารที่เคยหากินได้อย่างง่ายดายในป่าก็หายากขึ้น ทุกวันจนทำให้คนในชุมชนแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นหนี้เป็นสินตามมาทั้งในระบบและนอกระบบ ในที่สุดก็เกิดการอพยพแรงงานออกจากชุมชนไปสู่เมืองกรุงหรือตามจังหวัดใหญ่ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้กลุ่มคน หลายคนคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอดแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จนต้องคิดรอฟังการแก้ไขปัญหาจากทางรัฐบาล

ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ.2540 ได้มีกลุ่มนายทุนกลุ่มหนึ่งเข้ามาลักลอบตัดไม้ในช่วงเวลากลางคืนใกล้กับชุมชนละหอกกระสัง จนกินพื้นที่ป่าใกล้ชุมชนละหอกกระสังเป็นสิบๆไร่ แต่ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการแต่อย่างใด จนในวันหนึ่ง นางลม ทองนาค ชาวบ้านละหอกกระสังได้ไปเก็บเห็ดในตอนเช้ามืดและได้ไปเห็นกลุ่มคนซึ่งมีจำนวนประมาณ 20 คน กำลังลักลอบตัดไม้อยู่ นอกจากนั้นยังได้เห็นกองไม้ที่ถูกตัดไว้แล้วเป็นจำนวนมาก กองอยู่หลายสิบกอง พอนางลม จึงรีบกลับบ้านแล้วนำเรื่องราวไปเล่าเรื่องนี้ให้ผู้ใหญ่บ้านฟัง ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นคือ นายบุญมาก ภาลี และนางประมวล เจริญยิ่ง ที่มีฐานะเป็นประธานกลุ่มพัฒนาสตรีในขณะนั้น นางลมได้เล่าถึงความรู้สึกที่ไปเห็นเหตุการณ์ครั้งนั้นว่าตนเองรู้สึกตกใจและเสียขายไม้ที่ถูกตัดเป็นจำนวนมากและกลัวว่าพวกเขาจะตัดต้นไม้มาเรื่อยๆ จนถึงป่าที่อยู่ติดกับหมู่บ้านของตนเองและจะทำให้ตนเองและคนอื่นๆ ในชุมชนลำบากในการหาไม้มาใช้สอยและการหาอาหารในป่าที่หาได้ลำบากอยู่แล้วยิ่งจะหาได้ยากมากขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ลักลอบเองก็ตกใจที่เห็นตนจึงได้หลบหนีไปโดยทิ้งไม้เหล่านั้นเอาไว้ในป่า นายบุญมาก ภาลี ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านจึงสั่งให้นางประมวล เจริญยิ่ง และนางนิยม ภาลี ซึ่งเป็นภรรยาของตนเอง ไปแจ้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่สำนักงานป้องกันรักษาป่า(บร.3) แต่บังเอิญว่าวันนั้นเป็นวันหยุดราชการจึงไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด นางประมวล จึงชวนนางนิยมไปขอความช่วยเหลือจากที่อื่น และได้เดินทางไปแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนต่อที่กองร้อย ต.ช.ด.ที่ 216 อำเภอประโคนชัยที่อยู่ห่างจากชุมชนไปประมาณ 45 กิโลเมตร และก็ได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการช่วยผลักดันกลุ่มของนายทุนกลุ่มนั้น โดยแนะนำให้ชาวบ้านไปเผากองไม้ที่อยู่ในป่าไว้ ตลอดกลางวันกลางคืน จนพวกลักลอบไม่กล้ามานำไม้เหล่านั้นออกไปจากป่า ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนต่อที่กองร้อย ต.ช.ด.ที่ 216 จึงได้ดำเนินการนำไม้เหล่านั้นไปเก็บรักษาไว้ต่อไป

หลังจากที่ชาวบ้านได้ช่วยกันขับไล่นายทุนที่ลักลอบตัดไม้ผ่านพ้นไปแล้ว ได้เกิดการตื่นตัวทั้งกลุ่มผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้านในชุมชนละหอกกระสังส่วนหนึ่ง โดยนางประมวล เจริญยิ่ง ที่ได้เสนอแนวคิดในการอนุรักษ์ป่ากับชาวบ้านและแกนนำในการประชุมประจำเดือนว่า **“ป่าไม้เป็นแหล่งพึ่งพิงของทุกคนในชุมชนแทบจะทุกเรื่อง ดังนั้นพวกเราจะต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน พวกเราจะคอยให้ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาดูแลเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้อีกแล้ว เพราะเจ้าหน้าที่ต้องไปดูแลพื้นที่ป่าอีกหลายพื้นที่ที่เราในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ป่าและรับประโยชน์จากป่าโดยตรง พวกเราควรช่วยกันดูแลรักษาเพื่อประโยชน์ของพวกเราเอง และเชื่อว่าทุกคนทำได้ เพียงคอยเป็นหูเป็นตาเฝ้าระวังไม่ให้ใครเข้าไปลักลอบตัดไม้ในป่าบ้านเรามากขึ้น นอกจากนั้นแล้วทุกคนจะต้องเลิกตัดไม้ทำลายป่าโดยเด็ดขาด ถ้าจำเป็นต้องใช้ไม้เพื่อทำฟืนก็ควรเอาต้นที่ตายแล้วเท่านั้น หรือถ้าจำเป็นต้องการเอาไม้ใช้สอยก็ต้องก็ควรมีการปลูกทดแทน หรือไม่ว่าพวกเราควรกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการดูแลรักษาป่า ถ้าพวกเราทำได้อีกไม่นานป่าแห่งนี้ก็จะกลับมามีความอุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีตให้พวกเราได้เห็นอีกครั้งหนึ่ง”** ในครั้งนั้นจะมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ที่เห็นด้วยในตอนแรกมีเพียง 48 คน ส่วนพวกที่ไม่เห็นด้วย

ก็โจมตีว่าพวกอนุรักษ์จะหวงป่าไว้แบ่งกันหรือพูดไปต่างๆนาๆ จากกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนนั้นก็ได้เริ่มคิดค้นหาวิธีการอนุรักษ์ป่าได้ในระดับหนึ่ง เช่น ตกลงร่วมกันว่าตนเองจะไม่ตัดไม้ทำลายป่าโดยเด็ดขาด / จะช่วยเหลือกันในการจัดเวรยามป้องกันคนบุกรุกป่าและเผาป่า / จะปลูกเสริมในส่วนที่ป่าเสื่อมโทรม และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ จากนั้นก็ร่วมกันตั้งชื่อกระบวนการนี้ว่า “**กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสัง**” และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ โดยแต่งตั้งให้ นาง ประมวล เจริญยิ่ง เป็นประธานกลุ่ม ในระยะที่เริ่มดำเนินการนั้นนอกจากได้ร่วมกันกำหนดกติกาในการดูแลรักษาป่าร่วมกันแล้ว ยังพร้อมใจกันทำแผ่นป้ายไปติดประกาศไว้จนทั่วไปตามรอบเขตป่า จัดเวรยามเดินลาดตระเวนป่าวันละ 3 คนผลัดเปลี่ยนกัน จนทำให้กลุ่มนายทุนไม่กล้าเข้ามาลักลอบตัดไม้อีก พอถึงช่วงวันสำคัญก็จัดให้มีกิจกรรมปลูกป่าเสริมในพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรม จัดทำแนวกันไฟในช่วงฤดูแล้ง จากแนวคิดและการกระทำเหล่านี้ได้ทำให้กลุ่มคนที่มิที่ทำกินติดเขตป่าไม่พอใจเป็นอย่างมากเพราะยังมีความต้องการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินของตนอีก แต่ทางกลุ่มก็ได้ทำทุกวิถีทางเพื่ออนุรักษ์ป่า เช่น หาแผ่นไม้มาเขียนป้ายติดตามแนวเขตป่า แต่ก็ถูกทำลาย เผาทิ้ง ทางกลุ่มก็ไม่ละความพยายาม ได้เขียนป้ายใหม่ โดยใช้สังกะสีแผ่นเรียบเขียนแทนไม้ แต่ก็ยังถูกทุบทำลายอีก จนบางครั้ง ผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ได้ถูกข่มขู่จากผู้ที่มีพื้นที่ทำกินติดเขตป่าและจากกลุ่มผู้ขัดแย้งอยู่บ่อยครั้ง บางครั้งยังฝากข้อความมาถึงประธานกลุ่มว่า **“ถ้าไม่ยอมโดนมีดฟันหัวก็เลิกมาติดป้ายแถวที่นาเขาได้แล้ว ”** หรือบางทีก็ด่าทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านเลยก็บ่อยครั้ง ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ทำให้ทางกลุ่มท้อถอยแต่อย่างใด แต่ตรงกันข้ามได้ทำให้นางประมวล เจริญยิ่งในฐานะประธานกลุ่มได้คิดหาวิธีการใหม่ในการอนุรักษ์ที่จะไม่ให้เกิดข้อพิพาทระหว่างกลุ่มอนุรักษ์กับผู้ที่มีพื้นที่ทำกินติดเขตป่าหรือกลุ่มผู้ขัดแย้ง โดยจัดทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวน 50,000 บาท

เมื่อปี พ.ศ.2541 เพื่อจัดเวทีสร้างจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่า โดยเชิญผู้นำในชุมชนรอบป่า เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า บร.3 ที่อยู่ใกล้กับชุมชนเข้าร่วมเวที และได้เชิญนายปราโมทย์ สัจจรักษ์ นายอำเภอประโคนชัยในขณะนั้นเป็นประธานเปิด ซึ่งนางประมวลคิดว่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะดึงเอาผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมเวทีให้ได้เวทีดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมถึง 130 คน และในเวทีในวันนั้นทางประธานกลุ่ม ฯ ได้ถือโอกาสแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านที่อยู่รอบป่าเป็นคณะกรรมการร่วมโครงการและขอให้ช่วยประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านของตนเองให้เข้าใจในการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง จากการได้กระจายข่าวไปยังชุมชนใกล้เคียงอยู่เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องของผู้นำแต่ละชุมชนและคณะกรรมการของกลุ่มฯเอง ได้ ทำให้หลายคนเห็นความตั้งใจจริงของผู้นำกลุ่มฯ และสมาชิกกลุ่ม ฯ จนได้ทำให้บางคนได้ให้ความสำคัญของกลุ่มขึ้นมาบ้าง และแสดงตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่ากับทางกลุ่มโดยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ทางกลุ่มจัดขึ้น เช่น เข้าร่วมปลูกป่าที่ทางกลุ่มได้ประชาสัมพันธ์ไปยังหมู่บ้านอื่นๆ การยอมรับและการให้ความสำคัญของการดำเนินงานได้ขยายวงกว้างออกไปยังชุมชนข้างเคียงที่อยู่รอบป่าตามลำดับ จนได้ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ป่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ

นอกจากการอนุรักษ์ป่าเป็นไปตามข้อตกลงที่กำหนดร่วมกันแล้ว ทางผู้นำกลุ่มก็ได้พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ๆจากการไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำเอาความรู้มาปรับใช้ในการอนุรักษ์ป่าของชุมชนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและป่าของตนเอง นอกจากนี้แล้วทางผู้นำยังได้เชื่อมประสานกับแหล่งงบประมาณจากส่วนต่างๆเข้ามาเสริมให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ตามมาอย่างต่อเนื่องในกรณีที่ยังมีคนเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่า ทางคณะกรรมการร่วมกับผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนก็ได้ร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยทำความเข้าใจกันอย่างสันติวิธี จนในที่สุดกลุ่มคนเหล่านั้นก็เลิกบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเด็ดขาด รวมถึง กลุ่มคนที่เข้าไปบุกรุกป่าเพื่อปลูกมันสำปะหลังอยู่กลางป่ามาเป็นระยะเวลาสิบๆปี (ทำไร่เลื่อนลอย) ก็เลิกทำแล้วก็ยอมยกที่ดินดังกล่าว จำนวนถึง 80 ไร่ให้กับกลุ่มฯ เพื่อฟื้นฟูและปลูกต้นไม้ทดแทนต่อไป

ปี พ.ศ. 2542 มีการขยายเครือข่ายการอนุรักษ์ไปยังชุมชนอื่นๆ รอบป่าอีก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ป่ายิ่งขึ้น เช่น ชุมชนเขาคอกหมูที่ 1, ชุมชนเขาคอกหมูที่ 15, ชุมชนโคกเสริมหมู่ 11 และชุมชนโคกกระนัง หมู่ 6 นอกจากนั้นยังได้ทำการแบ่งพื้นที่ในการดูแลรักษาป่าเพื่อให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง โดยให้ชุมชนใดอยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าไหนให้ดูแลพื้นที่ป่านั้น และยังขออนุมัติจัดตั้งป่าชุมชน จากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผลสำเร็จเมื่อปลายปี พ.ศ.2543

ปี พ.ศ. 2543 นางประมวล เจริญยิ่ง ได้รับเชิญเข้าร่วมประชุมกับตัวแทนจาก 23 อำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหาแนวทางในการดูแลรักษาป่าในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ในเวทีดังกล่าวก็ได้มีการรับอาสาสมัครคณะทำงานในการจัดการป่าจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น นางประมวล จึงถือโอกาสสมัครเป็นคณะทำงานในการจัดการป่าจังหวัดบุรีรัมย์ทันที หลังจากนั้นก็ได้มีโอกาสไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายป่าอยู่เป็นประจำ และยังสามารถอาสาเป็นวิทยากรประจำคณะทำงานร่วมเดินสายปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าทั่วจังหวัดบุรีรัมย์

ปี พ.ศ.2544 นางประมวล เจริญยิ่ง ในฐานะประธานกลุ่ม ฯ ได้อาสาสมัครเป็นคณะทำงานองค์กรพัฒนาชุมชนเข้มแข็งจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จึงได้เกิดประเด็นการทำงานขึ้นหลายประเด็น รวมถึงประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นจึงเกิดเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์ตามมาจากการดำเนินงานของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ทำการคัดเลือกให้กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสัง เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณจำนวน 10,000 บาท ต่อมาทางกลุ่ม ฯ ได้หาแนวทางการอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆอีกหลายวิธี เช่น จัดทำโครงการป่าพูดได้ (วิธีการคือ เขียนชื่อพันธุ์ไม้ติดไว้ตามต้นไม้ต่างๆ เขียนคำขวัญ เกี่ยวกับคุณค่าของป่า, เขียนคำเชิญชวนติดไว้ตามเส้นทางสัญจรไปมา เพื่อกระตุ้นเตือนจิตสำนึกให้คนรักป่า เช่น ลูกน้อยคงหิวนม ถ้าแม่ล้มเพราะถูกฆ่า, ต้นไม้มีชีวิต โปรดยังคิดก่อนทำลาย หนึ่งต้นมีความหมาย แม้นยามตายได้เสาคืน เป็นต้น) อีกวิธีการหนึ่งคือ การดำเนินกิจกรรมทุกครั้งของกลุ่ม จะเชื่อมประสานไปยังภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง และ สถานศึกษาในท้องถิ่นให้เข้าร่วม

กิจกรรมเสมอ เพื่อต้องการให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่จิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ต่อไป

ปี พ.ศ.2547 นางประมวล เจริญยิ่ง ประธานกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง ก็ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ประเภทบุคคลสร้างสรรค์ผลงานอนุรักษ์ดีเด่น ครั้งที่ 6 ประจำปี 2547 จากนายอนันต์ ปันยารชุน ได้นำมาซึ่งความปิติยินดีของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสังและเครือข่ายอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลเขาคอกเป็นอย่างมาก สภาพพื้นที่ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง หรือพื้นที่ป่าชุมชนผืนอื่นๆ เช่นป่าชุมชนป่าโคกโฌง ป่าชุมชนป่าโคกกรวด ในเขตพื้นที่ตำบลเขาคอกที่เคยถูกบุกรุกทำลายมาโดยตลอดนั้น บัดนี้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ จาก กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง และเครือข่ายอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลเขาคอกที่มีอยู่รายรอบเขตป่า ผ่านปัญหาอุปสรรคมากมาย ในที่สุดชุมชนก็ได้ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมาถึงแม้ว่าความอุดมสมบูรณ์จะยังไม่เทียบเท่า 50 กว่าปีที่แล้วก็ตาม แต่ทุกคนที่นี่เชื่อว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้าป่าชุมชนป่าละลอกกระสังหรือป่าชุมชนผืนอื่นๆ จะต้องอุดมสมบูรณ์เหมือนเมื่อ 50 ปีที่แล้วอย่างแน่นอน

ปี พ.ศ.2548 คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลเขาคอกได้จัดทำโครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาและชุมชนท้องถิ่นโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรกรมราชชน (พอช.) ที่ทำให้เกิดการร่วมคิดของกลุ่มผู้นำชุมชน เยาวชน กลุ่มอาชีพต่างๆและภาคีพัฒนาในพื้นที่ จนเกิดแนวทางหรือแผนงานในการฟื้นฟูพัฒนาฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีในชุมชนเพื่อการนำไปสู่การพึ่งพาทางสังคมในชุมชน ลดปัญหาการพึ่งพิงภายนอก เกิดการฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าชุมชน รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อเสริมสร้างโครงสร้างทางสังคมให้เข้มแข็ง รวมทั้งการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต เพื่อให้รู้จักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงบนพื้นฐานของบริบทชุมชนที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรป่าชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ที่เป็นของคนในชุมชนที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์

ในด้านปัญหาของผู้คนที่เคยขัดแย้งในท้องถิ่นก็เริ่มลดความขัดแย้งลงเพราะได้ประจักษ์ถึงความตั้งใจจริงของผู้นำและสมาชิกกลุ่มฯ แล้วว่าไม่ได้ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่ประโยชน์ที่ได้จากการอนุรักษ์ป่าไม้วouldจะเป็นประเภทอาหาร สมุนไพร ไม้เชื้อเพลิง ไม้ใช้สอย อื่นๆอีกมากมายนั้น ทุกคนที่อยู่รอบป่าและชุมชนอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียงต่างก็ได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งนั้น ดังคำพูดของ นายยิ้ม วัลย์เปรียงเถาว์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 15 ในเวทีพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลรักษาป่า เมื่อวันที่ 28 ก.พ.2549 ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านละลอกกระสัง ว่า “ผมนี่แหละที่เป็นคนดำ คุณประมวล กับพวกกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าออกหอกกระจายข่าวเพราะตอนนั้นผมและญาติพี่น้องผมรับจ้างเลื่อยไม้ขาย พวกกลุ่มอนุรักษ์ก็หวงห้ามไม่ให้ตัดไม้ ก็ไม่รู้ว่าจะไปเอาไม้ที่ไหนมาเลื่อยมันกระทบกับอาชีพพวกผม แต่นานๆ เข้าผมได้เห็นความตั้งใจจริงของทางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้นำคือ คุณประมวล เจริญยิ่ง เป็นคนที่มีความอดทนสูงมาก

ทั้งๆที่เขาไม่ได้ทำเพื่อตนเองเลย เขาทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ผมเป็นผู้นำชุมชนและเป็นผู้ขายออกสาม
ศอกแต่ก็ยังรู้สึกละอายใจเลยที่เคยเข้าใจเขาผิดมาตลอดว่า เขาไม่ได้ทำงานเพื่อเอาหน้าเพียงแค่ประเดี๋ยว
ประด๋าวในเวลาที่เขาทำหน้าที่ส่วนราชการเข้ามาในชุมชน แต่นี่เขากลับพยายามทุกวิถีทางที่จะอนุรักษ์
ป่าไว้ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน แล้วผมจะอยู่เบื้องหลังได้อย่างไร” นอกจากนี้แล้วผู้นำหมู่บ้านอื่นๆ ไม่ว่า
จะเป็นหมู่ 6 หมู่ 1 ก็พูดพูดเสริมผู้ใหญ่อีกในวันเดียวกันนั้น โดยเฉพาะนายโสภณ เหล่าศรี ผู้ใหญ่หมู่ที่ 6
บอกว่า “ชุมชนน่าจะให้ประกาศเกียรติคุณให้กับผู้นำกลุ่มเพื่อเป็นการตอบแทนความดีงามที่ได้เสียสละ
และทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผืนป่าและชุมชนอย่างมากมาย”

นอกจากนั้นนายโสภณยังพูดต่อว่า “ถ้าทางกลุ่มฯ มีอะไรให้ช่วยเหลือก็ขอให้บอกได้ทุกเมื่อ ยินดี
ให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง” ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชนอย่างน่าพึงพอใจ
นอกจากพัฒนาการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังแล้ว พัฒนาการด้านการประกอบอาชีพของ
ชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นเช่นเดียวกัน เกิดการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้อย่างหลากหลาย เช่น
ในช่วงปี พ.ศ.2543 - 2548 นางบัว ตอรับรัมย์ ประธานกลุ่มแม่บ้านโคกกระสัง ได้เล็งถึงการ
เปลี่ยนแปลงอาชีพในกลุ่มสตรีว่า ที่พากันทอผ้าหลังฤดูทำนาซึ่งก็กันมาตลอดบางคนก็ทำไว้ใช้เองบางคน
ก็ทอขายให้กับคนในชุมชน แต่ในช่วงนี้การทอผ้ากลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปแล้ว เพราะงาน
ฝีมือทอผ้าคนขายจะกำหนดราคาขายได้ จึงทำให้พวกแม่บ้านหันมาสนใจเลี้ยงไหมทอผ้ากันแทบทุก
ครัวเรือน คนภายนอกก็นิยมมาซื้อกันไม่ขาด สาเหตุที่ทำให้มีคนภายนอกรู้จักผ้าไหมฝีมือชาวบ้านเพราะ
คนในชุมชนที่ไปทำงานในกรุงเทพหรือต่างจังหวัด ได้จัดผ้าป่าสามัคคีมาทอดถวายวัดที่อยู่ในชุมชน และ
ชาวบ้านก็จะนำผ้าไหมไปเป็นของฝากตอบแทนที่ชาวต่างจังหวัดมาทำบุญที่บ้านตัวเองทุกครั้ง บางคน
ที่มากับผ้าป่าก็จะซื้อไปฝากเพื่อนฝูงหรือญาติที่ไม่ได้มาด้วย ไปๆมาๆ ก็มีคนมาสั่งให้ทำส่งให้ทอผ้า
เพื่อที่จะนำไปจำหน่ายต่อ จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านเร่งพัฒนาฝีมือให้เป็นที่ถูกใจลูกค้า อาชีพทอผ้าเป็นอาชีพ
เสริมอีกอาชีพหนึ่งในของชุมชน นางบัว ตอรับรัมย์ ยังเล็งถึงการประกอบอาชีพอื่นว่า การทำไร่ป้อนั้น
ทุกวันนี้ไม่มีใครทำเลย เพราะสาเหตุหลายอย่าง นอกจากขั้นตอนที่ยุ่งยากแล้วยังหาที่ขายยากอีกด้วยก็เลย
ไม่มีคนทำ ส่วนมากจะหันไปปลูกมันสำปะหลังกัน ครอบครัวไหนที่ไม่มีเวลาไม่มีแรงงานพอที่จะหันไป
ปลูกยูคาลิปตัสแทน เพราะไม้ยูคาลิปตัสไม่ต้องดูแลมากปุ๋ยก็ไม่ต้องใส่ ปลูกทิ้งไว้สี่ห้าปีก็ตัดขายได้แล้ว

ปี พ.ศ.2545 รัฐบาลก็แนะนำให้ปลูกยางพารา แต่ก็ไม่มีคนปลูกมากนักเพราะคนส่วนมากจะไม่
มีความรู้เรื่องการเก็บผลผลิตของยาง (กรีดยาง) ถึงแม้ว่าส่วนราชการจะอบรมให้ก็ตาม ส่วนเรื่องวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น นางบัวเล่าว่า ถ้ามองคูฝูเดินจะเห็นว่าชาวบ้านทุกหมู่บ้านมีความเป็นอยู่
ดีกว่าแต่ก่อนมาก เพราะถ้าดูจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ดูดีทันสมัย บ้านช่องก็มี
พัฒนาจากบ้านไม้หลังเล็กๆหลังคามุงหญ้าคา ก็กลายเป็นบ้านคอนกรีตหลังคามุงกระเบื้องเหมือนชุมชน
เมือง อาหารการกินก็รู้จักกินอาหารคนเมือง ซึ่งแต่เดิมนั้นจะรู้จักแต่แกงเห็ด หมกไข่มดแดง แกงอีลอก
อ่อมปู อ่อมหอย ทุกวันนี้รู้จักกินแกงจืด ต้มพะโล้ อื่นๆ อีกมากมาย การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการ
กิน อยู่นี้ เกิดขึ้นเพราะผู้คนในชุมชนได้อพยพแรงงานไปทำงานตามต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพมหานคร

พอลกลับมาอยู่บ้านก็นำเอาวัฒนธรรมการกินการอยู่เข้ามามีบทบาทในชุมชน ในที่สุดก็เกิดการเลียนแบบ วัฒนธรรมการกินการอยู่เหล่านี้ขึ้นในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันด้านเศรษฐกิจในชุมชนนั้นตกต่ำจนน่า วิตก เพราะแทบทุกครัวเรือนได้มีภาระหนี้สินจนล้นพ้นตัว เพราะคิดทั้งหนี้ในระบบ เช่น ธ.ก.ส., กองทุน หมู่บ้าน, สหกรณ์การเกษตรเป็นต้น ส่วนหนี้นอกระบบเช่นกู้จากนายทุน ทั้งในชุมชนเองและนายทุนจาก ภายนอกนั้นอีกจน ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะหลุดพ้นภาระนี้ได้ นางบ่วย ได้พูดต่อว่า ชุมชนเราก็กังคังดีกว่าชุมชน อื่นเพราะถึงจะไม่มีเงินก็มีทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติให้ชาวบ้านได้พึ่งพิงในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น เป็นไม้เชื้อเพลิง (ฟืน) สมุนไพร พืชผักอาหารอื่นๆอีก ก็มีให้หากินได้ตลอดปี จนบางครั้งเรือนแทบไม่ ต้องจ่ายค่ากับข้าวเลยก็มี เช่น ครอบครัวพ่อนุญ วาปีสังข์, พ่อบรรจง อนาคตนคร, ครอบครัวนางลม ทอง นาค และ ครอบครัวนายแสง วงศ์สามาร ชาวบ้านละลอกกระสัง เป็นต้น

ด้านการเมืองการปกครอง

พัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาการดังนี้ การ ปกครอง ชุมชนนี้ เดิมสังกัด ตำบลปิงกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อมาการขยายตัวของชุมชนก็ ขยายเติบโตมากขึ้นโดยลำดับ พร้อมกับการเพิ่มของจำนวนประชากรในชุมชนเอง และได้มีผู้คนจาก ภายนอกอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดปัญหาที่ติดตามมาคือการปกครองดูแลไม่ทั่วถึง และ การรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองก็เต็มไปด้วยความลำบาก ประชาชนจึงขอแยกพื้นที่การปกครอง จากตำบลเดิม คือตำบลปิงกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มาเป็น ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ. ศ. 2518 จำนวน 8 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านเขาคอก หมู่ที่ 1, ชุมชนบ้านสี่เหลี่ยม หมู่ที่ 2, ชุมชน บ้านหนองเอียน หมู่ที่ 3, ชุมชนบ้านโลกกลอย หมู่ที่ 4, ชุมชนบ้านโนนสว่าง หมู่ที่ 5, ชุมชนบ้านโคก กระนาง หมู่ที่ 6, ชุมชนบ้านหนองตะโก หมู่ที่ 7 และชุมชนละลอกกระสัง หมู่ 8

การขยายตัวของชุมชนในขอบเขตพื้นที่การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ชุมชนที่อยู่รอบป่าชุมชนป่า ละลอกกระสังจำนวน 5 ชุมชน ได้มีพัฒนาการตามลำดับดังนี้

ชุมชนแรก คือชุมชนเขาคอก เดิมสังกัดหมู่ที่ 9 ตำบลปิงกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันสังกัดหมู่ที่ 1 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันมีจำนวนครอบครัว 204 ครอบครัว ประชากร 1,192 คน เป็นชาย 576 คน เป็นหญิง 616 คน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าเขาคอก, ชุมชนโคกอะหงวน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขาคอก (ภูเขา)

ชุมชนที่ 2 ชุมชนโคกกระนัง เดิมสังกัดหมู่ที่ 10 ตำบลปังกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันสังกัด หมู่ 6 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันมีจำนวนครอบครัว 140 ครอบครัวประชากร เป็นชาย 245 คน เป็นหญิง 235 คน รวม 480 คน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านใหม่ถาวร หมู่ที่ 14 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ท่งนาและ ลำห้วยเสว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านเขาคอก หมู่ที่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ชุมชนที่ 3 ชุมชนละลอกกระสัง เดิมสังกัดหมู่ที่ 9 ตำบลปังกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ (ในขณะนั้นเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของชุมชนเขาคอก) ปัจจุบันสังกัด หมู่ 8 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันมีจำนวนครอบครัว 60 ครอบครัว ประชากร เป็นชาย 199 คน เป็นหญิง 196 คน รวม 395 คน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง และบ้านโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านหนองไม้งาม ต. หนองไม้งาม อ. บ้านกรวด จ. บุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ท่งนาและ ลำห้วยเสว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง

ชุมชนที่ 4 ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 เดิมสังกัดหมู่ที่ 9 ตำบลปังกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ (เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของชุมชนเขาคอก) ปัจจุบันสังกัด หมู่ 11 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันมีครอบครัว 48 ครอบครัว ประชากร เป็นชาย 118 คน เป็นหญิง 130 คน รวม 248 คน ด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมีผู้นำเพียงคนเดียวคือ นายเปรี๊ยะ สุนประโคน ในช่วงปี พ.ศ.2524 จนถึงปัจจุบัน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง และท่งนา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ท่งนาและ ลำห้วยเสว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสังและบ้านเขาคอก หมู่ที่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ชุมชนที่ 5 ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 15 เดิมสังกัดหมู่ที่ 9 ตำบลปังกู อำเภอประโคนชัย มีจำนวนครัวเรือน 135 ครัวเรือน ประชากรรวม 580 คน แยกเป็นชาย 285 คน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1.ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับ ป่าชุมชนป่าละลอกกระสัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 และชุมชนโคกกระนัง หมู่ที่ 6 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ชลประทานเขาคอก และชุมชนเขาคอกหมู่ที่ 1 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย ตารางที่ 1 แสดงลักษณะทางประชากรของพื้นที่เป้าหมายจำนวน 5 ชุมชน

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร

พื้นที่ (หมู่บ้าน)	จำนวนครัวเรือน (2549)	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
บ้านเขาคอก หมู่ 1 และ 15	339	576	616	1192
บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	140	245	235	480
บ้านละลอกกระสัง หมู่ 8	60	199	196	395
บ้านโคกเศรษฐี หมู่ 11	48	118	130	248
รวม	587	1,423	1,472	2,895

ตารางที่ 3.2 แสดงการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ (หมู่บ้าน)	จำนวนครัว แรกตั้งชุมชน	จำนวนครัวเรือน (2549)	การเพิ่มขึ้นของ ครัวเรือน	การเพิ่มขึ้น ของครัว (%)
บ้านเขาคอก หมู่ 1 และ 15	9	339	330	29.7
บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	7	140	133	9.31
บ้านละลอกกระสัง หมู่ 8	5	60	55	3
บ้านโคกเศรษฐี หมู่ 11	8	48	40	3.2
รวม		587	558	

ตารางที่ 3.3 แสดงช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงผู้นำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ชื่อหมู่บ้าน	ช่วงปี พ.ศ.
1	นายไฉ วงศ์ศิริศักดิ์	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2492 - 2510
2	นายทวง คงพินิจ	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2511 - 2517
3	นายรบ ประเมินชัย	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2518 - 2534
4	นายบัวศรี เทียงเดช	บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	2518 - 2539
5	นายตุ่น ทิพย์วงศา	บ้านละลอกกระสัง หมู่ 8	2518 - 2542
6	นายเปรี๊ยะ สุนประโคน	บ้านโคกเศรษฐี หมู่ 11	2524 - ปัจจุบัน
7	นายสำเริง เกียรทองศรี	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2535 - 2539

8	นายเทียม ก็นรัมย์	บ้านเขาคอก หมู่ 15	2535 - 2544
9	นายสาย วงศรีษา	บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	2539 - 2540
10	นายเนื่อง ดีมาก	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2540 - 2545
11	นายโสภา เหล่าศรี	บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	2540 - 2549
12	นายบุญมาก ภาลี	บ้านละลอกกระสัง หมู่ 8	2542 - ปัจจุบัน
13	นายอิม วัลย์เปรียงเถาว์	บ้านเขาคอก หมู่ 15	2544 - ปัจจุบัน
14	นายไพฑูรย์ ปุยะติ	บ้านเขาคอก หมู่ 1	2545 - ปัจจุบัน
15	นายสาย วงศรีษา	บ้านโคกกระนัง หมู่ 6	2549 - ปัจจุบัน

บทที่ 4

ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าละหอกกระสัง

ความหลากหลายทางชีวภาพ ในขอบเขตพื้นที่การศึกษาป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ 2,700 ไร่ สภาพโดยทั่วไปของป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง เป็นป่าพื้นราบลักษณะเป็นป่าเต็งรังที่มีชนิดพันธุ์ไม้เหมือนกับป่าเต็งรังทั่วไป จะมีส่วนที่แตกต่างอยู่บ้างเป็นบางส่วนตามลักษณะภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ของป่าแห่งนี้ ลักษณะพิเศษของสภาพภูมิประเทศของป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งของป่าที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของป่านั้นเป็นลักษณะคล้ายป่าดงดิบที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ขึ้นอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น และมีความแตกต่างจากลักษณะพันธุ์ไม้ที่ขึ้นทั่วไปในป่าเต็งรัง เช่น ต้นหงอนไก่ มะยาง ก่อ ลำดวน ข่าลิง (ข่าป่า) กระชายป่า อ้อท้อ มันเทียนหรือมันป่าชนิดอื่นๆ เป็นต้น ป่าส่วนนี้มีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ นอกจากลักษณะของพันธุ์ไม้แล้วสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่าก็มีเหมือนกับป่าเต็งรังโดยทั่วไปเช่นกัน จะมีสัตว์ป่าหรือสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับว่าป่าสภาพป่าตรงนั้นจะมีความหนาแน่นของต้นไม้แค่ไหน บริเวณป่าส่วนไหนที่มีความหนาแน่นของต้นไม้มากก็จะมีสิ่งมีชีวิตหรือสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากและหลากหลายตามไปด้วย ส่วนบริเวณป่าในส่วนที่มีปริมาณต้นไม้จำนวนน้อย ก็จะไม่ค่อยมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เช่นกัน

4.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของป่าชุมชน

สภาพภูมิประเทศป่าชุมชนป่าละหอกกระสังมีลักษณะภูมิประเทศแยกออกได้อยู่ 3 ลักษณะ คือ 1).สภาพภูมิประเทศบนที่สูง 2).สภาพภูมิประเทศบนที่ราบ 3).สภาพภูมิประเทศบนที่ลุ่ม ซึ่งแต่ละพื้นที่ของสภาพภูมิประเทศที่ไม่เหมือนกันก็จะทำให้สภาพของดินตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพก็มีความแตกต่างกันตามไปด้วย จากการสังเกตและการสำรวจข้อมูลสามารถจำแนกความแตกต่างของพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังได้ดังนี้

4.1.1 ลักษณะสภาพภูมิประเทศบนที่สูง จากการสังเกตลักษณะของสภาพดินบนที่สูงหรือที่ดอนมีลักษณะเป็นดินลูกรังหรือดินปนกับลูกรัง สภาพพื้นดินมีความชื้นต่ำไม่ชุ่มชื้นน้ำ แม้แต่ในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกชุกก็ตาม หน้าดินในบริเวณดังกล่าวก็จะยังแห้งผากไม่ชุ่มชื้น ดินไม้ที่ขึ้นในพื้นที่บริเวณนี้จะกระแกร็น ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร ลักษณะการขึ้นของพันธุ์ไม้แต่ละต้นจะขึ้นอยู่ห่างๆ กัน ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ยืนต้นที่ทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ เช่น มะค่าแต้ พลวง สะเดา เต็ง แดง ไม้ยาง เป็นต้น สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆ ไม่ค่อยอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว และชนิดของพันธุ์ไม้ขนาดเล็กที่เป็นไม้คลุมดิน เช่น หญ้าหรือไม้ทรงพุ่มชนิดอื่นๆ ไม่มีขึ้นในพื้นที่บริเวณนี้ สภาพภูมิประเทศลักษณะเป็นที่สูงดังกล่าวนี้ในพื้นที่ป่ามีทั้งหมดประมาณ 500 ไร่

4.1.2 ลักษณะสภาพภูมิประเทศบนที่ราบ จะสังเกตเห็นลักษณะของสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย เนื้อดินออกไปทางสีดำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าดินในบริเวณดังกล่าวนี้เป็นดินที่คุณภาพดี หน้าดินในบริเวณนี้จะชุ่มชื้นดีไม่แห้งผากเหมือนดินบนที่สูง ชนิดของพันธุ์ไม้ที่ขึ้นในบริเวณนี้ก็มีความหลากหลายชนิดทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย สมุนไพร นอกจากจะมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้แล้ว ยังมีความหลากหลายของสัตว์ป่าหรือสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ ที่มาอาศัยอยู่ในป่าบริเวณนี้มาก เช่นเดียวกัน และยังเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งหาอาหารป่าหรือพืชผักต่างๆ ที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชนด้วยในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ลักษณะภูมินิเวศน์ป่าที่ราบของพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังถือได้ว่ามีพื้นที่มากกว่าพื้นที่ลักษณะอื่นๆ หลายเท่าคือมีจำนวนพื้นที่ถึง 2,000 ไร่

4.1.3 ลักษณะภูมิประเทศป่าบนที่ลุ่ม จากการสังเกตและจากการเดินสำรวจข้อมูลจะเห็นได้ว่าสภาพพื้นดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเนื้อดินมีสีดำ ในบางส่วนจะเป็นน้ำซับอยู่จนตลอดถึงช่วงเดือนธันวาคม จึงมีความชุ่มชื้นสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ในป่า ชนิดของพันธุ์ไม้และลักษณะของต้นไม้ที่ขึ้นในบริเวณนี้จะแตกต่างจากบริเวณอื่นมาก คือจะมีพันธุ์ไม้ที่ไม่มีขึ้นในป่าส่วนอื่นๆ แต่มีขึ้นในพื้นที่บริเวณนี้ เช่น ต้นหอนไก่ มะยาง ก่อ ลำดวน ข่าลิง กระชายป่า อ้อท้อ มันเทียนหรือมันป่าชนิดอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากจะมีชนิดพันธุ์ที่หลากหลายแล้ว ในบริเวณดังกล่าวยังมีสิ่งมีชีวิตหรือสัตว์ป่าอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวอีกอย่างมากมาย มีทั้งงูเห่า กิ้งก่าป่า เต่าป่า กระรอก พังพอน เป็นต้น ลักษณะภูมิประเทศป่าที่เป็นที่ลุ่มของพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังจะมีพื้นที่น้อยที่สุดในป่าคือมีเพียง 200 ไร่ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของป่า

4.2 แหล่งน้ำรอบบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน

จากสภาพทางกายภาพของผืนป่าชุมชนดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้ส่งผลให้พื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสังแห่งนี้เป็นป่าต้นน้ำหลายสายที่อยู่รอบผืนป่า โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกของป่าจะมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่รองรับน้ำจากป่าชุมชนแห่งนี้ เพราะจากการสังเกตจะเห็นมีลำธารน้ำที่ไหลจากป่าลงไปสู่แหล่งหรือลำห้วย เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าป่าชุมชนป่าละหอกกระสังเป็นป่าต้นน้ำที่สำคัญ เพราะชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้ทั้งการเพาะปลูก และเป็นแหล่งหาอาหารของชุมชนรอบป่า และชุมชนใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้วน้ำในแหล่งดังกล่าวยังไหลลงสู่ลำห้วยเสวต่อไปยังลำชี และไหลลงสู่แม่น้ำต่อไป แหล่งน้ำธรรมชาติที่เกิดจากป่าชุมชนป่าละหอกกระสังแห่งนี้มีทั้งหมดจำนวน 5 แห่งดังนี้

4.2.1 ห้วยแสงพัน หรือที่ชุมชนเรียกว่า “ห้วยไผ่” (เรียกตามลักษณะของลำห้วยที่มีต้นไผ่ป่าขึ้นอยู่ตลอดแนวของลำห้วย) ห้วยแสงพันอยู่ทางทิศตะวันตกของป่าชุมชนเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่รองรับน้ำมาจาก สองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งรองรับน้ำมาจากภูเขาออก อีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำจากป่าชุมชนป่าละหอกกระสังทางด้านทิศตะวันตก ลำห้วยนี้เป็นต้นน้ำของลำห้วยเสว เมื่อปี พ.ศ.2545 กรมชลประทานได้จัดสรรงบประมาณทำการขุดลอก จึงทำให้ลำห้วยนี้มีน้ำขังตลอดปีชุมชนที่มีที่ทำกินติดลำ

ห้วยมีน้ำประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเพียงพอ นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งอาหารของชุมชนรอบป่า และชุมชนใกล้เคียงได้ตลอดปี รวมถึงเป็นแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคบริโภคของคนและสัตว์อีกด้วย

4.2.2 ชลประทานเขาคอก เดิมเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ทางทิศเหนือของป่าชุมชนป่าละหอก กระสัง เป็นแหล่งน้ำที่รองรับน้ำมาจากภูเขาคอกด้านทิศตะวันออกและรองรับน้ำจากป่าชุมชนป่าละหอก กระสังด้านทิศเหนือ เมื่อปี พ.ศ.2515 กรมชลประทานได้จัดสรรงบประมาณทำการขุดลอกเป็น ชลประทานที่มีเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ แหล่งน้ำนี้ได้ให้ประโยชน์กับชุมชนหลายชุมชน ทั้งใช้เพื่อ การเกษตรและใช้สำหรับผลิตน้ำประปาในหมู่บ้านใกล้เคียงถึง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 หมู่ที่ 11 และ หมู่ที่ 6 ซึ่งได้รับงบประมาณที่ใช้ในก่อสร้างการผลิตน้ำประปามาจากกรมอนามัย ในปี พ.ศ.2545 ได้รับงบประมาณต่อยอดเพื่อขยายเขตประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคอกเมื่อ ปี พ.ศ.2548 นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารของชุมชนใกล้เคียงได้ตลอดปี

4.2.3 ห้วยตาเม็ง (เรียกชื่อลำห้วยตามชื่อเจ้าของที่นาที่อยู่ติดลำห้วยคนแรก) เป็นลำน้ำสาขาที่แยก มาจากห้วยแสงพัน และเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ทางทิศใต้ของป่าชุมชนปัจจุบันมีสภาพต้นเนินจะมีน้ำ ขังเฉพาะหน้าฤดูฝนเท่านั้น การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนี้ของชุมชนก็จะใช้ในฤดูทำนาอย่างเดียว หน้า ฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอดก็จะเป็นที่อยู่อาศัยของ กบ เขียด ให้ผู้คนได้หากินในช่วงนั้น

4.2.4 ห้วยตาปริม (เรียกชื่อลำห้วยตาปริมเพราะลำห้วยนี้อยู่ติดกับที่นาตาปริมคนที่อพยพมาตั้ง ถิ่นฐานคนแรกของชุมชนโลกกระสังนั่นเอง) ลำห้วยนี้อยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชนละหอกกระสัง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่รองรับน้ำมาจากลำห้วยตาเม็งและจากลำห้วยสูบ (ลำห้วยสูบที่ลำห้วยที่รองรับ น้ำมาจากเทือกเขาบรรทัด เขตพื้นที่ตำบลหนองไม้งาม อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์) ลำห้วยตาปริมนี้ จะไหลลงสู่ลำห้วยเสวในลำดับต่อไป การใช้ประโยชน์จากน้ำในลำห้วยตาปริมนี้ ในอดีตจะใช้เป็นที่แช่ ดันโปของชุมชนละหอกกระสังบ้างและชุมชนหนองปรือ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัด บุรีรัมย์บ้าง ปัจจุบันใช้ในการเกษตรและเป็นแหล่งอาหารเท่านั้น ที่สำคัญลำห้วยนี้จะมี ความแตกต่าง จากลำห้วยอื่นๆที่กล่าวมาเบื้องต้นเพราะจะมีปลาหลายชนิดที่ไม่มีในลำห้วยอื่นๆในเบื้องต้น เช่น ปลา รากกล้วย ปลาก้าว เป็นต้น ดังนั้นในช่วงฤดูแล้งจะมีผู้คนจากตำบลใกล้เคียงเข้ามาหาปลาในลำห้วยนี้อยู่ เป็นประจำ

4.2.5 ห้วยโสน (เรียกตามลักษณะพื้นที่ของลำห้วยที่มีต้นโสนขึ้นอยู่โดยทั่วไป) ลำห้วยนี้เป็นลำ ห้วยธรรมชาติอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าชุมชนและรองรับน้ำจากป่าชุมชนป่าละหอกกระสังด้านทิศ ตะวันออก แต่เป็นลำห้วยขนาดเล็กจึงมีน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น การใช้ประโยชน์ของชุมชนก็ใช้ได้ ในการเกษตรช่วงฤดูฝนและใช้เป็นแหล่งอาหารประเภท กบ เขียด ในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น

4.3 ความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้

ในพื้นที่ป่าชุมชนละหอกกระสัง มีพืชพันธุ์และต้นไม้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็น ไม้ยืนต้น ไม้กินได้ ซึ่งเป็นทั้งไม้ที่ใช้กินใบ(ยอดอ่อน) กินดอก กินผล ซึ่งจากการสำรวจของทีมวิจัยพบว่า ขนาดลำต้นของพันธุ์ไม้ที่มีขึ้นอยู่โดยทั่วไป ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

4.3.1 ไม้ยืนต้น ประมาณสามในสี่ของต้นไม้ทั้งหมดจะเป็นไม้ขนาดกลางซึ่งจะมีขนาดของลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 - 7 นิ้ว ชนิดของพันธุ์ไม้มีจำนวน 78 ชนิด เป็นพันธุ์ไม้ที่หายาก 10 ชนิด ได้แก่ มะค่าโมง, ตะขบป่า, พะยุง, กระสัง, ยาง, พะยอม, มะกอก, มะตูม, บาก และจิวป่า

ตารางที่ 4.1 แสดงพันธุ์ไม้ยืนต้น

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ชื่อภาษากลาง	ลักษณะการขึ้น
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย		
1	กุง	คล็อง	คล็อง	พลวง	ขึ้นทั่วไป
2	แดง	สะกรอม	ประลาน	แดง	ขึ้นทั่วไป
3	จิก	ประเจือะ	ลำพอง	เต็ง	ขึ้นทั่วไป
4	ฮัง	เรียงพนุม	อะรัง	รัง	ขึ้นทั่วไป
5	หมากบก	จะเม้าะ	ละกาย	จบก	ขึ้นทั่วไป
6	หมากหาด	สะเปือล	ดรอย	มะหาด	ขึ้นทั่วไป
7	หมากเหลียม	ตะลัด	เหลื่อม	มะกอกเหลื่อม	ขึ้นทั่วไป
8	น้ำเกี๋ยง	มะเรียะ	กริล	น้ำรัก	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
9	แต่้	กะเก้าะ	ระกำ	มะค่าแต่้	ขึ้นทั่วไป
10	ยุง	กระยุง	พระยุง	พยุง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
11	อะลาจ	ตระเสจ	อะเลียง	นนทรี	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
12	หมากค่อ	ป็นร้าว	กะโพ	ตะคร้อ	ขึ้นทั่วไป
13	กะยอม	เปรียล	ปะเปล	พยอม	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
14	สั้มโมง	ตระมุง	ตะมุง	สั้มโมง	ขึ้นทั่วไป
15	คู้	กะนัวง	เซย	ประคู้	ขึ้นทั่วไป
16	กะเดา	สะเดา	สะดั่ง	สะเดา	ขึ้นทั่วไป
17	พอก	ตะโล๊ก	ตะลัว	มะพอก	ขึ้นทั่วไป
18	คะนิง	ตระยั้ง	ตระยั้ง	คนิง	ขึ้นทั่วไป
19	บักขามป้อม	กะตุ้คปริ	กันตุ้ค	มะขามป้อม	ขึ้นมากบนที่ดอน
20	สั้มกุง	สงกง	สั้มกุง	สั้มกุง	ขึ้นทั่วไป

21	จิวป่า	ระกา	ตระ	นุ่นป่า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
22	ตะโก	ตะกอ	ตะกอ	ตะโก	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
23	ลำควน	รันดูล	รันดูล	ลำควน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
24	บักหว่า	ปริง	แกรง	หว่า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
25	ชาด	ตะแบง	ตะแบง	เหียง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
26	กะโดน	กระนอล	ตรอล	กระโดน	ขึ้นทั่วไป
27	ตีนนก	แบงสะเลอะ	ชิงแกม	ตีนนก	ขึ้นทั่วไป
28	หมากม่วงป่า	สวายปรี	สวายโลก	มะม่วงป่า	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
29	เหมียด	กรอง	กรอง	เหมือด	ขึ้นทั่วไป
30	ตูมกา	ปลูเวีย	ตูมกา	แสลงใจ	ขึ้นทั่วไป
31	ทม	กระตม	กะทอม	กระทุ้ม	ขึ้นทั่วไป
32	หนามแท่ง	ระเวียง	ระวิง	ระเวียง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
33	หมากคาลีน	สะดอล	เกี๊ยะกอง	คอแลน	ขึ้นทั่วไป
34	หมากดุก	บักดอ	หมากดุก	โอบ	ขึ้นทั่วไป
35	ตะเคียน	ตระกรีน	ตระกริด	ตะเคียน	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
36	บาก	ปะดึก	กระเบก	กระบาก	ขึ้นทั่วไป
37	จีเหล็ก	อังกัน	อังกัน	จีเหล็ก	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
38	สิดาป่า	อูล	สะเดียกรุง	พุด	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
39	หมากกอกหิน	มะก๊ะ	โพน	มะกอกหิน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
40	ข่อย	สะนาย	สะนาย	ข่อย	ขึ้นทั่วไป
41	ไผ่น้ำ	ปะปุล	พะพูน	ฝ้ายคำ	ขึ้นทั่วไป
42	ขนวน	สนูล	สนูล	สนวน	ขึ้นทั่วไป
43	เขวา	เควา	เควา	ขว้าว	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
44	อีทอน	อะเริง	อะเริง	ทึงท่อน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
45	พิมาน	สะเมียด	สะเมียด	กระถินพิมาน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
46	อั้งแอ้ง	โอตระมาด	ตระมราด	รังแร้ง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
47	เชือก	จลิก	จะลิ	รกฟ้า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
48	ต้นส้าง	เคิมกระซัง	กระซัง	กระส้าง	ขึ้นทั่วไป
49	เหมือดแอ่	เพรีาะ	มะเงียะ	เหมือด	ขึ้นทั่วไป
50	ด้ว	ละงิง	สะแงง	ด้ว	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
51	ตะแบง	ตราด	ตะราด	กราด	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม

52	ยาง	เยียง	เยียง	ยาง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
53	ตะแบก	ตะแบก	ตะแบก	อินทนิล	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
54	เค็ง	กลัน	กลัน	นางคำ	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
55	พันชาด	เตี๋ยะ	เตี๋ยะ	พันชาด	ขึ้นทั่วไป
56	ยางบก	เบียงบอง	ยางบก	ยางบก	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
57	หมากม่วงหัว แมงวัน	สวากกรีน	สวากกริล	มะม่วงหัว แมลงวัน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
58	บักสัน	พลู	พลัว	ส้าน	ขึ้นทั่วไป
59	จีเหล็กสาน	ไมสาน	สะแกสาน	จีเหล็กสาร	ขึ้นทั่วไป
60	โมกน้อย	กะเจา	กะเจา	โมกมัน	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
61	โมกใหญ่	กะเจา	กะเจา	โมกหลวง	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
62	ลวงไซ	ระกึ	อันชัย	ระไทร	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
63	ตะโก	ตะโก	เวียล	ตะไก่อ	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
64	ตังปี	กริง	กริง	ตุมตัง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
65	แก่งคูณ	คูณ	คูณ	ราชพฤกษ์	ขึ้นเฉพาะที่ดอน
66	ยอ	โย	ยัว	ยอป่า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
67	เป้ง	โดงเปรียะ	คันเป้ง	เป้ง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
68	ก่อ	เกรียง	เกรียง	ก่อ	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
69	ปอแดง	เปรียนกะฮอม	ปอกะเซา	ปอแดง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
70	หมากแงว	แซเหมือน	เบนทราย	เงาะป่า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
71	ไทรย้อย	จรีเกริม	คันไซแก๊ส	ไทรย้อย	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
72	หมากยาง	กุษ	ตะคุษ	มะยาง	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
73	ไส้ตันใหญ่	ตะลมเปทม	คัลลอด	ไส้ตัน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
74	หมากไฮ	จรีทม	คัลไซพีด	ไทรหิน	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
75	อีล้าป่า	ละมิงไทร	อีล้า	มะล้าป่า	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
76	มันป่า	สะตรง	สะปราว	กันเกรา	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
77	แถม	ระบ้อ	โทมอเต๊ะ	แถม	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม
78	เตา	แตรง	โทมกำกอง	อ้อ	ขึ้นเฉพาะที่ลุ่ม

4.3.2 พืชผักและผลไม้ป่าที่กินเป็นอาหารได้มี 62 ชนิด ประเภทที่หายาก 6 ชนิด ได้แก่ ผักหวาน, ผักอีหนู, ผักออบแอบ, หวาย, ลำควนและโป่งเลน พบว่าพืชที่ให้กินได้เป็นผักมีประมาณ 32 ชนิด และที่ให้กินเป็นผลไม้มีพบประมาณ 30 ชนิด ซึ่งจะพบว่าในพื้นที่ป่าแห่งนี้มีอาหารที่เป็นยอดผักให้ชาวบ้าน

ได้เก็บกินตลอดปี นอกจากนี้ยังมีผลไม้ป่าซึ่งให้ผลในฤดูกาลที่แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญผักและผลไม้เหล่านี้เป็นที่รู้จักกันเฉพาะในหมู่ผู้ใหญ่ ส่วนเด็กๆ เยาวชนอยู่ในช่วงของการเรียนรู้ และเด็กเยาวชนในพื้นที่เริ่มรู้จักกันมากขึ้นจากกระบวนการที่เด็กและเยาวชนได้เข้าไปในป่าพร้อมกับผู้ปกครองเพื่อไปหาอาหาร ไปเลี้ยงสัตว์บ้าง รวมทั้งไปทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน และไปเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยครูในโรงเรียนเป็นผู้จัดให้เด็กได้เข้าไปเรียนรู้จากป่ามากขึ้น

ตารางที่ 4.2 แสดงชนิดพืชผักและผลไม้ป่า

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ส่วนที่นำมาเป็นอาหาร
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย	
1	ผักกะโดน	กะนอล	อัลตรอล	ยอดอ่อน, ดอก, ผลอ่อน
2	โจด	ตะเปรียงปรัก	จอด	หน่อ
3	กะเจียว	จอกเนิก	อะเพริยะ	ดอก, ต้นอ่อน
4	ส้มโอมง	ตระมุง	ตระมุง	ใบอ่อน
5	ผักติ้ว	ละจิง	ละแงง	ใบอ่อน, ดอก
6	เขียง	ปะเปอะ	อะเป๊ะ	ยอดอ่อน
7	หวาย	ปะเคา	อะไรอะกา	ยอดอ่อน, ผล
8	ผักเม็ก	สะมัด	สะมัด	ใบอ่อน
9	กะเคา	สะเคา	สะดั่ง	ยอดอ่อน, ดอก
10	อีทก	ดอกตั่ว	อีทอก	ยอดอ่อน
11	อีลอก	กระโป๊ะ	กระนุก	ยอดอ่อน, ดอกอ่อน
12	ออบแอบ	สะนัล	สะนอล	ใบอ่อน
13	ผักสาบ	อานอล	อาลูน	ใบอ่อน, ดอก, ผลอ่อน
14	ไส้ตัน	ตะลมเป	วัลหยอด	ยอดอ่อน
15	ผักหวาน	เปรี๊ก	ผักหวาน	ยอดอ่อน, ดอกอ่อน
16	ลิ้นแลน	เวือลไค	วัลไค	ยอดอ่อน
17	ข่าลิง	รำแดง	ดำเร็ง	หน่ออ่อน
18	อื้อทื่อ	ปะทื่อ	อื้อทื่อ	หน่ออ่อน , ดอกอ่อน
19	ผักแตก	จูค	กะจูค	ยอดอ่อน
20	หวานอูบ	เปาะ	เปาะ	ยอดอ่อน
21	ฮุนไฮ	จิงอิงเสก	จิงอิงเสก	ยอดอ่อน
22	หมากม่วงป่า	สวาชปรี	สวาชโคก	ผล
23	หมากเล็บแมว	สังครอล	ตุ้มคลัน	ผลสุก

24	ดินตั่ง	เจ๊กปรี	แจกเปื้อย	ผลสุก
25	หมากหว่า	ปริง	แกรง	ผลสุก
26	คะนิง	ตะยั้ง	ตะกิง	ผลสุก
27	หมากดุก	ปะดอก	มะดุก	ผลสุก
28	หมากข้าวเกี	บายกริม	แจกกริม	ผลสุก
29	หมากดั่ง	เต้าเปี้ยบ	วัลเขี้ยว	ผล
30	หมากลั่น	พลูทม	อะลั่น	ผล
31	ลีดาป่า	อูล	สะเดียกุง	ผล
32	หมากค้อ	ป็นร้าว	ป็นเราะ	ผลสุก
33	หมากบก	จะเม้าะ	จะเม้าะ	เนื้อในเมล็ด
34	หมากเหลียม	ตะลัด	กะเหลียม	ผล
35	หมากขามป้อม	กระตูดปรี	ก้นตูด	ผล
36	หมากหาด	ชำเปรือด	บักหาด	ผลสุก
37	หมากคันลีน	สะเคาะสะครอล	เก้าะกอง	ผลแก่
38	หมากกอก	มะกะ	กำโพน	ผล
39	หมากโก	ตะกอ	ตัวกอ	ผลสุก
40	หมากก้นคก	บาดปะเจ็ดทม	กอดครัล	ผลสุก
41	หมากด้องแล่ง	บาดปะเจ็ดตูด	อะกอดครัล	ผลสุก
42	หมากอีโกย	ตะเบ็ญ	เยาะอันพลู	ผลสุก
43	หมากจีเถ้า	ปะเปลิย	ปะเปลิย	ผลสุก
44	หมากตูมกา	ปลูเวียะ	ปะเปลิย	ใบอ่อน, ผลสุก
45	หมากเป็น	กะคบบรี	กะคบบ	ผลสุก
46	หมากแต่	กะเก้าะ	ระกำ	เมล็ด
47	หมากค่าโมง	เบง	เบง	เมล็ดอ่อน
48	ส้มป่อย	สมบูล	สวาล	ยอดอ่อน
49	ดำนิลเทศ	เซาเมา	ดำลิ่ง	ยอดอ่อน, ผลสุก
50	กอย	กะดุด	อะเปรง	หั่ว
51	จีเหล็ก	อังกัล	อังกัล	ยอดอ่อน, ดอกอ่อน
52	มันป่า	ตันโลง	อะปง	หั่ว
53	หมากตูม	พนู	มะเนา	ใบอ่อน, ผลสุก
54	ยานาง	เวือลเขี้ยว	วัลตะเวง	ใบ, ต้น

55	อีเอียง	ตะเกาะ	ตะเกาะ	ดอก,หน่อ
56	ลีนปี	สลาบติว	สลาบติว	ยอดอ่อน
57	ผักกาดย่า	สะปีกูก	สะปีโคก	ยอดอ่อน
58	หมากแข้ง	ตริบจังกอม	มากแกง	ผลอ่อน
59	ผักหลอด	ลัวหลอด	อะหลอด	ผลอ่อน
60	โป้งเลน	ระกำปา	ระกำปา	ผลสุก
61	หวดข่า	จันเราะ	จันเราะ	ผลสุก
62	ลำดวน	ลำดูล	ลันดูล	ผลสุก

4.3.3 เห็ดเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และเป็นอาหารที่หาได้มากพอสมควรในแต่ละปี ในทุกปีเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเห็ดจะเห็นว่ามีผู้คนมาจากหลากหลายสารทิศ ทั้งจากพื้นที่ใกล้เคียง และคนในชุมชนที่เข้าไปเก็บเห็ดในพื้นที่ บางคนก็ตื่นแต่เช้าไปเก็บเห็ด บางคนมานอนข้างอยู่ในพื้นที่เพื่อจะได้ตื่นไปเก็บเห็ดแต่เช้าได้ ในพื้นที่ป่าแห่งนี้จากการสำรวจพบว่ามีประมาณ 37 ชนิดที่เป็นอาหารของคนในพื้นที่ และมีที่หายากอยู่ 2 ชนิดคือเห็ดบดกับเห็ดเผาะ

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงเห็ดที่พบในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			แหล่งที่พบ
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย	
1	เห็ดหัวหญา	ปะเซดะบาลชะเมา	อะซีแพก	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง
2	เห็ดตะปู้	ปะเซดะตะปู้ทม	อะซีตะปู	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง
3	เห็ดดาว	ปะเซดะตะปู้ตูด	อะซีตะปูแจ็ด	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง
4	เห็ดบานคำ	ปะเซดะรักละเงียะ	อะซีอะฟือ	ป่าใกล้บ้าน
5	เห็ดเผาะ	ปะเซดะเปาะ	อะซีเปาะ	ทั่วไป
6	เห็ดผึ้งห้วย	ปะเซดะกะมุลดัยกะไบทม	อะซีตวลรีฟิด	ป่าทึบริมฝั่งห้วย
7	เห็ดละโงก	ปะเซดะกะงอกซอง	อะซีโงก	ทั่วไป
8	เห็ดขนขาว	ปะเซดะเคิมเมออะดัด	อะปักลัน	ขึ้นตามซากไม้ผุๆ
9	เห็ดปวกตาบ	ปะเซดะกันโจทม	อะซีบันโจฟิด	ทั่วไป
10	เห็ดปวกไก่อ้อย	ปะเซดะกาม	อะซีกาม	ทั่วไป
11	เห็ดปวกจิก	ปะเซดะปะเจอะ	อะซีปะเจอะ	ทั่วไป
12	เห็ดผึ้งดับควย	ปะเซดะกะมุลเขมา	อะซีตะเบง	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
13	เห็ดผึ้งไข	ปะเซดะกะมุลชอ	อะซีกะมุลชอ	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ

14	เห็ดผึ้งฝ้าย	ปะเซดกะมุลซอ	อะซิกะมุลซอ	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
15	เห็ดผึ้งคาม	ปะเซดกะมุลตุ๊ด	อะซิทรวลติ	ขึ้นทั่วไป
16	เห็ดผึ้งแง	ปะเซดกะมุลละวิง	อะซิกะมุลอะดั่ง	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
17	เห็ดปุ่น	ปะเซดกะมอ	อะซิกะมอ	ขึ้นทั่วไป
18	เห็ดขี้ไก่เดือน	ปะเซดจันลีน	อะซิตะไล	ขึ้นทั่วไป
19	เห็ดข้าวก่ำ	ปะเซดอันลีนทม	อะซิตะโลยพีด	ขึ้นทั่วไป
20	เห็ดหน้าจั่ว	ปะเซดจะเม้าะกู	อะซิกะมอโค	ขึ้นทั่วไป
21	เห็ดนุ่น	ปะเซดโก	อะซิกะกาย	ขึ้นทั่วไป
22	เห็ดถ่าน	ปะเซดชะยูง	อะซิกะระ	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
23	เห็ดผึ้งนกยูง	ปะเซดกะมุล	ปะเซดกะมุล	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
24	เห็ดมันปู	ปะเซดกะลันกะดาม	อะซิกะดาม	ขึ้นทั่วไป
25	เห็ดหน้าขาว	ปะเซดมูกซอ	อะซิกะซอ	ขึ้นทั่วไป
26	เห็ดน้ำหมาก	ปะเซดตีกบันลู่	อะซิกะบันลู่	ขึ้นทั่วไป
27	เห็ดหน้าแหล่	ปะเซดชมอกลู่	อะซิกะมอโค	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
28	เห็ดชาดำ	ปะเซดละเนียบ	อะซิกะเนียบ	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
29	เห็ดโจกโหลก	ปะเซดตะบัน	อะซิกะบัน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
30	เห็ดก่อ	ปะเซดตีกบันลู่	อะซิกะบันลู่	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
31	เห็ดเพ็ก	ปะเซดปลิก	อะซิกะเพ็ก	ขึ้นทั่วไป
32	เห็ดเกีย	ปะเซดเมล	อะซิกะทิ	ขึ้นทั่วไป
33	เห็ดห้าพาน,เห็ดห้าพะ	ปะเซดกะคอกลู่	อะซิกะคอกะตาย	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ
34	เห็ดหูหนู	ปะเซดกะจิกะนอล	อะซิกะนอล	ขึ้นตามซากไม้ เนื้ออ่อนนุ่มๆ
35	เห็ดข้าวแป้ง	ปะเซดปะเซา	อะซิกะเตอะ	ขึ้นทั่วไป
36	เห็ดไค	ปะเซดจิงทม	อะซิกะปรุ	ขึ้นทั่วไป
37	เห็ดกะด้าง	ปะเซดเฉอ	อะซิกะตริง	ขึ้นตามซากไม้ผุๆ

4.3.4 พืชสมุนไพรมีประมาณ 68 ชนิดพืชสมุนไพรบางชนิดเป็นได้ทั้งอาหารที่เป็นผัก และเป็นยา ด้วยในจำนวนนี้มีสมุนไพรที่หายากจนเกือบสูญพันธุ์ มี 7 ชนิด ได้แก่ นมราชสีห์, หยกบ่อทอง, ช้างน้ำว, ส้มกุ้ง, หวายน้ำ, ค้อนกระแต และพญามือเหล็ก

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ภาษากลาง	สรรพคุณทางยา
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย		
1	สามสิบกิบ	เคิมสามสิบ	คัลสามสิบ	หนอนตาย ซาก	ฆ่าพยาธิ,ฆ่าเหา
2	หมี	สมอบาย	อะกุดตะ	จีหนอน	ฆ่าแมลง,ฆ่าหนอน
3	หัวข่อ	พะเน็กแก้บ	อะแอะกะตุค	หัวข้าวเย็น	แก้เส้น,ผิสดำแดง
4	คางควย	ตีกคอกกระบ	เตอะดรี	สาวกอด	บำรุงเลือด
5	หนามคันทา	กะลันเตีย	กะลันเตีย	หนามคันทา	แก้ปวดฟัน,เหงือกบวม
6	ยอ	ยัวปรี	คัลยัว	ยอป่า	น้ำกัดเท้า,ไม่มั่งคล
7	คัลเค้า	กระจอกกรี	คัลกรี	คัลเค้า	แก้ปวดข้อ
8	หมอย่าง่าม	เซาะเปียง	เซาะนาง	ไผ่เรียง	ประกอบยาแก้มะเร็ง
9	กะท่อมเลือด	กะคุมเลือด	กะคุมเลือด	กะท่อมเลือด	แก้ตักเลือด
10	ปะดงข้อ	ปะดงจิง	ปะดง	ปะดงข้อ	แก้ปะดงเข้าข้อ
11	ตะโกผี	ตะกอดะมอด	ตะกอดะโมด	ตะโกผี	ประกอบยาแก้มะเร็ง
12	หมากเหลียม	ตะลัด	เหลื่อม	มะกอกเหลื่อม	แก้ซางในเด็ก
13	เครือไรสง	เวือลตะโลก	วัลกะเซา	เครือไรสง	สมานแผล,ปากเปื่อย
14	หมาน้อย	เวือลคิ้ว	วัลกะคิ้ว	ยาเย็น	แก้ลมในท้อง,ยาเย็น
15	บัวบก	โชนปรี	ยัลนอก	บัวบก	แก้ช้ำใน
16	หาวนั้ง	เปดงอังกุย	อะไรอะกาว	หาวนั้ง	ประกอบยาแก้มะเร็ง
17	คู่อิ่ง	จะอั้งอิง	เกลอะฮิง	คู่อิ่ง	แก้หิดหอบ
18	สั้มลม	เวือลพอง	เยาะทัล	สั้มลม	ระบาย,ขับลม
19	พังคี	ปังคี	พังคี	พังคี	แก้ปวดฟัน, แก้ปวด เส้น
20	งวงช้าง	ไคตะไล	เตอะจิง	งวงช้าง	แก้เบาหวาน,บำรุงเลือด
21	นางแซง	อะตวงซอ	อะตวงซอ	ปลาไหลเผือก	บำรุงกำลัง,ผิสดำแดง
22	พิงไพนกุ่ม	จะงอยพื่อ	จะงอยพื่อ	โคไม่รู้อัม	บำรุงกำลัง, แก้ปวดเส้น
23	หวดข่า	โคนกาย	ตะเลาะเกาะ	ชมพูป่า	แก้บิด,แก้ปวดท้อง
24	ลุมพุกแดง	ปู้กกะฮอม	ลุมปู้กเซา	ลุมพุกแดง	ปะสะน่านม
25	หมากเหมา	ตะกบตะกาม	อั้งโคงตะกาม	เมาสร้อย	ระบาย,แก้ท้องอืด
26	เอ็นอ้า	บายแบก	บายแบก	เอ็นอ้า	แก้ปวดเส้น

27	ดินตั่ง	เจ๊กปรี	แจกปรี	กล้วยป่า	แก้ปวดเส้น,ยาเย็น
28	เปื่อย	สะเลา	สะเลา	ตะแบก	แก้ปวดเส้น
29	เล็บแมว	สังครอล	ตุ้มกลั่น	เล็บเหยี่ยว	ปะสะน่านม,ระบาย
30	ตุ้มกา	ปลูเวียะ	ตุ้มกา	แสลงใจ	ปะสะน่านม
31	ก้นกก	บาดประเจ็ดหม	กอดคัล		ปะสะน่านม
32	หนามบักนบ	เปรียงคาม	เปรียงคาม	ไมยราบ	แก้ริดสีดวง
33	บานฮ้าง	เตริ่งแซด	ฮังเมือง	สาบเสื่อ	สมานแผล
34	เข็มแดง	กระจุนกะฮอม	กะแซดกะเซา	เข็มป่า	แก้ขางในเด็ก
35	สีดาป่า	อูล	สะเดียงง	พุด	บำรุงเลือด
36	เหมือด	กรวง	กรอด	เหมือด	บำรุงกำลัง, แก้ปวดเส้น
37	หนามแท่ง	ระวิง	ระวิง	ระเวียง	กำจัดรังแค
38	อีเอี้ยง	ตะเกาะ	ตะก๊ะ	อีเอี้ยง	แผลอักเสบ, หนูน้ำหนวก
39	ตาลเดี่ยว	ตะน้อดกลั่น	ตะน้อดกลั่น	สากเหล็ก	แก้หน้าเป็นฝ้า
40	ข่าลิง	รันแดงปรี	ตำเรีงตรง	ข่าป่า	ฟอกเลือด
41	นมสาว	นุมนียง	นุมนียง	นมสาว	ปะสะน่านม
42	ก้นกล้วย	ตะพง	ตะพอง	เบื่องกล้วย	แก้ไข้ป่า
43	หนามกะจาย	เขวา	เขวา	หนามสน	แก้หมาดขาว
44	หลักดำ	ตะกั่วดเขมา	ตะกอดเขมา	สลักดำ	ประกอบยาแก้มะเร็ง
45	ไผ่จืด	ระไซสาบ	ระไซสาบ	ไผ่จืด	แก้เบื่อเมา
46	เครือน้ำโจก	ดอกวน	ดอกวน	เถาว์วัลย์น้ำ	แก้กระหายน้ำ, โรคซาง
47	สุนไฮใหญ่	การะมา	กอมมา		ปะสะน่านม
48	ผง	ปรอง	คัลปรอง		ฆ่าแมลง, ไม้ประดับ
49	เข็มขาว	กะจุนขอ	กะแซดปะว	เข็มขาว	ปะสะน่านม
50	พุดป่า	รันแดง	พุดโคก	พุดป่า	ปะสะน่านม
51	ตุ้มกาเครือ	แสลง	คัลแสลง	ตุ้มกาเครือ	ปะสะน่านม
52	จีกาเครือ	ใจกะแอก	มอฮอมกะ อ้าก	จีกา	ฆ่าพยาธิในสัตว์
53	หญ้ามปาว	ตะเซด	ตะเซด	หญ้ามปาว	ฟอกเลือด
54	เครือเขาหลง	เวือลระวิง	อะวานเกอะ กลวง	สาวหลง	ใช้งานพิธีกรรม
55	พญามือเหล็ก	คุณไคเคิง	คุณไคเคิง	พญามือเหล็ก	บำรุงกำลัง, แก้ปวดเส้น

56	ค้อนกะแต	บันลึงกังแวน	บันลึงอ้งแวน	ค้อนกระแต	แก้โรคซาง
57	ส้มกุ้ง	ปู้ดคลองก๊วก	ปู้ดคลองก๊วก	ส้มกุ้ง	ยาระบาย,แก้ท้องอืด
58	นมราชสีห์	ค็อกฤไช	ค็อกละไช	นมฤยี่	ปะสะน้าม
59	หยิกบ่อถอง	กระดัลบันตอล	กระดัลบันตอล		แก้ปวดท้อง,แก้บิด
60	ซ้างน้ำว	ระไชดำไร	ระไชดำไร	ซ้างน้ำว	แก้ปวดเส้น
61	คอนหมา	เสนาะสะแก	เสนาะสะแก		แก้ไอสุกอีไส
62	ชูชีดำ	เวือลชะนำเม็ง	เวือลตุ๊ด	ชูชีดำ	แผลในท้อง
63	หัวไก่โอก	กระบานอ็อก	กระบานอ็อก	หัวไก่ชน	แก้เบาหวาน
64	จีเหล็ก	อังกัล	อังกัล	จีเหล็ก	ระบาย,กระจายเส้น
65	หมากขาม ป้อม	กะตุ๊ดปรี	กันตุ๊ด	มะขามป้อม	แก้เจ็บคอ,กระหายน้ำ
66	ส้มป่อย	ลัมบูล	สวาล	ส้มป่อย	ยาระบาย,งานพิธีกรรม
67	มะนาวป่า	โกรกปรี	โกรกกง	มะนาวป่า	บำรุงเลือด
68	เหมียดแอ่	พะเจียะ	พะเจียะ	เหมียดแอ่	แก้ปวดฟัน

4.3.5 ประเภทพันธุ์ไม้อื่นๆที่หายากก็มี จำพวกกล้วยไม้ป่า, ดันหงอนไก่, มะยาง และต้นน้ำจึก จากการสังเกตพบไม้ขนาดใหญ่เพียง 17 ต้น ขนาดลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 – 50 เซนติเมตร (ต้นน้ำจึก) ที่พันธุ์ไม้เหล่านี้หายากอาจเป็นเพราะสภาพพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่มีการให้ทำสัมปทานป่าของรัฐบาลถึง 2 ครั้ง คือครั้งแรกสัมปทานตัดไม้ขนาดใหญ่ และต่อมาให้สัมปทานเพื่อเผาถ่าน ดังนั้นระบบนิเวศน์ของพื้นที่ป่าละหอกกระสังถูกทำลายลง ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดน้อยลง

4.3.6 ประเภทสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่นั้นก็มีจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งที่ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันสำรวจพบว่า มีสัตว์ที่อาศัยอยู่และเป็นอาหารของคนในชุมชนซึ่งให้คุณค่าอาหารในเรื่องของโปรตีน ซึ่งชาวบ้านไม่ต้องไปหาซื้อ และบางครั้งชาวบ้านที่สามารถหาได้จำนวนมาก ยังขายเป็นรายได้ให้ครอบครัวด้วย ที่สำคัญครอบครัวไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารมากนัก ซึ่งสัตว์ที่พบมีทั้งหมด 53 ชนิดดังตารางด้านล่างนี้

ตาราง ที่ 4.5 แสดงประเภทสัตว์ป่า

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น	ช่วงเวลาที่พบได้	แหล่งที่พบ
1	กระแต	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
2	หนู	พฤศจิกายน - มกราคม	พบได้ทั่วไป

3	พังพอน	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ
4	กระต่าย	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ตามป่าชายทุ่ง
5	กิ่งก่า	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ทั่วไป
6	อีเหน	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ
7	งู	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
8	นก	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
9	บ่าง	พฤษภาคม - มิถุนายน	พบได้ทั่วไป
10	ค้างคาว	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
11	แย้	เมษายน - กันยายน	พบได้ทั่วไป
12	กระลอก	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ
13	หมาจิ้งจอก	พฤศจิกายน - มกราคม	พบได้ในป่าดิบ
14	ตะกวด	พฤษภาคม - สิงหาคม	พบได้ในป่าดิบ
15	ตุ๊กแก	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
16	จิ้งจก	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
17	จิ้งเหลน	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
18	กิ้งกือ	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
19	ไข่มดแดง	กุมภาพันธ์ - มิถุนายน	พบได้ทั่วไป
20	บึ้ง	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
21	หอยทาก	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
22	ด้วง	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
23	บึ้ง, หนอนใบไม้	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
24	มดดำ	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
25	อึ่งอ่าง	เมษายน - มิถุนายน	พบได้เวลาฝนตก
26	กบ	ทุกฤดูกาล	ป่าชายทุ่ง, ทุ่งนา
27	คางคก	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
28	เขียด	กุมภาพันธ์ - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
29	เต่า	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ตามป่าดิบๆ
30	งูขา	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป
31	นกหัวขวาน	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
32	นกกระปูด	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าดิบๆ
33	นกเขา	ทุกฤดูกาล	พบได้ในที่ดอน

34	นกกาเหว่า	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าดิบๆ
35	นกคิ้ว	เมษายน - ธันวาคม	ตามป่าชายทุ่ง
36	นกแซก	กรกฎาคม - กันยายน	พบได้ตามป่าดิบๆ
37	นกเป็ด	พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	พบได้ตามแหล่งน้ำ
38	เหยี่ยว	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าดิบๆ
39	นกเค้าแมว	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าดิบๆ
40	นกขู่	ทุกฤดูกาล	ป่าชายทุ่ง
41	นกกระทา	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
42	นกกระยาง	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามแหล่งน้ำ
43	นกเจ้า	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามแหล่งน้ำ
44	นกเร็นเค็ด	พฤษภาคม- สิงหาคม	พบได้ตามป่าดิบๆ
45	นกขาบ	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
46	นกยางเขน	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
47	กา	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
48	นกอีแร้ง	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
49	นกขุนแผน	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าดิบๆ
50	นกเขาชวา	พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	พบได้ทั่วไป
51	นกเอี้ยง	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
52	นกเขาเขียว	พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	พบได้ตามป่าดิบๆ
53	นกกระรอกดง	พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	พบได้ตามป่าดิบๆ

4.3.7 แมลงที่พบในพื้นที่ป่าละหอกกระสังมีจำนวนที่น้อยลง เนื่องจากสภาพพื้นที่ป่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากการสำรวจพบว่าแมลงที่ยังพบได้ในพื้นที่ ประมาณ 31 ชนิด ซึ่งเป็นแมลงที่ชาวบ้านนำมาทำเป็นอาหารประมาณ 16 ชนิด ส่วนที่เหลือเป็นแมลงที่เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศของป่า ซึ่งพบได้ทั่วไป หลังจากที่ชาวบ้านได้ร่วมมือกันในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพื้นที่แห่งนี้อย่างรู้เท่าทัน ทำให้การเพิ่มปริมาณของแมลงเริ่มมีมากขึ้น

ตารางที่ 4.6 แสดงประเภทแมลงในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น	ช่วงเวลาที่พบได้	แหล่งที่พบ
1	มิม	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ
2	แมลงพับ	กรกฎาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป
3	ผึ้ง	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ

4	จักจั่น	กุมภาพันธ์ - เมษายน	พบได้ทั่วไป
5	แมงคาม	สิงหาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
6	แมงอีหนู	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ในป่าดิบ
7	จิ้งหรีด	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป
8	อีโป่ม	มีนาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
9	เบ้า	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป
10	แมงเงา	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
11	แมงกอก	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป
12	แมงแคง	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป
13	ด้กแต่น	พฤษภาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป
14	แมงป่อ	พฤษภาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป
15	แมงอี	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ทั่วไป
16	ผีเสื้อ	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
17	แมงข้างงอบ	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
18	มอด	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
19	ปลวก	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
20	แมงค่อม	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ในดินทราย
21	ต่อ	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
22	เห็บ	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
23	เห็บ	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป
24	แต่น	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป
25	แมงย่างขึ้น	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป
26	แมงเหลียม	เมษายน - มิถุนายน	ตามใบไม้อ่อนๆ
27	แมงเต่าทอง	พฤศจิกายน - เมษายน	พบได้ทั่วไป
28	แมงน้อย	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามปลอก
29	แมงง่วง	กุมภาพันธ์ - กรกฎาคม	บนต้นไม้ใหญ่ที่ดิบ
30	ตะขาบ	ทุกฤดูกาล	ที่ตามรูหรือที่ที่ดิบ
31	แมงป่อง	ทุกฤดูกาล	ที่ตามรูหรือที่ที่ดิบ

จากการสังเกตและการสำรวจพื้นที่ป่าสรุปได้ว่าความหลากหลายทางชีวภาพของป่าจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยปัจจัยจากหลายส่วนประกอบกัน ได้แก่ 1) สภาพภูมิประเทศต้องเป็นที่ราบหรือที่ลุ่ม 2) สภาพความชุ่มชื้นของผืนป่า 3) ไม่มีการบุกรุกทำลายป่า 4) การใช้ประโยชน์อย่างพอเหมาะพอควรของชุมชน 5) ขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น ในฤดูฝนจะเป็นช่วงที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าฤดูอื่นๆ 6) การฟื้นฟูดูแลของชุมชนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามถือได้ว่าป่าชุมชนป่าละหอกกระดังง์เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าหลายๆป่าในพื้นที่ป่าทั้งหมดที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาคอกหรือในจังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 5

การใช้ประโยชน์จากป่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

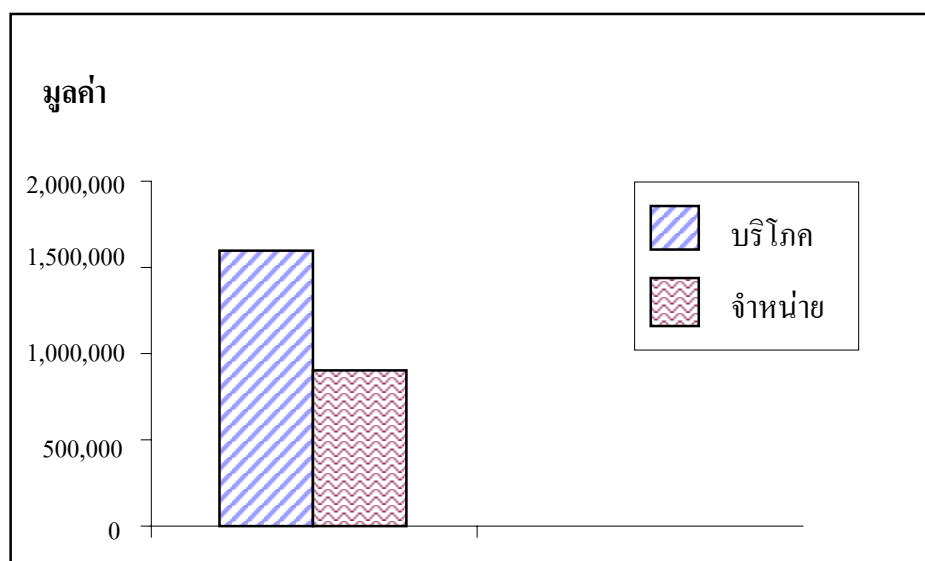
5.1 ภาพรวมการใช้ประโยชน์จากป่าละหอกกระสัง

การใช้ประโยชน์จากป่าและความสัมพันธ์ของคนกับป่านั้นมีมาช้านานแล้วตั้งแต่ในยุคอดีต ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงในยุคปัจจุบันนี้ ทั้งจากกลุ่มคนในชุมชนรอบป่า และชุมชนในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง แต่การใช้ประโยชน์ของกลุ่มคนในยุคอดีตกับในยุคปัจจุบันนั้น มีความแตกต่างกันมากเพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มผู้คนในแต่ละยุคนั้นแตกต่างกัน การเข้าไปใช้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในยุคอดีตนั้นจะเป็นเรื่องของการเข้าไปบุกเบิกพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐาน บุกเบิกพื้นที่ทำกิน หรือมีการตัดโค่นต้นไม้เพื่อทำการเลื่อยแปรรูปขายให้กับกลุ่มบุคคลทั้งภายนอกและภายใน จะมีบ้างที่บางกลุ่มคนที่จะตัดโค่นต้นไม้เผากินขายเพื่อเป็นการยังชีพ แต่ก็มีบางกลุ่มที่ตัดโค่นต้นไม้มาแปรรูปเพื่อก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เพราะในอดีตนั้นพื้นที่ป่าจะมีความอุดมสมบูรณ์จึงมีต้นไม้ขนาดใหญ่ที่สามารถแปรรูปสำหรับก่อสร้างบ้านเรือนได้ นอกจากนั้นก็ใช้เป็นแหล่งหาอาหาร ยาสมุนไพร ไม้เชื้อเพลิง ไม้ใช้สอยตามความต้องการของแต่ละกลุ่มคน จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ในตำบลว่าในอดีตมีการใช้สมุนไพรมากกว่าในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นไปด้วยข้อจำกัดในเรื่องการสาธารณสุข การเดินทางเข้าไปหาหมอในเมืองนั้นมีความลำบาก และข้อจำกัดในเรื่องการแพทย์สมัยใหม่ ทำให้ชาวบ้านต้องหาวิธีการในการแก้ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บจากการศึกษาและเรียนรู้จากธรรมชาติมาใช้ในชีวิตประจำวัน

สิ่งสำคัญที่ทำให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าหรือจากทรัพยากรธรรมชาติของคนในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก เพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ในปัจจุบันนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ที่แตกต่างกันมาก ทำให้ปัจจุบันนี้ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้เป็นบางประเภท บางด้านเท่านั้น เช่น ใช้เป็น แหล่งหาอาหาร ยาสมุนไพร ไม้เชื้อเพลิง ไม้ใช้สอย ทำเลเลี้ยงสัตว์ และนอกจากนั้นยังใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในระบบนิเวศกับผู้ที่สนใจหรือจากสถาบันการศึกษาต่างๆที่เคยเข้ามาใช้ก็จะมี นักเรียนจากโรงเรียนบ้านละหอกกระสัง นักเรียนจากโรงเรียนบ้านเขาคอก ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นักศึกษาจากสถาบันมหาธีราชวิทยาลัยบุรีรัมย์ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งองค์กรชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ และพื้นที่จังหวัดอื่นด้วย เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าสภาพป่าจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ป่ายังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนรอบป่าและชุมชนในตำบลใกล้เคียงเช่นเคย โดยเฉพาะเรื่องของแหล่งหาอาหารของชุมชนนั้นถือว่าป่าชุมชนแห่งนี้มีให้ผู้คนได้ใช้ตลอดทุกฤดูกาล ทั้งกลุ่มคนจน คนฐานะปานกลาง และคนรวย หรือแม้แต่การใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ก็เหมือนกัน เช่น ป่าเป็นแหล่งไม้เชื้อเพลิง ป่าเป็นแหล่งสมุนไพร แหล่งไม้ใช้สอย แหล่งทำเลเลี้ยงสัตว์จำพวก โค - กระบือ การใช้ประโยชน์เหล่านี้ในบาง

ประเภทยังเป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกทางหนึ่ง ดังจะเห็นจากการได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนที่อยู่รอบป่าจำนวน 150 ครัวเรือนจากจำนวน ครัวเรือนทั้งหมดจำนวน 587 ครัวเรือนใน 5 ชุมชนรอบ ป่าที่ประกอบไปด้วย ชุมชนละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 ชุมชนโคกกระนัง หมู่ที่ 6 ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 15 ในสังกัดตำบลเขาคอก อำเภอ ประโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสังนั้นไม่ใช่มีแต่เพียง 150 ครัวเรือนที่ทีมวิจัยได้ ทำการศึกษาเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้วกลุ่มคนที่เข้าไปใช้ประโยชน์นั้นมีอย่างมากมายและจากหลาย ชุมชนที่อยู่รอบป่าและชุมชนในตำบลใกล้เคียง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่รอบป่านั้นมีการใช้ประโยชน์แทบ ทุกครัวเรือน

จากการทำการสำรวจ 150 ครัวเรือนในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน พบว่า 100 % ใช้ประโยชน์จากป่า และ พบว่ามูลค่าโดยรวมของอาหารทั้งพืชและสัตว์ที่ชาวบ้านนำไปบริโภคภายในครัวเรือนนั้นมากกว่า 1,500,000 บาทต่อปี ซึ่งเท่ากับว่าชาวบ้านสามารถประหยัดรายจ่ายของครอบครัวตัวเองได้เป็นจำนวน มากโดยเฉลี่ยประมาณครอบครัวละหนึ่งหมื่นกว่าบาทต่อปี นอกจากนี้ชาวบ้านยังนำผลผลิตจากป่าไป ขายเป็นรายได้ให้กับครอบครัวได้เพิ่มอีกโดยประมาณ 800,000 บาทต่อปี ซึ่งจากกราฟด้านล่างนี้ จะให้เห็นว่าชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการบริโภคภายในครัวเรือนมากกว่าการนำออกไปจำหน่ายซึ่งเป็น คุณค่าของป่าที่มีต่อคนในชุมชน

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าทุกประเภทในจำนวน 150 ครัวเรือน
ที่มา: การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ปี 2548-2549

5.2 การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของป่าชุมชน

ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง จากการสำรวจราย ครัวเรือนจำนวน 150 ครัวเรือนพบว่ามูลค่ารวมทั้งปีที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์อยู่ที่ประมาณ 2,546,026 บาท ต่อปี และชาวบ้านนำมาเพื่อการบริโภคมากกว่าการจำหน่ายเป็นรายได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วการ

นำไปจำหน่ายนั้นเนื่องจากบางครัวเรือนเก็บได้ในปริมาณที่มากกว่าที่คนในครอบครัวจะรับประทานหมด จึงได้นำไปขายมาเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวต่อไป ดูได้จากตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

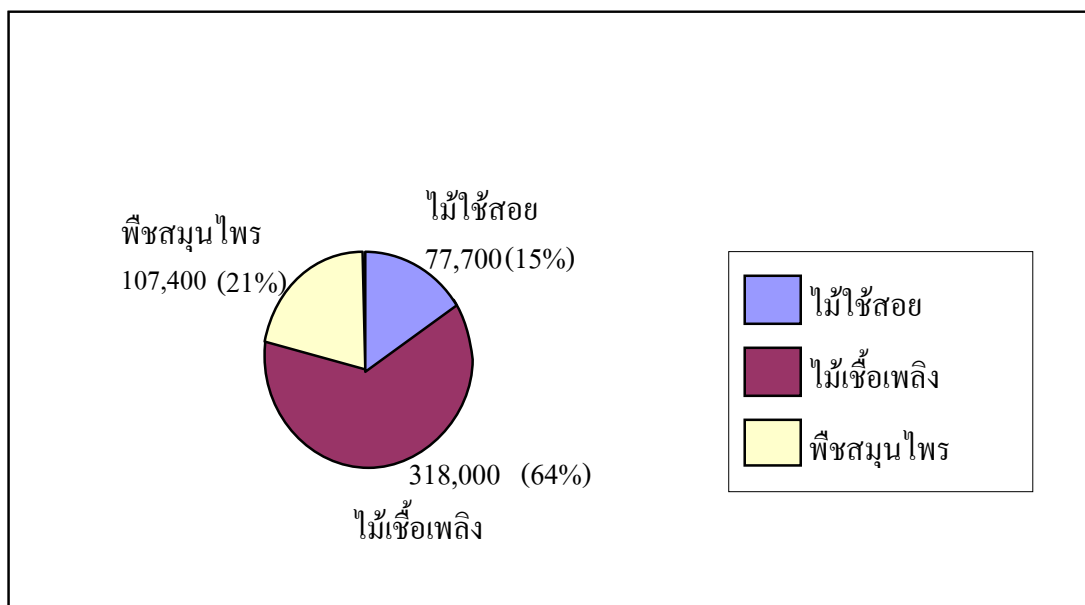
ประเภท	มูลค่าการบริโภค/ปี	มูลค่าการจำหน่าย/ปี	รวม
พืชผักและผลไม้ป่า	27,628	67,388	95,016
พืชสมุนไพร	107,400	0	107,400
ไม้ใช้สอย	77,700	0	77,700
ไม้เชื้อเพลิง	318,000	39,600	357,600
สัตว์ป่า	502,460	456,090	958,550
เห็ดป่า	570,640	379,120	949,760
รวมมูลค่า	1,603,828	942,198	2,546,026

ที่มา: การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ปี 2548-2549

นอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มคนจากชุมชนในตำบลใกล้เคียง เช่น ชุมชนหนองไม้งามใหม่ และชุมชนหนองไม้งาม 2 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตำบลหนองไม้งาม จำนวน 32 ครัวเรือน ชุมชนหนองปรือ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 20 ครัวเรือน ที่เข้ามาใช้ประโยชน์อยู่เป็นประจำอีกจำนวนถึง 52 ครัวเรือน การใช้ประโยชน์ของกลุ่มเหล่านี้จะเข้ามาใช้เฉพาะด้านอาหาร และผักต่างๆ เท่านั้น ส่วนด้านอื่นๆ นั้นปัจจุบันนี้ไม่ได้เข้ามาใช้แล้ว ส่วนในอดีตประมาณ 25 – 30 ปีที่แล้ว ก็คือเข้ามาใช้โดยการหาไม้ใช้สอยสำหรับสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย นายบัวพัน หาระสาน ชุมชนหนองไม้งามหมู่ที่ 5 เล่าว่า “ถึงแม้ว่าบ้านจะอยู่ห่างจากป่าถึง 10 กิโลเมตรก็ยังมาหาอาหารอยู่เป็นประจำ เพราะมันสามารถแบ่งเบาค่าใช้จ่ายเป็นอย่างดี ลงทุนเติมน้ำมันรถประมาณ 50 บาทก็หาเห็ดหาของกินได้พอกินสองถึงสามเวลา นอกจากนั้นยังได้แบ่งปันให้ครอบครัวพ่อแม่กับพี่ชายอีก ตนเองคิดว่าจะมีความรู้เรื่องพื้นที่ป่าดีเท่ากับคนบ้านละหอกกระสังเพราะจะเข้ามาหาอาหารอยู่เป็นประจำ เท่าที่เคยบันทึกข้อมูลเอาไว้กับการที่มาของป่าจากป่าแห่งนี้ทั้งกินทั้งแบ่งทั้งขายก็ประมาณเดือนละ 600 ถึง 700 บาทต่อเดือน ปีหนึ่งๆ ถ้าคิดเป็นเงินก็ประมาณ 7,500 - 8,000 บาท ส่วนคนอื่นๆ ที่เข้ามาหาด้วยกันก็จะมีคนที่ได้มากกว่าบ้างน้อยกว่าบ้าง ไม่เสมอไปเพราะบางวันโชคก็จะได้มาก” ไม่ได้เข้ามาใช้ แล้วกลุ่มคนที่ไม่ได้ทำการศึกษาอีกจำนวนไม่น้อยครัวเรือน ก็คงจะมีมูลค่ามากมายมหาศาล จนอาจประมาณการไม่ได้การศึกษการใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ และจากกระบวนการศึกษาวิจัยการใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของโครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสังนั้น ในปัจจุบันหลังจากการศึกษาเพียงไม่ถึงปีกระบวนการดังกล่าว ได้รับการประชาสัมพันธ์จากสื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน VCD สารคดีสื่อวิทยุชุมชนต่างๆ จนได้ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนที่ทำการอนุรักษ์ป่าอยู่แล้วหรือชุมชนที่คิดจะรวมตัวกันอนุรักษ์ป่าเกิด ความสนใจรูปแบบหรือกระบวนการ

ทำให้ชุมชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าได้ จึงได้เข้ามาขอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงกระบวนการของโครงการนี้อย่างมากมายทั้งจากเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์เองถึง 10 องค์กร เช่น 1) กลุ่มอนุรักษ์ป่าหนองลูกควาย ตำบลนุกระสัง อำเภอนางรอง, 2) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 3) กลุ่มอนุรักษ์ป่าดงใหญ่สี่ ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ, 4) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าโคกใหญ่ ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง, 5) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนลำน้ำชี ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง, 6) กลุ่มอนุรักษ์ป่าหนองห้างบ้านคู ตำบลบ้านคู อำเภอนาโพธิ์, 7) กลุ่มอนุรักษ์ป่าโคกกระเบื้อง ตำบลช่องผกา อำเภอชำนิ, 8) กลุ่มอนุรักษ์ป่าหนองหมีตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย, 9) กลุ่มอนุรักษ์ป่าสงวนป่าโรงเรียนวัดสระบัว ตำบลบ้านแวง อำเภอพุทไธสง, 10) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุ่มน้ำป่ากุคชิน ตำบลสะแก อำเภอ สตึก เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังได้รับความสนใจจากเครือข่ายอนุรักษ์ป่าจังหวัดศรีสะเกษและเครือข่ายอนุรักษ์ป่าจังหวัดสุรินทร์อีกถึง 17 กลุ่มองค์กร การศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าที่ชุมชนได้รับนั้น ไม่ใช่เป็นการอยากรู้ มูลค่าของป่าแต่อย่างใดแต่เป็นกลวิธี ที่จะทำให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนนั่นเอง โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสังนั้น ได้ทำการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับตามฤดูกาล โดยการแยกการใช้ประโยชน์เป็นแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน

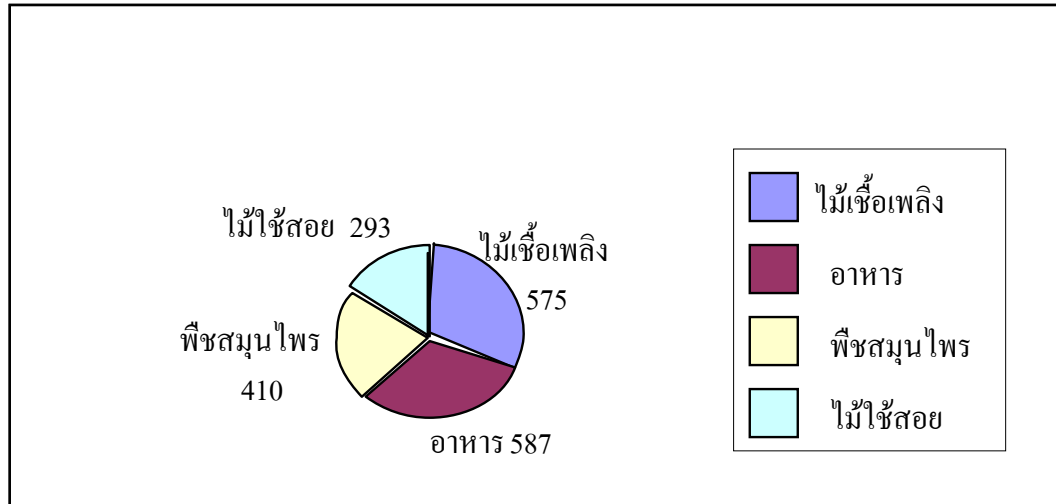
การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าจากแผนภูมิ 5.2 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านได้มีการนำไม้มาใช้ประโยชน์เช่น เป็นไม้เชื้อเพลิงมากที่สุดถึง 64 % รองลงมายังเป็นการนำมาใช้ในเรื่องของสมุนไพร ซึ่งในการนำมาใช้ในเรื่องสมุนไพรนั้นเน้นการนำมาเพื่อการรักษาสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย ไก่ มากกว่าการนำมาใช้ในการรักษาสุขภาพของคนในครอบครัว

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงมูลค่าการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า

ที่มา: การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ปี 2548-2549

ถ้าหากมาดูในแง่จำนวนครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชนในแผนภูมิที่ 5.3 พบว่าโดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในเรื่องของอาหารซึ่งมีมากถึง 587 ครัวเรือน รองลงมาเป็นไม้เชื้อเพลิง จำนวน 575 เพราะว่าอาหารและไม้เชื้อเพลิงเป็นปัจจัยหลักของคนในชุมชนเพื่อการยังชีพ โดยเฉพาะครอบครัวยากจนที่เน้นการใช้เชื้อเพลิงในการหุงต้มมากกว่าการใช้แก๊สหุงต้ม

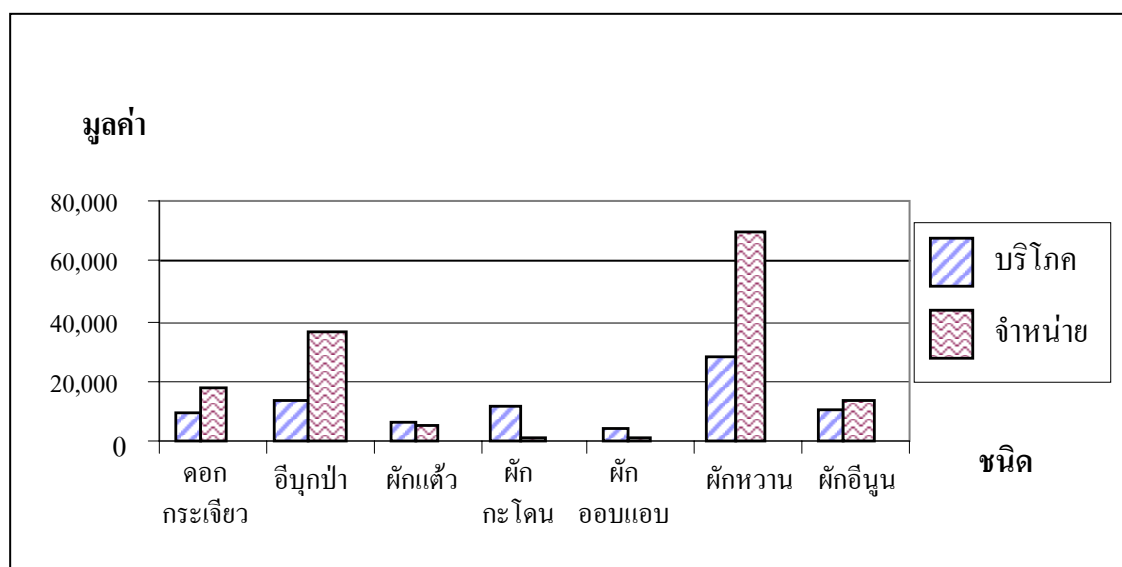

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากป่าแต่ละประเภท

ที่มา: การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ปี 2548-2549

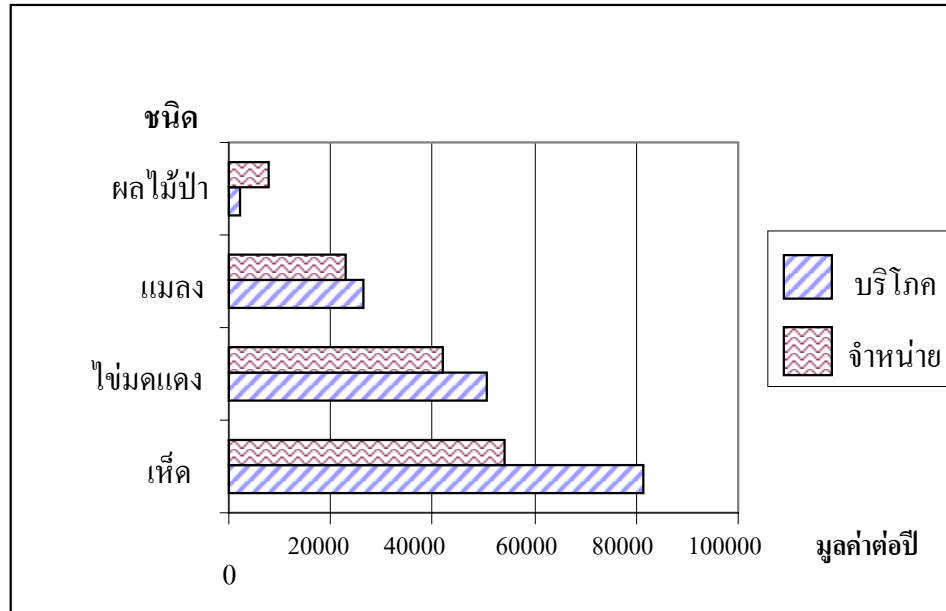
5.3 การใช้ประโยชน์ในด้านอาหาร

จากแผนภูมิที่ 5.4 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านจะเก็บผักมาเพื่อใช้ในการบริโภคและเก็บมาจำหน่าย มากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการนิยมนับประทานผักแต่ละชนิด ถ้าผักชนิดใดคนนิยมบริโภคมาก เช่น ผักหวาน อินุ๊ก บุกป่า ดอกกระเจียว ผักอินุ๊ก ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะเก็บมาเพื่อจำหน่ายเพราะจะขายได้ ราคาดี ส่วนผักแต้ว ผักกะโดน ผักออบออบ นั้น คนส่วนใหญ่ก็นิยมรับประทานแต่ผักแต้วจะมีจำนวน มากขายไม่ได้ราคาแพง ชาวบ้านจึงไม่นิยมเก็บไปจำหน่าย

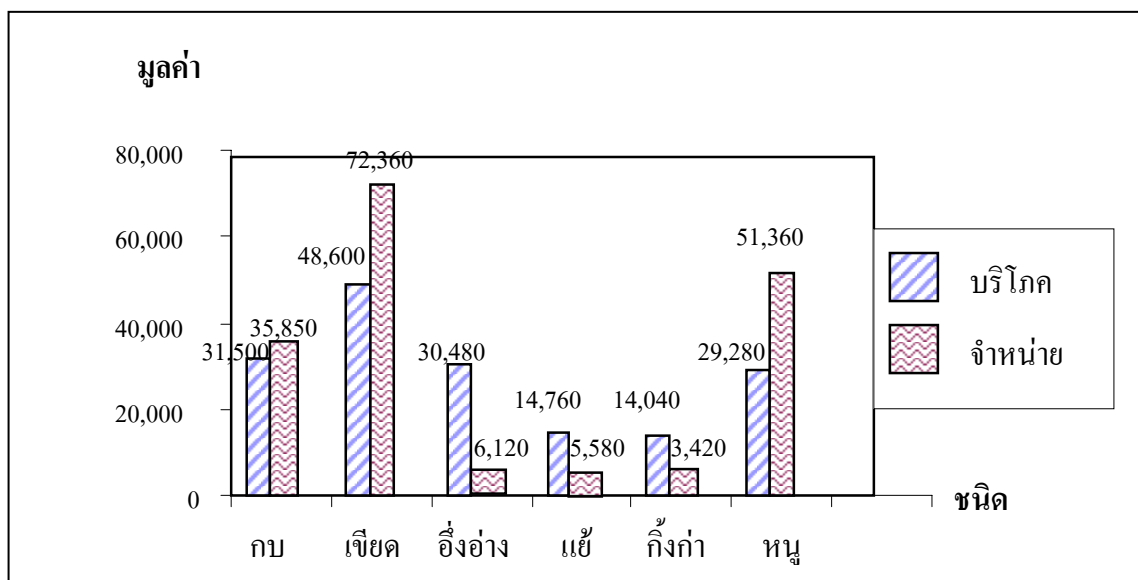
แผนภูมิที่ 5.4 แสดงการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชประเภทพืชผัก

ถ้าดูในเรื่องการการใช้ประโยชน์จากป่าในด้านผลไม้ป่า แมลง ไข่มดแดง และเห็ด ซึ่งล้วนเป็นอาหารหลักๆ ที่ชาวบ้านได้จากป่าชุมชนแห่งนี้ จากแผนภูมิ 5.5 พบว่าชาวบ้านสามารถเก็บเห็ดในแต่ละปีได้ปริมาณมากกว่าอาหารประเภทอื่นๆ และส่วนใหญ่เน้นการบริโภคในครัวเรือน และแบ่งให้ญาติพี่น้องรองลงมาเป็นไข่มดแดง ซึ่งจะมีปริมาณมากในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ของทุกปี

แผนภูมิที่ 5.5 แสดงการใช้ประโยชน์ประเภทอาหารจากด้านอื่นๆ

จากแผนภูมิ 5.6 พบว่าชาวบ้านในพื้นที่จับเห็ดได้ในปริมาณสูงที่สุด เพราะว่าในพื้นที่ป่าแห่งนี้มีใบไม้เยอะทำให้เป็นแหล่งที่อยู่ของเห็ด แต่โดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านมีแหล่งอาหารที่เป็นโปรตีนเยอะ ชาวบ้านจึงเน้นการเก็บมาเพื่อจำหน่ายมากกว่ารับประทานในครัวเรือน

แผนภูมิที่ 5.6 แสดงการใช้ประโยชน์ประเภทอาหารจากสัตว์ป่า

โดยสรุปแล้ว การใช้ประโยชน์ด้านไม้เชื้อเพลิงจะมีผู้ใช้ถึง 98% ของ จำนวนครัวเรือนทั้งหมดคือ จำนวน 575 ครัวเรือน การใช้ประโยชน์ในด้านเป็นแหล่งอาหารมีผู้ใช้ถึง 100% คือจำนวน 587 ครัวเรือน การใช้ประโยชน์ในด้านสมุนไพร ก็มีผู้คนใช้ถึง 70% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดคือเท่ากับ จำนวน 410 ครัวเรือน การใช้ประโยชน์ด้านไม้ใช้สอยก็มีผู้ใช้ถึง 50% ของครัวเรือนทั้งหมดคือจำนวน 293 กว่าครัวเรือน และนอกจากนี้ยังใช้เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์อีกจาก 5 ชุมชนรอบป่าจำนวนถึง 1,027 ตัว (จำนวนสัตว์ โค – กระบือ สำรวจเมื่อเดือน 31 มีนาคม 2549) การเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนนั้นจะมีจำนวนผู้คนมาใช้มากน้อยจะขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล ดังจะสามารถแยกช่วงเวลาแต่ละเดือนที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าดังนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วงที่จะมีผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่ามากที่สุดคือ ในช่วงเดือน มกราคม ถึงเดือน สิงหาคม เพราะเป็นช่วงที่มีอาหารจากป่ามากกว่าช่วงอื่นๆ ส่วนในช่วงเวลาอื่นๆก็จะมีผู้คนเข้ามาหาของป่าอยู่ทุกฤดูกาล เพราะป่าเป็นแหล่งที่มีอาหารของคนทั้งจำพวกพืชผัก ผลไม้ป่า สัตว์ป่า และพวก สมุนไพร เชื้อเพลิง ทำเลเลี้ยงสัตว์ นอกจากนั้นป่ายังเป็น ที่อาศัยของสัตว์ป่ามากมาย หลายชนิดจะเห็นได้จากเวลาฝนตกสัตว์ป่าเช่น กบ เขียด อิงอ่าง จะออกมาจากป่ามาผสมพันธุ์กันและวางไข่ในแหล่งน้ำใกล้ป่าเป็นจำนวนมาก จะสังเกตเห็นได้ว่าจะมีแสงไฟแบตเตอรี่ส่องแสงสว่างไสวเต็มไปหมดทั่วบริเวณรอบป่า แต่การศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับจากป่าตามฤดูกาลนั้นไม่สามารถที่จะศึกษาได้ทุกกลุ่มคน ทางที่มวิจัยจึงมีการเลือกศึกษาเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายเพียง 150 ครัวเรือนใน 5 ชุมชนรอบป่าเท่านั้น แต่ก็ได้ทำให้ได้ทราบ ถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากป่าของ ครัวเรือนที่ทำการศึกษาเพียง 1 ใน 3 ส่วนของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งมีมูลค่าถึง 2,697,576 บาท / ปี คิดเฉลี่ยมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับจากป่า หนึ่งครัวเรือน / ปี เท่ากับ 17,983.84 บาท หรือเท่ากับ 1,498 บาท /ครัวเรือน / เดือน หรือถ้าคิดจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเท่ากับ 879,326 บาท / เดือน ในจำนวน ครัวเรือน 150 ครัวเรือนที่ทำการศึกษานั้น สามารถแยกการใช้ประโยชน์จากป่าทั้งการบริโภคและจำหน่ายในแต่ละประเภทดังนี้

ช่วงเวลา	ประโยชน์ที่ได้จากป่า		
	ประเภทจากพันธุ์ไม้	อาหารประเภทสัตว์ป่า	ประเภทอื่นๆ
มกราคม - เมษายน	● ประเภทผัก ได้แก่ ดอกกระเจียว, อีบุกป่า, ผักหวาน, ผักกะโดน, ผักแต้ว, ผักออบ, แอบ, อือทือ, ผักเม็ก, ส้มโอมง, ยอดหวาย, ผักอีหนู, สะเดา และผักกินชอชนิดอื่นๆ ● ประเภทผลไม้ป่า เช่น มะม่วงป่า, เล็บแมว, คะนิง, มะหาด, มะขามป้อม ฯลฯ ● ไม้เชื้อเพลิง, พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย	แมลง, กิ้งก่า, แย้, หนู, กบ, เขียด และ อึ่งอ่าง	ไข่มดแดง, เห็ดเผาะ
พฤษภาคม - สิงหาคม	● ประเภทผัก ได้แก่ ดอกกระเจียว, ผักแต้ว, ผักออบ, แอบ, ส้มโอมง, หวานอูบ, หน่อไจ้ และ ผักที่กินชอชนิดอื่นๆ ● ผลไม้ป่า เช่น โปงเลน, ลำควน, ลูกตะโก และมันป่า เป็นต้น ● ไม้เชื้อเพลิง, พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย	แมลง, กบ, เขียด และ อึ่งอ่าง	ไข่มดแดง, เห็ด และ ใช้เป็นทำเล็ียงสัตว์
กันยายน - ธันวาคม	● ผลไม้ป่า ได้แก่ สมอ, มะขามป้อม, มะกอกเชื้อเพลิง, ● พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย	แมลง, เขียด และ หนู	เห็ด และ ใช้เป็นทำเล็ียงสัตว์

5.4 การใช้ประโยชน์ด้านแหล่งเรียนรู้

ป่าชุมชนแห่งนี้มีกลุ่มคนมาใช้ประโยชน์ในเชิงของการเรียนรู้จากความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ป่าแห่งนี้ ซึ่งครูในโรงเรียนบริเวณใกล้เคียงป่าชุมชนแห่งนี้ได้มีการจัดกิจกรรมให้เด็กนักเรียนได้เข้ามาเรียนอยู่เรื่องความหลากหลายของพันธุ์ไม้ และสัตว์ในพื้นที่แห่งนี้เดือนละ 2 ครั้ง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของป่าแห่งนี้ ที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ แหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพร แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และอื่นๆ ซึ่งป่าแห่งนี้ไม่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะเรื่องการดูแลรักษาป่าเท่านั้น แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การบริหารจัดการป่าเพื่อให้ป่าอยู่ได้อย่างยั่งยืนและชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างคุ้มค่า และเห็นคุณค่าของป่า ไปถึงรุ่นลูกหลานสืบไป รวมทั้งคนในชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลย์

นับตั้งแต่ชุมชนเริ่มมีการหันมาดูแลรักษาป่าได้มีโครงการต่างๆ ให้การสนับสนุนมากมาย ทั้งป่าไม้จังหวัดบุรีรัมย์ องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ หน่วยงานองค์กร

ปกครองท้องถิ่น และอื่นๆ ทำให้ป่าชุมชนแห่งนี้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และทำให้มีกลุ่มคนเข้ามาศึกษาดูงานมากมายหลายครั้ง ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ นักเรียน นักศึกษาจากธรรมชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น

ที่สำคัญที่สุดสำหรับการดูแลป่าแห่งนี้ก็คือกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันของชาวบ้าน และเป็นการสร้างพลังที่สำคัญให้กับชุมชนหันมาดูแลเอาใจใส่กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งขยายไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงด้วย เป็นการสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันของชาวบ้าน โดยใช้ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือ รวมทั้งการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ป่าแห่งนี้ ทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญและมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูป่าแห่งนี้ร่วมกัน

บทที่ 6

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

6.1 ผลที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน / ป่า

ก่อนที่จะมีการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนั้นหลายคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัย คนในชุมชน ภาวักที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ไม่มีโอกาสได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นตัวเอง และชุมชนใกล้เคียงที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่เคยมีใครสนใจที่จะศึกษามาก่อน เพราะไม่รู้ว่าจะไปศึกษาไปเพื่อประโยชน์อะไรศึกษากับใคร จะค้นหาประวัติศาสตร์ตนเองได้อย่างไร แต่หลังจากที่โครงการ “ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง” ได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนแล้ว ได้ทำให้ทีมวิจัย ผู้ร่วมให้ข้อมูล ตลอดจนคนในชุมชน และภาวักที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้รับรู้ถึงความเป็นมาเป็นไปในชุมชนในหลายๆ ด้าน และถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อคนในชุมชนอย่างยิ่ง เพราะว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนั้นไม่ใช่แค่เพียงแค่รู้ว่าพวกเราในพื้นที่เป็นใคร มาตั้งถิ่นที่นี้ทำไม แต่ที่สำคัญทำให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และเห็นคุณค่าของการได้รู้จักรากเหง้าของตนเอง และให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เคยสร้างความเป็นชุมชนของคนในแถบนี้มาก่อน และยังทำให้ทราบว่าที่มาที่ไป ความยากลำบากในอดีตนั้นสร้างให้เราเห็นในปัจจุบันอย่างไร และในฐานะกลุ่มคนรุ่นหลังจะทำนุและฟื้นฟูสิ่งที่ดีๆ ในอดีตขึ้นมาได้อย่างไร

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนทำให้เห็นว่าที่มาที่ไปของกลุ่มคนที่หลากหลายในพื้นที่ 5 หมู่บ้านนี้เป็นอย่างไร

6.1.1 ภูมิปัญญาในการเลือกตั้งถิ่นฐาน ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นจะมีหลักปัจจัยในการเลือกตั้งถิ่นฐานที่เหมือนกัน คือ จะเลือกพื้นที่ที่เป็นที่เนินสูงในป่าหรืออยู่ใกล้ป่า และใกล้แหล่งน้ำเพราะที่เนินจะใช้ปลูกบ้านเรือนแล้วน้ำจะไม่ท่วม ส่วนที่เลือกใกล้ที่ราบลุ่มและแหล่งน้ำเพราะราบลุ่มจะทำเป็นที่นาจะได้สะดวกสบายในการทำการประกอบอาชีพและยังเป็นแหล่งหาอยู่หากินได้ง่าย นอกจากนี้ยังจะมีการสังเกตคุณลักษณะของเนื้อดินว่าดินจะต้องมีสีดำหรือเกือบดำจึงจะเป็นดินที่มีคุณภาพ และเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก

6.1.2 ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมากมาย เช่น ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านรักษากระดูกหัก / รักษาโรคผิวหนัง, ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ การเกษตร, ภูมิปัญญาด้านจักรสาน ทอผ้า ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่ หรือกลุ่มคนในยุคนึกเบิกได้เรียนรู้และพัฒนามาเรื่อยๆ นำมาเป็นความรู้ในการรักษาผู้คนในชุมชน

6.1.3 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในด้านต่างๆ เช่น อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง เช่น ในอดีตกลุ่มคนเขมรเวลาเก็บเห็ด

จะเก็บเฉพาะดอกส่วนบน เพราะคิดว่าเห็ดจะขยายพันธุ์ตามโคนต้น ส่วนกลุ่มคนลาวจะเก็บเอาแต่ดอกเห็ดที่ยังไม่แก่ เพราะเชื่อว่าเห็ดขยายพันธุ์จากเชื้อของที่แก่แล้วเท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มเชื่อเหมือนกันคือเรื่องผีเจ้าที่เจ้าทาง เพราะหลายคนพูดเหมือนกันว่า เวลาเข้าป่าจะต้องบอกกล่าวขอเจ้าที่เจ้าป่าให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ

นอกจากชุมชนได้รับรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนแล้ว ยังได้รับรู้ถึงการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษว่า กลุ่มคนที่เข้มานั้นมาจากที่ไหน ทำไมจึงเข้ามาหาแหล่งทำมาหากินใหม่ และพ่อแม่หรือบรรพบุรุษมีความลำบาก รวมทั้งได้มีความพยายามนานเป็นสิบๆ ปีในการบุกป่าฝ่าดงกว่าจะได้มาซึ่งที่ทำอยู่ที่ทำกินให้ลูกให้หลานได้เป็นสมบัติได้จนถึงทุกวันนี้ หรือแม้แต่การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็ต้องใช้เวลานานหลายๆ ปี เพราะจะต้องใช้แรงงานคนในครัวเรือนทั้งนั้น ในการเลื่อยไม้มาสร้างบ้าน นอกจากนี้ยังได้รู้สิ่งที่เป็นที่พึงพิงของบรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบัน คือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นป่าหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ และได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นบ้างในแต่ละช่วงเวลากับชุมชนตนเอง และทรัพยากรที่ชุมชนพึงพิง จากการที่ทุกคนได้รับรู้ถึงประวัติศาสตร์ชุมชนแล้วได้ทำให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของที่ทำกินที่ใช้ประกอบอาชีพที่พ่อแม่หาไว้ให้ ตลอดจนได้เกิดความรู้สึกภูมิใจในบรรพบุรุษของตัวเองอย่างลึกซึ้งความรู้สึกเหล่านี้ได้นำไปสู่การรักและหวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกรักเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษของตนเองด้วย การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนอกจากจะมีผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นแล้ว แล้วยังรู้ถึงภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนและการสร้างกระบวนการให้ชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าได้อย่างไร จึงประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากชุมชน / ภาวการณ์เกี่ยวข้อง เป็นที่ประจักษ์ในปัจจุบันคือการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนการทำกิจกรรมที่ต่อเนื่องและให้ทุกกลุ่มคน ทุกภาคที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เพราะจะทำให้ทุกคนได้รับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน ในที่สุดทุกคนก็จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือชุมชนได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของชุมชนกับป่า ว่ามีมาช้านานจนจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้ เพราะป่าชุมชนป่าละหอกกระสังคือวิถีชีวิตของชุมชนรอบป่าที่นี้ ดังนั้นป่าชุมชนป่าละหอกกระสังจึงมีคุณค่ากับชุมชนรอบป่า และชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามามีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อีกประการหนึ่งคือประสบการณ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนในอดีตที่มีแต่ความประมาทและเห็นแก่ตัวนั้น ผลกระทบที่ตามมาได้เกิดขึ้นกับทุกระบบทุกชีวิตมากน้อยแค่ไหน สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นบทเรียนที่สูงค่าของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปควรปฏิบัติต่อไปข้างหน้าด้วยความไม่ประมาท และจะต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างระมัดระวังเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติต่อไป และสามารถนำเอาชุดองค์ความรู้ของชุมชนละหอกกระสังและชุมชนรอบป่าชุมชนป่าละหอกกระสังไปถ่ายทอดเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติได้ในพื้นที่อื่นๆ อีกต่อไป และสิ่งที่สำคัญที่สุดจากการได้ทำโครงการวิจัย “ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมใน

การจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง” ได้ก่อให้เกิดกลุ่มนักวิจัยไทบ้านทุกรุ่นทุกวัยที่สามารถคิดค้นหาวิธีการศึกษาตามโจทย์วิจัยได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดกระบวนการศึกษาให้หลายๆ คนที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เป็นประจำ ซึ่งมีทั้งทีมวิจัยไทบ้านด้วยกันเอง นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ นอกจากนี้แล้วในส่วนของหัวหน้าโครงการยังได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดถึงกระบวนการทำวิจัยท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา กับนักวิชาการของกรมการพัฒนาชุมชนเขต 11 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2549 ที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนครราชสีมา และในระดับชาติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2549 ที่ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังได้ไปถ่ายทอดชุดประสบการณ์ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมให้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2549 เป็นต้น และยังได้รับความสนใจจาก สื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ วารสาร ได้นำชุดประสบการณ์ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จากการได้แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ชุดองค์ความรู้กับหลายๆ ฝ่ายนั้น ไม่ได้ทำให้ความรู้ของทีมวิจัยหมดไปแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการพัฒนาศักยภาพให้กับทีมวิจัยของโครงการทั้งในด้านความรู้เพิ่มเติมจากกลุ่มอื่นและได้พัฒนาทักษะการนำเสนอเพิ่มขึ้นด้วยซ้ำไป ส่วนในกลุ่มของเยาวชนจากชุมชนรอบป่าที่เข้าร่วมเรียนรู้กับทีมวิจัย ก็กลายเป็มนักวิจัยเพิ่มขึ้นมาจากเดิมเพียง 30 คน ปัจจุบันมีถึง 40 คน จำนวนทีมวิจัยที่เพิ่มขึ้นนี้มีทั้งเยาวชนอายุตั้งแต่ 10 - 20 ปี

6.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

จากการศึกษาภูมิโนทัศน์จะเห็นได้ว่า ถ้าส่วนใดที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นราบหรือที่ลุ่มก็จะมี ความหลากหลายหรือมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ส่วนพื้นที่ใดเป็นที่ดอนความสมบูรณ์ของระบบนิเวศก็จะน้อยลง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ใช่มาจากสาเหตุจากสภาพภูมิประเทศอย่างเดียวแต่เกิดจากหลายปัจจัยด้วยกัน

ปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ คือ นโยบายภาครัฐที่จัดให้มีการสัมปทานป่าถึงสองครั้งสองครา ที่มีการตัดต้นไม้เป็นจำนวนมากจนสภาพป่าเสื่อมโทรม และจากภาคประชาชนเองที่ทำการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน รวมถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานโดยรัฐ เช่น การสร้างถนนหนทาง ที่ทำให้มีการเดินทางที่สะดวกสบาย ทำให้คนเข้าไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนมากขึ้นและเร็วขึ้น ปัจจัยในเรื่องการส่งเสริมของทางราชการที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ชาวบ้านหลายคนได้วางพื้นที่กลางป่าชุมชนเพื่อปลูกมันสำปะหลัง

นอกจากได้ทราบถึงปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศป่าแล้วผู้ที่มีส่วนเข้าไปร่วมศึกษาทั้งทีมวิจัย ชุมชน ครู นักเรียน ยังได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันในหลายๆ ด้าน เช่น ได้เรียนรู้เรื่องของลักษณะของสภาพภูมิโนทัศน์ดิน คุณภาพของดินในแต่ละพื้นที่ตามสภาพภูมิประเทศของดิน / แหล่งที่มาของแหล่งน้ำลำธารที่อยู่ใกล้ชุมชนและใกล้ป่าจำนวน 5 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้แล้วยังได้รู้ว่าป่าชุมชนป่าละหอกกระสังนั้นเป็นป่าต้นน้ำลำห้วยเสว ที่เป็นสาขาของลำชี / ชนิดพันธุ์ไม้ ชนิดของพืชสมุนไพรพร้อมทั้งสรรพคุณทางยาของสมุนไพรแต่ละชนิด จากการได้ร่วมศึกษาและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันได้ทำให้ผู้ที่ไม่เคยรู้เรื่องดังกล่าวมาก็ได้เรียนรู้ ส่วนผู้ที่รู้อยู่แล้วก็ได้รู้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเรื่องสมุนไพรนอกจากได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันแล้ว ยังถือเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาในเรื่องดังกล่าวอีกด้วย เรื่องของสภาพภูมินิเวศน์ป่าก็ได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับป่าชุมชน โดยการสังเกตและฟังคำบอกเล่าจากผู้คนในชุมชน การได้เห็นร่องรอยของป่าที่เคยถูกบุกรุกทำลายในอดีตที่กำลังฟื้นตัว นอกจากนั้นแล้วยังได้มีการเปรียบเทียบของผู้เข้าศึกษา เกี่ยวกับสภาพป่าในบริเวณที่ไม่เคยถูกบุกรุกทำลายที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก กับป่าที่เคยถูกบุกรุกทำลายมาก่อนว่า มีความแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน ในเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ และยังสามารถให้ผู้เข้าร่วมศึกษาได้รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้และความสำคัญของระบบนิเวศน์กับวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งคนและสัตว์เป็นอย่างดี

ในการเข้าไปศึกษาภูมินิเวศน์นี้เปรียบเสมือนเป็นการไปเปิดโลกทัศน์ให้กับทีมวิจัย ผู้คนในชุมชน ครู นักเรียน นักศึกษาที่เข้าร่วมศึกษาเป็นอย่างดี การศึกษาภูมินิเวศน์นอกจากได้รู้ถึงระบบนิเวศน์ดิน น้ำ ป่าแล้วยังได้รู้ถึงจำนวนปริมาณของพันธุ์ไม้ขึ้นต้นว่ามีพันธุ์ไม้ขึ้นต้นที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 - 6 นิ้วขึ้นไปมีจำนวนถึง 109,343 ต้น, ชนิดพันธุ์ไม้ที่มีมากที่สุดคือไม้แดงจำนวน 36,208 ต้น, ลำดับที่สองคือไม้พลวงมีจำนวน 33,648 ต้น, ลำดับที่สามคือไม้เต็งจำนวน 18,508 ต้น, และพันธุ์ไม้ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือต้นมะหล่ำป่ามีจำนวน 3 ต้น, ไทรหินกับจี่วป่ามีอย่างละ 4 ต้น, กล้วยไม้ป่าที่เคยมีในอดีตปัจจุบันไม่มีเหลือเลย, ประเภทสัตว์ป่าที่มีมากที่สุดคือ เขียด แอ้, และสัตว์ที่หายากที่สุด คือ บ่าง กระต่ายป่า, จำพวกแมลงที่มีมากที่สุดคือ แมลงทับ จักจั่น,

จากการศึกษาถึงระบบนิเวศน์ป่าชุมชนในเวทีสรุปผลครั้งสุดท้ายในวันที่ 10 มกราคม 2549 ณ ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหลายภาคส่วนทั้งทีมวิจัย พระ (หลวงพ่อดำ ขันติสาโร กับหลวงพ่อจวน) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านละหอกกระสัง ในตอนหนึ่งที่ประชุมได้เปิดโอกาสปรึกษาหารือถึงเรื่องของระบบนิเวศน์ป่าที่ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ กับบางสิ่งบางอย่างที่เคยมีแล้วขาดหายไปจากผืนป่า หลวงพ่อดำ ขันติสาโร เจ้าอาวาสวัดบ้านละหอกกระสังได้กล่าวว่า ชุมชนเราควรหาวิธีการคืนสภาพป่าให้ได้เหมือนในอดีต ในที่ประชุมจึงได้มีการปรึกษาหารือกันถึงวิธีการที่จะคืนสภาพป่า จนได้เกิดการดำเนินการหลายโครงการตามมา ได้แก่

1) โครงการ “คืนต้นทุนให้กับธรรมชาติ” โดยการกำหนดเขตอุทยานในพื้นที่ป่าไว้จำนวน 500 ไร่ ในพื้นที่ป่าทางด้านทิศตะวันออก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง และที่สำคัญเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับชุมชนด้วยจึงเหมาะ รวมทั้งทำให้สะดวกในการดูแลรักษา นอกจากนั้นได้จัดหาชนิดของสัตว์ป่า เช่น ไก่ป่า กระต่ายป่า เต่าป่า หรือแม้แต่สัตว์ป่าชนิดอื่นๆ มาปล่อยในพื้นที่ดังกล่าว จัดทำป้ายตามแนวเขตอุทยาน

2) โครงการปลูกไฟเป็นแนวเขตป่า โครงการนี้เป็นการบอกให้ทราบขอบเขตของพื้นที่ป่าที่ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งในอนาคตชาวบ้านสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไฟไปทำประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น นำหน่อไม้ไปเป็นอาหาร นำไฟไปสานอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน และนำไปสู่กระบวนการฟื้นฟูปัญหาท้องถิ่นในที่สุด

3) เกิดกลุ่มเยาวชนเพาะชำกล้าไม้ ซึ่งกลุ่มเยาวชนได้มีการทำโรงเรือนเพาะชำขึ้นมาเพื่อเพาะพันธุ์ไม้ที่เกิดอยู่ในพื้นที่ป่าละหอกกระสัง การที่เพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่นนั้นโอกาสที่ต้นไม้จะเติบโตนั้นมีได้มากกว่าการนำเอาพันธุ์ไม้ชนิดอื่นมาปลูกแทน

4) เกิดโครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาและชุมชนท้องถิ่น เป็นการทำความเข้าใจเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีต และทำให้เห็นว่าความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างมีคุณค่าต่อการพัฒนาคนในชุมชน และควรที่จะฟื้นฟูขึ้นมาเพื่อเป็นพลังของชุมชนต่อไป

5) เกิดการร่วมมือในการอนุรักษ์ของภาคีในพื้นที่ เช่น อบต. ตั้งงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มฯในปี 2550 จำนวน 50,000 บาท และในส่วนของเจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่าก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

6) เกิดโครงการสร้างป่าในบ้านของชุมชนรอบป่า นอกจากนี้ยังได้มีแผนในการดำเนินงานในระยะยาวอีกหลายแผนงาน เช่น 1) แผนการขุดสระน้ำในบริเวณป่าที่เคยถูกบุกรุกขุดถูกรังจนไม่สามารถปลูกต้นไม้ทดแทนได้ เพื่อใช้เป็นน้ำสำหรับให้สัตว์บริโภคและขยายพันธุ์ตลอดจนเก็บกักน้ำไว้ใช้ในยามเกิดไฟไหม้ป่า แผนการจัดเข้าค่ายเยาวชนเพื่อศึกษาเรียนรู้เรื่องของพันธุ์ไม้ในป่า 2) แผนในการศึกษาวิจัยต่อในเรื่องการเพาะขยายพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคน 3) แผนในการพัฒนาป่าให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในระบบนิเวศป่าชุมชนจำนวน 9 ศูนย์เรียนรู้ได้แก่

- ฐานที่ 1. ลานหินลูกรังพื้นที่ 4 ไร่ เป็นพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกเอาหน้าดินไปทำถนนเมื่อปี พ.ศ. 2522 แล้วถูกชาวบ้านละหอกกระสังร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ผลักดันออกไปห้ามไม่ให้บุกรุกต่อ ผลที่ป่าในบริเวณดังกล่าวถูกขุดหน้าดินไปจนหมดนั้นได้ทำให้กลายเป็นลานลูกรังไม่มีพันธุ์ใดๆ ขึ้นเลยจนถึงปัจจุบัน
- ฐานที่ 2. ป่าสมุนไพรเอ็นอ้า เป็นพื้นที่ที่เคยถูกชาวบ้านบุกรุกเป็นที่นา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2543 หลังจากที่ทางกลุ่มอนุรักษ์ฯ ได้ทำความเข้าใจในการอนุรักษ์กับชุมชนแล้วจึงได้รับการคืนพื้นที่ดังกล่าวให้กับชุมชนและได้มีต้นเอ็นอ้าที่เป็นพืชสมุนไพรแก้ปวดเส้นเอ็น ดอกเอ็นอ้ามีดอกสีม่วงสดสวยงาม ผลสุกรับประทานได้
- ฐานที่ 3. แหล่งต้นน้ำธรรมชาติ มีลักษณะเป็นร่องน้ำลึกประมาณ 100 ซม. และมีจำนวนหลายสายไหลมารวมกันเป็นร่องลึกแล้วไหลลงสู่ลำห้วยแสงพัน ต่อไปยังห้วยแสว ลำชีแม่น้ำมูล

- ฐานที่ 4. ป่าสมุนไพรโปร่งฟ้า เป็นสมุนไพรเป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ท้องอืดและช่วยขับลมในลำไส้ เกิดขึ้นในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ต้นโปร่งฟ้ามีลักษณะของใบที่แตกต่างจากใบไม้ชนิดอื่นๆ คือใบจะเป็นรูเล็กๆสามารถมองเห็นแสงอาทิตย์ได้
- ฐานที่ 5. ความหลากหลายด้านอาหาร ฐานแห่งนี้เปรียบเสมือนครัวของชุมชนเพราะพืชผัก เช่น ผักเม็ก ผักติ้ว และอื่นๆ อยู่อย่างหนาแน่น และเป็นแหล่งที่มีเห็ดและไข่มดแดงมากที่สุด
- ฐานที่ 6. ความหลากหลายด้านอาหารแหล่งที่ 2 มีลักษณะเหมือนฐานที่ 5 มีเห็ดขึ้นแทบทุกชนิด แต่อยู่ห่างกัน ประมาณ 500 - 600 เมตร
- ฐานที่ 7. ป่ามันสำปะหลังเก่า เป็นพื้นที่ที่เคยมีผู้คนจำนวน 10 ครัวเรือนเข้ามากรูปลูกมันปะหลังและตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่นี้ และอพยพออกไปหลังจากชุมชนรวมกันอนุรักษ์ป่า แต่ฐานแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการฟื้นฟูป่าเพราะเคยปลูกต้นไม้ทดแทนมาถึง 2 ครั้งแต่ต้นไม้ที่ไม่เจริญเติบโตและตายเป็นจำนวนมากจนต้องปล่อยให้ฟื้นตัวเองตามธรรมชาติ ปัจจุบันมีพันธุ์ขึ้นอยู่หนาแน่น
- ฐานที่ 8. ป่าสมุนไพรนราธิวาส มีแห่งเดียวในป่า เป็นสมุนไพรที่รักษาโรคได้หลายอย่าง เช่น ช่วยลดไข้ โรคกระษัย รักษาแผลภายใน
- ฐานที่ 9. พื้นที่เขตรักษาพันธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้และความสมบูรณ์ที่สุดในพื้นที่ป่าทั้งหมด

จากผลการดูแลรักษาป่ามาจนสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่ประจักษ์ ชุมชนก็จะได้รับประโยชน์จากป่าอย่างเพียงพอ จนเหลือให้ชุมชนอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไปเข้ามาอยู่หากินได้ ในตอนหนึ่งนางลำรี มาลาสี ทีมวิจัยคนหนึ่ง (อายุ 53 ปี) พูดขึ้นว่า

“เวลาเข้ามาหาของกินในป่าหรือเห็นคนอื่นมาหาของกินในป่า แล้วได้ของอยู่ของกินอย่างมากมายนั้นรู้สึกภูมิใจมากที่ตนเองมีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูป่า จนมีแหล่งอาหารที่สมบูรณ์กับผู้คน อีกทั้งมีส่วนได้ทำให้มีที่อยู่อาศัยกับสัตว์ป่าอีกหลายชีวิต”

นอกจากนี้ในกลุ่มเด็กเยาวชนยังได้สะท้อนวิถีชีวิตของคนกับป่าผ่านการแสดงเป็นละครในงาน “มหาบุญไทบ้าน อีสานพอเพียง” ที่หน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่นเมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2549 นอกจากนี้ นางสาวสงกรานต์ ประกอบ อายุ 23 ปี ยังได้ให้ สัมภาษณ์กับนักข่าวหนังสือพิมพ์รายวันของมติชนว่า

“พวกหนูในฐานะที่เป็นเยาวชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชนตำบลเขาคอก ก็อยากจะให้คุณประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนตนเองบ้างโดยเฉพาะได้เข้าร่วมทำโครงการวิจัยกับแม่ประมวล และทีมงานแล้ว ได้ทราบถึงความสำคัญของป่าไม้กับ

การดำรงชีวิตอยู่ของคนและสัตว์ที่มีมาอย่างช้านาน จึงเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของ
ป่าและอยากจะมีส่วนได้ช่วยเหลือกกลุ่มฯ ให้มากเท่าที่จะมากได้”

ส่วนคนที่อายุน้อยสุดคือเด็กหญิงศิริลักษณ์ วาศสามาร อายุ 10 ปี ได้พูดในวันประชุมกลุ่มเยาวชน
ว่า

“ถ้าไม่ให้เข้ากลุ่มอนุรักษ์ด้วยหนูจะประท้วงจะไม่ยอมกลับบ้าน และหนูจะเสียใจมาก
เลย เพราะว่าหนูมาประชุมและทำงานกับแม่ทุกครั้ง”

กลุ่มเยาวชนและทีมวิจัยกำลังทำการเพาะชำกล้าไม้ในเรือนเพาะชำที่ชุมชนละลอกกระสัง
นอกจากนี้แล้วทีมวิจัยและผู้นำหลายคนได้ร่วมกันแต่งบทความเป็นภาษาพื้นบ้าน (คำผญา) ข้อความว่า

“ คันท่าเฮมีป่าไม้	ไสบ้อดอยาก	กว่าป่าหมดแล้ว	ฮานันสิเผิงไฟ
มาเด้อพวกพี่น้อง	มาฮักป่านากัน	มาช่วยทำบ้านเมือง	ให้อยู่ดีคือเค้า
ชุมลูกหลานภายหน้า	ชีสุขอรามชื่น	ย่อนเฮมีผืนป่าไม้	มิใช้อยู่ทั่วเมือง
พูนแล้วพี่น้อง	เฮย”		

6.3 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการศึกษาวิจัย

จากกระบวนการที่กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง หมู่ที่ 8
และกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าละลอกกระสังที่อยู่รอบป่าอีกจำนวน 4 ชุมชนนั้น นับตั้งแต่ได้ทำการศึกษา
วิจัยร่วมกันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากมาย เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย, ชุมชน,
เยาวชน, เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า, ครูนักเรียนจากสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่, ภาควิชาต่างๆในพื้นที่
เป็นต้นเหตุการณ์ของความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น เหล่านี้ได้มีพัฒนาการเป็นระยะๆ ดังต่อไปนี้

6.3.1 ระยะแรก

ช่วงเริ่มต้นโครงการ คือ ช่วงเดือน ตุลาคม 2547 - เดือน เมษายน 2548 ทีมวิจัยที่เข้าร่วม
โครงการในครั้งแรกมีเพียงจำนวน 11 คน ที่ประกอบไปด้วย สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 จำนวน 6 คน, เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า บร.3 จำนวน 1 คน, ครู จำนวน 1 คน, ตัวแทน อบต. 1 คน, พัฒนาชุมชนจำนวน 1 คน และผู้มีประสบการณ์การทำวิจัยจำนวน 1 คน นอกจากนั้นยังมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการจากสำนักวิจัยสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์อีกจำนวน 2 คน แต่หลังจากที่มีการเปิดประชุมสร้างความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเมื่อ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2547 ที่หอประชุมโรงเรียนบ้านเขาคอก ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในเวทิดังกล่าว ได้มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุมถึง 80 คน ที่ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน สตรี เยาวชน ครู กลุ่ม อสม. เป็นต้น ในวันประชุมวันนั้นทางทีมวิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้สนใจสมัครเข้าร่วมศึกษาอย่างกว้างขวาง จึงมีคนสนใจสมัครเข้าร่วมศึกษาจำนวน 19 คน รวมทีมวิจัยในขณะนั้นถึง 30 คน การดำเนินงานก็จะดำเนินการไปตลอดไม่เว้นวันหยุดราชการหลังจากที่ดำเนินงานมาได้ประมาณ 2 - 3 เดือน ก็เหลือทีมวิจัยอยู่เพียง 26 คนเท่านั้น ส่วนอีก 4 คน คือ พัฒนาชุมชน, ครู, ตัวแทนอบต., ผู้มีประสบการณ์ ต่างก็บอกกับทีมวิจัยว่าไม่มีเวลาให้ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้านถึง 25 คน รวมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้อีก 1 คน ทำการศึกษาต่อไป ส่วนที่ปรึกษาโครงการก็บอกอีกว่าไม่สามารถมาให้คำปรึกษาได้เพราะไม่มีเวลาเช่นกัน จึงทำให้ทีมวิจัยทำงานไปอย่างยากลำบาก เรียนผิดเรียนถูกมาเรื่อยๆ แม้แต่การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก็ต้องทดลองทำแล้วทำอีก ทดลองเก็บกับทีมวิจัยด้วยกันก่อน แล้วกับมาทบทวนดูเนื้อหาที่ได้ พอดูแล้วเห็น ว่ายังได้ข้อมูลไม่ครอบคลุม ก็กลับมาปรับเครื่องมือใหม่โดยการเพิ่มคำถามอีกจนครบถ้วนจึงนำลงไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้

6.3.2 ระยะที่ 2

ช่วงเดือนพฤษภาคม 2548 ถึงเดือนตุลาคม 2548 ในช่วงนี้ได้กลุ่มคนสนใจเข้ามาศึกษากับทีมวิจัยมากขึ้น เช่น ครูโรงเรียนบ้านละหอกกระสัง 2 คน, นักเรียนบ้านละหอกกระสังจำนวน 28 คน นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์จำนวน 30 คน กลุ่มคนดังกล่าวนี้จะเข้าร่วมศึกษากับทีมวิจัยเป็นครั้งคราวเท่านั้น อีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาร่วมศึกษาเป็นประจำจะเป็นกลุ่มสตรี และกลุ่มเยาวชนที่จบการศึกษามัธยมต้นแล้วไม่ได้เรียนต่อในช่วงนี้จะมีทีมวิจัยหลักอยู่จำนวน 34 คน จากคำบอกเล่าของทีมวิจัยที่เข้ามาใหม่บอกเหตุผลที่เข้ามาศึกษาล้ายๆ กัน ในจำนวนกลุ่มที่เข้ามาใหม่ก็จะมี นาย วสันต์ พิศสวัสดิ์ อายุ 18 ปี บอกว่า

“อยากเข้าร่วมมาเพราะอยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำงานอะไรนอกจากงานเล็กๆ น้อยๆ พอได้เห็นทีมวิจัยเขาทำงานกันท่าทางรักใคร่สามัคคีกันดีมาก ทำงานกันอย่างมีความสุขก็เลยจะทำด้วย ก็เลยขอสมัครมาทำดู รู้สึกดีมากมาทำแล้วมีความรู้เรื่องพันธุ์ไม้มากมาย สมุนไพรไม่เคยรู้มาก่อนเลยก็ได้รู้ ที่สำคัญไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าป่าแห่งนี้เคยถูกบุกรุกมาก่อนอย่างหนัก รู้สึกเสียดายมาก แต่ก็ถือว่าโชคดีที่มีการอนุรักษ์ไว้ทันก่อนที่จะป่าจะหมดไปก่อน”

อีกคนหนึ่งคือนางสาวสงกรานต์ ประกอบ อายุ 23 ปี ก็เป็นอีกคนที่สมัครเข้ามาศึกษาวิจัย บอกว่า

“ไปทำงานที่กรุงเทพฯ แต่ตอนนี้ก็กลับมาอยู่บ้านเพราะตงงาน โรงงานในกรุงเทพฯ หรือที่อื่นๆ นั้นเขาจะรับแต่คนงานที่เป็นชาวพม่าเป็นส่วนมาก คนไทยด้วยกันเขาไม่ค่อยที่จะสนใจ ก็เลยตัดสินใจกลับบ้าน ที่เขามาร่วมทำวิจัยนั้นในตอนแรกคิดว่าจะทำให้แข็งไปเท่านั้น แต่พอทำไปทำมาจึงได้รู้ว่าโครงการนี้มีประโยชน์มาก จากการได้เข้าไปสัมผัสกับป่าไม้ สัมผัสกับเพื่อนร่วมงานแล้วมีความสุขมาก ได้ความรู้รู้สึกว่าป่าไม้ก็มีชีวิตเหมือนคน เพราะเวลาเข้าไปดูแลเอาใจใส่เขา เขาก็จะเจริญเติบโตขึ้นทันตาเห็นทีเดียว กับเพื่อนร่วมงานก็พูดคุยกันแบบกันเอง เพราะมีแต่คนบ้านเราและเพื่อนบ้านกันทั้งนั้น ไม่เข้าใจเรื่องอะไรก็ซักถามกัน ทุกคนแลกเปลี่ยนกันอย่างมีความสุข จึงคิดว่าจะไม่ไปอีกแล้วกรุงเทพฯ จะขอทำงานเพื่อหมู่บ้านและชุมชนตัวเองไปเรื่อยๆ”

การทำงานในช่วงนี้จะง่ายขึ้นกว่าช่วงแรกๆ เพราะมีปัจจัยมาจากหลายสาเหตุ เช่น เข้าใจงานมากขึ้น, คนที่เขียนหนังสือไม่ค่อยคล่องในตอนแรกก็เขียนคล่องขึ้นเพราะได้เขียนบ่อย ในตอนประชุมในวันที่ 15 สิงหาคม 2548 นางบัวลา คำมนตรี ทีมวิจัยคนหนึ่งพูดว่า

“การได้มาศึกษาวิจัยนั้นเท่ากับมาเรียนหนังสืออีกครั้งหนึ่ง เพราะบางคำที่เขียนไม่ได้มาก่อน ก็ได้มาศึกษากับเพื่อนร่วมงานก็ทำให้เขียนได้ หนังสือบางคำที่เคยอ่านไม่ออกก็อ่านออก”

และก็มีทีมวิจัยหลายคนพูดแบบนี้อีก เช่น นางสาวสุบิน หงษ์คณาวงศ์, นางสาวรี มาลาสี, นางบี จันทาม เป็นต้นนอกจากนี้แล้วนายสุภาพ ศรีภา ได้เล่าให้ทีมวิจัยฟังถึงประโยชน์การทำวิจัยว่า

“เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2549 ได้เดินทางไปเยี่ยมญาติที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนกับครูคนหนึ่ง พูดกันไปพูดกันมา ครูคนนั้นถามว่า พี่ทำงานอะไร หรือ ทำไมพูดดีมากเลย ก็เลยบอกเขาว่าไม่ได้ทำอะไรหรอกผมมีอาชีพทำนา ครูคนนั้นพูดต่อว่า พูดจาเหมือนคนมีการศึกษา ผมคิดว่าการทำวิจัยนั้นได้ทำให้ตนเองเปลี่ยนแปลงไปเยอะมาก รู้จักการสังเกตการเลียนแบบการพูดการสื่อสารภาษาจากคนอื่น ๆ ได้ แล้วนำมาใช้ทำให้การพูดการสื่อสารกับคนอื่นให้เขาเข้าใจได้เป็นอย่างดี”

การศึกษาวิจัยนั้นนอกจากจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วยังได้ทำให้เกิดการพัฒนากับผู้วิจัยเองอีกทางหนึ่ง รวมทั้งทำให้สามารถถอดชุดประสบการณ์ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และชุดประสบการณ์ในการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปขยายผลกับผู้ที่สนใจได้ต่อไป จากกระบวนการ /วิธีการศึกษาของโครงการนี้ได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางจากสื่อหนังสือพิมพ์รายวัน, โทรทัศน์, สถาบันพัฒนาองค์กร

ชุมชน (องค์การมหาชน) พอช. ได้ทำการถ่ายสารคดี ชุด **รวมพลังสร้างสุข** ออกอากาศทางช่อง 11 เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2549 จนในปัจจุบันนี้ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เชิญนางประมวล เจริญยิ่ง หัวหน้าโครงการ ไปเป็นกรรมการประเคิ่่นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้แล้วยังได้รับคำสั่งแต่งตั้งจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ ให้เป็นคณะทำงานศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันนี้เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลเขาคอก ได้ถูกยกระดับให้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการป่าชุมชนอีกแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.3.3 ระยะที่ 3

ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2548 ถึง ปัจจุบัน ผลพวงจากการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของโครงการ “การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง” ได้ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้การจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีระบบ จนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น แม่สำริมาลาตี ที่ทำการบัญชีและจดบันทึกรายรับรายจ่ายในครอบครัวทำให้ได้รู้ว่า ครอบครัวตนเองเสียเงินค่ายาเส้นของพ่อค่าสามิตตนเองต่อเดือนถึง 150 บาท คิดเฉลี่ยวันละ 5 บาท แต่แม่สำริบอว่าพ่อค่าถึงจะรู้ว่าตนเองสูบบุหรี่หมดเดือนละ 150 บาท แต่ก็ไม่ได้เลิกสูบได้แต่ตนเองก็ตั้งใจที่ทำบัญชีรับจ่ายเป็น นอกจากนี้แล้วได้ทำให้ชุมชนมีทางเลือกทางรอด อยู่อย่างพอดี รู้จักการเดินทางสายกลาง รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอควรและรู้วิธีการสร้างป่าขึ้นมาทดแทนโดยทำโครงการสร้างในบ้าน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับป่าชุมชน และสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับตนเองและชุมชนและที่สำคัญที่สุดจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายได้ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเอื้ออาทร การพึ่งพาอาศัยกันและกัน คณะทีมวิจัยเชื่อว่าความรักความสามัคคีที่เกิดขึ้นจะทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขได้ในที่สุด

6.4 ข้อสังเกตถึงรูปธรรมความสำเร็จในการจัดป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง

6.4.1 ความเข้มแข็งของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลเขาคอก ซึ่งมีการพัฒนาการด้านการจัดการป่าชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 โดยมีพัฒนาการและรูปธรรมสำคัญดังนี้

ปี พ.ศ.2541 สร้างความเข้าใจและสามารถตั้งคณะกรรมการเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลเขาคอกที่อยู่รอบป่าได้ถึง 5 ชุมชน ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนเพื่อสังคม (SIF)

ปี พ.ศ.2542 - 2543 ขออนุมัติผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งเป็นป่าชุมชน ดำเนินการดูแลรักษาโดยชุมชนชาวบ้าน และมีการกำหนดกฎกติกาให้ชุมชนอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

ปี พ.ศ. 2548 – 2549 ขยายแนวคิดผ่านงานวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับสำนักงานป้องกันรักษาป่า บร.3 โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง โรงเรียนบ้านเขาคอก และชุมชน 5 ชุมชนรอบป่า ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานการสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ปี พ.ศ. 2548 - 2549 ขยายแนวคิดผ่านโครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาและชุมชนท้องถิ่น โดยขยายพื้นที่จากพื้นที่ร่วมวิจัยออกไปเป็น 8 ชุมชน

6.4.2 ผู้นำและองค์กรชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีการพัฒนาผู้นำชุมชนเรียนรู้การจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ไม่รอการช่วยเหลือจากภายนอก ปัญหาของชุมชนด้านต่างๆ ถูกหยิบยกขึ้นมาแลกเปลี่ยนหารือกันเอง และกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน ชุมชนจึงมีภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ได้ด้วย

6.4.3 ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชน ที่เต็มไปด้วยอาหาร สมุนไพรธรรมชาติตามฤดูกาล ส่งผลให้ชาวบ้านรอบป่าลดรายจ่ายและมีรายได้จากการหาของป่าอย่างเป็นกอบเป็นกำ ดังผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวนครัวเรือน 150 ครัวเรือนจาก 5 ชุมชน พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นมูลค่ามากกว่า 2 ล้านบาทต่อปี

6.4.4 การปรับเปลี่ยนบทบาทและแนวทางการทำงานของภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จากความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน จนมีรูปธรรมความสำเร็จเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้จังหวัดบุรีรัมย์ โรงเรียนในพื้นที่ หันมาให้ความสนใจศึกษาเรียนรู้กระบวนการ วิธีการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชน และนำไปปรับเปลี่ยนบทบาทและแนวทางการทำงานภายในหน่วยงานของตนเอง โดยยึดหลักเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง หน่วยงานเป็นพี่เลี้ยงคอยให้การสนับสนุนต่างๆ

6.4.5 ปัจจัยเกื้อหนุนทั้งภายในภายนอก

- ปัจจัยภายใน

- วิถีชีวิตป่าเขาคอก ที่เกิดจากการทำลายและตัดไม้โดยไม่รู้เท่าทันของชาวบ้านที่ใช้ป่าอย่างไม่รู้คุณค่า และประสิทธิภาพที่อาหารขาดแคลน แหล่งน้ำไม่เพียงพอ เกิดภาวะภัยแล้ง อากาศที่ร้อนมากขึ้น
- กระบวนการเรียนรู้ของผู้นำ ด้วยผู้นำเป็นคนในท้องถิ่น มีความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี และรู้จักคนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการทำงานเป็นทีม มีความมุ่งมั่นที่จะเห็นชุมชนของตนเองพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งผู้นำเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน สามารถรับประยุกต์ความรู้จากภายนอกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนเอง
- การมีส่วนร่วมของชุมชนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทุกกระบวนการนับตั้งแต่การเริ่มต้นอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนแห่งนี้ คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการรักษาป่า และร่วมแรงร่วมใจในการอนุรักษ์มาโดยตลอด

- เป็นพื้นที่อพยพ ด้วยพื้นที่มีกลุ่มคนอพยพมาอยู่เพราะเหตุแห่งความยากลำบากของพื้นที่เดิม และต้องการเข้ามาหาที่ทำกินเพิ่มเติม หรือ “แสวงโชค” เมื่อมาแล้วได้เจอเพื่อนที่ถูกรอคอยใจกันก็ผูกเสี่ยวกัน ทำให้คนที่เข้ามาเป็นมิตรต่อกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน
- เป็นพื้นที่เคลื่อนไหวต่อสู้ทางอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
- วัฒนธรรมความเชื่อ ถึงแม้ว่าในพื้นที่จะมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ทั้งแบบไทยลาว ไทยเขมร กวย ทุกกลุ่มต่างเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม และร่วมมือกันโดยไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครเป็นหลัก
- เงื่อนไขปัจจัยภายนอก
 - นโยบายปิดป่า เนื่องจากเป็นกฎหมายสำคัญ มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนกระทำความผิด ทำให้ชาวบ้านตื่นกลัวเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ไม่กล้าลักลอบตัดไม้ทำลายป่ากันอีกต่อไป
 - ป่าไม้จังหวัด เป็นผู้ที่มิชอบโดยตรงในการดูแลรักษาป่า อีกทั้งเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประกาศให้ป่าละหอกกระสังเป็นป่าชุมชน
 - การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนทั่วประเทศในเรื่อง “พรบ.ป่าชุมชน” ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ที่ทำให้แกนนำในพื้นที่ป่าละหอกกระสังมีความตื่นตัวในเรื่องนี้ด้วย
 - การสนับสนุนจากภาคีการพัฒนา หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรชุมชนได้แก่ กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานการสนับสนุนการวิจัย (สกว.) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) สนับสนุนรางวัลลูกโลกสีเขียว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แห่งชาติมอบเกียรติบัตรการเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทยด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับผู้นำกลุ่ม สำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม โลก (UNDP) และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นต้น

6.5 ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาพื้นที่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านกระบวนการพัฒนาในระยะเริ่มแรกสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยที่มีหน่วยงานภาคีโรงเรียน กลุ่มองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษามากขึ้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 3) ควรส่งเสริมให้เกิดการทำวิจัยท้องถิ่นให้กว้างขวางมากขึ้น เพราะงานวิจัยท้องถิ่นนั้นเปรียบเสมือนการให้โอกาสคนในท้องถิ่นร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และผลของ

การวิจัยนั้นนำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ จาก
การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาพัฒนาท้องถิ่นตนเองได้อย่างมั่นใจและมีพลัง

- 4) ควรส่งเสริมให้เกิดการวิจัยชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมที่ตรงกับความต้องการ และสอดคล้องกับ
การแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น
- 5) ควรให้มีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้มาก โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลักภายใต้การ
สนับสนุนและการหนุนเสริมของนักวิชาการหรือภาครัฐ

ภาคผนวก ก

จำแนกข้อมูลความหลากหลายจากป่า / ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า

ตารางที่ 1 แสดงชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ภาษากลาง	สรรพคุณทางยา	ส่วนที่นำมาใช้
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทย เขมร	ภาษาไทยกวย			
1	สามสิบกิบ	เดิมสามสิบ	คัลสามสิบ	หนอนดาชาก	ฆ่าพยาธิ,ฆ่าเหา	หัว
2	หมี	สมอบาย	อะกุดตะ	ขี้หนอน	ฆ่าแมลง,ฆ่าหนอน	ใบ
3	หัวข่อ	ผะเน็กแก้บ	อะแอกะตุต	หัวข้าวเย็น	แก้เส้น,ผิดสำแลง	หัว,ลำต้น
4	คางควย	ตีกคอกะโร	เตอะตริ	สาวกอด	บำรุงเลือด	ลำต้น
5	หนามคันทา	กะลันเตีย	กะลันเตีย	หนามคันทา	แก้ปวดฟัน,เหงือก บวม	ใบ,ยอดอ่อน
6	ยอ	ยัวปรี	คัลยัว	ยอป่า	น้ำกัดเท้า,ไม่มดคล	ราก,ใบ
7	คัดเค้า	กระจอกกรี	คัลกรี	คัดเค้า	แก้ปวดข้อ	ลำต้น,ราก
8	หมอย่างาม	เซาะเปียง	เซาะนาง	ไหมเรียง	ประกอบยาแก้มะเร็ง	ลำต้น,ราก
9	กะท่อมเลือด	กะคุมเลือด	กะคุมเลือด	กะท่อมเลือด	แก้ตกเลือด	หัว
10	ปะดงข้อ	ปะดงจิง	ปะดง	ปะดงข้อ	แก้ปะดงเข้าข้อ	ลำต้น,ราก,ใบ
11	ตะโกผี	ตะกอดะมอด	ตะกอดะโมด	ตะโกผี	ประกอบยาแก้มะเร็ง	ลำต้น,ราก
12	หมากเหลี่ยม	ตะลัด	เหลื่อม	มะกอกเหลื่อม	แก้ซางในเด็ก	เปลือก,ราก,แก่น
13	เครือไรสง	เวือลตะโลก	วัลกะเซา	เครือไรสง	สมานแผล,ปากเปื่อย	ยาง
14	หมาน้อย	เวือลคิว	วัลกะคิว	ยาเย็น	แก้ลมในท้อง,ยาเย็น	ลำต้น,ใบ
15	บัวบก	โซกปรี	ชัลนอก	บัวบก	แก้จ้ำใน	ใบ
16	หาวขนั่ง	เปดังอังกุย	อะไรอะกาว	หาวขนั่ง	ประกอบยาแก้มะเร็ง	ลำต้น,ราก
17	คู่อิ่ง	จะอั้งอิง	เกลอะฮิง	คู่อิ่ง	แก้หืดหอบ	ลำต้น,ราก
18	สั้มลม	เวือลพอง	เยาะทัล	สั้มลม	ระบาย,ขับลม	ราก,ใบ
19	พังคี	ปังกี	พังคี	พังคี	แก้ปวดฟัน, แก้ปวด เส้น	ราก
20	งวงช้าง	ไคตะไล	เตอะจิง	งวงช้าง	แก้เบาหวาน,บำรุง เลือด	ลำต้น,ราก
21	นางแซง	อะตวงซอ	อะตวงซอ	ปลาไหลเผือก	บำรุงกำลัง,ผิดสำแลง	ราก
22	พิงไพนกุ่ม	จะงอยพื่อ	จะงอยพื่อ	โคไม่รู้อุ้ม	บำรุงกำลัง, แก้ปวด เส้น	ลำต้น,ราก,ใบ
23	หวดข่า	โคนกาย	ตะเลาะเกาะ	ชมพู่ป่า	แก้บิด,แก้ปวดท้อง	ราก,ผล
24	ลุมพุกแดง	ปู้กะฮอม	ลุมปู้กะเซา	ลุมพุกแดง	ปะสะน้าม	ลำต้น
25	หมากเหมา	ตะกบตะกาม	อั้งโคงตะกาม	เมาสร้อย	ระบาย,แก้ท้องอืด	ผล
26	เอ็นอ้า	บายแบก	บายแบก	เอ็นอ้า	แก้ปวดเส้น	ราก
27	ดินตั่ง	เจ็กปรี	แจกปรี	กล้วยป่า	แก้ปวดเส้น,ยาเย็น	ราก
28	เปื่อย	สะเลา	สะเลา	ตะแบก	แก้ปวดเส้น	ลำต้น

29	เล็บแมว	สังครอล	ตุ้มกลั่น	เล็บเหยี่ยว	ปะสน่านม,ระบาย	ราก,ผล
30	ตุ้มกา	ปลูเวียะ	ตุ้มกา	แสลงใจ	ปะสน่านม	ลำต้น
31	กั้นคก	บาดประเจิด ทม	กอดคัล		ปะสน่านม	ราก
32	หนามบักนบ	เปรียงคาม	เปรียงคาม	ไมยราบ	แก้ริดสีดวง	ราก
33	บานฮ้าง	เตรียงแซด	ฮังเมือง	สาบเสื่อ	สมานแผล	ใบ
34	เข็มแดง	กระจุนกะฮ อม	กะแซดกะเซา	เข็มป่า	แก้ซางในเด็ก	ลำต้น,ราก,ใบ
35	ลีดาป่า	อูล	สะเคียกุง	พุด	บำรุงเลือด	ลำต้น,ใบ,ผล
36	เหมือด	กรวง	กรอด	เหมือด	บำรุงกำลัง, แก้ปวด เส้น	ลำต้น,ราก
37	หนามแท่ง	ระวิง	ระวิง	ระเวียง	กำจัดรังแค	ผล
38	อีเอียง	ตะเกาะ	ตะก๊ะ	อีเอียง	แผลอักเสบ,หู น้ำหนวก	ลำต้น,ใบ
39	ตาลเดี้ยว	ตะน็อคกลั่น	ตะน็อคกลั่น	สากเหล็ก	แก้หน้าเป็นฝ้า	หัว
40	ข่าลิง	รันแดงปรี	ดำเริงตรง	ข่าป่า	พอกเลือด	หัว
41	นมสาว	นุมนเียง	นุมนเียง	นมสาว	ปะสน่านม	ลำต้น,ราก
42	กั้นถั่ว	ตะพง	ตะพอง	เบื่องถั่ว	แก้ไข้ป่า	ลำต้น,ราก
43	หนามกะจาย	เขวา	เขวา	หนามสน	แก้หมาดขาว	ราก
44	หลักดำ	ตะกั่วดเขมา	ตะกอดเขมา	สลักดำ	ประคบยาแก้มะเร็ง	ราก,แก่น
45	ไฟจีด	ระไซสาบ	ระไซสาบ	ไฟจีด	แก้เบื่อเมา	ทั้งลำต้น
46	เครื่องน้ำใจ	คอกวน	คอกวน	เถาว์วัลย์น้ำ	แก้กระหายน้ำ, โรค ซาง	น้ำจากลำต้น
47	ฮุนไฮใหญ่	การะมา	กอมมา		ปะสน่านม	รากฝอย
48	ผง	ปรอง	คัลปรอง		ฆ่าแมลง, ไม้ประดับ	หัว
49	เข็มขาว	กะจุนซอ	กะแซดปะว	เข็มขาว	ปะสน่านม	ราก
50	พุดป่า	รันแดง	พุดโคก	พุดป่า	ปะสน่านม	ราก
51	ตุ้มกาเครือ	แสลง	คัลแสลง	ตุ้มกาเครือ	ปะสน่านม	ราก
52	จีกาเครือ	ใจกะแอก	มอฮอมกะฮัก	จีกา	ฆ่าพยาธิในสัตว์	ทั้งลำต้น
53	หญ้ามปาว	ตะเซด	ตะเซด	หญ้ามปาว	พอกเลือด	ทั้งลำต้น
54	เครือเขาหลง	เวือดระวิง	อะวานเกอะ กลวง	สาวหลง	ใช้งานพิธีกรรม	ลำต้น,ใบ
55	พญามือเหล็ก	คุณไคเคิง	คุณไคเคิง	พญามือเหล็ก	บำรุงกำลัง, แก้ปวด เส้น	ทั้งลำต้น
56	ค้อนกะแต	บลันลุงกั แวน	บันลุงอังแวน	ค้อนกะแต	แก้โรคซาง	หัว,ลำต้น

57	ส้มกุ้ง	ปู้ดคลองก๊วก	ปู้ดคลองก๊วก	ส้มกุ้ง	ขาระบาย,แก้ท้องอืด	ใบอ่อน
58	นมราชสีห์	ค้อกฤไช	ค้อลละไช	นมฤษี	ปะสะน้านม	ลำต้น,ราก
59	หยิกบ่อถอง	กระตัลบัน ตอล	กระตัลบันตอล		แก้ปวดท้อง,แก้บิด	ราก
60	ซ้างน้ำว	ระไชดำไร	ระไชดำไร	ซ้างน้ำว	แก้ปวดเส้น	ลำต้น
61	คอนหมา	เสนาะสะแก	เสนาะสะแก		แก้ไอสูกอีไฮ	ทั้งต้น
62	ชูชิดำ	เวือลชะนำเม็ง	เวือลชู้ด	ชูชิดำ	แผลในท้อง	ราก
63	หัวไก่โอก	กระบานอ็อก	กระบานอ็อก	หัวไก่ชน	แก้เบาหวาน	หัว
64	ขี้เหล็ก	อังกัล	อังกัล	ขี้เหล็ก	ระบาย,กระจายเส้น	แก่น,ใบอ่อน
65	หมากขาม ป้อม	กะตูดปริ	กันตูด	มะขามป้อม	แก้เจ็บคอ,กระหายน้ำ	ผล
66	ส้มป่อย	ส้มบุล	สวาล	ส้มป่อย	ขาระบาย,งาน พิธีกรรม	ใบอ่อน,ราก
67	มะนาวป่า	โกรกปริ	โกรกกง	มะนาวป่า	บำรุงเลือด	แก่น,ลำต้น
68	เหมียดแอ	พะเงียะ	พะเงียะ	เหมียดแอ	แก้ปวดฟัน	ราก

ตารางที่ 2 แสดงชนิดพืชผักและผลไม้ป่า

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ช่วงเวลาที่ใช้	ส่วนที่นำมาเป็น อาหาร
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย		
1	ผักกะโดน	กะนอล	อัลตรอล	มกราคม - มีนาคม	ยอดอ่อน,ดอก,ผลอ่อน
2	โจด	ตะเปรียงปรัก	จอด	กรกฎาคม - กันยายน	หน่อ
3	กะเจียว	จอกเนิก	อะเพริชะ	มีนาคม - มิถุนายน	ดอก,ต้นอ่อน
4	ส้มโอม	ตระมูง	ตระมูง	มกราคม - พฤษภาคม	ใบอ่อน
5	ผักติ้ว	ละจิง	ละแงง	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ใบอ่อน,ดอก
6	เขียง	ปะเปอะ	อะเป๊ะ	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ยอดอ่อน
7	หาวาย	ปะเดา	อะไรอะกาว	พฤษภาคม - กันยายน	ยอดอ่อน,ผล
8	ผักเม็ก	สะมัด	สะมัด	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ใบอ่อน
9	กะเดา	สะเดา	สะดั่ง	มกราคม - มีนาคม	ยอดอ่อน,ดอก
10	อีทก	ดอกติ้ว	อีทอก	มีนาคม - พฤษภาคม	ยอดอ่อน
11	อีลือก	กระโป๊ะ	กระบุก	มีนาคม - พฤษภาคม	ยอดอ่อน,ดอกอ่อน
12	ออบแอบ	สะนัล	สะนอล	พฤษภาคม - สิงหาคม	ใบอ่อน
13	ผักสาบ	อานอล	อาลูน	มกราคม - เมษายน	ใบอ่อน,ดอก,ผลอ่อน
14	ไส้ตัน	ตะลมเป	วัลหยอด	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ยอดอ่อน
15	ผักหวาน	เปรี๊ก	ผักหวาน	มกราคม - เมษายน	ยอดอ่อน,ดอกอ่อน
16	ลิ้นแลน	เวือลไค	วัลไค	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ยอดอ่อน

17	ขำลิง	ระแดง	ดำเรียง	พฤษภาคม - กันยายน	หน่ออ่อน
18	อื้อทื่อ	ปะทื่อ	อื้อทื่อ	เมษายน - กรกฎาคม	หน่ออ่อน , ดอกอ่อน
19	ผักแตก	จูด	กะจูด	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ยอดอ่อน
20	หว่านอุบ	เปาะ	เปาะ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ยอดอ่อน
21	สุนไฮ	จิงอิงเสก	จิงอิงเสก	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	ยอดอ่อน
22	หมากม่วงป่า	สวาชปรี	สวาชโคก	กุมภาพันธ์ - เมษายน	ผล
23	หมากเล็บแมว	สังครอล	ตุมคลัน	พฤศจิกายน - มกราคม	ผลสุก
24	ดินตั่ง	เจ็กปรี	แจกเปือย	กรกฎาคม - กันยายน	ผลสุก
25	หมากหว่า	ปริง	แกรง	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผลสุก
26	คะนิง	ตะยั้ง	ตะกิง	เมษายน - มิถุนายน	ผลสุก
27	หมากดุก	ปะดอ	มะดุก	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผลสุก
28	หมากข้าวเกี	ปายกริม	แจกกริม	กรกฎาคม - สิงหาคม	ผลสุก
29	หมากดั่ง	เด้าเปี้ยบ	วัลเขียว	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผล
30	หมากสั้น	พลูทม	อะสั้น	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผล
31	ลีดาป่า	อูล	สะเคียกุง	กุมภาพันธ์ - เมษายน	ผล
32	หมากค้อ	ป็นร้าว	ป็นเราะ	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผลสุก
33	หมากบก	จะเม้าะ	จะเม้าะ	สิงหาคม - ตุลาคม	เนื้อในเมล็ด
34	หมากเหลียม	ตะลัด	กะเหลียม	พฤษภาคม - กรกฎาคม	ผล
35	หมากขามป้อม	กระตุ๊ดปรี	กันตุ๊ด	ธันวาคม - กุมภาพันธ์	ผล
36	หมากหาด	ชำเปรี๊อ	บักหาด	มีนาคม - พฤษภาคม	ผลสุก
37	หมากคันลัน	สะเดาะสะครอล	เก้าะกอง	เมษายน - พฤษภาคม	ผลแก่
38	หมากกอก	มะกะ	กำโพน	พฤศจิกายน - ธันวาคม	ผล
39	หมากโก	ตะกอ	ตัวกอ	พฤษภาคม - มิถุนายน	ผลสุก
40	หมากก้นคก	บาดปะเจ็ดทม	กอดครัด	พฤษภาคม - ตุลาคม	ผลสุก
41	หมากต้องแล่ง	บาดปะเจ็ดตุ๊ด	อะกอดครัด	เมษายน - พฤษภาคม	ผลสุก
42	หมากอีโกย	ตะเบ็ญ	เยะอันพลู	พฤษภาคม - สิงหาคม	ผลสุก
43	หมากจีเจ้า	ปะเปลี่ย	ปะเปลี่ย	พฤษภาคม - สิงหาคม	ผลสุก
44	หมากตุมกา	ปลูเวียะ	ปะเปลี่ย	พฤษภาคม - พฤศจิกายน	ใบอ่อน,ผลสุก
45	หมากเบ็น	กะคปรี	กะคป	พฤษภาคม - กันยายน	ผลสุก
46	หมากแต่	กะเก้าะ	ระกำ	พฤษภาคม - มิถุนายน	เมล็ด
47	หมากค่าโมง	เบง	เบง	พฤษภาคม - กรกฎาคม	เมล็ดอ่อน
48	ส้มป่อย	สมบูล	สวาล	มีนาคม - ตุลาคม	ยอดอ่อน
49	ดำนิลเทศ	เซาเมา	ดำลิ่ง	มีนาคม - พฤษภาคม	ยอดอ่อน, ผลสุก
50	กอย	กะคุด	อะเปร้ง	กันยายน - พฤศจิกายน	หัว
51	ขี้เหล็ก	อังกัล	อังกัล	ธันวาคม - เมษายน	ยอดอ่อน,ดอกอ่อน
52	มันป่า	ตันโลง	อะปง	กันยายน - พฤศจิกายน	หัว

53	หมากตูม	พญู	มะเนา	ธันวาคม - เมษายน	ใบอ่อน,ผลสุก
54	ขานาง	เวือลเขียว	วัดตะเวง	มกราคม - ธันวาคม	ใบ,ต้น
55	อีเอียง	ตะเกาะ	ตะเกาะ	เมษายน - กรกฎาคม	ดอก,หน่อ
56	ลีนปี	สลาบติว	สลาบติว	กุมภาพันธ์ - ตุลาคม	ยอดอ่อน
57	ผักกาดย่า	สะปีกู	สะปีโคก	พฤษภาคม - กรกฎาคม	ยอดอ่อน
58	หมากแข้ง	ตรือบจังกอม	มากแกง	กุมภาพันธ์ - ตุลาคม	ผลอ่อน
59	ผักหลอด	ลิวหลอด	อะหลอด	มกราคม - เมษายน	ผลอ่อน
60	โป่งเลน	ระกำปา	ระกำปา	พฤษภาคม - สิงหาคม	ผลสุก
61	หวดข่า	จันเราะ	จันเราะ	มีนาคม - พฤษภาคม	ผลสุก
62	ลำดวน	ลำดูล	ลันดูล	เมษายน - พฤษภาคม	ผลสุก

ตารางที่ 3 แสดงชนิดของสัตว์และแมลง

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษา ท้องถิ่น	ชนิด		ช่วงเวลาที่พบ	แหล่งที่พบ	หมายเหตุ
		สัตว์	แมลง			
1	กระแต	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในป่าดิบ
2	หนู	/		พฤศจิกายน - มกราคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในทุ่งนา
3	พังพอน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ	มีเหลือน้อย
4	กระต่าย	/		พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ตามป่าชายทุ่ง	มีเหลือน้อย
5	กิ้งก่า	/		กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
6	อีเหิน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ	มีเหลือน้อย
7	งู	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในป่าดิบ
8	นก	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	บางชนิดเหลือน้อย
9	บ่าง	/		พฤษภาคม - มิถุนายน	พบได้ทั่วไป	มีเหลือน้อย
10	ค้างคาว	/		พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	มีเหลือน้อย
11	แย้	/		เมษายน - กันยายน	พบได้ทั่วไป	พบมากหลังฝนตกใหม่ๆ
12	กระลอก	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ	มีเหลือน้อย
13	หมาจิ้งจอก	/		พฤศจิกายน - มกราคม	พบได้ในป่าดิบ	มีเหลือน้อย
14	ตะกวด	/		พฤษภาคม - สิงหาคม	พบได้ในป่าดิบ	มีเหลือน้อย
15	มิม		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ	พบมากในฤดูแล้ง
16	ตุ๊กแก	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	ชอบอยู่ตามโพรงไม้
17	จิ้งจก	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	ชอบอยู่ใต้ใบไม้แห้ง
18	จิ้งเหลน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	ชอบอยู่ใต้ใบไม้แห้ง
19	กิ้งกือ	/		พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	ชอบอยู่ใต้ใบไม้แห้ง
20	แมลงปอ		/	กรกฎาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
21	ผีเสื้อ		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ในป่าดิบ	ชอบอยู่ตามต้นไม้ใหญ่

22	จักจั่น		/	กุมภาพันธ์ - เมษายน	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
23	แมงคาม		/	สิงหาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
24	แมงอินูน		/	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ในป่าดิบ	มีจำนวนมาก
25	จิ้งหรีด		/	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูแล้ง
26	อีโป่ม		/	มีนาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากหลังฝนตกใหม่ๆ
27	เป้า		/	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
28	ไข่มดแดง	/		กุมภาพันธ์ - มิถุนายน	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
29	บึ้ง	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูแล้ง
30	แมงเงา		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	ชอบอยู่ใต้ขอนไม้, ในรู
31	แมงกอก		/	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝน
32	แมงแดง		/	พฤษภาคม - กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูหนาว
33	ด้กแตน		/	พฤษภาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝน
34	แมงปอ		/	พฤษภาคม - กันยายน	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูหนาว
35	แมงอี		/	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูแล้ง
36	ผีเสื้อ		/	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมากในทุกฤดูกาล
37	แมงข้างอบ		/	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝน
38	หอยทาก	/		พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
39	ด้วง	/		พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในขอนไม้ผุๆ
40	มอด		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในขอนไม้ผุๆ
41	ปลวก		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในขอนไม้, ใบไม้ผุๆ
42	บึ้ง, หนอนใบไม้	/		พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
43	มดดำ	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	
44	อึ่งอ่าง	/		เมษายน - มิถุนายน	พบได้เวลาฝนตก	มีจำนวนมาก
45	กบ	/		ทุกฤดูกาล	ป่าชายทุ่ง, ทุ่งนา	พบมากในฤดูฝนตก
46	คางคก	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
47	แมงค่อม		/	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ในดินทราย	พบมากหลังฝนตก
48	เขียด	/		กุมภาพันธ์ - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
49	เต่า	/		พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ตามป่าดิบๆ	จำนวนเหลือน้อย
50	ต่อ		/	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	จำนวนเหลือน้อย
51	เหลือบ		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากหลังฝนตก
52	เห็บ		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
53	แตน		/	พฤษภาคม - ธันวาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
54	แมงย่องขึ้น		/	พฤษภาคม - ตุลาคม	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก
55	แมงเหลื่อม		/	เมษายน - มิถุนายน	ตามใบไม้อ่อนๆ	พบมากในฤดูฝนตก
56	แมงเต่าทอง		/	พฤศจิกายน - เมษายน	พบได้ทั่วไป	พบมากในฤดูฝนตก

57	งูขา	/		พฤษภาคม- กรกฎาคม	พบได้ทั่วไป	จำนวนเล็กน้อย
58	แมงน้อย		/	ทุกฤดูกาล	พบได้ตามปลอก	จำนวนเล็กน้อย
59	แมงง่วง		/	กุมภาพันธ์- กรกฎาคม	บนต้นไม้ใหญ่ที่ใบ	จำนวนเล็กน้อย
60	ตะขาบ		/	ทุกฤดูกาล	ที่ตามรูหรือที่ทึบ	พบมากในฤดูฝนตก
61	แมงป่อง		/	ทุกฤดูกาล	ที่ตามรูหรือที่ทึบ	
62	นกหัวขวาน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	
63	นกกระปูด	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	มีจำนวนมาก
64	นกเขา	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ในที่คั่น	
65	นกกาเหว่า	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	พบมากในฤดูหนาว
66	นกติว	/		เมษายน - ธันวาคม	ตามป่าชายทุ่ง	อาศัยในรู
67	นกแขก	/		กรกฎาคม - กันยายน	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย
68	นกเป็ด	/		พฤศจิกายน กุมภาพันธ์	พบได้ตามแหล่งน้ำ	พบมากในฤดูหนาว
69	เหยี่ยว	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย
70	นกเค้าแมว	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	อาศัยอยู่ในโพรงไม้
71	นกขู่	/		ทุกฤดูกาล	ป่าชายทุ่ง	พบมากตามป่าละเมาะ
72	นกกระทา	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากตามป่าละเมาะ
73	นกกระยาง	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามแหล่งน้ำ	พบมากในฤดูน้ำออก
74	นกเจ้า	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามแหล่งน้ำ	พบมากในฤดูน้ำออก
75	นกเร็นเค็ด	/		พฤษภาคม- สิงหาคม	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย
76	นกขาบ	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	
77	นกยางเขน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	
78	กา	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	จำนวนเล็กน้อย
79	นกอีแจว	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	พบมากป่าใกล้ชุมชน
80	นกขุนแผน	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย
81	นกเขาชวา	/		พฤศจิกายน กุมภาพันธ์	พบได้ทั่วไป	จำนวนเล็กน้อย
82	นกเอี้ยง	/		ทุกฤดูกาล	พบได้ทั่วไป	มีจำนวนมาก
83	นกเขาเขียว	/		พฤศจิกายน กุมภาพันธ์	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย
84	นกกระรอกดง	/		พฤศจิกายน กุมภาพันธ์	พบได้ตามป่าที่ใบๆ	จำนวนเล็กน้อย

ตารางที่ 4 แสดงชนิดของเห็ด

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			การประกอบอาหาร	ช่วงเวลาที่หาได้	แหล่งที่พบ	หมายเหตุ
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย				
1	เห็ดหัวหญ้า	ปะเชิดกะบาลชะเมา	อะชีแพก	แกง,นึ่ง,หมกย่างไฟ	เมษายน - พฤษภาคม	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง	ดอกสีขาวเล็กเท่าหัวแม่มือ
2	เห็ดตะปู้	ปะเชิดตะปู้ทม	อะชีละปู	หมกย่างไฟ,แกง	เมษายน - พฤษภาคม	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง	ดอกสีเทากลมเท่าไข่ไก่
3	เห็ดดาว	ปะเชิดตะปู้ตูด	อะชีละปูแจ็ด	หมกย่างไฟ,แกง	เมษายน - พฤษภาคม	ที่ลุ่มตามชายทุ่ง	ดอกสีขาวกลมๆเท่าหัวแม่มือ
4	เห็ดบานคำ	ปะเชิดรักละเงียะ	อะชีอะพือ	หมกย่างไฟ,แกง,แกง	เมษายน - พฤษภาคม	ป่าใกล้บ้าน	ชอบขึ้นเป็นกลุ่มๆ
5	เห็ดเผาะ	ปะเชิดเปาะ	อะชีเปาะ	แกง,ผัด,ต้มจืดน้ำพริก	พฤษภาคม - มิถุนายน	ทั่วไป	ไม่เกิดทุกปี
6	เห็ดผึ้งห้วย	ปะเชิดกะมุลตัย กะไบทม	อะชีตรวลรีฟิด	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - มิถุนายน	ป่าที่บริเวณห้วย	ดอกสีดำนัลเท่าฝ่ามือ
7	เห็ดละโงก	ปะเชิดกะงอก ซอง	อะชีโงก	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - สิงหาคม	ทั่วไป	มีสองสายพันธุ์(สีขาว,สีเหลือง)
8	เห็ดขอนแก่น	ปะเชิดเคิมเมอะกะลัด	อะปักลิ้น	แกง,ลาบ,ก้อย	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นตามซากไม้ผุๆ	เฉพาะไม้มะม่วงป่า
9	เห็ดปากดาบ	ปะเชิดกันโงทม	อะชีบันโงฟิด	แกง,นึ่ง,ตำป่น,ยำ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ทั่วไป	ขึ้นมากในป่าเต็ง
10	เห็ดปากไถ่น้อย	ปะเชิดกาม	อะชีกาม	แกง,นึ่ง,ห่อหมกย่างไฟ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ทั่วไป	ดอกเล็กสีขาวขึ้นเป็นกลุ่มๆ
11	เห็ดปากจิก	ปะเชิดปะเจอะ	อะชีปะเจอะ	แกง,นึ่ง,ตำป่น,ยำ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ทั่วไป	ขึ้นเป็นกลุ่มๆ
12	เห็ดผึ้งดับควย	ปะเชิดกะมุลเขมา	อะชีตะแบง	แกง,นึ่ง,ตำป่น,ยำ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าดิบ	ดอกสีดำนัล
13	เห็ดผึ้งไผ	ปะเชิดกะมุลซอ	อะชีกะมุลซอ	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าดิบ	
14	เห็ดผึ้งฝ้าย	ปะเชิดกะมุลซอ	อะชีกะมุลซอ	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าดิบ	ดอกสีขาว

15	เห็ดผึ้งคาม	ปะเซิดกะมุลตุ๊ด	อะชิตรวดติ	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีเหลืองเข้ม
16	เห็ดผึ้งแจ้	ปะเซิดกะมุลตะ วึง	อะชิกะมุลอะดั่ง	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีขาวลายจุดดำๆ
17	เห็ดปุ่น	ปะเซิดกะมอ	อะชิกะมอ	แกง,นึ่ง,ห่อหมกย่างไฟ	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีขาวถ้าโดนจับจะเป็นสีแดง
18	เห็ดขี้ไก่เดือน	ปะเซิดจันลีน	อะชิตะไล	แกง,นึ่ง	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีเทาสายพันธุ์เดียวกับ เห็ดตะโงก
19	เห็ดข้าวเกี	ปะเซิดอันลีนทม	อะชิตะโลยฟิด	แกง,นึ่ง	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีขาวลายจุดดำ
20	เห็ดหน้าจั่ว	ปะเซิดจะเม้าะกู	อะชิกะมอโค	แกง,ผัด,ต้มจืดน้ำพริก	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีน้ำตาลแก่
21	เห็ดนุ่น	ปะเซิดโก	อะชิอะกาย	แกง,ผัด,ต้มจืดน้ำพริก	พฤษภาคม - สิงหาคม	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีเทา
22	เห็ดถ่าน	ปะเซิดชะbung	อะชิกะระ	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีดำ
23	เห็ดผึ้งนกยูง	ปะเซิดกะมุล	ปะเซิดกะมุล	แกง,ลาบ,ต้มยำ,ตำป่น	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีส้มขนาดใหญ่ยาว
24	เห็ดมันปู	ปะเซิดกะลันกะดาม	อะชิแขงกะดาม	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีเหลืองขึ้นเป็นกลุ่มๆ
25	เห็ดหน้าขาว	ปะเซิดมูกขอ	อะชิขอ	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีขาว
26	เห็ดน้ำหมาก	ปะเซิดดึกบันลู่	อะชิบันลู่	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นทั่วไป	ดอกสีแดง
27	เห็ดหน้าแหล่	ปะเซิดชมอคลู	อะชิชมอโค	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีม่วง
28	เห็ดขาต้า	ปะเซิดตะเนียบ	อะชิระเนียบ	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีใบไม้แห้ง
29	เห็ดโจกโหลก	ปะเซิดตะบัน	อะชิตะบัน	แกง,นึ่ง,ต้ม	พฤษภาคม - กันยายน	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ลักษณะดอกเป็นหลุมคล้ายครก
30	เห็ดก่อ	ปะเซิดดึกบันลู่	อะชิบันลู่	แกง,นึ่ง,	พฤษภาคม - ตุลาคม	ขึ้นที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกสีแดงหนา
31	เห็ดเพ็ก	ปะเซิดปลิก	อะชิเพ็ก	แกง,ผัด,นึ่ง,ลาบ	พฤษภาคม - ตุลาคม	ขึ้นทั่วไป	ขึ้นตามซากต้นเพ็ก

32	เห็ดเกีย	ปะเซดเมล	อะชิกะทิ	แกง,,นิ่ง,ลาบ	พฤษภาคม - ตุลาคม	จืดทั่วไป	ดอกคล้ายเห็ดละ โกง
33	เห็ดหำพาน,เห็ด หำพะ	ปะเซดกะคอดูก	อะชิกะคอกะตาย	แกง,ย่าง	พฤษภาคม - ตุลาคม	จืดที่ลุ่มๆป่าทึบ	ดอกกลมๆสีเหลือง
34	เห็ดหนูหนู	ปะเซดกะจิกกะ นอล	อะชิกะนอล	แกง,ต้มยำ,ต้มจืด	พฤษภาคม - ตุลาคม	จืดตามซากไม้ เนื้ออ่อนๆ	
35	เห็ดข้าวแปง	ปะเซดปะเซา	อะชิกะเตอะ	แกง,นิ่ง	พฤษภาคม - ตุลาคม	จืดทั่วไป	
36	เห็ดไค	ปะเซดจิงทม	อะชิกะปู้	แกง,นิ่ง,ตำป่น,ผัด	พฤษภาคม - ธันวาคม	จืดทั่วไป	จืดมากในที่ดอน
37	เห็ดกะด้าง	ปะเซดเฉอ	อะชิกะตริง	แกง,ลาบ,นิ่ง	พฤษภาคม - ธันวาคม	จืดตามซากไม้ๆ	หายาก

ตารางที่ 5 แสดงชนิดพันธุ์ไม้ยืนต้น

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ภาษาไทยกลาง	แหล่งที่พบ	ปริมาณต้น	การใช้ประโยชน์
	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร	ภาษาไทยกวย				
1	กุง	คล้อง	คล้อง	พลวง	ทั่วไป	33,648	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
2	แดง	สะกรอม	ประลาน	แดง	ทั่วไป	56,208	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
3	จิก	ประเจอะ	ลำพอง	เต็ง	ทั่วไป	32,508	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
4	ฮ้าง	เรียงพุ่ม	อะรัง	รัง	ทั่วไป	65	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
5	หมากบก	จะเม้าะ	ละกาย	จบก	ทั่วไป	228	ทำที่อยู่อาศัย , เชื้อเพลิง ,เนื้อในเมล็ดใช้กิน
6	หมากหาด	สะเป็ล	ตรอย	มะหาด	ทั่วไป	52	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
7	หมากเหลี่ยม	ตะลัด	เหลื่อม	มะกอก เหลื่อม	ทั่วไป	351	ผลกินได้ , ยาสมุนไพรแก้โรคทางในเด็ก

8	น้ำเกี๋ยง	มะเรี๊ยะ	กรีด	น้ำรัก	ที่ดอน	1,252	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
9	แต่	กะเก๊ะ	ระกำ	มะค่าแต่	ทั่วไป	7,710	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
10	ยุง	กระยุง	พระยุง	พยุง	ที่ลุ่ม	68	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
11	อะดาง	ตระเสจ	อะเลียง	นนทรี	ที่ลุ่ม	56	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
12	หมากค่อ	ป็นร้าว	กะโพ	ตะคร้อ	ทั่วไป	24	เชื้อเพลิง, ผลใช้กิน
13	กะยอม	เปรี๊ยะ	ปะเปด	พยอม	ที่ลุ่ม	31	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, เปลือกทำสีข้อมผ้า, เปลือกกินกับหมาก
14	ส้มโอมง	ตระมุง	ตะมุง	ส้มโอมง	ทั่วไป	86	เชื้อเพลิง, ยอดอ่อนใช้ปรุงอาหารกินได้
15	คู	กะนัวง	เซย	ประคู้	ทั่วไป	364	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, เปลือกทำสีข้อมผ้า, ใบอ่อนใช้เป็นอาหารวัว ควาย
16	กะเดา	สะเดา	สะตัง	สะเดา	ทั่วไป	187	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, เปลือกทำสีข้อมผ้า, ยอดและดอกใช้กิน
17	พอก	ตะโล๊ก	ตะลั่ว	มะพอก	ทั่วไป	82	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, ผลเป็นอาหารสัตว์
18	คะนิง	ตระยั้ง	ตระยั้ง	คนิง	ทั่วไป	32	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, ผลสุกใช้กิน
19	บักขามป้อม	กะตุ๊ดปรี	กันตุ๊ด	มะขามป้อม		865	เชื้อเพลิง, ผลใช้กินเป็นยาสมุนไพรแก้เจ็บคอ
20	ส้มกึ่ง	สงคง	ส้มกึ่ง	ส้มกึ่ง	ทั่วไป	7	ยอดอ่อนใช้กินเป็นยาระบาย
21	จั่วป่า	ระกา	ตระ	นุ่นป่า	ที่ลุ่ม	5	ใช้ทำเป็นไม้ตีแบบก่อสร้าง
22	ตะโก	ตะกอ	ตะกอ	ตะโก	ที่ลุ่ม	45	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, เปลือกทำสีข้อมผ้า, ผลสุกใช้กิน
23	ลำควน	รันคูล	รันคูล	ลำควน	ที่ลุ่ม	53	เชื้อเพลิง, ผลสุกใช้กิน, ดอกมีกลิ่นหอมใช้เป็นไม้ประดับ
24	บักหว่า	ปริง	แกรง	หว่า	ที่ลุ่ม	72	เชื้อเพลิง, ผลสุกใช้กินได้ทั้งคนและสัตว์

25	ชาด	ตะแบง	ตะแบง	เหียง	ที่ลุ่ม	3,650	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
26	กะโดน	กระนอล	ตรอล	กระโดน	ทั่วไป	86	เชื้อเพลิง, ยอดอ่อนใช้กินเป็นผัก
27	ตีนนก	แบงสะเลอะ	ชิงแกม	ตีนนก	ทั่วไป	34	เชื้อเพลิง
28	หมากม่วงป่า	สวายปรี	สวายโลก	มะม่วงป่า	ที่ดอน	36	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง, ผลใช้กิน
29	เหมียด	กรอง	กรอง	เหมือด	ทั่วไป	5,924	เชื้อเพลิง
30	ตุมกา	ปลูเวีย	ตุมกา	แสลงใจ	ทั่วไป	382	เชื้อเพลิง ผลใช้ประกอบงานพิธีกรรมต่างๆ
31	ทม	กระตม	กะทอม	กระทุ่ม	ทั่วไป	238	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
32	หนามแท่ง	ระเวียง	ระวิง	ระเวียง	ที่ลุ่ม	65	เชื้อเพลิง, ผลใช้เป็นสมุนไพรสมกำลังแก้ปวด
33	หมากคาลีน	สะดอล	เกี๊ยะกอง	คอแลน	ทั่วไป	23	เชื้อเพลิง, กินผล
34	หมากดุก	บั๊กดอก	หมากดุก	โอบ	,,	31	เชื้อเพลิง, ผลสุก, เนื้อเชื้อเป็นยาแก้โรคผิวหนัง
35	ตะเคียน	ตระกรีน	ตระกริด	ตะเคียน	ที่ดอน	7	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
36	บาก	ปะดึก	กระเบก	กระบาก	ทั่วไป	47	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
37	ขี้เหล็ก	อังกัน	อังกัน	ขี้เหล็ก	ที่ลุ่ม	241	เชื้อเพลิง, ดอกอ่อน, ยอดอ่อน, กินเป็นอาหาร
38	ลีดาป่า	อูล	สะเดียงกรูง	พุด	ที่ดอน	32	เชื้อเพลิง, กินผล, ดอกกลิ่นหอม
39	หมากกอกหิน	มะก๊ะ	โพน	มะกอกหิน	ที่ลุ่ม	12	เชื้อเพลิง, กินผล
40	ข่อย	สะนาย	สะนาย	ข่อย	ทั่วไป	14	เชื้อเพลิง, ผลใบอ่อนเป็นอาหารสัตว์, ยารักษาฟัน
41	ไข่เน่า	ปะปูล	พะพูน	ฝ้ายคำ	,,	26	เชื้อเพลิง, กินผลสุก, เป็นไม้ประดับ
42	ขนวน	สนูล	สนูล	สนวน	,,	16	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง
43	เขวา	เควา	เควา	ขว้าว	ที่ลุ่ม	38	ทำที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิง

44	อิทอน	อะเริง	อะเริง	ทิ้งท่อน	„	9	เชื่อเพลิงดอกอ่อน, ยอดอ่อน, กินเป็นอาหาร
45	พิมาน	สะเมียล	สะเมียล	กระดินพิมาน	„	6	ทำที่อยู่อาศัย, เชื่อเพลิง
46	ฮังแอ้ง	โอตระมาด	ตระมราด	รังแร้ง	„	21	ทำที่อยู่อาศัย, เชื่อเพลิง
47	เชือก	จลิก	จะลิ	รกฟ้า	ที่ลุ่ม	46	ทำที่อยู่อาศัย, เชื่อเพลิง, ขี้เถ้า นำมาหมักมะขามเปรี้ยวจะมีรสหวาน
48	คันสั้ง	กะสั้ง			ที่ดอน		
49	เหมือดแอ่	เพรีาะ	มะเงียะ	เหมือด	ทั่วไป	3,520	เชื่อเพลิง, ดินทำให้ตัวไหมทำรัง
50	ตัว	ละจิง	สะแงง	เต้า	ที่ลุ่ม	1,368	เชื่อเพลิง, ดอกอ่อน, ยอดอ่อน, กินเป็นอาหาร
51	ตะแบง	ตราด	ตะราด	กราด	ที่ลุ่ม	8,026	ทำที่อยู่อาศัย, เชื่อเพลิง
52	ยาง	เยียง	เยียง	ยาง	„	5	ทำเชื่อเพลิง, และไม้ประดับ
53	ตะแบก	ตะแบก	ตะแบก	อินทนิล	„	26	เชื่อเพลิง, และไม้ประดับ
54	เถิง	กลัน	กลัน	นางดำ	„	6	เชื่อเพลิง, ดอกอ่อน, ยอดอ่อน, กินเป็นอาหารและเป็นยาระบาย
55	พันชาด	เตรียะ	เตรียะ	พันชาด	ทั่วไป	144	ทำเชื่อเพลิง, ยาสมุนไพร, ขับไล่แมลง
56	ยางบง	เบียงบอง	ยางบง	ยางบง	ที่ลุ่ม	56	ทำเชื่อเพลิงเปลือกทำสีย้อมไหมและทำรูปหอม
57	หมากม่วงหัว แมงวัน	สวากกริน	สวากกริล	มะม่วงหัว แมลงวัน	„	18	ทำเชื่อเพลิงและผลสุกเป็นอาหารนก
58	บักสัน	พลู	พลัว	ส้าน	ทั่วไป	23	ทำเชื่อเพลิงและผลสุกทานเป็นส้มหรือยาระบาย
59	จีเหล็กสาน	ไมสาน	สะแกสาน	จีเหล็กสาร	„	36	ทำเชื่อเพลิง, รากลำต้นเป็นยาแก้โลหิตจาง
60	โมกน้อย	กะเจา	กะเจา	โมกมัน	ที่ดอน	47	เชื่อเพลิง, และไม้ประดับ
61	โมกใหญ่	กะเจา	กะเจา	โมกหลวง	„	260	เชื่อเพลิง, และไม้ประดับ

62	หลวงไซ	ระกิ	อันชัย	ระไทร	ที่ลุ่ม	23	ทำเชื้อเพลิงและผลสุกเป็นอาหารนก
63	ตะโก	ตะโก	เวียล	ตะไก่อ	„	35	เชื้อเพลิง,ดอกอ่อน,ยอดอ่อน,กินเป็นอาหารและเป็นยาบำรุงเลือด
64	ตั้งปี	กริง	กริง	คุมตั้ง	„	19	ทำเชื้อเพลิงและผลสุกเป็นอาหารนก
65							
66	ยอ	โย	ยัว	ยอป่า	„	32	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง,ใบใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆ
67	เป้ง	โดงเปรียะ	คันเป้ง	เป้ง	„	39	ใบใช้ทำไม้กวาด และไม้ประดับ
68	ก่อ	เกรียง	เกรียง	ก่อ	ที่ลุ่ม	6	ทำเชื้อเพลิง,และผลทำเครื่องประดับ
69	ปอแดง	เปรียนกะฮอม	ปอกะเซา	ปอแดง	ที่ลุ่ม	36	ทำเชื้อเพลิง,ทำเชือก,
70	หมากแงว	แซเหมือน	เบนทราย	เงาะป่า	„	9	ทำเชื้อเพลิง,ผลกินได้
71	ไทรย้อย	จรีเกริม	คันไซแก๊ส	ไทรย้อย	„	4	ผลเป็นอาหารสัตว์
72	หมากยาง	กุก	ตะกุก	มะยาง	„	6	ผลกินได้
73	ไผ่ต้นใหญ่	ตะลมเปทม	คัลหลอด	ไผ่ต้น	„	12	ยอดอ่อนกินได้, ลำต้นทำเครื่องจักรสาน
74	หมากไฮ	จรีทม	คัลไซพีด	ไทรหิน	„	4	ผลเป็นอาหารสัตว์
75	อีลำป่า	ละมิงไทร	อีลำ	มะลำป่า	„	3	ยอดอ่อนกินเป็นผัก
76	มันป่า	สะตรง	สะปราว	กันเกรา	„	25	ทำที่อยู่อาศัย,เชื้อเพลิง
77	แถม	ระบ้อ	โทมอเต๊ะ	แถม	„	26	ใบเป็นอาหารสัตว์,ดอกทำไม้กวาด
78	เลา	แตรง	โทมกำกอง	อ้อ	„	17	ใบเป็นอาหารสัตว์,ดอกทำไม้กวาดที่ลุ่ม
รวมจำนวนปริมาณไม้ยืนต้น						158,830 ต้น	

หมายเหตุ ปริมาณพันธุ์ไม้ที่ทำการสำรวจปริมาณต้นจะสำรวจตั้งแต่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 - 6 นิ้วขึ้นไปเท่านั้น

ตารางที่ 6 แสดงการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทพันธุ์ไม้ (ครัวเรือน / ปี)

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ไม้ใช้สอย ปริมาณที่ใช้/ เดือน		ไม้เชื้อเพลิง ปริมาณที่ใช้/ เดือน		พืชสมุนไพร ปริมาณที่ใช้/ เดือน		ช่วงเวลาที่ใช้												มูลค่า เศรษฐกิจ / ปี
		บริโภค (ตัน/ปี)	จำหน่าย	บริโภค (รถเข็น)	จำหน่าย (รถเข็น)	บริโภค (ก.ก.)	จำหน่าย	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1	นางเป็ย โสกา	-	-	2	-	10	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8,400
2	นางเทียน ประสงค์สุข	5	-	1.5	-	2	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	10,500
3	นางเสียด โตดประโคน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
4	นายเลียด ประเมินชัย	10	-	2.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,800
5	นางเหมือน สุพรรณดี	-	-	1	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,200
6	นางต๊อบ มีสัตว์	-	-	-	-	5	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
7	นายสมพงษ์ เสาเกลียว	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
8	นางเทือก ประเมินชัย	6	-	2	5	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10,200
9	นายเชื้อ โสกา	-	-	1.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
10	นางเทียบ ช่างเกวียน	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
11	นางลวง จะโรจรัมย์	10	-	1.5	-	-	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	2,400
12	นางมาลัย บุ่งบุญ	-	-	3	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
13	นายศักดิ์ พุ่มผกา	-	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
14	นางเยียน มาญวิชัย	-	-	-	-	5	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	/	-	1,500
15	นางโพะ พิมพ์ชัน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
16	นายลอย ไก่แก้ว	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
17	นายนวน สืบดี	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
18	นายจรูญ พูนกล้า	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800

19	นายสงวน หมาขประโคน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
20	น.ส.บุญศรี ประเมินชัย	10	-	2.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,800
21	นางแก้ว ปัญญา	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
22	นางทองมี ปาประโคน	-	-	-	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
23	นาง สำราญ แสนทวีสุข	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,200
24	นายจวน คงประโคน	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	-
25	นางสังวาล เรืองรัมย์	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
26	นายศุภร์ พิมพันธ์	-	-	2.5	4	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9,600
27	นายปัด พอกทรัพย์	-	-	1.5	-	2 ,,	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
28	นางเนตร งามเขย	3	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,300
29	นางบุญโฮม พรหมศรี	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
30	นางสมพร พรหมศรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	นางรัญจวน สิริโสม	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
32	นางเสียด ขอมประโคน	-	-	-	-	5	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	600
33	นายอุดร ศรีเมือง	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
34	น.ส.สมพร ฤงแก้ว	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
35	นายจิตร เนตรวงศ์	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,700
36	นายรัต ดวงรู้	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,700
37	นายหัน ฤงแก้ว	-	-	2.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
38	นายรัต มีสุข	10	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	6,000
39	นางปอง ศรีข้า	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
40	น.ส.ทองศรี กาลนอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	นายอุไร จงกล	-	-	3	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
42	นายประสาน ประกอบ	6	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,800

	กิจ																			
43	นาอุดม บุญหวาน	-	-	2.5	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,400
44	นายสมพร บุญหวาน	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
45	นางบรรเลง ชนะสงคราม	-	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
46	นางสมชาย เน้นศรี	-	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
47	นางสุนีย์ ชาละ	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
48	นายบุญเรือง ศรีสอง	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	1,500
49	นางสาคร เจริญประโคน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
50	น.ส.ละมัย บุญมาพิลา	6	-	-	-	3	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	-	-	2,700
51	นางเพ็ญศรี โตอุดชา	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
52	นางบรรเทา บุญมาพิลา	5	-	2	3	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,500
53	นายภูมิ ศรีสด	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
54	นางฐู ศรีสด	5	-	1.5	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,500
55	นางสำราญ เกษกุล	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
56	น.ส.เสาวภา โตอุดทา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
57	นายสุนทร แสงสี	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
58	นางสุกรี แก้วโพธิ์	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
59	นายสมชาย มารัมย์	-	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
60	นายเฉลิม ผาคไธสง	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
61	น.ส.แดง ปัญญาวิเศษ	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
62	นางเหลา แสงสี	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
63	นายแสง แสงสี	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	1,800
64	นายสำรอง มูลทา	-	-	1.5	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
65	นางสาว พันธุ์ลม	5	-	2	3	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8,7000

66	นายแดง ยิ้มรัมย์	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
67	นางทองแดง ทำนองพอก	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
68	นางทิพย์ มูลทา	-	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
69	นางนั้ดดา เกษกุล	-	-	1.5	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
70	นางสุกัี เกษกุล	5	-	-	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,700
71	นางดอกไม้ เทียงคาม	4	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
72	นายทองทิพย์ ออมมาลี	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
73	นายเอียน อนาคตเนตร	6	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
74	นายเพ็ง ชื่นพงษา	6	-	2	-	2 ,,	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,000
75	นางบัวดี ศรีภา	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
76	นางนิยม ภาลี	5	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,500
77	นางจงกรณ์ ฤทธิ์โรตง	-	-	2	3	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,800
78	นางสะอาด จันปาม	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
79	นายสนอง จันปาม	5	-	2.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,700
80	นางเงิน ลอยประโคน	5	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,100
81	นางคำทอง ศรีภา	-	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
82	นายเข้ม คำชา	10	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,200
83	นางดอกซ้อน อนาคตเนตร	-	-	1.5	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
84	นายถาวร บุญทิษฐ์	5	-	1.5	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
85	นางประมวล เจริญยิ่ง	-	-	1	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
86	นางประทุมมา อนาคตเนตร	-	-	3	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
87	นางโสภา ชารัมย์	6	-	2	4	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	11,400
88	นางลม ทองนาค	4	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
89	นางบวช บุญเจียม	-	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800

90	นางกุลลาบ ที่รัก	6	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
91	นางนกแก้ว บุญทิพย์	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
92	นายชวน เทียงคาม	5	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,100
93	นายสวน ศรีภา	4	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
94	นายแสงสง่า เจริญยิ่ง	6	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
95	นางมาลี พิศสวัสดิ์	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
96	นางบุญถม ประกอบ	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
97	นางเชย ขวกรระโทก	4	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	6,000
98	นางจันทร์ จัทรโครต	5	-	2	2	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	6,300
99	นายบุญ วาปีสังข์	10	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	7,800
100	นายขาว โสภา	-	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
101	นายเข้ม กล้าหาญ	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
102	นางสุณี สุนทรสิน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
103	นายชิง ทะเลิงรัมย์	-	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
104	นางประยูร ขาวงาม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
105	นางโสม คำประโคน	-	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
106	นางเทียบ ทองสัมฤทธิ์	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
107	นางเสวย ผลเม้ง	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
108	นางเส็ง กล้าหาญ	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
109	นายไม้ ปุดประโคน	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
110	นางเปียง พิประโคน	-	-	2	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200
111	นางเปลง โต ประโคน	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
112	นางหีน ประกอบดี	-	-	1	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,200
113	นางช่วย คำประโคน	4	-	1.5	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,200

114	นายแสงจันทร์ ผดุงแดน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
115	นางประเมิน พรหมจินดา	-	-	2	2	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
116	นายทะ สุนประโคน	-	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
117	นายเสียม พรหมจินดา	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
118	นางที ศรีเพชร	4	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
119	นายประสิทธิ์ พรหมจินดา	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
120	นางสุดา ประสงค์สุข	-	-	1.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
121	นางลาบ ดีประโคน	-	-	-	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,050
122	นายดิเรก ขาวงาม	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
123	นายสมุน ประกอบดี	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
124	นายปาน ทองสัมฤทธิ์	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
125	นางจันทา เครือเปือย	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
126	นางเภา โสมมี	-	-	2	-	5	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,400
127	นางยนต์ คำประโคน	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
128	นายเวิน ชัยสุวรรณ	3	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,700
129	นางผือ รีมงาม	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
130	นางเอี่ยม ประสงค์สุข	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
131	นางสวย สุธรงชัย	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
132	นางโกย ประจัญบาล	4	-	2	3	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9,000
133	นางเสี่ยม ช่างเกวียน	-	-	1	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,200
134	นางเครือ ประจัญบาล	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800
135	นายพัน กีนรัมย์	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
136	นางยนิ ประจัญบาล	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
137	นางยอน ไชยสุวรรณ	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400

138	นางเกียรติ ขงทวี	-	-	1.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
139	นายเทียะ ต่อแก้ว	5	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,900
140	นางสุกัี ประสงค์สุข	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	-	-	2,400
141	นางฉะอ้อน ลิมกลาง	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
142	นางตอบ ปะนะทุกา	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2,400
143	นางเลี่ยน นพรัตน์	-	-	2	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4,800
144	นางพอ ฉิมบุญ	5	-	1.5	-	3	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	5,100
145	นางนงนุช ดีมาก	-	-	2	-	-	-	/	/	/	/	-	-	-	-	-	-	-	-	1,000
146	นายสง่า ขาวงาม	6	-	2	4	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9,000
147	นายไล โพเทพา	-	-	3	-	4	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	6,000
148	นายเรือ ประเมินชัย	-	-	2	-	2	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,600
149	นางเสมอ กิณรัมย์	-	-	2.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	3,000
150	นายสุพล ว่องไว	-	-	1.5	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1,800

หมายเหตุ

รวมปริมาณที่ใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ในด้านต่างๆและคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ต่อปีดังนี้

พันธุ์ไม้เพื่อการใช้สอย 259 ต้น / ปี มูลค่าต้นละ 300 บาท คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น = 77,700 บาท

พันธุ์ไม้เพื่อใช้เป็นสมุนไพรในการบริโภค 2,148 กิโลกรัม / ปี มูลค่ากิโลกรัมละ 50 บาท คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น = 107,400 บาท

พันธุ์ไม้เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง ในการบริโภค 3180 รถเข็น / ปี ใช้ในการจำหน่าย 396 รถเข็น / ปี คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น = 318,000 บาท

ตารางที่ 7 แสดงการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทอาหารจากพืชผัก

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ดอกกระเจียว ปริมาณที่เก็บ / เดือน		อินบุงป่า ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ผักแต้ว ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ผักกะโดน ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ผักอบอบ ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ผักหวาน ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ผักอินูน ปริมาณที่เก็บ / เดือน		ช่วงเวลา ที่ใช้
		บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	บริโกท	ขาย	
1	นางเปื้อย โสกา	5	3	3	7	1	-	2	-	1	-	2	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
2	นางเทียน ประสงค์สุข	6	4	5	3	2	-	1	-	2	-	2	-	2	3	ก.พ. – พ.ค.
3	นางเสวียด โตประโคน	5	3	-	10	1	9	-	-	-	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.
4	นายเลียด ประเมินชัย	6	3	3	5	2	-	2	-	-	-	3	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
5	นางค้อบ มีสัตว์	4	4	5	3	5	5	1	-	-	-	-	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
6	นายสมพงษ์ เสาเกลียว	5	4	5	6	2	-	2	-	2	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
7	นางเทือก ประเมินชัย	5	5	-	10	1	6	1	-	1	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
8	นายเชื้อ โสกา	4	6	6	3	2	-	1	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
9	นางเทียบ ช่างเกวียน	5	3	2	8	2	3	1	-	-	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
10	นางดวง จะโรจรัมย์	2	10	3	7	2	6	1	-	-	-	2	4	1	5	ก.พ. – พ.ค.
11	นางมาลัย บุ่งบุญ	3	2	2	8	2	-	1	-	1	-	2	5	1	4	ก.พ. – พ.ค.
12	นายศักดิ์ พุ่มผกา	2	4	3	5	2	3	-	-	--	-	2	5	2	3	ก.พ. – พ.ค.
13	นางเขียน มาญวิชัย	1	4	-	10	2	5	1	-	1	-	2	5	2	4	ก.พ. – พ.ค.
14	นางโพธิ์ พิมพ์ชัน	4	-	5	3	2	-	-	-	-	-	2	-	3	3	ก.พ. – พ.ค.
15	นายลอย ไก่แก้ว	5	5	3	5	1	-	1	-	1	-	3	4	2	5	ก.พ. – พ.ค.
16	นายนวน สืบดี	2	4	-	6	2	-	2	-	2	-	2	5	3	-	ก.พ. – พ.ค.
17	นายจรูญ พูนกล้า	4	6	2	5	1	-	-	-	1	-	2	4	2	-	ก.พ. – พ.ค.
18	นายสงวน หมาขประโคน	2	3	3	-	1	-	1	-	2	-	2	5	2	5	ก.พ. – พ.ค.
19	น.ส.บุญศรี ประเมินชัย	3	-	2	10	1	-	1	-	1	-	3	5	2	5	ก.พ. – พ.ค.

20	นางแก้ว ปัญญา	4	-	2	10	2	-	2	-	-	-	3	5	2	6	ก.พ. – พ.ค.
21	นาง ลำราญ แสนทวีสุข	2	3	-	10	2	3	-	-	1	-	2	5	2	5	ก.พ. – พ.ค.
22	นายจวน คงประโคน	2	2	2	8	2	-	1	-	-	-	3	6	1	4	ก.พ. – พ.ค.
23	นางสืงวาล เรืองรัมย์	3	2	2	6	2	-	1	-	2	-	2	4	2	5	ก.พ. – พ.ค.
24	นายศุภร์ พิมพันธ์	3	5	-	5	2	-	2	-	2	-	2	1	1	4	ก.พ. – พ.ค.
25	นายปัด พอกทรัพย์	2	3	2	6	2	-	1	-	1	-	2	-	2	5	ก.พ. – พ.ค.
26	นางเนตร งามเชย	4	6	2	6	1	8	1	5	-	-	2	8	2	6	ก.พ. – พ.ค.
27	นางเสียด ชอมประโคน	5	10	2	8	2	8	-	-	-	-	2	8	1	5	ก.พ. – พ.ค.
28	นายรัต มีสุข	2	4	3	5	2	-	1	-	-	-	2	5	2	4	ก.พ. – พ.ค.
29	นางเห็ด คะโนมาก	2	8	2	8	2	-	1	-	1	-	2	6	2	6	ก.พ. – พ.ค.
30	นางบุญโสม พรหมศรี	2	8	-	-	2	-	-	-	-	-	1	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.
31	นางสมพร พรหมศรี	1	4	5	5	2	-	-	-	-	-	2	8	3	2	ก.พ. – พ.ค.
32	นางรัญจวน ศิริโสม	2	3	-	10	2	10	-	-	-	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
33	นายอุดร ศรีเมือง	2	3	3	3	2	-	1	-	1	-	3	-	2	5	ก.พ. – พ.ค.
34	น.ส.สมพร ถูงแก้ว	-	10	-	10	1	3	2	-	-	-	2	2	2	3	ก.พ. – พ.ค.
35	นายจิตร เนตรวงศ์	-	10	-	10	2	8	1	-	1	1	2	6	2	5	ก.พ. – พ.ค.
36	นายรัต ดวงรู้	2	8	2	8	2	-	-	-	1	-	-	-	1	3	ก.พ. – พ.ค.
37	นายหัน ถูงแก้ว	5	10	3	7	2	3	1	-	1	-	2	5	2	-	ก.พ. – พ.ค.
38	นางปอง ศรีขำ	2	3	2	4	2	-	-	-	-	-	2	3	1	-	ก.พ. – พ.ค.
39	น.ส.ทองศรี กาลนอก	3	3	1	3	1	-	1	-	1	-	1	2	-	-	ก.พ. – พ.ค.
40	นายอุไร จงกล	2	3	2	6	2	-	1	-	-	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
41	นายประสาน ประกอบกิจ	2	4	-	10	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
42	นาอุดม บุญหวาน	2	8	2	6	2	-	2	-	1	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
43	นายสมพร บุญหวาน	3	8	2	8	2	-	2	-	1	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.

44	นางบรรเลง ชนะสงคราม	2	10	2	8	2	4	1	-	1	-	1	4	1	3	ก.พ. – พ.ค.
45	นางสมชาย แนนศรี	2	10	3	7	2	4	1	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
46	นางสุนีย์ ชาละ	2	4	-	10	2	-	1	-	2	-	-	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
47	นายบุญเรือง ศรีทอง	2	4	-	10	1	4	1	-	1	-	1	-	2	3	ก.พ. – พ.ค.
48	นางสาคร เจริญประโคน	4	6	5	5	2	-	1	-	1	-	2	3	1	2	ก.พ. – พ.ค.
49	น.ส.ละมัย บุญมาพิลา	3	7	2	8	2	-	1	-	1	-	-	-	2	4	ก.พ. – พ.ค.
50	นางเพ็ญศรี โตอุทยา	5	10	2	8	2	3	1	-	1	-	2	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.
51	นางบรรเทา บุญมาพิลา	5	5	2	8	4	-	1	-	1	-	1	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
52	นายภูมิ ศรีสด	5	10	2	8	2	3	1	-	-	-	-	-	2	3	ก.พ. – พ.ค.
53	นางชู ศรีสด	4	6	3	7	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
54	นางสำราญ เกษกุล	5	-	3	-	2	-	1	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
55	น.ส.เสาวภา โตอุทยา	3	7	1	4	2	-	1	-	-	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
56	นายสุนทร แสงสี	3	7	1	4	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
57	นางสุกรี แก้วโพธิ์	2	3	1	4	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
58	นายสมชาย มารัมย์	5	5	2	3	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
59	นายเฉลิม ผาดไรสง	2	4	2	4	3	-	2	-	2	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
60	น.ส.แดง ปัญญาวิเศษ	-	10	2	8	2	8	1	4	1	4	1	4	2	3	ก.พ. – พ.ค.
61	นางเหล่า แสงสี	2	8	2	8	2	4	1	-	-	-	1	3	1	2	ก.พ. – พ.ค.
62	นายแสง แสงสี	3	2	2	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	ก.พ. – พ.ค.
63	นายสำรอง มูลทา	4	-	3	7	2	-	1	-	2	-	2	-	2	2	ก.พ. – พ.ค.
64	นางสาว พันธุ์ลม	5	5	2	8	2	4	2	-	2	-	2	3	2	3	ก.พ. – พ.ค.
65	นายแดง ยี่มรัมย์	2	8	3	7	2	-	-	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
66	นางทองแดง ทำนองพอก	2	4	1	-	2	-	1	-	2	-	-	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
67	นางทิพย์ มูลทา	2	8	1	9	1	4	1	-	1	4	-	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.

68	นางนัศดา เกษกุล	-	10	-	10	2	-	2	-	1	4	2	3	2	3	ก.พ. – พ.ค.
69	นางสุกัฏี เกษกุล	-	10	2	8	2	-	1	-	1	-	-	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
70	นางคอกไม้ เทียงคาม	2	8	1	9	2	-	1	-	2	-	1	4	-	-	ก.พ. – พ.ค.
71	นายถาวร บุญทิพย์	5	10	2	4	3	-	2	-	2	-	4	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.
72	นางคอกซ้อน อนาคตเนตร	2	8	2	5	2	3	2	5	3	5	2	8	1	9	ก.พ. – พ.ค.
73	นายเข้ม คำชา	2	6	2	4	2	-	2	-	1	-	3	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
74	นางคำกอง ศรีภา	2	8	4	6	2	3	2	-	2	-	3	5	1	-	ก.พ. – พ.ค.
75	นางเงิน ลอยประโคน	3	7	2	8	2	-	2	-	-	-	2	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
76	นายสนอง จันทาม	5	15	2	15	2	8	2	-	2	-	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
77	นางสะอาด จันทาม	6	-	2	-	2	-	2	-	1	-	-	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
78	นางจงกรณ์ ฤทธิ์ไธสง	4	6	2	8	2	-	2	5	-	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
79	นางนิยม ภาลี	2	4	2	5	3	-	2	-	1	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
80	นางบัวลี ศรีภา	3	5	4	8	3	-	3	-	2	-	4	3	2	3	ก.พ. – พ.ค.
81	นายเพ็ง ชื่นพงษา	4	-	2	-	2	-	2	-	-	-	2	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
82	นายเอียน อนาคตเนตร	2	-	3	-	2	-	2	-	-	-	2	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
83	นายทองทิพย์ ออมมาลี	3	8	2	6	3	-	2	-	2	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
84	นายวันดี ทิพย์วงศา	3	5	2	4	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
85	นางประทุมมา อนาคตเนตร	3	8	2	8	2	4	2	3	1	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.
86	นางโสภา ชารัมย์	2	5	3	7	2	-	3	-	2	-	3	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
87	นางลม ทองนาค	4	10	2	8	3	5	2	-	1	-	2	8	1	-	ก.พ. – พ.ค.
88	นางหนูเดิน ทิพย์วงศา	4	-	3	-	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
89	นางกุหลาบ ที่รัก	3	8	3	7	2	3	2	-	2	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
90	นางนกแก้ว บุญทิพย์	2	8	2	8	2	-	2	-	1	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
91	นายชวน เทียงคาม	3	7	2	8	2	-	2	-	2	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.

92	นายสวน ศรีกา	3	4	3	-	3	-	2	-	2	-	3	4	3	2	ก.พ. – พ.ค.
93	นายแสงสง่า เจริญยิ่ง	3	-	2	-	2	-	2	-	1	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
94	นางมาลี พิศสวัสดิ์	3	8	3	7	2	3	2	3	1	4	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
95	นางบุญถม ประกอบ	3	2	4	-	2	-	2	-	2	-	3	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
96	นางเชย ขวกระโทก	4	2	2	3	3	-	2	-	-	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
97	นางจันทร์ จัทรโครต	3	5	2	8	2	3	2	-	1	-	3	4	1	-	ก.พ. – พ.ค.
98	นายบุญ วาปีสังข์	3	8	2	8	1	8	2	6	2	3	3	7	2	3	ก.พ. – พ.ค.
99	นายขาว โสกา	5	-	4	-	2	-	2	-	1	-	3	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
100	นายเข้ม กล้าหาญ	2	-	1	4	2	-	2	-	2	-	2	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.
101	นางสุนี สุนทรสิน	3	7	2	8	2	-	-	-	2	-	2	-	2	3	ก.พ. – พ.ค.
102	นายชิง ทะเลงรัมย์	5	-	4	-	2	-	2	-	-	-	2	-	3	-	ก.พ. – พ.ค.
103	นางประยูร ขาวงาม	2	3	2	3	2	-	1	-	-	-	2	5	3	5	ก.พ. – พ.ค.
104	นางโสม คำประโคน	2	4	2	4	2	-	2	-	2	-	3	4	2	5	ก.พ. – พ.ค.
105	นางเทียบ ทองสัมฤทธิ์	2	8	3	7	2	4	2	-	-	-	2	3	1	-	ก.พ. – พ.ค.
106	นางเสวย ผลเม้ง	2	-	4	3	2	3	1	-	-	-	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
107	นางเส็ง กล้าหาญ	2	8	2	8	2	-	1	-	1	-	2	3	-	-	ก.พ. – พ.ค.
108	นายไม้ ปุคประโคน	2	8	3	7	2	-	2	-	1	-	1	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.
109	นางเปียง พิประโคน	2	8	2	6	2	-	1	-	1	-	2	3	1	3	ก.พ. – พ.ค.
110	นางเปลง โต ประโคน	2	18	1	4	3	-	1	-	-	-	1	-	2	3	ก.พ. – พ.ค.
111	นางห็น ประกอบดี	6	4	5	4	3	-	2	-	1	-	3	4	2	3	ก.พ. – พ.ค.
112	นางช่วย คำประโคน	2	8	3	3	2	3	1	-	1	-	2	3	2	3	ก.พ. – พ.ค.
113	นายแสงจันทร์ ผดุงแดน	2	8	-	10	2	-	2	-	2	-	3	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.
114	นางประเมิน พรหมจินดา	5	15	2	8	3	-	3	-	1	-	2	3	-	-	ก.พ. – พ.ค.
115	นายทะ สุนประโคน	3	17	3	7	2	-	2	-	-	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.

116	นายเลียม พรหมจินดา	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	3	-	3	2	ก.พ. – พ.ค.
117	นางที ศรีเพชร	2	7	3	7	2	-	2	-	2	-	3	4	3	3	ก.พ. – พ.ค.
118	นายประสิทธิ์ พรหมจินดา	3	7	2	8	3	-	1	-	-	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
119	นางสุดา ประสงค์สุข	2	4	3	-	2	-	2	-	1	-	1	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
120	นางลาบ ตีประโคน	3	4	3	8	2	3	1	3	-	-	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
121	นายดิเรก ขาวงาม	2	-	3	-	2	-	1	-	-	-	3	2	2	-	ก.พ. – พ.ค.
122	นายสมุน ประกอบดี	3	5	2	8	3	-	2	-	1	-	2	3	3	-	ก.พ. – พ.ค.
123	นายปาน ทองสัมฤทธิ์	2	4	-	5	2	-	2	-	-	-	3	2	3	4	ก.พ. – พ.ค.
124	นางจันทา เครือเปือย	3	-	2	-	3	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
125	นางเมา โสมมี	2	10	5	10	2	8	2	8	1	4	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
126	นางยนต์ คำประโคน	2	8	5	10	3	-	2	-	2	-	1	4	1	4	ก.พ. – พ.ค.
127	นายเวิน ชัยสุวรรณ	2	6	3	7	2	5	2	5	1	-	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
128	นางค้อ รีมงาม	2	8	5	10	2	3	1	2	1	-	2	4	2	5	ก.พ. – พ.ค.
129	นางเยี่ยม ประสงค์สุข	3	5	3	10	1	4	1	-	-	-	1	4	-	-	ก.พ. – พ.ค.
130	นางสวส สุทรงชัย	2	18	3	17	2	15	2	-	1	-	2	5	-	5	ก.พ. – พ.ค.
131	นางโกษ ประจัญบาล	3	17	2	13	1	4	1	-	2	-	3	-	1	4	ก.พ. – พ.ค.
132	นางเสงี่ยม ช่างเกวียน	4	-	3	-	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
133	นางเครือ ประจัญบาล	2	3	3	5	2	-	2	-	1	-	3	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
134	นายพัน กีนรัมย์	2	8	3	7	2	5	1	4	-	-	2	3	4	-	ก.พ. – พ.ค.
135	นางยีน ประจัญบาล	3	8	2	7	2	-	1	-	2	3	2	3	1	3	ก.พ. – พ.ค.
136	นางซอน ไชยสุวรรณ	3	6	-	8	2	6	1	-	2	-	2	3	1	4	ก.พ. – พ.ค.
137	นางเกียรติ ขงทวี	3	17	2	13	2	10	2	-	1	-	1	4	-	-	ก.พ. – พ.ค.
138	นายเทียะ ต่อแก้ว	5	2	2	4	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
139	นางสุกี้ ประสงค์สุข	4	-	2	4	2	-	2	-	1	-	2	3	1	-	ก.พ. – พ.ค.

140	นางละอ้อน ลิมกลาง	3	5	2	6	2	-	1	-	1	-	2	3	2	5	ก.พ. – พ.ค.
141	นางคอบ ปะนะทูกา	3	-	2	-	2	-	1	-	2	-	1	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
142	นางเลี่ยน นพรัตน์	3	7	2	8	2	6	1	-	2	-	2	4	2	3	ก.พ. – พ.ค.
143	นางพอ นิมนูญ	2	10	3	7	3	7	2	3	1	-	2	8	2	3	ก.พ. – พ.ค.
144	นางนงนุช คีมาภ	3	7	2	8	3	-	1	-	1	-	2	-	1	-	ก.พ. – พ.ค.
145	นายสง่า ขาวงาม	5	5	3	7	3	-	2	-	-	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
146	นายไผ่ โพเทพา	2	4	1	4	1	-	1	-	-	-	2	3	-	-	ก.พ. – พ.ค.
147	นายเรือ ประเมินชัย	3	5	2	4	3	-	2	-	-	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
148	นางเสมอ กีนรัมย์	2	8	3	7	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	ก.พ. – พ.ค.
149	นายสุพล ว่องไว	3	8	2	8	3	-	2	-	1	-	2	3	2	-	ก.พ. – พ.ค.
150	นายเหมือน สุพรรณดี	4	-	5	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	ก.พ. – พ.ค.

หมายเหตุ อาหารประเภทพืชผักมีให้หาเก็บได้ ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือน พฤษภาคม รวมเวลา 4 เดือน ปริมาณที่เก็บ ได้/เดือน มีดังนี้

- ดอกกระเจียวสำหรับการบริโภค 444 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 864 กิโลกรัม รวม 1,308 กิโลกรัม/ เดือน ถ้า 4 เดือน = 5,232 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 5 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 26,160 บาท/ปี
- อินุกป่าสำหรับการบริโภค 342 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 920 กิโลกรัม รวม 1,262 กิโลกรัม/ เดือน ถ้า 4 เดือน = 5,048 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 10 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย = 50,480 บาท/ปี
- ผักแต้วสำหรับการบริโภค 318 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 262 กิโลกรัม รวม 580 กิโลกรัม/ เดือน ถ้า 4 เดือน = 2,320 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 5 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 11,600 บาท/ปี
- ผักกะโดนสำหรับการบริโภค 208 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 56 กิโลกรัม รวม 264 กิโลกรัม/ เดือน ถ้า 4 เดือน = 1,056 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 5 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 5,280 บาท/ปี

- ผักออบแอบสำหรับการบริโภค 144 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 35 กิโลกรัม รวม 179 กิโลกรัม / เดือน ถ้า 4 เดือน = 716 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 5 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 3,580 บาท/ปี
 - ผักหวานสำหรับการบริโภค 138 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 346 กิโลกรัม รวม 484 กิโลกรัม / เดือน ถ้า 4 เดือน = 1,936 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 50 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 96,800 บาท/ปี
 - ผักอินูนสำหรับการบริโภค 363 กิโลกรัม สำหรับการจำหน่าย 334 กิโลกรัม รวม 697 กิโลกรัม / เดือน ถ้า 4 เดือน = 2,788 กิโลกรัม
มูลค่ากิโลกรัมละ 5 บาท มูลค่าทั้งการบริโภคและจำหน่าย 13,940 บาท/ปี
- ดังนั้นมูลค่าในการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทพืชผัก = 220,160 บาท / ปี

ตารางที่ 8 แสดงการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทอาหารจากสัตว์

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ชนิด												ช่วงเวลาที่ทำได้
		กบ ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / ครั้ง		เขียด ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / เดือน		อึ่งอ่าง ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / ครั้ง		เขียด ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / เดือน		กิ้งก่า ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / เดือน		หนู ปริมาณที่ทำได้ ก.ก. / เดือน		
		บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	
1	นางเปื้อย โสกา	5	1	2	-	1	-	-	-	-	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
2	นางเทียน ประสงค์สุข	-	-	3	4	2	3	2	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
3	นางเสียด โตประโคน	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
4	นายเลียด ประเมินชัย	3	4	3	2	5	-	-	-	2	-	3	-	พ.ย. – เม.ย.
5	นางต๊อบ มีสัตว์	1	-	1	-	2	-	-	-	1	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
6	นายสมพงษ์ เสาเกลียว	3	2	1	2	2	4	-	-	-	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
7	นางเทือก ประเมินชัย	-	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.

8	นายเชื้อ โสกา	2	3	1	3	2	2	-	-	-	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
9	นางเทียบ ช่างเกวียน	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
10	นางलगว จะโรจรัมย์	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
11	นางมาลัย บุ่งบุญ	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
12	นายศักดิ์ พุ่มผกา	3	-	1	3	2	3	-	-	2	-	3	5	พ.ย. – เม.ย.
13	นางเขียน มาญวิชัย	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
14	นางโพธิ์ พิมพ์ชัน	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
15	นายจรรยา พูนกล้า	1	-	1	3	1	2	-	-	1	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
16	นายเสมียน สุพรรณดิ	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
17	นายสงวน หมายประโคน	1	2	1	3	2	5	-	-	2	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
18	น.ส.บุญศรี ประเมินชัย	2	3	2	3	1	4	1	-	1	-	2	4	พ.ย. – เม.ย.
19	นางแก้ว ปัญฑา	-	-	2	2	1	-	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
20	นาง สำราญ แสนทวิสุข	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
21	นายจวน คงประโคน	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
22	นางสังวาล เรืองรัมย์	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
23	นายสุกร์ พิมพ์ชัน	1	3	2	3	2	3	-	-	3	-	3	3	พ.ย. – เม.ย.
24	นายปัด พอกทรัพย์	2	3	2	3	2	5	-	-	2	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
25	นางเนตร งามเชย	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
26	นางเสียด ซอมประโคน	-	-	1	2	2	2	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
27	นายรัด มีสุข	2	5	2	3	2	5	1	-	2	3	2	2	พ.ย. – เม.ย.
28	นางเหือด คะโนมาก	1	1	1	1	2	1	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
29	นางบุญโฮม พรหมศรี	1	-	1	-	2	-	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.

30	นางสมพร พรหมศรี	1	-	2	-	3	-	1	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
31	นางรณจวน ศิริโสม	2	-	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
32	นายอุดร ศรีเมือง	2	-	2	-	2	5	-	-	3	-	2	4	พ.ย. – เม.ย.
33	นายรัต ควงรู้	1	-	2	3	1	2	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
34	นายหั่น ถุงแก้ว	1	-	2	3	1	3	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
35	นางปอง ศรีจำ	-	-	1	2	2	2	2	3	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
36	น.ส.ทองศรี กาลนอก	1	-	1	3	1	2	2	2	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
37	นายอุไร จงกล	-	-	1	2	2	3	3	2	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
38	นายประสาน ประกอบกิจ	2	3	2	3	2	3	2	1	1	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
39	นายอุดม บุญหวาน	2	4	1	4	1	3	3	2	1	3	2	4	พ.ย. – เม.ย.
40	นายสมพร บุญหวาน	-	-	1	2	2	4	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
41	นางจิตร เนตรวงศ์	3	2	1	5	2	3	2	-	1	2	3	3	พ.ย. – เม.ย.
42	นางสมชาย เน้นศรี	2	3	1	4	1	5	2	-	-	2	3	3	พ.ย. – เม.ย.
43	นางสุนีย์ ชาละ	-	-	2	2	1	3	1	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
44	นายบุญเรือง ศรีสอง	2	3	2	5	-	5	1	-	-	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
45	นางสาคร เจริญประโคน	1	-	2	-	1	-	-	-	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
46	น.ส.ละมัย บุญมาพิลา	-	-	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
47	นางเพ็ญศรี โตอุดชา	1	-	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
48	นางบรรเทา บุญมาพิลา	-	-	2	-	-	-	1	-	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
49	นายภูมิ ศรีสด	1	3	2	3	1	3	1	-	1	-	1	4	พ.ย. – เม.ย.
50	นางชู ศรีสด	1	-	1	3	1	5	2	-	1	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
51	นางสำราญ เกษกุล	2	3	1	1	2	2	1	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.

52	น.ส.เสาวภา โทอุดทา	-	5	-	2	1	2	1	-	2	-	1	3	พ.ย. – เม.ย.
53	นายสุนทร แสงสี	2	4	-	2	2	1	-	-	1	-	1	3	พ.ย. – เม.ย.
54	นางสุกรี แก้วโพธิ์	1	5	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
55	นายสมชาย มารัมย์	-	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
56	นายเฉลิม ผาดไธสง	2	4	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
57	น.ส.แดง ปัญญาวิเศษ	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
58	นางเหลา แสงสี	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
59	นายแสง แสงสี	2	2	1	3	1	-	2	-	1	-	2	5	พ.ย. – เม.ย.
60	นายสำรอง มุลทา	2	3	1	3	1	4	2	-	1	-	1	4	พ.ย. – เม.ย.
61	นางสาว พันธุ์ลม	-	2	2	2	1	5	1	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
62	นายแดง ยี่มรัมย์	1	3	2	3	1	5	2	-	1	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
63	นางทองแดง ทำนองพอก	-	1	1	1	1	-	2	-	1	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
64	นางทิพย์ มุลทา	1	-	2	3	1	4	1	-	-	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
65	นางนัสดา เกษกุล	-	-	1	3	2	3	1	-	-	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
66	นางสุภา เกษกุล	1	-	1	4	2	4	1	-	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
67	นางดอกไม้ เทียงคาม	2	5	1	8	2	8	2	-	2	3	2	4	พ.ย. – เม.ย.
68	นายถาวร บุญทิพย์	3	6	2	8	3	8	2	5	1	-	3	6	พ.ย. – เม.ย.
69	นางดอกซ้อน อนาคตเนตร	2	8	2	8	3	8	3	5	2	3	3	10	พ.ย. – เม.ย.
70	นายเข้ม คำชา	2	-	1	2	2	-	2	3	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
71	นางคำทอง ศรีภา	3	6	2	6	3	5	3	5	3	2	2	6	พ.ย. – เม.ย.
72	นางเงิน ลอยประโคน	1	-	1	1	1	-	1	3	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
73	นายสนอง จันทาม	3	8	3	10	3	10	3	5	3	4	3	8	พ.ย. – เม.ย.

74	นางสะอาด จันปาม	1	3	2	2	1	-	2	-	1	-	1	2	พ.ย. – เม.ย.
75	นางจกกรณ์ ฤทธิไธสง	3	5	3	3	3	5	2	-	3	-	3	5	พ.ย. – เม.ย.
76	นางนิยม ภาลี	2	6	3	8	3	6	3	3	3	2	4	5	พ.ย. – เม.ย.
77	นางบัวลี ศรีภา	2	2	1	6	1	-	4	3	2	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
78	นายเพ็ง ชื่นพงษา	2	3	3	2	2	5	2	-	3	3	3	8	พ.ย. – เม.ย.
79	นายเอียน อนาคตเนตร	2	-	2	3	2	5	2	-	2	-	3	-	พ.ย. – เม.ย.
80	นายทองทิพย์ ออมมาลี	2	-	3	-	2	5	3	-	3	-	2	5	พ.ย. – เม.ย.
81	นายวันดี ทิพย์วงศา	2	3	2	5	2	-	3	-	2	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
82	นางประทุมมา อนาคตเนตร	3	4	3	3	3	-	-	-	3	2	3	-	พ.ย. – เม.ย.
83	นางลม ทองนาค	3	-	2	5	2	-	1	-	2	-	3	-	พ.ย. – เม.ย.
84	นางหนูเคน ทิพย์วงศา	4	-	3	-	1	-	3	-	1	-	4	-	พ.ย. – เม.ย.
85	นางกุลลาบ ที่รัก	2	5	3	5	3	5	2	-	2	-	4	5	พ.ย. – เม.ย.
86	นางนกแก้ว บุญทิพย์	2	5	1	5	3	6	2	-	3	-	5	5	พ.ย. – เม.ย.
87	นายชวน เที้ยงคาม	3	-	2	6	3	5	3	5	2	-	4	5	พ.ย. – เม.ย.
88	นายสวน ศรีภา	3	5	3	6	2	2	3	5	3	-	5	-	พ.ย. – เม.ย.
89	นายแสงสง่า เจริญยิ่ง	1	-	1	4	1	3	1	-	1	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
90	นางมาลี พิศสวัสดิ์	1	-	2	1	2	3	2	-	2	-	5	-	พ.ย. – เม.ย.
91	นางบุญถม ประกอบ	1	2	2	2	2	2	3	-	3	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
92	นางเชย ขวงกระโทก	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
93	นางจันทร์ จัทรโครต	2	3	3	6	2	3	2	3	2	-	3	5	พ.ย. – เม.ย.
94	นายบุญ วาปีสังข์	2	5	3	6	3	5	3	5	2	-	3	5	พ.ย. – เม.ย.
95	นายขาว โสภา	2	2	3	-	2	-	-	-	-	-	3	-	พ.ย. – เม.ย.

96	นายเข้ม กล้าหาญ	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
97	นางสุณี สุนทรสิน	-	-	2	-	2	3	1	-	2	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
98	นายชิง ทะเลรัมย์ย์	2	3	2	5	1	4	1	-	2	-	1	4	พ.ย. – เม.ย.
99	นางประยูร ขาวงาม	-	-	3	-	2	-	-	-	3	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
100	นางโสม คำประโคน	1	3	2	5	3	8	2	-	-	-	1	4	พ.ย. – เม.ย.
101	นางเทียบ ทองสัมฤทธิ์	2	-	2	4	2	6	-	-	-	3	-	5	พ.ย. – เม.ย.
102	นางเสวย ผลมั่ง	1	-	2	5	2	6	-	-	1	-	1	3	พ.ย. – เม.ย.
103	นางเส็ง กล้าหาญ	2	-	2	5	2	6	1	-	2	-	2	5	พ.ย. – เม.ย.
104	นายไม้ ปุดประโคน	1	2	2	5	2	10	1	-	2	-	2	6	พ.ย. – เม.ย.
105	นางโสภา ชารัมย์	-	-	3	6	2	6	2	-	3	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
106	นางเปียง พิประโคน	2	-	3	-	5	-	-	-	2	-	-	10	พ.ย. – เม.ย.
107	นางเปลง โต ประโคน	1	5	2	6	2	10	-	-	3	-	-	5	พ.ย. – เม.ย.
108	นางหีน ประกอบดี	-	5	2	-	1	5	-	-	3	-	-	5	พ.ย. – เม.ย.
109	นางช่วย คำประโคน	2	-	3	6	2	8	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
110	นายแสงจันทร์ ผดุงแดน	1	5	2	5	1	6	2	-	2	-	2	6	พ.ย. – เม.ย.
111	นางประเมิน พรหมจินดา	2	-	3	-	2	5	-	-	2	-	2	4	พ.ย. – เม.ย.
112	นายทะ สุนประโคน	1	3	-	5	-	5	2	-	2	-	-	5	พ.ย. – เม.ย.
113	นายเสียม พรหมจินดา	1	-	2	3	2	5	1	-	2	-	1	3	พ.ย. – เม.ย.
114	นางที ศรีเพชร	2	3	2	5	2	7	-	-	-	3	-	5	พ.ย. – เม.ย.
115	นายประสิทธิ์ พรหมจินดา	1	-	1	4	-	6	1	-	2	3	1	5	พ.ย. – เม.ย.
116	นางสุดา ประสงค์สุข	1	-	-	5	-	5	2	-	1	3	-	5	พ.ย. – เม.ย.
117	นางลาบ ดีประโคน	2	-	3	-	3	-	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.

118	นายดิเรก ขาวงาม	2	5	2	6	2	8	-	-	2	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
119	นายสมุน ประกอบดี	2	3	2	5	2	6	1	-	3	-	2	5	พ.ย. – เม.ย.
120	นายป่าน ทองสัมฤทธิ์	2	-	2	5	2	6	2	-	2	-	2	5	พ.ย. – เม.ย.
121	นางจันทา เครือเปื่อย	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
122	นางเมา โสมมี	1	-	2	-	2	-	2	-	3	-	-	3	พ.ย. – เม.ย.
123	นางยนต์ คำประโคน	2	3	2	3	2	5	1	-	2	-	-	6	พ.ย. – เม.ย.
124	นายเวิน ชัยสุวรรณ	2	5	2	6	2	10	-	3	-	4	-	5	พ.ย. – เม.ย.
125	นางผือ รีมงาม	-	-	2	-	1	-	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
126	นางเอี่ยม ประสงค์สุข	-	-	2	5	2	5	2	-	2	-	2	3	พ.ย. – เม.ย.
127	นางสาว สุทรง ชัย	1	2	2	3	1	5	-	-	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
128	นางโกย ประจัญบาล	2	-	3	5	2	4	2	-	2	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
129	นางเสงี่ยม ช่างเกวียน	1	-	2	-	2	-	1	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
130	นางเครือ ประจัญบาล	2	-	2	3	1	5	-	-	3	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
131	นายพัน กิรินทร์	2	-	2	3	1	3	1	-	2	-	-	3	พ.ย. – เม.ย.
132	นางยีน ประจัญบาล	1	5	2	5	2	5	1	-	2	-	1	4	พ.ย. – เม.ย.
133	นางยอน ไชยสุวรรณ	1	3	2	5	2	5	2	-	2	3	2	5	พ.ย. – เม.ย.
134	นางเกียรติ ยงทวี	2	-	2	3	2	5	1	-	2	-	-	5	พ.ย. – เม.ย.
135	นายเทียะ ต่อแก้ว	1	-	2	-	2	-	1	-	2	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
136	นางสุภา ประสงค์สุข	2	-	2	3	2	5	1	-	1	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
137	นางละอ้อน ลิ้มกลาง	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	พ.ย. – เม.ย.
138	นางดอบ ปะนะทุกา	2	-	2	5	2	5	2	-	2	3	-	5	พ.ย. – เม.ย.
139	นางเลี่ยน นพรัตน์	1	-	2	3	2	5	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.

140	นางพอ นิมนูญ	1	-	3	-	2	-	2	-	2	-	1	-	พ.ย. – เม.ย.
141	นางนงนุช ดีมาก	2	-	2	-	3	-	-	-	2	-	1	3	พ.ย. – เม.ย.
142	นายสง่า ขาวงาม	3	5	2	5	2	6	2	-	1	3	1	5	พ.ย. – เม.ย.
143	นายไถ โพเทพา	1	3	2	5	2	5	-	-	-	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
144	นายเรือ ประเมินชัย	2	-	2	-	2	5	-	-	2	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
145	นางเสมอ กิรินทร์ชัย	2	-	2	-	3	-	-	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
146	นายสุพล ว่องไว	2	3	2	5	2	6	2	-	3	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
147	นางทองมี ปาประโคน	-	-	3	-	3	-	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
148	น.ส.สมพร อุ่นแก้ว	2	-	2	-	3	-	2	-	2	-	-	-	พ.ย. – เม.ย.
149	นายจิตร เนตรวงศ์	2	-	2	3	1	5	1	-	2	-	1	5	พ.ย. – เม.ย.
150	นายสมพร บุญหวาน	2	-	2	3	2	5	2	-	1	3	-	5	พ.ย. – เม.ย.
ปริมาณที่ทำได้ / เดือน		210	239	270	402	254	51	164	62	234	57	183	321	2,447 ก.ก.
รวมมูลค่าทางเศรษฐกิจ / เดือน (บาท)		10,500	11,950	16,200	24,120	15,240	27,060	4,920	1,860	4,680	1,140	7,320	12,840	137,830/เดือน

หมายเหตุ

สัตว์บางชนิดจะหาได้เฉพาะเวลาที่ฝนหนักๆ เท่านั้น เช่น กบ (หาได้ในช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน รวม 3 เดือน) ส่วนสัตว์บางชนิดก็จะหาได้บางฤดูเท่านั้น เช่น หนู หาได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ (รวมเวลา 4 เดือน) เขียด จะหาได้ในช่วงเดือน มีนาคม - พฤษภาคม (รวมเวลา 3 เดือน) แอ้ จะหาได้ในช่วง เดือน เมษายน - มิถุนายน (รวมเวลา 3 เดือน) กิ้งก่า จะหาได้ในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม (รวมเวลา 3 เดือน) อึ่งอ่าง หาได้เพียงปีละประมาณ 2 ครั้ง คือช่วงฝนตกหนักๆ ในช่วงต้นฤดูฝนเท่านั้น

มูลค่าทางเศรษฐกิจนี้เป็นมูลค่าที่ชุมชนกำหนดใช้ปฏิบัติกันในชุมชนเท่านั้น ไม่สามารถอ้างอิงเป็นราคากลางได้ (กบ กิโลกรัมละ 50 บาท, เขียด กิโลกรัมละ 60 บาท, อึ่งอ่าง กิโลกรัมละ 60 บาท, แอ้ กิโลกรัมละ 30 บาท, กิ้งก่า กิโลกรัมละ 30 บาท และหนู กิโลกรัมละ 40 บาท)

รวมมูลค่าทางเศรษฐกิจในการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทอาหารจากสัตว์ต่อปีในแต่ละประเภท ดังนี้

ประเภท กบ ปริมาณที่บริโภค / ปี = 210 ก.ก. x 3 เดือน = 630 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 630 ก.ก. x 50 บาท = 31,500 บาท
ประเภท กบ ปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 239 ก.ก. x 3 เดือน = 717 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 717 ก.ก. x 50 บาท = 35,850 บาท
ประเภทเขียด ปริมาณที่บริโภค / ปี = 270 ก.ก. x 3 เดือน = 810 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 810 ก.ก. x 60 บาท = 48,600 บาท
ประเภทเขียด ปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 402 ก.ก. x 3 เดือน = 1,206 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 1,206 ก.ก. x 60 บาท = 72,360 บาท
ประเภทอึ่งอ่างปริมาณที่บริโภค / ปี = 254 ก.ก. x 2 เดือน = 508 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 508 ก.ก. x 60 บาท = 30,480 บาท
ประเภทอึ่งอ่าง ปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 51 ก.ก. x 2 เดือน = 102 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 102 ก.ก. x 60 บาท = 6,120 บาท
ประเภท แอ้ ปริมาณที่บริโภค / ปี = 164 ก.ก. x 3 เดือน = 492 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 492 ก.ก. x 30 บาท = 14,760 บาท
ประเภท แอ้ ปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 62 ก.ก. x 3 เดือน = 186 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 186 ก.ก. x 30 บาท = 5,580 บาท
ประเภทกิ้งก่า ปริมาณที่บริโภค / ปี = 234 ก.ก. x 3 เดือน = 702 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 702 ก.ก. x 20 บาท = 14,040 บาท
ประเภท กิ้งก่าปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 57 ก.ก. x 3 เดือน = 171 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 171 ก.ก. x 20 บาท = 3,420 บาท
ประเภทหนู ปริมาณที่บริโภค / ปี = 183 ก.ก. x 4 เดือน = 732 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 732 ก.ก. x 40 บาท = 29,280 บาท
ประเภทหนู ปริมาณที่จำหน่าย / ปี = 321 ก.ก. x 4 เดือน = 1,284 ก.ก.	คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจ / ปี = 1,284 ก.ก. x 40 บาท = 51,360 บาท

มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าด้านอาหารประเภทสัตว์ในการบริโภค = 168,660 บาท / ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าด้านอาหารประเภทสัตว์ในการจำหน่าย = 174,690 บาท / ปี

รวมมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าด้านอาหารประเภทสัตว์ในการบริโภค และการจำหน่าย = 343,350 บาท / ปี

การใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจที่ทำการศึกษาวิจัยโครงการ “ การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง” นั้น ได้ทำการศึกษาครัวเรือนจำนวน 150 ครัวเรือนในชุมชนรอบป่าจำนวน 5 ชุมชน ในสังกัดตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จากครวเรือนทั้งหมดในห้ำชุมชนจำนวน 587 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่ทำการศึกษาครัวเรือนทั้งหมดเท่ากับ 25.56% หรือจำนวน 1 ใน 3 ส่วนกว่า ส่วนมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าต่อปี รวม 2,697,576 บาท แต่ถ้าคิดเฉพาะมูลค่าในส่วนที่นำมาบริโภคเป็นอาหารต่อปีแล้วคิดเป็นเงิน 1,100,728 บาท และในส่วนที่เป็นมูลค่าการจำหน่ายที่เป็นอาหารได้หรือในส่วนที่เป็นรายได้ต่อปีคิดเป็นเงิน 902,598 บาท แต่ถ้ารวมทั้งพื้นที่ชาวบ้านไปหาในป่าเพื่อใช้ก่อไฟ หุงข้าว ทำกับข้าวตลอดจนไม้ที่ชาวบ้านนำมาใช้สอยในด้านต่างๆและพืชสมุนไพรที่นำมารักษาสภาพของชาวบ้านแล้วคิดเป็นมูลค่าทั้งบริโภคและจำหน่ายต่อปีเป็นเงิน 542,700 บาท

ตารางที่ 9 แสดงการใช้ประโยชน์อาหารจากป่าด้านอื่นๆ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประเภทที่ใช้									มูลค่าเศรษฐกิจ	ช่วงเวลาที่ใช้
		เห็ด		ไข่มดแดง		แมลง		ผลไม้ป่า		เลี้ยงสัตว์		
		บริโภค/เดือน	จำหน่าย/เดือน	บริโภค/เดือน	จำหน่าย/เดือน	บริโภค/เดือน	จำหน่าย / เดือน	บริโภค/เดือน	จำหน่าย / เดือน	จำนวนตัว		
1	นางเป็อย โสภา	6	10	2	4	2	-	6	32	15	2,074	ทุกฤดูกาล
2	นางเทียน ประสงค์สุข	10	-	1	-	5	3	7	25	10	1,316	ทุกฤดูกาล
3	นางเสงียด โตดประโคน	8	10	2	-	4	-	4	45	-	1,887	ทุกฤดูกาล
4	นายเลียด ประเมินชัย	10	10	3	-	8	-	4	35	20	2,337	ทุกฤดูกาล
5	นางด้อย มีสัตว์	5	-	-	-	2	-	5	-	-	495	ทุกฤดูกาล
6	นายสมพงษ์ เสากลิศว	10	-	3	5	3	-	7	-	5	1,771	ทุกฤดูกาล

7	นางเทือก ประเมินชัย	10	5	-	-	5	-	6	40	10	1,538	ทุกฤดูกาล
8	นายเชือ โสกา	12	5	-	-	2	-	4	53	10	1,611	ทุกฤดูกาล
9	นางเทียบ ช่างเกวียน	10	-	5	-	4	-	5	68	5	1,679	ทุกฤดูกาล
10	นางรวง จะโรจรัมย์	15	-	-	2	3	5	7	56	5	1,909	ทุกฤดูกาล
11	นางมาลัย บุ่งบุญ	12	8	3	2	5	-	5	40	10	2,135	ทุกฤดูกาล
12	นายศักดิ์ พุ่มผกา	10	10	2	-	5	-	10	50-	5	2,180	ทุกฤดูกาล
13	นางเขียน มาญวิชัย	12	10		-	5	10	10	-	10	1,390	ทุกฤดูกาล
14	นางโพธิ์ พิมพ์ชัน	10	10	-	-	5	-	3	-	-	1,809	ทุกฤดูกาล
15	นายจรูญ พูนกล้า	5	5	2	3	5	-	6	20	-	1,578	ทุกฤดูกาล
16	นายเสมือน สุพรรณดี	6	4	2	-	2	-	7	20	-	1,161	ทุกฤดูกาล
17	นายสงวน หมายประโคน	10	20	10	-	10	10	10	20	-	4,290	ทุกฤดูกาล
18	น.ส. บุญสี ประเมินชัย	12	20	2	5	8	10	15	30	12	4,070	ทุกฤดูกาล
19	นางแก้ว ปันทุภา	10	10	5	3	10	10	10	20	-	3,290	ทุกฤดูกาล
20	นางสำราญ แสนทวีสุข	10	--	2	-	15	-	10	30	5	1,720	ทุกฤดูกาล
21	นางจวน คงประโคน	10	-	5	-	15	10	15	25	-	2,420	ทุกฤดูกาล
22	นางสังวาล เรืองรัมย์	5	-	-	-	10	-	10	30	10	920	ทุกฤดูกาล
23	นายสุกร์ พิมพ์นัน	5	-	5	-	10	10	10	20	5	6,790	ทุกฤดูกาล
24	นายปัด พอกทรัพย์	10	10	10	-	-	-	15	30	-	2,735	ทุกฤดูกาล
25	นางเนตร งามเขย	10	10	10	-	15	5	15	30	-	2,535	ทุกฤดูกาล
26	นางเลียด ซอมประโคน	10	10	5	-	10	5	5	40	4	3,035	ทุกฤดูกาล
27	นายรัต มีสุข	5	-	-	-	10	10	5	40	-	1,335	ทุกฤดูกาล
28	นางเหือด คะโนมาก	10	10	5	10	10	10	10	40	-	4,050	ทุกฤดูกาล

29	นางบุญโฮม พรหมศรี	5	15	5	-	10	-	10	-	10	2,530	ทุกฤดูกาล
30	นางสมพร พรหมศรี	10	-	5	-	5	5	5	-	10	1,715	ทุกฤดูกาล
31	นางรัญจวน สิริโสม	5	-	-	-	5	10	10	20	10	1,090	ทุกฤดูกาล
32	นายอุดร ศรีเมือง	5	10	-	-	5	10	10	50	-	3,070	ทุกฤดูกาล
33	นางรัต ดวงรู้	5	10	2	-	10	5	10	100	10	2,130	ทุกฤดูกาล
34	นางหั่น ถุงแก้ว	10	-	5	-	5	-	2	-	3	1,506	ทุกฤดูกาล
35	นางปอง ศรีข้า	15	-	2	15	5	-	3	-	-	6,885	ทุกฤดูกาล
36	น.ส.ทองศรี กาลนอก	12	5	3	10	7	20	2	-	-	4,512	ทุกฤดูกาล
37	นางอุไร จงกล	10	-	2	25	10	15	4	-	5	2,115	ทุกฤดูกาล
38	นายประสาน ประกอบกิจ	15	-	3	-	15	10	5	-	11	3,786	ทุกฤดูกาล
39	นายอุดม บุญหวาน	12	-	5	10	5	25	2	40	8	3,532	ทุกฤดูกาล
40	น.ส.สมพร ถุงแก้ว	14	10	4	10	5	--	4	-	-	1,652	ทุกฤดูกาล
41	นายจิตร เนตรวงศ์	15	-	2	-	6	-	4	-	-	852	ทุกฤดูกาล
42	นายสมชาย แน่นศรี	5	-	2	-	5	-	2	-	12	3,620	ทุกฤดูกาล
43	นางสุนีย์ ชาละ	10	10	4	10	4	20	-	20	-	3,003	ทุกฤดูกาล
44	นายบุญเรือง ศรีสอง	15	-	4	-	5	30	-1	-	2	3,340	ทุกฤดูกาล
45	นางสาคร เขิงประโคน	10	-	2	20	4	-	1	50	-	3,703	ทุกฤดูกาล
46	นางละมัย บุญมาพิลา	20	5	5	-	-	30	1	-	20	3,403	ทุกฤดูกาล
47	นางบุญศรี โทอดทา	10	-	6	10	5	20	1	-	1	3,403	ทุกฤดูกาล
48	นางบรรเทา บุญมาพิลา	10	5	5	-	4	10	4	-	-	2,272	ทุกฤดูกาล
49	นายภูมิ สีสด	5	-	5	10	6	20	2	-	-	2,946	ทุกฤดูกาล
50	นางชู สีสด	5	-	5	-	6	15	1	-	3	1,743	ทุกฤดูกาล

51	นางสำราญ เกษกุล	5	-	2	7	2	-	3	-	10	1,389	ทุกฤดูกาล
52	น.ส.เสาวภา โทอุตทา	10	5	2	5	3	10	-	-	4	2,420	ทุกฤดูกาล
53	นายสุนทร แสงสี	5	-	-	-	3	-	2	-	5	526	ทุกฤดูกาล
54	นางสุกรี แก้วโพธิ์	10	-	1	-	-	-	-	-	5	900	ทุกฤดูกาล
55	นายสมชาย มารัมย์	10	-	2	-	-	-	-	-	-	1,000	ทุกฤดูกาล
56	นายเฉลิม ผาดโรสง	5	3	2	3	4	10	3	-	-	1,700	ทุกฤดูกาล
57	น.ส.แดง ปัญญาวิเศษ	5	10	2	-	-	--	3	--	-	1,409	ทุกฤดูกาล
58	นางเหลา แสงสี	10	10	1	-	2	-	3	-	-	1,789	ทุกฤดูกาล
59	นายสำรอง มูลทา	5	-	2	-	1	-	1	-	10	643	ทุกฤดูกาล
60	นางสาว พันธุ์ลม	3	10	3	8	4	15	3	50	-	3,059	ทุกฤดูกาล
61	นายแดง ยี่มรัมย์	10	10	2	-	1	15	4	-	5	2,452	ทุกฤดูกาล
62	นางทิพย์ มูลทา	5	10	-	5	2	10	2	-	-	2,186	ทุกฤดูกาล
63	นางนัสดา เกษกุล	10	20	2	-	3	-	3	-	2	1,026	ทุกฤดูกาล
64	นางสุกี เกษกุล	10	-	1	-	3	-	2	-	5	2,860	ทุกฤดูกาล
65	นางดอกไม้ เทียงคาม	5	10	2	8	4	8	5	55	12	2,392	ทุกฤดูกาล
66	นายถาวร บุญทิพย์	10	10	2	5	2	-	4	-	-	729	ทุกฤดูกาล
67	นางทองแดง ทำนองพอก	5	-	2	-	3	-	3		7	689	ทุกฤดูกาล
68	นายแสง แสงสี	5	-	2	-	2	-	3	-	10	763	ทุกฤดูกาล
69	นายเข้ม คำชา	5	-	2	-	4	-	1	-	28	3,099	ทุกฤดูกาล
70	นางคำทอง ศรีภา	10	10	3	8	6	-	3	50	18	687	ทุกฤดูกาล
71	นางเงิน ลอยประโคน	4	-	1	-	3	-	4	-	-	2,422	ทุกฤดูกาล
72	นายสนอง จันทาม	5	10	3	5	8	-	2	70	9	562	ทุกฤดูกาล

73	นางสะอาด จันทาม	2	-	1	-	5	-	3	-	-	1,821	ทุกฤดูกาล
74	นางจกรณ ฤทธิไธสง	5	10	4	-	5	-	4	-	-	4,217	ทุกฤดูกาล
75	นางนิยม ภาลี	5	10	3	2	6	-	4	45	3	802	ทุกฤดูกาล
76	นางบัวลี ศรีภา	5	-	1	-	5	-	4	30	-	950	ทุกฤดูกาล
77	นายเพ็ง ชื่นพงษา	6	-	2	-	5	-	4	20	17	641	ทุกฤดูกาล
78	นายเอียน อนาคตนตร	4	-	1	-	5	-	7	-	12	841	ทุกฤดูกาล
79	นางทองทิพย์ ออมมาลี	4	-	3	-	7	-	4	35	6	1,017	ทุกฤดูกาล
80	นางรัตนา บุญทิพย์	4	10	2	-	6	-	5	30	-	1,665	ทุกฤดูกาล
81	นางทองม้วน วาปีสังข์	6	10	2	3	7	-	4	35	-	2,137	ทุกฤดูกาล
82	นางประทุมมา อนาคตนตร	6	-	2	4	6	-	5	20	9	1,395	ทุกฤดูกาล
83	นางลม ทองนาค	5	10	2	10	4	10	4	40	5	3,092	ทุกฤดูกาล
84	นางกุหลาบ ที่รัก	6	10	2	6	6	-	4	50	20	2,482	ทุกฤดูกาล
85	นางนกแก้ว บุญทิพย์	6	10	3	-	8	-	4	45	18	2,047	ทุกฤดูกาล
86	นายชวน เทียงคาม	6	10	3	5	7	-	6	50	10	2,528	ทุกฤดูกาล
87	นายสวน ศรีภา	5	10	3	8	8	-	5	50	-	2,785	ทุกฤดูกาล
88	นายแสงสง่า เจริญยิ่ง	4	-	5	-	1	-	6	50	-	1,028	ทุกฤดูกาล
89	นางมาลี พิศสวัสดิ์	6	10	1	5	4	-	2	-	5	2,006	ทุกฤดูกาล
90	นางบุญถม ประกอบ	4	-	2	-	7	-	4	45	8	947	ทุกฤดูกาล
91	นางเชย ขวกรระโทก	6	-	1	5	3	-	4	40	4	1,332	ทุกฤดูกาล
92	นางจันทร์ จันทรโคตร	6	-	2	8	4	-	6	40	6	2,398	ทุกฤดูกาล
93	นางบุญ วาปีสังข์	5	20	3	10	6	13	5	40	12	4,195	ทุกฤดูกาล
94	นายขาว โสภา	4	10	2	5	4	-	4	50	10	2,142	ทุกฤดูกาล

95	นายเข้ม กล้าหาญ	4	10	1	-	2	-	2	50	5	1,475	ทุกฤดูกาล
96	นางสายสุนีย์ สุนทรศิลป์	6	-	1	5	3	-	2	-	-	1,206	ทุกฤดูกาล
97	นายชิง ทะเลิงรัมย์	2	-	-	-	2	-	2	-	18	246	ทุกฤดูกาล
98	นางประยูร ขาวงาม	4	10	2	-	2	-	2	-	-	1,406	ทุกฤดูกาล
99	นายโสม คำประโคน	4	-	2	-	-	-	2	-	5	526	ทุกฤดูกาล
100	นายเทียบ ทองสัมฤทธิ์	6	-	1	-	2	10	4	-	12	1,072	ทุกฤดูกาล
101	นางเสวย ผลเม้ง	6	10	2	10	4	-	5	-	-	2,655	ทุกฤดูกาล
102	นางเส็ง กล้าหาญ	4	-	3	8	3	-	4	-	9	1,552	ทุกฤดูกาล
103	นางไม้ ปุดประโคน	6	-	1	10	4	-	2	-	6	1,746	ทุกฤดูกาล
104	นางโสภา ขารัมย์	6	10	1	-	4	-	2	-	8	1,546	ทุกฤดูกาล
105	นางเปียง พิประโคน	5	-	-	5	3	10	2	60	19	1,600	ทุกฤดูกาล
106	นางแปลง โตประโคน	5	-	2	8	2	-	2	60	20	1,660	ทุกฤดูกาล
107	นางหีน ประกอบดี	-	5	1	5	3	-	3	-	5	1,129	ทุกฤดูกาล
108	นางช่วย คำประโคน	4	5	2	-	2	-	4	-	5	1,012	ทุกฤดูกาล
109	นางแสงจันทร์ ผดุงแดน	6	-	2	-	2	10	4	-	9	1,172	ทุกฤดูกาล
110	นางประเมิน พรหมจินดา	6	-	3	5	3	5	3	-	-	1,409	ทุกฤดูกาล
111	นายทะ สุนประโคน	2	6	1	5	1	-	4	-	8	1,289	ทุกฤดูกาล
112	นายเลียม พรหมจินดา	2	5	1	5	1	-	3	-	15	1,209	ทุกฤดูกาล
113	นางที ศรีเพชร	6	10	2	6	1	-	-4	-	15	2,132	ทุกฤดูกาล
114	นายประสิทธิ์ พรหมจินดา	5	10	2	-	2	-	3	-	2	1,489	ทุกฤดูกาล
115	นางสุดา ประสงค์สุข	6	10	1	5	1	-	3	-	7	1,929	ทุกฤดูกาล
116	นางลาบ ดีประโคน	6	10	3	-	2	-	5	-	7	1,589	ทุกฤดูกาล

117	นายดิเรก ขาวงาม	4	-	-	-	2	-	7	-	15	415	ทุกฤดูกาล
118	นายสมุน ประกอบดี	5	-	-	-	1	-	2	-	3	446	ทุกฤดูกาล
119	นายปาน ทองสัมฤทธิ์	3	-	1	-	2	-	3	-	-	429	ทุกฤดูกาล
120	นางจันทา เครือเป้อย	5	-	2	5	3	-	2	-	-	1,226	ทุกฤดูกาล
121	นางเมา โสมมี	5	10	2	-	-	-	1	-	2	1,403	ทุกฤดูกาล
122	นางชนัด คำประโคน	5	10	3	-	2	-	4	20	5	1,652	ทุกฤดูกาล
123	นายเวิน ชัยสุวรรณ	6	-	1	5	2	-	2	-	18	1,166	ทุกฤดูกาล
124	นางผือ รีมงาม	8	-	1	4	-	-	1	45	2	1,278	ทุกฤดูกาล
125	นางเยี่ยม ประสงค์สุข	6	-	2	3	5	10	1	40	9	2,623	ทุกฤดูกาล
126	นางสวย สุทรงชัย	6	5	2	5	5	15	1	40	6	4,083	ทุกฤดูกาล
127	นางโกย ประจัญบาล	5	10	1	-	2	5	1	-	8	1,583	ทุกฤดูกาล
128	นางเสงี่ยม ช่างเกวียน	8	-	2	-	2	-	15	30	-	1,055	ทุกฤดูกาล
129	นางเครือ ประจัญบาล	8	-	2	-	3	-	3	40	18	1,089	ทุกฤดูกาล
130	นายพัน กิรินทร์	5	-	2	-	5	-	4	35	17	917	ทุกฤดูกาล
131	นางชิน ประจัญบาล	7	5	2	5	3	-	2	-	3	1,786	ทุกฤดูกาล
132	นางซอน ชัยสุวรรณ	7	5	2	-	3	10	2	-	8	646	ทุกฤดูกาล
133	นางเกียรติ ยงทวี	5	-	1	-	1	-	2	-	-	1,275	ทุกฤดูกาล
134	นายเทียะ ต่อแก้ว	5	-	2	3	4	5	5	-	20	415	ทุกฤดูกาล
135	นางสุกั ประสงค์สุข	5	-		-	-	-	5	-	5	1,538	ทุกฤดูกาล
136	นางฉื่อน ลิ้มกลาง	5	10	2	-	3	-	6	-	2	1,538	ทุกฤดูกาล
137	นางตอ ปะนะทูกา	4	-		-	5	-	7	-	6	541	ทุกฤดูกาล
138	นางเลี่ยน นพรัตน์	4	10	-	-	5	10	5	-	6	1,735	ทุกฤดูกาล

139	นางพอ จิมนุญ	5	-	3	5	2	-	4	-	-	1,300	ทุกฤดูกาล
140	นางนุช ดีมาก	5	-	3	-	5-	-	5	-	-	920	ทุกฤดูกาล
141	นายสง่า จางาม	6	5	3	-	-	-	7	-	5	1,032	ทุกฤดูกาล
142	นายไถ โพเทพา	5	5	2	-	4	10	4	10	4	1,575	ทุกฤดูกาล
143	นายเรือ ประเมินชัย	5	-	-	5	3	-	6	-	8	1,062	ทุกฤดูกาล
144	นางเสมอ กีนรัมย์	5	-	3	-	3	-	5	-	-	835	ทุกฤดูกาล
145	นายสุพล ว่องไว	4	-	1	8	3	10	7	40	18	1,755	ทุกฤดูกาล
146	นางทองมี ปาประโคน	4	-	2	-	2	20	5	-	-	1,547	ทุกฤดูกาล
147	น.ส.สมพร อุ่นแก้ว	5	6	2	9	3	-	6	40	20	2,238	ทุกฤดูกาล
148	นายสุนันต์ เนตรวงศ์	5	-	2	8	2	10	5	-	12	1,896	ทุกฤดูกาล
149	นายถวิล บุญหวาน	4	-	3	-	3	-	6	-	8	770	ทุกฤดูกาล
150	นายวันชัย คารินทร์	10	-	5	10	4	10	4	-	14	1,372	ทุกฤดูกาล
	รวมปริมาณที่ใช้	1,019	677	307	418	635	571	669	2574	827		
	รวมมูลค่า	81,520	54,160	50,700	41,800	26,200	22,840	2,007	7,722	-	286,949	

การใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจที่ทำการศึกษานั้น ได้กำหนดครัวเรือนที่ศึกษาจำนวน 150 ครัวเรือน ในขณะเดียวกันกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนป่าละหอกกระสังมีถึง 98 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในห้าชุมชนรอบป่าในตำบลเขาคอก ที่มีจำนวนครัวเรือนจำนวน 587 ครัวเรือน และยังมีกลุ่มคนจากตำบลใกล้เคียงที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าตามฤดูกาลอยู่เป็นประจำอีกจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 ตำบล ได้แก่ 1. ตำบลหนองไม้งาม 2. ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ 3. ตำบลตาจ่ง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ 4. ตำบลจระเข้มาก 5. ตำบลปังกู อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

หมายเหตุ

มูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตจากป่าชุมชนนี้ เป็นมูลค่าที่ชุมชนกำหนดใช้เฉพาะในชุมชนนี้เท่านั้น ไม่อาจนำไปเป็นราคามาตรฐานกลางได้ เช่น

เห็ด กิโลกรัมละ 80 บาท ไข่แดง กิโลกรัมละ 100 บาท แผลง กิโลกรัมละ 40 บาท ผลไม้ป่า กิโลกรัมละ 3 บาท

ส่วนมูลค่าในการเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ (โค - กระบือ) นั้นไม่สามารถคิดออกมาเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เพราะวิธีการเลี้ยงของชุมชนจะปล่อยเลี้ยงกันตามธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากป่าประเภทเห็ดจะมีให้เก็บใช้ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน พฤศจิกายน รวมระยะที่ใช้ 7 เดือน เพราะฉะนั้นมูลค่าประเภทเห็ดใช้ในการบริโภค = $1,019 \text{ ก.ก.} \times 7 \text{ เดือน} \times 80 \text{ บาท} = 570,640$ จำหน่าย = $677 \text{ ก.ก.} \times 7 \text{ เดือน} \times 80 \text{ บาท} = 379,120$ บาท

ประเภทไข่แดงจะมีให้ใช้ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือน พฤษภาคม รวมระยะเวลาที่ใช้ 4 เดือน ประเภทไข่แดงใช้ในการบริโภค = $507 \text{ ก.ก.} \times 4 \text{ เดือน} \times 100 \text{ บาท} = 202,800$ บาท จำหน่าย = $418 \text{ ก.ก.} \times 4 \text{ เดือน} \times 100 \text{ บาท} = 167,200$ บาท

การใช้ประโยชน์ของอาหารจากป่าประเภทแผลงจะมีให้ใช้ตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือน พฤษภาคม รวมระยะเวลาที่ใช้ 5 เดือน

ประเภทแผลงในการบริโภค = $655 \text{ ก.ก.} \times 5 \text{ เดือน} \times 40 \text{ บาท} = 131,000$ บาท จำหน่าย = $571 \text{ ก.ก.} \times 5 \text{ เดือน} \times 40 \text{ บาท} = 114,200$ บาท

การใช้ประโยชน์ของอาหารจากป่าประเภทผลไม้ป่าจะมีให้ใช้ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง เดือน กุมภาพันธ์ รวมระยะเวลาที่ใช้ 4 เดือน

ประเภทผลไม้ป่าในการบริโภค = $699 \text{ ก.ก.} \times 4 \text{ เดือน} \times 3 \text{ บาท} = 8,388$ บาท จำหน่าย = $2,514 \text{ ก.ก.} \times 4 \text{ เดือน} \times 3 \text{ บาท} = 30,168$ บาท

รวมมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทอื่นๆ (เห็ด ไข่แดง แผลง ผลไม้ป่า) ในการบริโภคต่อปี = **912,828** บาท

รวมมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากป่าประเภทอื่นๆ (เห็ด ไข่แดง แผลง ผลไม้ป่า) ในการจำหน่ายต่อปี = **690,688** บาท

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมโครงการ / เครื่องมือเก็บข้อมูล

เวทีสร้างความเข้าใจเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโครงการ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2548
ณ. ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง

เวทีชี้แจงโครงการ เมื่อ วันที่ 15 พ.ย. 2547 ณ. โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง

เวทีวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับภาคีพัฒนาในพื้นที่ เมื่อ วันที่ 10 ก.ค. 48
ณ.ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง
ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

กิจกรรมเยาวชนเพาะชำกล้าไม้ เมื่อ 25 เม.ย. 49 ที่ชุมชนละลอกกระสัง

แบบเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชน/ประวัติศาสตร์ป่า

โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ตำบลเขาคอก

อำเภอ ประโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์

ผู้เก็บข้อมูลชื่อ.....สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....

ผู้ให้ข้อมูลชื่อ.....สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... ท่าน

เกี่ยวข้องกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละหอกกระสังอย่างไร

☐ กรรมการ ☐ สมาชิก ☐ ที่ปรึกษา ☐ อื่นๆ.....

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน (โปรดเขียนบรรยายโดยละเอียด)

1.1 ชื่อหมู่บ้านเดิม.....

1.2 ชื่อหมู่บ้านปัจจุบัน.....

1.3 ความหมายของชื่อหมู่บ้าน.....

1.4 คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ใด.....

.....จำนวนครัวเรือนที่ร่วมก่อตั้ง.....ครัวเรือน เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ

.....

1.5 ผู้นำคนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านนี้อพยพมาจากบ้าน.....ตำบล

.....

อำเภอ.....จังหวัด

.....

1.6 ผู้นำของคนกลุ่มแรกที่ตั้งหมู่บ้านชื่อ.....สกุล.....

1.7 สาเหตุการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน.....

1.8 ปัจจัยที่ทำให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพราะ.....

.....

สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ก่อนจะตั้งหมู่บ้านเป็นอย่างไร (เช่น เป็นป่า, เป็นทุ่งหญ้า, หนองน้ำ
อื่นๆ)

.....

1.10 ปัจจุบันป่าหรือทุ่งหญ้า หนองน้ำที่เคยมีในอดีตยังมีอยู่หรือไม่ ถ้าหมดไปเพราะเหตุใด

.....

.....

2. อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมาอยู่ในหมู่บ้านคืออาชีพอะไร อาชีพดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี พ.ศ.ใด และเพราะเหตุใดจึงมีการเปลี่ยนแปลง

ก. อาชีพเดิมที่ทำแล้วคือ

อาชีพ.....เลิกไปเพราะ.....

เมื่อปี พ.ศ.....

อาชีพ.....เลิกไปเพราะ.....

เมื่อปี พ.ศ.....

อาชีพ.....เลิกไปเพราะ.....

เมื่อปี พ.ศ.....

ข. อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น

อาชีพ.....เมื่อ พ.ศ.....เพราะ.....

อาชีพ.....เมื่อ พ.ศ.....เพราะ.....

อาชีพ.....เมื่อ พ.ศ.....เพราะ.....

3. การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน, ไฟฟ้า, ประปา, โรงเรียน, วัด เมื่อปี พ.ศ.ใด โดยใคร

3.1 ถนนดิน/ ทางเกวียน เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.2 เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.3 เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.4 เป็นถนนคอนกรีต เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.5 ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.6 โรงเรียนสร้าง เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

3.7 ถ้ำน้ำกสงฆ์/ วัด สร้าง เมื่อ พ.ศ..... โดย.....

4. ด้านการปกครอง

4.1 หมู่บ้านในอดีตสังกัดหมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

4.2 หมู่บ้านนี้ปัจจุบันสังกัดหมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

4.3 ชุมชนนี้ในอดีตมีใครบ้างที่ชุมชนนับถือ

1)..... 2)

3)..... 4)

5)..... 6)

4.4 ชุมชนนี้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำกี่ครั้ง.....ครั้ง มีใครบ้าง

1)..... 2).....

3)..... 4).....

5. ด้านวัฒนธรรมความเชื่อ (เช่น ผีป่า, ผีเจ้าที่, ผีคอนปู้ตา) เชื่อเรื่องอะไรบ้าง เชื่อเพราะเหตุใด ปัจจุบันยังเชื่ออยู่หรือไม่เพราะเหตุใด (เขียนบรรยาย)

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับประวัติป่าชุมชนป่าละหอกกระสังแค่ไหน อย่างไร เช่น พื้นที่ป่า , อาณาเขตติดต่อ, สภาพพื้นที่เป็นอย่างไร, มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ถ้ามีตั้งแต่เมื่อไหร่, และเพราะเหตุใด (เขียนบรรยาย)

.....

.....

7. การใช้ประโยชน์จากป่าในอดีตเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร แตกต่างกันแค่ไหน เพราะอะไร (บรรยาย).....

.....

.....

8. ท่านคิดว่าป่าชุมชนป่าละหอกกระสังหรือป่าอื่นๆมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของท่านหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อะไรบ้าง เพราะอะไร (บรรยาย).....

.....

.....

ท่านคิดว่าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ของใคร

☐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพราะอะไรและควรทำอย่างไร.....

☐ อบต. เพราะอะไรและควรทำอย่างไร.....

☐ รัฐ เพราะอะไรและควรทำอย่างไร.....

☐ ประชาชน เพราะอะไรและควรทำอย่างไร.....

แบบเก็บข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสังตำบลเขาคอก

อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้เก็บข้อมูลชื่อ.....สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....
บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เก็บข้อมูลเมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 25.....

1. ด้านภูมินิเวศน์ดิน

1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของดินในบริเวณป่า (โปรดบรรยายลักษณะของดิน เช่น ดินร่วน ดินทราย ดินเหนียว ดินลูกรัง) อธิบายจากการสังเกต สัมผัส

.....
.....

1.2 คุณภาพของดิน (บรรยายจากการสังเกตความเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ในบริเวณนั้น)

.....
.....
.....

1.3 การเปลี่ยนแปลงของสภาพดิน (สังเกต สัมผัสตามฤดูกาล) บรรยาย

.....
.....

1.4 สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง เกิดจาก (ภัยธรรมชาติ มนุษย์ เพราะอะไร อย่างไร) บรรยาย

.....
.....
.....

1.5 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะอะไร บรรยาย

.....
.....
.....

1.6 ความแตกต่างของระบบนิเวศน์ (สภาพ คุณภาพ ที่ลุ่ม ที่ดอน ที่ราบ) เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

2. ด้านภูมิเวศน์น้ำ

2.1 สภาพทั่วไปของแหล่งน้ำที่มีในผืนป่าและบริเวณใกล้ป่า (ลำห้วย หนอง คลอง บึง สระน้ำ แหล่งน้ำ) มีหรือไม่ ถ้ามีมีกี่แห่ง เป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากธรรมชาติกี่แห่ง ต้นน้ำจากไหนถึงไหน เป็นแหล่งน้ำที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นกี่แห่ง สร้างเมื่อใด อธิบาย

.....

.....

.....

2.2 ปริมาณของน้ำ มีแค่ไหน อย่างไร เพราะอะไร ใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง (อุปโภค บริโภค การเกษตร)

อธิบาย

ย.....

.....

.....

.....

2.3 ปริมาณของน้ำ เพียงพอกับความต้องการของชุมชนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.4 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของภูมิเวศน์น้ำคืออะไร (กาลเวลา คน ธรรมชาติ)

.....

.....

.....

2.5 การเข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำมีใครบ้าง ใช้อย่างไร อธิบาย

.....

.....

.....

2.6 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิเวศน์น้ำเพราะอะไร อธิบาย

.....

.....

.....

3. ด้านภูมิเวศน์ป่า

3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ป่าเป็นอย่างไร มากน้อยแค่ไหน อธิบาย

.....

.....

3.2. การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า เช่น การถูกบุกรุกพื้นที่ ต้นไม้ถูกทำลาย การเผาป่า สิ่งเหล่านี้
สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง (อธิบาย)

3.3 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเป็นดินเหตุมมาจากส่วนใด (คนภายใน คนภายนอก นโยบายรัฐ การ
พัฒนา อื่นๆ อธิบาย

3.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคืออะไร แก่ไหน (โดยการสังเกต สัมผัส เป็นอย่างไร)
อธิบาย

ชนิดของพันธุ์ไม้ยืนต้นที่พบในเขตพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง (ที่ดอน , ที่ราบ , ที่ลุ่ม)

ลำดับที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ชื่อภาษากลาง	แหล่งที่พบ
	ไทยลาว	ไทยเขมร	ไทยกวย		

ชนิดของสัตว์และแมลงที่พบในเขตพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง (ที่ดอน , ที่ราบ , ที่ลุ่ม)

ลำดับที่	ชื่อ	ชนิด (สัตว์ , แมลง)	อาศัยชั่วคราว หรือ ตามฤดูกาล	อาศัยถาวร	ช่วงเวลาที่พบ	
					เดือน	ฤดู

พืชผักที่เป็นอาหารที่พบในเขตพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ประเภท	ช่วงเวลาที่หาได้		
	ไทยลาว	ไทยเขมร	ไทยกวย		เดือน	ฤดู	บริเวณที่พบ

พันธุ์พืชสมุนไพรที่พบในเขตพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง

ลำดับ ที่	ชื่อเรียกภาษาท้องถิ่น			ชื่อภาษากลาง	สรรพคุณทางยา	บริเวณที่พบ (ที่ลุ่ม ที่ราบ ที่ดอน)
	ไทยลาว	ไทยเขมร	ไทยกวย			

แบบเก็บข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ
โครงการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง ตำบลเขาคอก
(ในพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง)

1. ข้อมูลทั่วไป

ก. ผู้เก็บข้อมูลชื่อ.....สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....
บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เก็บข้อมูลเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. 25.....

ข. ผู้ให้ข้อมูลชื่อ.....สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....
บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ค. รายละเอียดผู้ให้ข้อมูล

อายุ.....ปี เพศ..... () หญิง () ชาย

เกี่ยวข้องกับกลุ่มอนุรักษ์คือ () กรรมการ () สมาชิก () ที่ปรึกษา () อื่นๆ.....

ตำแหน่งหน้าที่ () ข้าราชการ () กำนัน () ผู้ใหญ่บ้าน () อบต. () ค้าขาย () อื่นๆ.....

2. การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนใช้ในด้านใดบ้าง (แหล่งอาหาร สมุนไพร เชื้อเพลิง ไม้ใช้สอย
ในชีวิตประจำวัน สัตว์ เลี้ยงสัตว์) ใช้แบบไหน เป็นเวลานานเท่าไรที่เริ่มใช้มา

.....
.....

3. ในกลุ่มชาติพันธุ์ของท่านมีภูมิปัญญาในการจัดการป่าแบบใด มีการใช้หรือมีพิธีกรรมหรือไม่
อย่างไร

.....
.....

4. ในครอบครัวของท่านมีการร่วมอนุรักษ์ป่าชุมชนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....

5. ท่านคิดว่าป่ามีความสำคัญกับวิถีชีวิตของท่านหรือไม่ เช่น (แหล่งอาหาร สมุนไพร เชื้อเพลิง
ไม้ใช้สอย เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ) ถ้ามีท่านมีส่วนร่วมอนุรักษ์แค่ไหน (เป็นสมาชิก ร่วมก่อตั้งกลุ่ม
อนุรักษ์ ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็น) อธิบาย

.....
.....

6. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มฯ หรือไม่ ถ้าร่วมร่วมแบบใด ถ้าไม่ร่วมเพราะเหตุใด อธิบาย

.....

.....

7. หลังจากมีการอนุรักษ์ป่าชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพมากน้อยแค่ไหน (สมบูรณ์ขึ้น คงเดิม
ทรุดโทรมลง) ส่งผลกระทบกับท่านและชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไรบ้าง ควรดูแลต่อไปหรือไม่
เพราะเหตุใด อธิบาย

.....

.....

8. ท่านคิดว่าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าควรเป็นใคร เพราะเหตุใด

.....

.....

9. ท่านคิดว่าแนวทางการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นควรทำอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร
บ้าง

.....

.....

10. ท่านยินดีให้ข้อมูลการใช้ประโยชน์เพื่อคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

การใช้ประโยชน์จากป่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.25.....

ประเภทที่ใช้ (ชนิด)	ปริมาณที่ใช้ (กก. / เดือน)	ปริมาณบริโภค (กก. / เดือน)	ปริมาณจำหน่าย (กก. / เดือน)	มูลค่าทางเศรษฐกิจ	หมายเหตุ

ภาคผนวก ก

**กฎกติกาข้อบังคับในเขตอภัยทาน /
รายชื่อและหน่วยงานผู้ร่วมวิจัย**

กฎกติกาข้อบังคับ (ในพื้นที่เขตอภัยทาน)

- 1) ห้ามมิให้ผู้ใดนำพันธุ์ไม้ทุกชนิดออกจากพื้นที่เขตอภัยทานโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไปและจะดำเนินการตามกฎหมาย
- 2) ห้ามมิให้ผู้ใดตัดไม้ทุกชนิดในพื้นที่เขตอภัยทานโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืน ปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ขึ้นไป และจะดำเนินการตามกฎหมายต่อไป
- 3) ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ทุกชนิดในเขตพื้นที่เขตอภัยทานโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไปและจะดำเนินการตามกฎหมาย
- 4) ห้ามมิให้ผู้ใดบุกรุกพื้นที่เขตอภัยทานโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืน ปรับตั้งแต่ 10,000 บาท ขึ้นไป และจะดำเนินการตามกฎหมายต่อไป
- 5) ห้ามมิให้ผู้ใดจุดไฟเผาป่าโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปและจะดำเนินการตามกฎหมาย
- 6) ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้เกิดไฟไหม้ป่าโดยเด็ดขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป และจะดำเนินการตามกฎหมาย

รายชื่อทีมวิจัยและหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ

“ศึกษาระบบนิเวศที่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง”

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1	นางประมวล เจริญยิ่ง	44 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	081 - 9774209
2	นายพุทธิชัย มาลัย	156 หมู่ 2 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	089-8457506
3	นายสุภาพ ศรีภา	53 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	087-8787212
4	นายบุญมาก ภาลี	359 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	087 -2568336
5	นายทองสา หลานวงศ์	4 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	083-3691907
6	นายถาวร บุญชัย	38 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	087-8719083
7	นายประยงค์ อนาคตเนตร	27 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
8	นายรังสฤษฎ์ วังมี	ร.ร. บ้านเขาคอก	086-2519016
9	นายทศพล ทองเจริญ	หัวหน้าสำนักงานป้องกันรักษาป่า บร.3	081-2666506
10	นางสาวเนียม คงประโคน	56 หมู่ 1 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
11	นางสำริ มาลาสี	25 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
12	น.ส.นุชจิร คงพินิจ	39 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	089-0673990
13	นางสมบัติ เจริญยิ่ง	50 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-

14	นางรัตนา บุญทิพย์	16 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	085-7760607
15	นางทองม้วน วาปีสังข์	47/1 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
16	นางบัวลา คำมนตรี	32 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	085-2271862
17	นางสุภาพร สุนทรรัักษ์	58 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	087-0471229
18	นางกุหลาบ ที่รัก	57 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	084-8288258
19	นางสุบิน หงษ์คณาวังค์	33 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
20	นางบี จันทาม	41 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
21	นางประกอบ ซอมประโคน	95 หมู่ 15 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	089-2331761
22	น.ส.บุญศรี ประเมินชัย	42 หมู่ 1 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	089-9669106
23	นายอุทัย ยิ่งดี	352/1 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	081-6141132
24	นายทวย พรหมจินดา	9 หมู่ 11 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
25	นายสง่า ขาวงาม	25 หมู่ 11 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
26	นางจงกรณ์ ฤทธิ์ไธสง	4 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	087-9622039
27	นางจงจันทร์ ยิ่งดี	352/1 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	085-7628512
28	นางจันทร์เพ็ญ มารมย์	74 หมู่ 6 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	086-8735519
29	นางสาวสงกรานต์ ประกอบ	28 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	083-3646318
30	นายประเสริฐ ลาโสเล	80 หมู่ 15 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
31	นายเปริยว สุนประโคน	20 หมู่ 11 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
32	น.ส. พัชรี เกษกุล	10/1 หมู่ 6 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	081-1858493
33	น.ส. นิตยา มุลทา	36 หมู่ 6 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
35	นายวาริ จากกระโทก	210 หมู่ 1 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
36	นางจงจิตร ผาคไธสง	10/1 หมู่ 6 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
37	นางมาลี เจริญยิ่ง	137 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
38	นางกฤษณา คงพินิจ	39 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
39	นางสาวสรารัต อนาคตเนตร	27 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
40	เด็กหญิงอุไรลักษณ์ ยิ่งดี	352/1 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
41	เด็กชายอรรถพล ที่รัก	57 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
42	นางสาวดาริน ทองนาค	43 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
43	นางประทุมมา อนาคตเนตร	27 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
44	นางนิยม ภาลี	359 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
45	นายสัมพันธ์ ศรีภา	58 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-

49	นางสาวสนาน ประเมินชัย	101 หมู่ 1 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
50	นายवंสันต์ พิศสวัสดิ์	137 หมู่ 8 ต.เขาคอก อ. ประโคนชัย	-
โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง สำนักงานเขตการศึกษาที่ 2 จังหวัดบุรีรัมย์			
โรงเรียนบ้านเขาคอก สำนักงานเขตการศึกษาที่ 2 จังหวัดบุรีรัมย์			
สำนักงานป้องกันรักษาป่า บร. 3			

ภาคผนวก ง

สภาพพื้นที่ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง /
กิจกรรมจากงานวิจัย

กำหนดเขตอภัยทาน 500 ไร่ เพื่อเป็นแหล่ง
ขยายพันธุ์และพันธุ์สัตว์ป่า

กฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันกำหนดไว้ใช้ในเขต
อภัยทาน

ไก่ป่าที่ชุมชนหามาปล่อยในเขตอภัยทาน เมื่อ
วันที่ 23 มีนาคม 2549

พิธีการปล่อยไก่ป่า จำนวน 8 ตัว เมื่อ
วันที่ 23 มีนาคม 2549

กิจกรรมทำแนวกันไฟในเขตรอบป่า ร่วมกัน 5 ชุมชน
ที่อยู่ป่า เมื่อ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549

สภาพป่าในเดือน กุมภาพันธ์ ถ่ายเมื่อ วันที่ 12 ก.พ. 2549

กล้าไม้ที่ทีมวิจัยเพาะร่วมกับกลุ่ม
เยาวชน

สภาพป่าในช่วงฤดูแล้ง

ทีมวิจัยและเยาวชนกำลัง
เตรียมการเพาะชำกล้าไม้